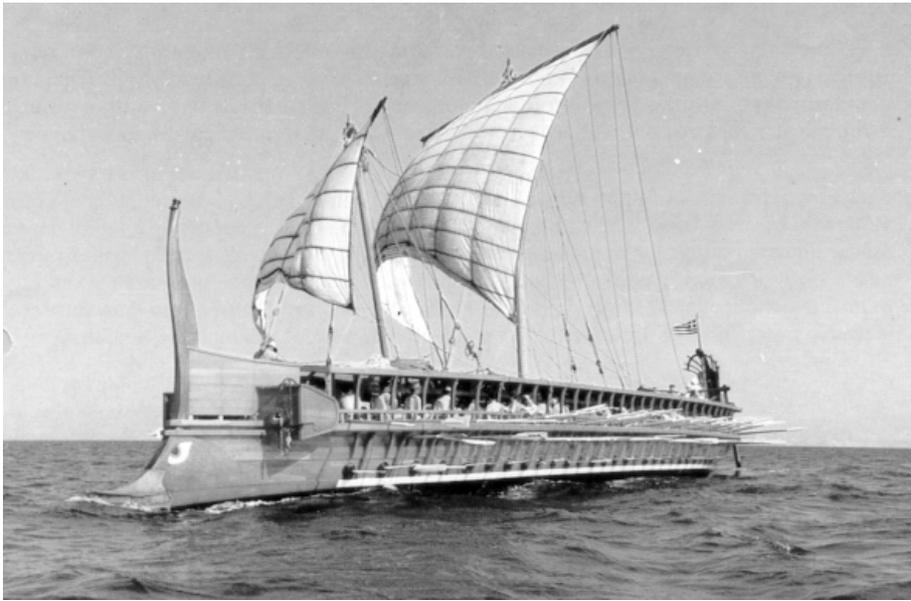

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Ξενοφώντα *Ελληνικά*, Βιβλίο Β΄

ΑΘΗΝΑ 1999

Ομάδα Σύνταξης

- **Κεφ. I, §§ 16-29, Η ήττα των Αθηναίων**
Γιαννικόπουλος Γεώργιος, Φιλολόγος
Καροφυλλάκη-Σπάρταλη Μαρία, Μ.Α. Φιλολόγος
Σπανάκου Ζωή, Φιλολόγος, δ.φ.
Στεργιούλης Μανώλης, Μ.Α. Φιλολόγος
- **Κεφ. II, §§ 1-4, Μετά την ήττα**
- **Κεφ. II, §§ 16-23, Η δράση της διπλωματίας**
Λογαράς Ιωάννης, Φιλολόγος
- **Κεφ. III, §§ 11-16, Το καθεστώς των τριάκοντα**
- **Κεφ. III, §§ 50-56, Η καταδίκη του Θηραμένη**
Ρηγάτου Κωνσταντίνα, Φιλολόγος
Σταμουλάκης Ιωάννης, Φιλολόγος
- **Κεφ. IV, §§ 18-23, Νίκη των δημοκρατικών**
Γεωργιάδου Αγάθη, Φιλολόγος, δ.φ.
- **Κεφ. IV, §§ 37-43, Η αποκατάσταση της δημοκρατίας**
Ρηγάτου Κωνσταντίνα, Φιλολόγος
Σταμουλάκης Ιωάννης, Φιλολόγος
- **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ (Γραμματικές Ασκήσεις)**
Ρηγάτου Κωνσταντίνα, Φιλολόγος

Copyright (C) 1999: Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας
Αδριανού 91, 105 56 Αθήνα

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή ανατύπωση ή φωτοτύπηση μέρους ή όλου του παρόντος βιβλίου, καθώς και η χρησιμοποίηση των ερωτήσεων που περιέχονται σ' αυτό σε σχολικά βοηθήματα ή για οποιοδήποτε άλλο σκοπό, χωρίς τη γραπτή άδεια του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

- ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ 5
- ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ 13
- ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ 21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

B, I, §§ 16-18.....	21
B, I, §§ 19-21.....	30
B, I, §§ 22-24.....	37
B, I, §§ 25-27.....	51
B, I, §§ 28-29.....	59

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

B, II, §§ 1-2.....	67
B, II, §§ 3-4.....	79
B, II, §§ 16-17.....	91
B, II, §§ 18-19.....	101
B, II, §§ 20-21.....	111
B, II, §§ 22-23.....	125

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

B, III, §§ 11-16.....	139
B, III, §§ 50-56.....	154

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV

B, IV, §§ 18-19.....	211
B, IV, §§ 20-22.....	218
B, IV, § 23.....	227
B, IV, §§ 37-43.....	233

*Κατά ενότητα: Παραδείγματα ερωτήσεων ερμηνευτικών, γραμματικών, συντακτικών, λεξιλογικών-σημασιολογικών.
Εργασίες για το σπίτι. Σημειώσεις-σχόλια για τις ασκήσεις*

• ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ-ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	271
• ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	275
B, I, §§ 22-24 (Ολιγόλεπτο)	275
B, I, §§ 22-24 (Ωριαίο)	278
B, I, §§ 25-26 (Ολιγόλεπτο)	281
B, I, §§ 28-29 (Ωριαίο)	284
B, II, §§ 18-19 (Ολιγόλεπτο)	287
B, II, §§ 20-21 (Ωριαίο)	291
B, IV, §§ 21-22 (Ωριαίο)	295
• ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	299
• ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	323

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ

Εισαγωγικό σημείωμα (στην α΄ έκδοση)

Η επεξεργασία των αρχαίων κειμένων από άποψη γλωσσική, πραγματολογική, νοηματική και αισθητική στοχεύει στη διανοητική, συναισθηματική, βουλευτική, αισθητική και ηθική καλλιέργεια των μαθητών. Η εξοικείωσή τους με τον αρχαίο ελληνικό κόσμο και πολιτισμό, με την εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας και το συσχετισμό της με τη νέα ελληνική, τους βοηθεί να κατανοήσουν και να βιώσουν τη διαχρονική παρουσία του ελληνικού πνεύματος και τη συμβολή του στην ανάπτυξη ολόκληρης της ανθρωπότητας.

Οι βασικές αυτές επιδιώξεις της διδασκαλίας του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών από το πρωτότυπο αποτελούν τις κατευθυντήριες γραμμές και για τον καθορισμό των στόχων, των μέσων και των μεθόδων αξιολόγησης των μαθητών στο συγκεκριμένο μάθημα.

Ειδικότερα, η αξιολόγηση των μαθητών στα Αρχαία Ελληνικά από το πρωτότυπο επιδιώκει:

- την εξακρίβωση του βαθμού της κατανόησης των αρχαίων κειμένων,
- τον έλεγχο της γνώσης των γραμματικοσυντακτικών φαινομένων και της εφαρμογής τους,
- τον προσδιορισμό της ικανότητας χρήσης - εφαρμογής του λεξιλογίου,
- την εκτίμηση της ικανότητας ανάλυσης και ερμηνείας του ιστορικού και κοινωνικού πλαισίου, στο οποίο αναφέρονται τα αρχαία κείμενα.
- την εξακρίβωση του βαθμού επικοινωνίας των μαθητών με τον αρχαίο κόσμο.

Με βάση τα παραπάνω, ο διδάσκων θέτει για κάθε ενότητα συγκεκριμένους διδακτικούς στόχους που ανταποκρίνονται σ' αυτήν, ακολουθώντας το ισχύον αναλυτικό πρόγραμμα και τις οδηγίες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, και επιλέγει, στη συνέχεια, τις κατάλληλες ασκήσεις και ερωτήσεις με τις οποίες θα ελέγξει την επίτευξή τους. Οι

ερωτήσεις και ασκήσεις αυτές διακρίνονται συνήθως σε ερμηνευτικές, γραμματικές, συντακτικές, λεξιλογικές και σημασιολογικές. Ο διδάσκων μπορεί να εκπονει μόνος του τις ερωτήσεις και τις ασκήσεις αυτές, βασιζόμενος στην πείρα του, στις επιστημονικές και παιδαγωγικές του γνώσεις, καθώς και στα παραδείγματα που δίνουν τόσο τα διδακτικά βιβλία όσο και τα βοηθήματα που ο ίδιος ή το σχολείο του διαθέτουν. Πάντα, όμως, είναι χρήσιμη η πρόσθετη πληροφόρηση και η βοήθεια που προσφέρεται στους εκπαιδευτικούς σε ζητήματα διδακτικής πρακτικής και αξιολόγησης.

Ξεκινώντας από τη σκέψη αυτή, επιλέξαμε τυχαία μια ενότητα αρχαιοελληνικού κειμένου που διδάσκεται κατά τη διάρκεια του πρώτου τριμήνου* στην Α΄ Λυκείου και συγκεκριμένα την ενότητα Β, Ι, 22-24 του βιβλίου **Ξενοφώντος Ελληνικά, Βιβλίο Β΄**, και εκπονήσαμε, με βάση αυτή, μερικά παραδείγματα ερωτήσεων, τα οποία θα μπορούσε ο εκπαιδευτικός να χρησιμοποιήσει για να αξιολογήσει το μαθητή. Κατά την εκπόνησή τους, λάβαμε υπόψη μας όσα αναφέρονται στο «Γενικό Οδηγό Αξιολόγησης των Μαθητών στο Λύκειο» στα αντίστοιχα διδακτικά βιβλία και στη σχετική με την αξιολόγηση βιβλιογραφία. Οι ερωτήσεις αυτές ταξινομήθηκαν στους παρακάτω τρεις τύπους:

- α) Ερωτήσεις ανάπτυξης
- β) Ερωτήσεις σύντομης απάντησης και
- γ) Ερωτήσεις κλειστού ή αντικειμενικού τύπου.

Δίνονται, ακόμη, μερικά παραδείγματα συνδυασμού των παραπάνω τύπων ερωτήσεων και, όπου αυτό απαιτείται, παρέχονται συμπληρωματικές πληροφορίες (π.χ. στα κριτήρια) για τη χρησιμοποίησή τους στην αξιολόγηση των μαθητών στα Αρχαία Ελληνικά από το πρωτότυπο.

Οι ερωτήσεις ανάπτυξης και λιγότερο οι ερωτήσεις σύντομης απάντησης είναι οικείες στους εκπαιδευτικούς. Για το λόγο αυτό δε χρειάζεται να αναφέρουμε εδώ περισσότερα στοιχεία. Παραπέμπουμε στα

---

* Τώρα τετραμήνου.

όσα σχετικά αναφέρονται στο «Γενικό Οδηγό Αξιολόγησης των Μαθητών στο Λύκειο».

Οι ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου, όμως, και ο συνδυασμός τους με ανοικτές ερωτήσεις δεν έχουν αξιοποιηθεί μέχρι σήμερα συστηματικά στην αξιολόγηση των μαθητών, στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών τουλάχιστον, παρά το γεγονός ότι θα μπορούσαν να συμβάλουν σε μια σφαιρικότερη και πιο έγκυρη αξιολόγηση του μαθητή.

Για τις ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου εκφράζονται πολλές επιφυλάξεις, αρκετές από τις οποίες είναι δικαιολογημένες, ενώ άλλες θεωρούνται υπερβολικές. Τις σημαντικότερες από αυτές αναλύσαμε ήδη στο «Γενικό Οδηγό Αξιολόγησης», στον οποίο και παραπέμπουμε. Τα μειονεκτήματα των ερωτήσεων αυτών αμβλύνονται με την κατάλληλη διατύπωσή τους, το συνδυασμό τους με άλλου τύπου ερωτήσεις ή με τη λήψη και άλλων ειδικών μέτρων κατά τη χρήση τους. Για να μειωθεί π.χ. η πιθανότητα αντιγραφής ή και συνεργασίας των μαθητών κατά τη διάρκεια της εξέτασης με ερωτήσεις αυτού του τύπου, συνιστάται να αλλάξει ο καθηγητής τη σειρά των ερωτήσεων ή των απαντήσεων (που δίνονται για επιλογή) σε κάθε άσκηση, δημιουργώντας από δύο έως τέσσερις παραλλαγές κριτηρίων αξιολόγησης κάθε φορά.

Οι ερωτήσεις που περιλαμβάνονται στις επόμενες σελίδες καλύπτουν όλες τις κατηγορίες των διδακτικών στόχων του γνωστικού τομέα, όπως αυτές ορίζονται από την ταξινόμια του B. Bloom και των συνεργατών του. Οι κατηγορίες αυτές είναι οι εξής:

- Γνώση
- Κατανόηση
- Εφαρμογή
- Ανάλυση
- Σύνθεση
- Αξιολόγηση

Δεν παραμείναμε όμως μόνο στο γνωστικό τομέα των διδακτικών στόχων. Το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών πρέπει να δίνει ιδιαίτερη έμφαση και σε συναισθηματικούς και κοινωνικούς στόχους, όπως είναι:

- η υιοθέτηση διαχρονικών αξιών υψηλού επιπέδου
- η δημιουργία θετικής στάσης απέναντι στους δημοκρατικούς θεσμούς και τη συνεργασία μεταξύ των ατόμων της κοινωνίας και των λαών, την προώθηση του πολιτισμού και άλλα παρόμοια ζητήματα.

Για το λόγο αυτό εντάχθηκαν στο παρόν τεύχος και παραδείγματα ερωτήσεων που ικανοποιούν αυτήν την ανάγκη. Ιδιαίτερο ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν, για την αξιολόγηση τέτοιου είδους στόχων, οι εργασίες που ανατίθενται στους μαθητές για το σπίτι και πολύ περισσότερο οι συνθετικές - δημιουργικές εργασίες, ατομικές και ομαδικές. Γι' αυτό το σκοπό, εκτός από ερωτήσεις, παρέχονται στο παρόν φυλλάδιο και κάποια ενδεικτικά παραδείγματα αντίστοιχων εργασιών. Το πώς οι εργασίες αυτές θα πραγματοποιηθούν και θα αξιολογηθούν και πώς θα συνεκτιμηθεί το αποτέλεσμά τους στη συνολική αποτίμηση της επίδοσης του μαθητή αναφέρονται στο «Γενικό Οδηγό Αξιολόγησης των Μαθητών στο Λύκειο»*, στον οποίο και παραπέμπουμε.

Οι ερωτήσεις και ασκήσεις συμπληρώνονται από ενδεικτικά παραδείγματα κριτηρίων ολιγόλεπτης και ωριαίας εξέτασης των μαθητών. Πιστεύουμε πως, με βάση όλα αυτά, προσφέρουμε μια μικρή βοήθεια στους συναδέλφους μας φιλολόγους, για να μπορέσουν οι ίδιοι να εκπονήσουν δικές τους ερωτήσεις και εξεταστικές δοκιμασίες. Αυτός ήταν άλλωστε και ο στόχος μας, όπως έχει ήδη αναφερθεί πολλές φορές.

---

* Τώρα και στο Προεδρικό Διάταγμα για την Αξιολόγηση των Μαθητών.

Εισαγωγικό σημείωμα (στη β΄ έκδοση)

Επανεκδίδοντας το α΄ τεύχος για την Αξιολόγηση των Μαθητών της Α΄ Λυκείου, αποφασίσαμε να εκπονήσουμε ερωτήσεις για όλες τις ενότητες της διδακτέας ύλης στα *Ελληνικά* του Ξενοφώντα, όπως ήδη έχουμε κάνει για την *Αλεξάνδρου Ανάβαση* του Αρριανού και τον *Υπέρ του Αδυνάτου* λόγο του Λυσία. Την ενότητα που είχε επιλεγεί για το α΄ τεύχος το σχολικό έτος 1997-98 συμπεριλάβαμε στο παρόν τεύχος χωρίς ουσιαστικές αλλαγές (πέρα από κάποιες διορθώσεις).

Στις ενότητες που επεξεργαστήκαμε φέτος ο αριθμός των ερωτήσεων ποικίλλει, γιατί λόγω μεγάλης πίεσης χρόνου εργαστήκαμε πολλοί φιλόλογοι του Κ.Ε.Ε. κατά ομάδες ή μεμονωμένα. Συνολικά όμως ό,τι εκφράζεται είναι η αντίληψη του Κ.Ε.Ε. για την αξιολόγηση.

Δίνοντας ερωτήσεις για όλη τη διδακτέα ύλη δε θέλουμε να συμβάλουμε στην αύξηση -εκρηκτική κάποτε- της έκδοσης σχολικών βοηθημάτων. Αυτά ούτως ή άλλως θα εκδοθούν. Ελπίζουμε, όμως, ότι βοηθούμε το συνάδελφο φιλόλογο να οργανώσει την αξιολόγηση των μαθητών του, επιλέγοντας από το πλήθος των ασκήσεων που προσιδιάζουν στους διδακτικούς στόχους και στο επίπεδο των μαθητών του. Εμείς καταθέτουμε την πρότασή μας και εναπόκειται στο φιλόλογο η κρίση και η απόφαση για τον τρόπο που θα χρησιμοποιήσει τις ερωτήσεις.

Όπως πάντοτε, η κριτική των συναδέλφων φιλολόγων είναι όχι μόνο ευπρόσδεκτη αλλά αναγκαία. Στις παρατηρήσεις σας καλό είναι να αναφέρεστε σε συγκεκριμένες ερωτήσεις, στο βαθμό δυσκολίας, στην ανταπόκριση των μαθητών και άλλα παρόμοια.

Αθήνα, Σεπτέμβριος 1998

Η Ομάδα Φιλολόγων του Κ.Ε.Ε.

Εισαγωγικό σημείωμα (στην παρούσα έκδοση)

Επανεκδίδοντας το τεύχος για την Αξιολόγηση των Μαθητών της Α΄ Λυκείου στα *Ελληνικά* του Ξενοφώντα, λάβαμε υπόψη το καινούργιο Πρόγραμμα Σπουδών των μαθημάτων της Α΄ τάξης του Ενιαίου Λυκείου για το σχολικό έτος 1999-2000, σύμφωνα με το οποίο τα *Ελληνικά* του Ξενοφώντα ή ο *Αγησίλαος* (κατά την ελεύθερη επιλογή του καθηγητή) διδάσκονται από Σεπτέμβριο μέχρι και Δεκέμβριο. Δεδομένου ότι αφαιρέθηκαν ορισμένα αποσπάσματα από την ύλη της περασμένης χρονιάς, προχωρήσαμε και εμείς σε αντίστοιχη αφαίρεση ερωτήσεων και κριτηρίων αξιολόγησης, προσαρμόζοντας την παρούσα έκδοση στα αποσπάσματα που θα διδαχθούν κατά τη σχολική χρονιά 1999-2000. Τα αποσπάσματα αυτά αναφέρονται:

- στο τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου (κεφάλαιο I, 16-32 και κεφάλαιο II, 1-4)
- στην παράδοση της Αθήνας (κεφάλαιο II, 16-23)
- στο καθεστώς των τριάκοντα τυράννων (κεφάλαιο III, 50-56)
- στην αντίδραση των δημοκρατικών και την αποκατάσταση της δημοκρατίας (κεφάλαιο IV, 18-23 και 37-43)

Για τα ενδιάμεσα τμήματα θα δοθούν γλαφυρές συνδετικές περιλήψεις. Τα τμήματα III, 11-16 και IV, 1-17 θα διδαχθούν από μετάφραση.

Οι ερωτήσεις που εκπονήσαμε έχουν ως στόχο να ανταποκριθούν αφενός στο νέο τρόπο της αξιολόγησης των μαθητών στα Αρχαία Ελληνικά, βάσει του τροποποιημένου άρθρου 18 του Π.Δ. 246/1998, και αφετέρου στον ειδικό σκοπό της διδασκαλίας των αρχαίων Ελλήνων ιστορικών, ο οποίος σύμφωνα με τις οδηγίες του Π.Ι. επιδιώκει:

- να γίνει αισθητός στους μαθητές ο στενός δεσμός της ιστοριογραφίας με τη λογοτεχνία, καθώς οι Έλληνες ιστορικοί αφηγούνται πλατιά τα ιστορικά γεγονότα είτε ως αυτόπτες μάρτυρες είτε ως ουδέτεροι αφηγητές είτε παρουσιάζοντας τους πρωταγωνιστές της δράσης να εκθέτουν σε πρώτο πρόσωπο τις σκέψεις και τις αποφάσεις τους. Ταυτόχρονα διερευνούν τα αίτια και τις συνέπειες της ανθρώπινης

δραστηριότητας και υποβάλλουν σε κριτικό έλεγχο τα γεγονότα. Επομένως, είναι ανάγκη να αισθανθούν οι μαθητές ότι δε διδάσκονται Ιστορία, αλλά μελετούν και απολαμβάνουν χαρακτηριστικές σελίδες αφηγηματικών ιστορικών έργων.

- *να γνωρίσουν οι μαθητές την αγωνιώδη προσπάθεια των ιστορικών κατά την αναζήτηση της αντικειμενικής, όσο είναι ανθρώπινα δυνατό, αλήθειας σχετικά με τα ιστορούμενα γεγονότα (η ματιά του επιστήμονα ιστορικού)*
- *να αναγνωρίσουν και να απολαύσουν τους αφηγηματικούς τρόπους των αρχαίων Ελλήνων ιστορικών, τη ζωηρή και παραστατική διήγηση, την επιλογή της χαρακτηριστικής λεπτομέρειας ή της εντυπωσιακής σκηνής / εικόνας, τη δραματική έκθεση συγκλονιστικών στιγμών της ιστορίας (η ματιά του λογοτέχνη - αφηγητή)*
- *να καλλιεργήσουν έτσι και να αναπτύξουν την ιστορική, την πολιτική και την εθνική τους συνείδηση με την επισήμανση των ποικίλων παραγόντων (προσωπικών, κοινωνικών οικονομικών, πολιτικών αλλά και αστάθμητων / τυχαίων) που διαμορφώνουν το ιστορικό γίνεσθαι.*

Όσον αφορά στις ερωτήσεις της Εισαγωγής στην Αρχαία Ελληνική Ιστοριογραφία, διατηρήσαμε αυτές που υπήρχαν στην προηγούμενη έκδοση, διότι κατά την εκπόνηση του παρόντος τεύχους δεν είχε ακόμη τυπωθεί το νέο σχολικό εγχειρίδιο όπου παρατίθεται νέα εκτενής Εισαγωγή στην Αρχαία Ελληνική Ιστοριογραφία από τους Ίωνες λογογράφους μέχρι τον Αρριανό, με τους κυριότερους εκπροσώπους και τις κυριότερες τάσεις της Ιστορίας.

Τέλος, τονίζουμε ότι οι ερωτήσεις που ακολουθούν δεν είναι δεσμευτικές, έχουν καθαρά παραδειγματικό χαρακτήρα. Πιστεύουμε ότι θα διευκολύνουν το συνάδελφο να κατασκευάσει τις δικές του ή να μας προτείνει καλύτερες μαζί με τις καλόπιστες παρατηρήσεις και υποδείξεις του.

Αθήνα, Ιούνιος 1999

Η Ομάδα Σύνταξης

Ξενοφώντος *Ελληνικά*, Βιβλίο Β´

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α. Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ι. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

1. Να γράψετε τα κύρια χαρακτηριστικά του έργου των λογογράφων.
2. Ποιοι ήσαν οι σπουδαιότεροι ιστορικοί του 5ου π.Χ. αιώνα; Να επισημάνετε τις διαφορές που είχαν από τους λογογράφους.
3. Να κάνετε σύντομη αναφορά στο περιεχόμενο και στα χαρακτηριστικά του έργου του Ηροδότου και να δικαιολογήσετε τον τίτλο «πατέρας της Ιστορίας» που του αποδόθηκε.
4. Ποια στοιχεία μας επιτρέπουν να χαρακτηρίσουμε το έργο του Ηροδότου επιστημονικό;
5. Για ποιο σκοπό γράφει ο Θουκυδίδης την ιστορία του πελοποννησιακού πολέμου;
6. Σε ποια γεγονότα αναφέρεται το έργο του Θουκυδίδη και με ποιες μεθόδους ο συγγραφέας συγκροτεί το έργο του και εκπληρώνει το σκοπό του;
7. Να συγκρίνετε το στόχο που θέτει ο Ηρόδοτος στο έργο του με τον αντίστοιχο του Θουκυδίδη, επισημαίνοντας κοινά στοιχεία και διαφορές. (Για το στόχο του Ηροδότου μπορείτε να διαβάσετε και από το βιβλίο της Ιστορίας σας, σ. 130).
8. Ποιες διαφορές διαπιστώνετε (με βάση τα στοιχεία που υπάρχουν στην εισαγωγή) στη μέθοδο με την οποία γράφει την ιστορία του ο Ηρόδοτος και ο Θουκυδίδης;
9. Ο Θουκυδίδης πιστεύει ότι η ιστορία διδάσκει. Πού στηρίζει την πεποίθησή του αυτή;
10. Ποια σημασία έχει για το έργο του Θουκυδίδη η άποψή του για το αμετάβλητο της ανθρώπινης φύσης;
11. Ποιες αντιλήψεις εκφράζει ο Θουκυδίδης για την αλήθεια;
12. Πώς αντιλαμβάνεσθε το νόημα της φράσης “η αποδέσμευση από την πόλη” αλλά και από το συγκεκριμένο, μεγάλο ιστορικό γεγονός είναι φανερό στα

επτά βιβλία των Ελληνικών του Ξενοφώντα”. Να επιβεβαιώσετε την ορθότητά της, όταν θα έχετε ολοκληρώσει τη μελέτη των *Ελληνικών*.

13. Ποια θέματα απασχολούν τους ιστορικούς από το τέλος του 4ου αι. ως τις αρχές του 3ου αι. π.Χ. και σε ποια είδη ιστοριογραφίας ανήκουν τα έργα τους;

II. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Ποιοι ονομάζονται “λογογράφοι”, ποια είναι τα κύρια χαρακτηριστικά τους και ποιος είναι ο γνωστότερος από αυτούς;
2. Να γράψετε τα χαρακτηριστικά του έργου του Θουκυδίδη.
3. Ποιοι είναι οι ιστορικοί του 4ου αι. και γιατί επιδίωξαν να συνεχίσουν το έργο του Θουκυδίδη;
4. Σε τι διαφοροποιείται ως ιστορικός ο Ξενοφών από το Θουκυδίδη;
5. Για ποιο σκοπό έγραψε την Ιστορία του ο Πολύβιος;
6. Ποιος είναι ο σημαντικότερος ιστορικός της ελληνιστικής εποχής και ποια περίοδο θέλησε να καλύψει με το έργο του;
7. Ποιος ήταν ο στόχος του έργου του Πολύβιου και με ποια μέθοδο επιδίωξε να τον επιτύχει;
8. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του έργου του Πολύβιου;
9. Σε ποιες γενικές αρχές ακολουθεί ο Πολύβιος το Θουκυδίδη;

III. Εργασίες για το σχολείο (με ανοιχτό το βιβλίο)

1. Από τους “λογογράφους” στον Ηρόδοτο, το Θουκυδίδη, τον Ξενοφώντα και τον Πολύβιο μπορούμε να παρακολουθήσουμε την εξελικτική πορεία της ιστοριογραφίας. Να επισημάνετε στο βιβλίο σας τα στοιχεία αυτά που δείχνουν την εξέλιξη, προσέχοντας τα κοινά σημεία, τα κοινά προβλήματα που απασχολούν τους ιστορικούς, τις διαφορές στην αντιμετώπισή τους και τα νέα προβλήματα που θέτουν¹.

---

¹ Η εξέλιξη δεν νοείται ως συνεχής, ευθύγραμμη ή ανοδική. Μπορούμε να επισημάνουμε στην τάξη την τελευταία φράση της σ. 9 του βιβλίου “άλλοι απλώς κολάκευαν τους ισχυρούς της ημέρας”, για να γίνει κατανοητό. Ανάμεσα στους μεγάλους ιστορικούς που σημειώνουμε υπάρχει συνέχεια και διαφοροποίηση που φαίνονται στην εισαγωγή και ζητούμε να επισημάνουν. Η εργασία αυτή ασκεί την αφαιρετική σκέψη, βοηθάει στη μελέτη και στην αφομοίωση της γνώσης.

2. Με βάση όσα μελετήσατε στο κεφάλαιο “Η αρχαία ελληνική ιστοριογραφία”

- α) να γράψετε τις σημασίες του όρου “ιστορία”,
- β) να σημειώσετε τα χαρακτηριστικά της ιστορίας ως επιστήμης,
- γ) να προσδιορίσετε το αντικείμενο της ιστορικής επιστήμης και
- δ) να δώσετε μια απάντηση στο ερώτημα γιατί γράφουμε ιστορία.

Για την απάντησή σας στο (δ) να λάβετε υπόψη σας το σκοπό που θέτει καθένας ιστορικός. Συμφωνείτε ή όχι και γιατί;

IV. Ερωτήσεις σύζευξης

1. Να συνδέσετε τους ιστορικούς της Β στήλης με την καταγωγή τους που δηλώνεται στην Α στήλη και τα έργα που τους αντιστοιχούν στη Γ στήλη. Κάποια ονόματα της Β στήλης συνδέονται με περισσότερα από ένα έργα στη Γ στήλη.

A	B	Γ
Αλικαρνασσεύς •	☉ Εκαταίος ☺	• Αγησίλαος
Μεγαλοπολίτης •	☉ Ηρόδοτος ☺	• Ιστορίαι (άνοδος της Ρώμης)
Ερχιεύς •	☉ Θουκυδίδης ☺	• Ιστορίαι (Περσικοί πόλεμοι)
Μιλήσιος •	☉ Ξενοφώντας ☺	• Γενεαλογίαι
Αλμίουσιος •	☉ Πολύβιος ☺	• Ελληνικά
		• Κύρου Ανάβασις
		• Γης περίοδος
		• Ξυγγραφή (Πελ/κός πόλεμος)

2. Να αντιστοιχίσετε τους ιστορικούς με την εποχή περίπου που έζησε ο καθένας.

Θουκυδίδης ☺	430 - 355 π.Χ.
Πολύβιος ☺	πριν από τον 5ο αιώνα π.Χ.
Ξενοφώντας ☺	485 - 425 π.Χ.
Εκαταίος ☺	200 - 118 π.Χ.
Ηρόδοτος ☺	454 - 399 π.Χ.

V. Συνδυασμός ερωτήσεων κλειστού και ανοικτού τύπου

1. Να συμπληρώσετε δίπλα από κάθε φράση το όνομα του ιστορικού στον οποίο ανήκει:

- α) “Μέγας και άξιολογώτατος τῶν προγεγενημένων” ήταν ο πόλεμος για τον οποίο έγραψε ο .....
- β) Τα διδάγματα από τη μελέτη της ιστορίας είναι η πιο αποτελεσματική προετοιμασία για την πολιτική δραστηριότητα, όπως πίστευε ο .....
- γ) Για να μη λησμονηθούν “ἔργα μεγάλα τε καὶ θωμαστά” γράφει το έργο του ο .....
- δ) “Ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας” έγραψε ο .....
- ε) Καθολική, παγκόσμια ιστορία έγραψε ο .....
- στ) “Κτῆμα ἐς αἰεὶ” θεώρησε το έργο του ο .....

B. Να εξηγήσετε τι σημαίνουν οι φράσεις: δ και στ.

2. A. Να σημειώσετε με X στο αντίστοιχο τετράγωνο, αν οι πληροφορίες που δίδονται είναι σωστές ή λανθασμένες.

	Σωστό	Λάθος
α. Ο Ξενοφώντας θαύμαζε πάρα πολύ τους Σπαρτιάτες	☐	☐
β. Τα πρώτα ιστορικά έργα τα έγραψαν οι “λογογράφοι”	☐	☐
γ. Ο Ηρόδοτος περιλαμβάνει στο έργο του ρητορικούς λόγους	☐	☐
δ. Ο Ξενοφώντας εγκωμιάζει στην ιστορία του το βασιλιά Αγησίλαο.	☐	☐
ε. Υπάρχουν πολλοί ρητορικοί λόγοι στα ιστορικά έργα του Ξενοφώντα	☐	☐
στ. Οι Αθηναίοι εξόρισαν το Θουκυδίδη από την Αθήνα.	☐	☐
ζ. Ο Ξενοφώντας πολέμησε εναντίον της ίδιας του της πατρίδας.	☐	☐
η. Οι Θεοί, σύμφωνα με το Πολύβιο, καθορίζουν τις ιστορικές εξελίξεις.	☐	☐

B. Να διορθώσετε τις λανθασμένες πληροφορίες.

B. ΞΕΝΟΦΩΝ ΓΡΥΛΛΟΥ ΕΡΧΙΕΥΣ

1. Η ζωή του 2. Το έργο του

I. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

1. Σε ποιο περιβάλλον (οικογενειακό, κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό) ανδρώθηκε ο Ξενοφών και ποια επίδραση άσκησε στο έργο του;
2. Η σχέση του Ξενοφώντα με τη Σπάρτη επηρέασε τη ζωή και το έργο του; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.
3. Οι Αθηναίοι εξόρισαν το συμπολίτη τους Ξενοφώντα, αλλά πολύ αργότερα αποφάσισαν την άρση του ψηφίσματος της εξορίας. Ποιοι λόγοι τους οδήγησαν στις ενέργειες αυτές και πώς κρίνετε την καθεμία;
4. Ποια επίδραση άσκησαν στον Ξενοφώντα -την προσωπικότητα και τις ιδέες του- ο Σωκράτης και ο Αγησίλαος; Σε ποια έργα του φαίνεται η επίδραση αυτή;
5. Ποιες απόψεις και πρότυπα προβάλλει ο Ξενοφών στο έργο του;
6. Να αναφέρετε τις πολιτικές προτιμήσεις του Ξενοφώντα, τις απόψεις του για τον ηγέτη και την εξουσία. Σε ποια έργα του εκφράζονται οι προτιμήσεις και οι απόψεις αυτές;
7. “Αγησίλαος”, “Κύρου Παιδεία”: Να γράψετε σύντομα κατατοπιστικά σημειώματα για τα έργα αυτά.

II. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να αναφέρετε σύντομες πληροφορίες για την καταγωγή και τη μόρφωση του Ξενοφώντα.
2. Να επισημάνετε τη σημασία που είχε για το έργο του Ξενοφώντα η συμμετοχή του στην εκστρατεία του Κύρου κατά του Αρταξέρξη.
3. Να αναφέρετε τις κατηγορίες στις οποίες διακρίνονται τα έργα του Ξενοφώντα και το βασικό θέμα καθεμιάς κατηγορίας.
4. Να γράψετε δύο τίτλους έργων από κάθε κατηγορία.
5. Πώς κατατάσσονται ειδολογικά τα έργα του Ξενοφώντα και πώς χρονολογικά;
6. Πώς εκφράζονται τα ενδιαφέροντα του Ξενοφώντα για τα άλογα και τη διαχείριση του νοικοκυριού στο έργο του;
7. Πώς εμφανίζεται ο Σωκράτης στο έργο του Ξενοφώντα;

3. Ο ΞΕΝΟΦΩΝ ΩΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ

I. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ποια αντίληψη για την ιστορία (ως γίνεσθαι και ως επιστήμη) αποκαλύπτουν η πρώτη και η τελευταία φράση των *Ελληνικών*; (“*Μετά δέ ταῦτα οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον*” - “*ἔμοί μὲν δὴ μέχρι τούτου γραφέσθω· τὰ δέ μετὰ ταῦτα ἴσως ἄλλω μελήσει*”).
2. Ο Ξενοφώντας στις ιστορικές του εξηγήσεις καταφεύγει και στη θεία πρόνοια. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, το κάνει αυτό;
3. Πώς εκφράζεται ο θαυμασμός του Ξενοφώντα για τη Σπάρτη; (Να κρίνετε από τις πληροφορίες για όλο το έργο του, όχι μόνο από τα *Ελληνικά*).
4. Ποιες ήταν οι εκτιμήσεις του Ξενοφώντα για τη μάχη της Μαντινείας και πώς κατέληξε σ’ αυτές;²

II. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Τι είδους γεγονότα ενδιέφεραν κυρίως τον Ξενοφώντα;
2. Ποια θέση έχουν οι θεοί στην ιστορία του Ξενοφώντα;

4. Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

I. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

1. Πώς αξιολογήθηκε το έργο του Ξενοφώντα στην Αλεξανδρινή και τη Ρωμαϊκή εποχή;
2. Οι χαρακτηρισμοί “αττική μέλισσα” και “αττική μούσα”, που αποδόθηκαν στον Ξενοφώντα, είναι απόλυτα θεμελιωμένοι ή όχι και γιατί;
3. Ποια είναι τα πλεονεκτήματα του έργου του Ξενοφώντα;
4. Ποια έργα του Ξενοφώντα εκτιμήθηκαν ιδιαίτερα; Από ποια άποψη εκτιμήθηκαν (ως προς τι) και γιατί;

---

² Πολλές ερωτήσεις, όπως η παραπάνω, έχουν στόχο τον έλεγχο της κατανόησης του κειμένου της εισαγωγής και όχι την ίδια την πληροφορία. Γι’ αυτό μπορεί να δοθεί το πρώτο μέρος της ερώτησης και να ζητηθεί το δεύτερο ή να ζητηθεί απάντηση με ανοικτό βιβλίο, για να μάθουν τα παιδιά να μελετούν.

5. ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

I. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Από ποιο χρονικό σημείο αρχίζει και σε ποιο τελειώνει η ιστορική αφήγηση του Ξενοφώντα στα *Ελληνικά*;
2. Σε πόσα βιβλία χωρίζονται τα *Ελληνικά* του Ξενοφώντα και πόσες ενότητες διακρίνονται στην ιστορική καταγραφή του;
3. Τι εννοούν οι μελετητές του Ξενοφώντα με τον όρο “στρωματική σύνθεση του έργου” (των *Ελληνικών*);

II. Άσκηση κατάταξης

Τα παρακάτω γεγονότα καταγράφονται από τον Ξενοφώντα στα *Ελληνικά*. Να τα κατατάξετε στη σωστή χρονολογική σειρά:

Σωστή σειρά

- Άνοδος της δύναμης της Θήβας α)
- Κατάληψη της εξουσίας στην Αθήνα από τους Τριάκοντα τυράννους β)
- Μάχη της Μαντινείας γ)
- Αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Αθήνα δ)
- Πελοποννησιακός πόλεμος, τελευταία περίοδος - ήττα και παράδοση της Αθήνας ε)
- Μάχη των Λεύκτρων στ)
- Ειρήνη του βασιλέως (Ανταλκίδειος ειρήνη) ζ)

Γ. Ο ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (431- 404 π.Χ.)

I. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ποια ήταν τα αίτια και οι αφορμές του πολέμου;
2. Γιατί το σύνθημα με το οποίο οι Λακεδαιμόνιοι ξεκίνησαν τον πόλεμο “τούς Έλληνας αυτόνομους ἀφιέναι” βρήκε απήχηση στις ελληνικές πόλεις;
3. Να αναφέρετε ονομαστικά τις φάσεις του πελοποννησιακού πολέμου, να τις προσδιορίσετε χρονολογικά και να γράψετε επιγραμματικά τα σημαντικότερα γεγονότα σε καθεμία φάση.

II. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Πότε άρχισε, πότε τελείωσε ο πελοποννησιακός πόλεμος και ποιοι ήταν οι αντίπαλοι;
2. Να αναφέρετε την πρώτη και την τελευταία πράξη του πολέμου.

Ξενοφώντος *Ελληνικά*, Βιβλίο Β΄, Κεφ. Ι

§§ 16 - 18

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Να περιγράψετε τις κινήσεις των δύο αντιπάλων.
2. “*τὴν βασιλέως κακῶς ἐποίουν*”: Να εξηγήσετε το περιεχόμενο της φράσης και να αιτιολογήσετε την τακτική αυτή των Αθηναίων.
3. Να αναλύσετε το σχέδιο δράσης των δύο αντιπάλων. Από ποια στοιχεία το συμπεραίνετε και ποιοι λόγοι το υπαγόρευσαν;
4. Ποια ήταν η τακτική του Λυσάνδρου και ποιο στόχο υπηρετούσε;
5. Με ποιους χρόνους δηλώνονται οι κινήσεις των αντιπάλων και ποια πλεονεκτήματα δίνει η επιλογή τους στην αφήγηση;
6. Με ποιους εκφραστικούς τρόπους ο συγγραφέας δηλώνει τις κινήσεις και ενέργειες των δύο αντιπάλων; Να αναφέρετε ορισμένες φράσεις του κειμένου ως παραδείγματα.

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Γιατί αναφέρεται η Ασία ως “*πολεμία αὐτοῖς*”;
2. Να γράψετε το θεματικό κέντρο του κειμένου (§§ 16-18).
3. Τι νομίζετε ότι θέλει να τονίσει ο ιστορικός με το “*πελάγιοι*”;
4. Να εντοπίσετε δύο σημεία που δηλώνουν ότι το κείμενο είναι ιστορικό.
5. “*Λύσανδρος ... τὸν ἔκπλουν*”: Ποια ενέργεια νομίζετε ότι τονίζει ο συγγραφέας με τη φράση αυτή;
6. Ποια είναι η σημασία του “*δε*” στο συγκεκριμένο κείμενο;

1.1.3. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση σύζευξης

Να αποδοθούν οι ενέργειες της στήλης Β στα πρόσωπα της στήλης Α στα οποία αντιστοιχούν.

A	B
1. οί δέ Ἀθηναῖοι	α) ἀνήγοντο ἐκ τῆς Χίου πελάγιοι
2. Λύσανδρος δέ	β) παρήσαν πεζῇ
3. οί Ἀβυδηνοί	γ) ἐκ τῆς Σάμου ὀρμώμενοι
4. Θώραξ ὁ Λακεδαιμόνιος	δ) ἐκ τῆς Ῥόδου παρά τήν Ἰωνίαν ἐκπλεῖ
5. οί στρατιῶται	ε) παρεσκευάζοντο πρός ναυμαχίαν
	στ) στρατηγούς πρός τοῖς ὑπάρχουσι προσείλοντο
	ζ) ἠγεῖτο
	η) διήρπασαν τήν πόλιν

1.1.4. Συνδυασμός ερωτήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Για ποιους λόγους νομίζετε ότι ο Λύσανδρος έφυγε με τα πλοία από τη Ρόδο και κατευθύνθηκε προς τον Ελλήσποντο; Να σημειώσετε τη σωστή απάντηση και να την αιτιολογήσετε.
  - α) Γιατί φοβόταν να αντιμετωπίσει τους Αθηναίους σε περιοχή που εκείνοι τη γνώριζαν καλά.
  - β) Γιατί δεν μπορούσε να προμηθευτεί από αλλού τρόφιμα και νερό.
  - γ) Για να κάνει αντιπερισπασμό στους Αθηναίους.
  - δ) Γιατί ήθελε να τιμωρήσει τις πόλεις που είχαν αποστατήσει από τη Σπάρτη.
  - ε) Γιατί η Ασία ήταν εχθρική προς τους Σπαρτιάτες.

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. α) “Ἀνήγοντο δέ καί οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Χίου πελάγιοι”

β) “ἤγειτο δέ Θώραξ Λακεδαιμόνιος”

γ) “καί παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν”

δ) “καί στρατηγούς ... προσείλοντο Μένανδρον, Τυδέα, Κηφισόδοτον”

Να γράψετε τους ρηματικούς τύπους των παραπάνω φράσεων στο α' ενικό πρόσωπο οριστικής όλων των χρόνων της ίδιας φωνής.

2. τάς ἀφεστηκυίας πόλεις: Να γραφεί η συνεκφορά στις πλάγιες πτώσεις ενικού και πληθυντικού αριθμού.

3. βασιλέως, πλοίων: Να γραφούν στις πλάγιες πτώσεις ενικού και πληθυντικού αριθμού.

4. ἀνήγοντο, προσείλοντο: Να κλιθεί η προστακτική ενεστώτα και αορίστου β' στην ενεργητική και μέση φωνή.

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις αντικειμενικού τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό-Λάθος” (με διάζευξη)

Στις παρακάτω προτάσεις να διαγράψετε το λάθος:

- ἦν: είναι οριστ. παρατατ. του ρ. εἶμι ή θηλ. αναφ. αντων.;
- παρῆσαν: είναι οριστ. παρατατικού ή αορίστου β' του ρ. πάρεμι;
- ἐπί: είναι πρόθεση ή σύνδεσμος;
- καῶς: είναι επίρρημα θετικού ή συγκριτικού βαθμού;
- ἀνήγοντο: είναι οριστική παρατατ. ή αορίστου β' του ρ. ἀνάγομαι;
- πόλεις: είναι ουσιαστικό α' ή γ' κλίσης;
- σύμμαχον: είναι ουσιαστικό ή επίθετο;

II. Ασκήσεις σύζευξης

1. Να συνδέσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

Α	Β
1. <i>κακῶς</i>	α) πρόθεση
2. <i>παρεσκευάζοντο</i>	β) μετοχή ενεστώτα
3. <i>πρός</i>	γ) επίρρημα θετικού βαθμού
4. <i>οὔσαν</i>	δ) ουσιαστικό α' κλίσης
5. <i>ναυμαχίαν</i>	ε) οριστική παρατατικού
6. <i>προσείλοντο</i>	στ) αντιθετικός σύνδεσμος
7. <i>δέ</i>	ζ) ουσιαστικό β' κλίσης
	η) οριστική αορίστου β'

2. Να σχηματίσετε τους ρηματικούς τύπους που ζητούνται παίρνοντας τα διάφορα μέρη από τις στήλες που ακολουθούν:

ἐπ-έ	εἰλο-	σαν	οριστική παρατατικού
προσ-	πλε-	ντο	οριστική αορίστου β'
δι-	εστη-	ον	οριστική αορίστου α'
ἀφ-	ἦρπα-	κυῖα	μετοχή παρακειμένου

III. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. *ἐκ, κακῶς, ἐποίουν, ἐπέπλεον, ὁρμώμενοι, ἐπί, ναυμαχίαν, πλοίων, αὐτῶν, πόλεις, πολεμία, παρήσαν, τά, καί, τε, δέ, πρός, παρά:* Να τοποθετήσετε τις λέξεις στον παρακάτω πίνακα ανάλογα με το είδος στο οποίο ανήκει καθεμιά.

Ἀρθρο	Ουσ.	Επίθ.	Αντων.	Ρήμα	Μτχ.	Επίρρ.	Πρόθ.	Σύνδ.

2. Στους παρακάτω ρηματικούς τύπους να γράψετε το α' ενικό πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα και παρατατικού και να σημειώσετε με X το είδος της αύξησής τους.

	Ορ. Ενεστ.	Ορ. Παρ.	Χρονική	Συλλαβική	Εσωτερική	Εξωτερική
παρεσκευάζοντο						
ἐποίουν						
προσείλοντο						
ἤγειτο						
ἀνήγοντο						
ἐπέπλεον						
ὄρμώμενοι						
ἐκπλεῖ						

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. Να γράψετε τους εμπρόθετους επιρρηματικούς προσδιορισμούς των παραγράφων 16 - 18 και να τους κατατάξετε ανάλογα με την επιρρηματική σχέση που δηλώνουν.
2. Στις παρακάτω φράσεις να υπογραμμίσετε τα προθετικά σύνολα και, αφού τα συσχετίσετε με τα αντίστοιχα της άσκησης 1, να σημειώσετε όσα δηλώνουν την ίδια επιρρηματική σχέση.
  - α) Δόθηκε δεξίωση προς τιμή(ν) του πρεσβευτή της Κίνας.
  - β) Πηγαίνω προς την πλατεία.
  - γ) Σας τα λέω προς γνώση και συμμόρφωση.
  - δ) Πότε θα έλθεις; - Προς το απόγευμα.
  - ε) Καλά τα λόγια, αλλά να σας δω στην πράξη, επί το έργον!
  - στ) Τι να κάνουμε; Ήταν εκ Θεού.

3. “πρός ναυμαχίαν”: Ποια επιρρηματική σχέση δηλώνει το προθετικό σύνολο και με ποιους άλλους τρόπους μπορεί να δηλωθεί η ίδια σχέση;
4. Να εντοπίσετε τους ονοματικούς προσδιορισμούς του κειμένου και να τους κατατάξετε σε δύο γενικές κατηγορίες: ομοιόπτωτους και ετερόπτωτους.

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση συμπλήρωσης

1. Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις, ώστε να χαρακτηρίζεται η συντακτική θέση των υπογραμμισμένων λέξεων.
  - α) τὴν βασιλέωσ: είναι ..... στο *κακῶς ἐποίουν*
  - β) τῶν πλοίων: είναι γενική ..... στο *ἔκπλουν*
  - γ) πολεμία: είναι ..... στο *Ἄσία*
  - δ) σύμμαχον: είναι ..... στο *Λάμψακον*

1.3.3. Συνδυασμός ασκήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

1. “Ἄνηγοντο δέ καί οἱ Ἄθηναῖοι ἐκ τῆς Χίου πελάγιοι”

πελάγιοι είναι:

  - α) επιθετικός προσδιορισμός στο *Ἄθηναῖοι*
  - β) κατηγορηματικός προσδιορισμός στο *Ἄθηναῖοι*
  - γ) επιρρηματικό κατηγορούμενο στο *Ἄθηναῖοι*
  - δ) κατηγορούμενο του αποτελέσματος
  - A. Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.
  - B. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.
2. “ἠγεῖτο δέ Θώραξ Λακεδαιμόνιος”

Λακεδαιμόνιος είναι:

  - α) επιθετικός προσδιορισμός στο *Θώραξ*
  - β) υποκείμενο στο *ἠγεῖτο*
  - γ) παράθεση στο *Θώραξ*
  - δ) επεξήγηση στο *Θώραξ*

A. Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση

B. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

3. A. Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως σωστές ή λαθεμένες σημειώνοντας X στο αντίστοιχο τετράγωνο.

		Σωστό	Λάθος
α) <i>όρμώμενοι</i> :	είναι μετοχή τροπική	☐	☐
β) <i>βασιλέως</i> :	είναι γενική κτητική στο ενν. <i>χώραν</i>	☐	☐
γ) <i>στρατηγούς</i> :	είναι αντικείμενο στο <i>προσείλοντο</i>	☐	☐
δ) <i>αὐτοῖς</i> :	είναι δοτική αντιχαριστική	☐	☐
ε) <i>οὔσαν</i> :	είναι επιθετική μετοχή	☐	☐
στ) <i>Ἀθηναίων</i> :	είναι γενική κτητική στο <i>σύμμαχον</i>	☐	☐
ζ) <i>πεζῆ</i> :	είναι επιρρηματικός προσδιορ. τρόπου	☐	☐

B. Να διορθώσετε τα λάθη που εντοπίσατε.

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. *ἐπέπλεον, παρεσκευάζοντο, προσείλοντο, ἀφεστηκυίας, ἀνήγοντο*: Με τα ρήματα αυτά, να γράψετε σύντομες προτάσεις στα νέα ελληνικά¹, αφού αντικαταστήσετε το πρώτο συνθετικό τους με άλλη πρόθεση. Θα χρησιμοποιήσετε για κάθε ρήμα δύο τουλάχιστον προθέσεις. Το ρήμα *πλέω* θα το συνθέσετε με άλλες προθέσεις εκτός από την *ἐκ* και την *παρά* που υπάρχουν στο κείμενο.

¹ Παράδειγμα: *προσείλοντο - προσαιροζμαι*: διαιρούμαι, αφαιρούμαι, εξαιρούμαι, συναιρούμαι κτλ.:

Ο αριθμός 17 δε διαιρείται ακριβώς με το 4.

Ο δίπλανός μου κάτι έχει. Συχνά αφαιρείται.

Κανείς δεν εξαιρείται από την υποχρέωση αυτή.

Πολλά συνηρημένα ρήματα χρησιμοποιούνται στα νέα ελληνικά ασυναίρετα.

2. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με τη σημασία τους στη στήλη Β.

Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
<i>έπιπλέω</i>	εξορμώ από
<i>έκπλέω</i>	πλέω εναντίον κάποιου
<i>παραπλέω</i>	ανοίγομαι στην ανοιχτή θάλασσα
<i>ἀνάγομαι</i>	βγαίνω από το λιμάνι
<i>όρμώμαι</i>	πλέω κατά μήκος της παραλίας
	αγκυροβολώ

§§ 19 - 21

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Να γράψετε τα ρήματα που φανερώνουν:

α) τις κινήσεις των αντιπάλων

β) τις ενέργειες των αντιπάλων

και να τα κατατάξετε σε χρονικές βαθμίδες. Σε τι εξυπηρετεί στην ιστορική αφήγηση η χρήση του ενεστώτα και του παρατατικού;

2. “διήρασαν ... πλήρη”: Ποια πολεμική πρακτική σκοπιμότητα δηλώνεται με τη φράση αυτή;

3. “Τά δέ ἐλεύθερα σώματα πάντα ἀφῆκε Λύσανδρος”: Ποια σκοπιμότητα είχε η κίνηση αυτή του Λυσάνδρου;

4. “αἰροῦσι κατά κράτος”: Γιατί αποδίδεται με το χρόνο αυτό η άλωση και ποια η σημασία της για την εξέλιξη του πολέμου;

5. Πώς αντέδρασαν οι Αθηναίοι στην είδηση για την άλωση της Λαμψάκου; Πώς εξηγείτε την επιλογή της θέσης, όπου αγκυροβόλησαν τελικά οι Αθηναίοι;

6. ἀριστοποιούμενοι, ἐπισιτισάμενοι, ἐδειπνοποιούντο: Λαμβάνοντας υπόψη

α) τη χρονική διάρκεια που δηλώνει ο παρατατικός και

β) τις πληροφορίες που μας δίνουν τα ίδια τα ρήματα,

πώς κρίνετε τη στάση των Αθηναίων αυτή την κρίσιμη στιγμή;

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές και ποια η κυρίαρχη προσωπικότητα στην ενότητα αυτή;

2. Να εντοπίσετε τα ρήματα που δηλώνουν πολεμική δράση.

3. Πού βρίσκονταν οι Αθηναίοι, όταν πληροφορήθηκαν την άλωση της Λαμψάκου;
4. Να επισημάνετε:
  - α) δύο λέξεις του κειμένου που δηλώνουν χρόνο και
  - β) δύο εμπρόθετους προσδιορισμούς που δηλώνουν την πορεία των Αθηναίων.
 Ποιες πληροφορίες αντλούμε από τις επισημάνσεις αυτές;

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. *ἡ πλουσία πόλις, τὰ ἐλεύθερα σώματα*: Να κλιθούν οι συνεκφορές στον αριθμό που βρίσκονται.
2. Τα παρακάτω ουσιαστικά να μεταφερθούν την ίδια πτώση του αντίθετου αριθμού:

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
	οἱ στρατιῶται
τό κράτος	
	τούς ποταμούς
τῇ πόλει	
	τούς πόδας

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό-Λάθος” (με διάζευξη)

Στις παρακάτω προτάσεις να διαγράψετε το λάθος:

- *ἐκεῖθεν*: είναι χρονικό ή τοπικό επίρρημα;
- *διείχε*: είναι οριστική παρατατικού ή αορίστου του ρ. *ἔχω*;
- *ταύτη*: είναι αναφορική ή δεικτική αντωνυμία;
- *οἱ*: είναι άρθρο ή αναφορική αντωνυμία;
- *κράτος*: είναι ουσιαστικό β' ή γ' κλίσης;
- *ἔπλευσαν*: είναι οριστική παρατατικού ή αορίστου του ρ. *πλέω*;

II. Ασκήσεις σύζευξης

1. Να συνδέσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. πόδας	α) οριστική παθητικού αορίστου
2. ἀνήχθησαν	β) μετοχή αορίστου β'
3. προσβαλόντες	γ) οριστική ενεστώτα
4. αἰροῦσι	δ) ουσιαστικό γ' κλίσης
5. διήρπασαν	ε) συμπλεκτικός σύνδεσμος
6. πλήρη	στ) επίθετο γ' κλίσης
7. καί	ζ) οριστική αορίστου
	η) οριστική παρατατικού

2. Να σχηματίσετε τους ρηματικούς τύπους που ζητούνται παίρνοντας τα διάφορα μέρη από τις στήλες που ακολουθούν:

παρα-	τάξα-	μενος	μετοχή αορίστου
παρ-ε-	εἶχ-	ντο	οριστική αορίστου
παρα-	σκευασά-	ων	μετοχή ενεστώτα
δι-	βάλλ-	ε	οριστική παρτ.

III. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. Να σχηματιστεί η οριστική μέλλοντα, αορίστου και παρακειμένου των ρημάτων:

Ενεστώς	Μέλλον	Αόριστος	Παρακείμενος
πλέω			
ἀγγέλλω			
ἀνάγομαι			
αἰρῶ			
προσβάλλω			
διαρπάζω			
εἰμί			
διέχω			

2. Στον παρακάτω πίνακα να συμπληρώσετε τη μετοχή των τριών γενών στους χρόνους που ζητούνται:

	Ενεστώς	Μέλλον	Αόριστος	Παρακείμενος
αρσ.			προσβαλόντες	
θηλ.				
ουδ.				
αρσ.				
θηλ.	οὔσαν			
ουδ.				
αρσ.	πλέοντες			
θηλ.				
ουδ.				

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. Να χαρακτηρίσετε τη συντακτική θέση των μετοχών στις παραγράφους 20 - 21.
2. Να επισημάνετε τη συντακτική θέση των πλαγίων πτώσεων των ουσιαστικών της ενότητας.
3. Ποιο φαινόμενο ονομάζουμε “αττική σύνταξη”; Να το εντοπίσετε στο κείμενο.
4. Να αντικαταστήσετε τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς *ένταῦθα* (§ 20), *ἐκεῖθεν* (§ 21) με εμπρόθετους, οι οποίοι θα δηλώνουν την ίδια επιρρηματική σχέση.

1.3.2. Συνδυασμός ασκήσεων κλειστού και ανοικτού τύπου

1. “προσβαλόντες δέ τῆ πόλει αἰροῦσι κατά κράτος”

- προσβαλόντες: είναι μετοχή
- α) τροπική
  - β) αιτιολογική
  - γ) χρονική
  - δ) εναντιωματική

- A. Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.
B. Να αιτιολογήσετε την απόρριψη μιας περίπτωσης.

2. οἴνου καί σίτου: είναι

- α) γενικές αντικειμενικές στο πλουσίαν
- β) γενικές αντικειμενικές στο πλήρη
- γ) γενικές του περιεχομένου
- δ) γενικές της αναφοράς

- A. Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.
B. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

3. A. Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως σωστές ή λαθεμένες βάζοντας ένα X στο αντίστοιχο τετράγωνο.

	Σωστό	Λάθος
α) τῆ πόλει: είναι αντικείμενο στο προσβαλόντες	☐	☐
β) πλουσίαν: είναι κατηγορ. στο υποκ. του οὔσαν	☐	☐
γ) πλήρη: είναι επιθ. προσδ. στο υποκ. του οὔσαν	☐	☐
δ) τῶν ἄλλων: είναι επιθετικός προσδ. στο ἐπιτηδείων	☐	☐
ε) πάντα: είναι κατηγορούμενο στο σώματα	☐	☐
στ) τῆς Χερρονήσου: είναι γενική διαιρετική	☐	☐
ζ) κατά πόδας: είναι εμπρόθετος προσδιορ. τρόπου	☐	☐
η) ναυσίν: είναι δοτική της συνοδείας	☐	☐

- B. Να διορθώσετε τα λάθη που εντοπίσατε.

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να γράψετε την αντίθετη καθεμιάς από τις παρακάτω λέξεις:

πλουσία:.....

πλήρης:.....

όρμίζομαι:.....

ελεύθερος:.....

ἀριστοποιούμαι:.....

ἀνάγομαι:.....

2. Να γράψετε τέσσερα (απλά) παράγωγα ουσιαστικά ή επίθετα από το ρήμα *πλέω* και να σχηματίσετε με δύο από αυτά σύντομες φράσεις στα νέα ελληνικά.
3. Να εντοπίσετε τις λέξεις του κειμένου με τις οποίες σχετίζονται ετυμολογικά οι ακόλουθες: *εγκρατής, ναυτίλος, υφαρπαγή, πλήρωμα, αποχή, ενάντιος*.

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ασκήσεις πολλαπλής επιλογής

Να σημειώσετε με X τη σωστή απάντηση:

1. “κατά πόδας” σημαίνει: α) από κοντά
  β) με τα πόδια
  γ) πεζοπορώντας
  δ) επί τροχάδην
2. “δειπνοποιούμαι” σημαίνει: α) ετοιμάζω δείπνο
  β) δειπνώ
  γ) προσφέρω δείπνο
  δ) πηγαίνω σε δείπνο

II. Ασκήσεις σύζευξης

Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με τη σημασία τους στη στήλη Β.

Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
<i>κατά κράτος</i>	εδώ
<i>ἐπιτήδεια</i>	απέχω
<i>κατά πόδας</i>	εφόδια
<i>διέχω</i>	απέναντι
<i>ἐνταῦθα</i>	με έφοδο
<i>εὐθύς</i>	από κοντά
<i>ἀντίον</i>	διαφέρω
	αμέσως

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΤΙ

1. Τι παρατηρείτε στις §§ 16-21 ως προς το είδος της αφήγησης;
2. Με ποιους εκφραστικούς τρόπους προσδιορίζεται ο χώρος, ο χρόνος και η δράση των αντιπάλων;

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Να επισημάνετε τις εντολές του Λυσάνδρου προς τους Λακεδαιμονίους. Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σας, το γενικότερο σχέδιο στο οποίο εντάσσονται;
2. Ποια στάση τηρεί ο Λύσανδρος κατά τη συνάντηση των δύο στόλων και ποιο σκοπό, κατά τη γνώμη σας, εξυπηρετεί η τακτική του;
3. Πώς αντιμετωπίζουν οι Αθηναίοι τους Λακεδαιμονίους στο συγκεκριμένο απόσπασμα και τι προοικονομεί η στάση τους αυτή για την τελική έκβαση της ναυμαχίας;
4. Ήταν σωστή, κατά τη γνώμη σας, η αναμονή του Λυσάνδρου και γιατί;
5. Ποια αδυναμία των Αθηναίων εκμεταλλεύθηκε κατάλληλα ο Λύσανδρος και με ποιο τρόπο πέτυχε τη συστηματική παρακολούθησή τους;
6. Οι Αθηναίοι, σύμφωνα με το κείμενο, παρατάχθηκαν σε μετωπική γραμμή. Πιστεύετε ότι ήταν σωστή η ενέργειά τους; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
7. Ποια στοιχεία της πολεμικής τακτικής του Λυσάνδρου μπορούμε να συναγάγουμε από το συγκεκριμένο κείμενο;
8. Με βάση ποια στοιχεία θα κρίνατε το κείμενο ως ιστορική πηγή;
9. Αν σας είχαν αναθέσει να περιγράψετε το γεγονός που αναφέρεται στο κείμενο, ποια στοιχεία θα επιλέγατε και γιατί;
10. Αφού λάβετε υπόψη σας τις ενέργειες των δύο αντιπάλων, να συνθέσετε ένα σύντομο κείμενο στο οποίο να παρουσιάσετε την πολεμική τους τακτική.
11. Ο Ξενοφών χαρακτηρίζεται ως κλασικός συγγραφέας, υποδειγματικός για τη σαφήνεια, απλότητα, φυσικότητα και παραστατικότητα της περιγραφής του. Ποια στοιχεία του αποσπάσματος θα μπορούσαν να επιβεβαιώσουν το χαρακτηρισμό αυτό;

12. *προείπεν - ἐκέλευσε*: Και στις δύο περιπτώσεις ο Ξενοφών αποδίδει σε πλάγιο λόγο τις εντολές του Λυσάνδρου. Πώς δικαιολογείτε την επιλογή των δύο ρημάτων;
13. Υποθέστε ότι ο Λύσανδρος σας αναφέρει τις ενέργειές του, όπως αυτές εξιστορούνται στο συγκεκριμένο απόσπασμα. Να γράψετε το κείμενο σε α' ενικό πρόσωπο.
14. Αν αυτό το απόσπασμα ήταν το μοναδικό κείμενο του Ξενοφώντα, με ποια κριτήρια θα μπορούσατε να το κατατάξετε στα ιστορικά κείμενα;
15. Στις §§ 22-24 οι εμπρόθετοι επιρρηματικοί προσδιορισμοί, οι δευτερεύουσες προτάσεις και οι επιρρηματικές μετοχές αφθονούν. Τι επιτυγχάνει ο Ξενοφών με τη χρήση τους;

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να χαρακτηρίσετε, σε λίγες γραμμές την προσωπικότητα του Λυσάνδρου με βάση την πολεμική τακτική που εφαρμόζει.
2. Να εντοπίσετε τους χρονικούς προσδιορισμούς που δηλώνουν:
  - α) την εμφάνιση και
  - β) την αποχώρηση του αθηναϊκού στόλου.
3. Να γράψετε το θεματικό κέντρο του κειμένου.
4. Να εντοπίσετε δύο ρήματα με τα οποία δηλώνεται η δράση των αντιπάλων σε δύο χρονικές βαθμίδες αντίστοιχα.
5. “*Ἐπειδάν δέ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὃ τι ποιούσιν ἀποπλεῖν καί αὐτῶ ἐξαγγείλαι*”: Ποιες ενέργειες υποδεικνύει η εντολή του Λυσάνδρου;
6. Στο κείμενο υπάρχουν πολλοί εμπρόθετοι προσδιορισμοί.
  - α) Να εντοπίσετε δύο παραδείγματα και
  - β) να επισημάνετε τη σημασία τους για την αφήγηση.
7. Να αναφέρετε δύο στοιχεία που φανερώνουν ότι πρόκειται για ιστορικό κείμενο.
8. Να εντοπίσετε τα ρήματα που δηλώνουν τις ενέργειες του Λυσάνδρου.

1.1.3. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. α) Να εντοπίσετε τις ενέργειες και των δύο αντιπάλων όπως καταγράφονται στο συγκεκριμένο απόσπασμα.
β) Να συνθέσετε ένα κείμενο, όπου θα παρουσιάζετε την πολεμική τους τακτική.
2. α) Να προσδιορίσετε δύο στοιχεία που προοικονομούν την εξέλιξη της αντιπαράθεσης των δύο δυνάμεων.¹
β) Να αιτιολογήσετε τις επιλογές σας.

1.1.4. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ασκήσεις πολλαπλής επιλογής

Σημειώστε X στην απάντηση που θεωρείτε σωστή:

1. Ο Λύσανδρος δεν αντιμετώπιζε τους Αθηναίους άμεσα, αλλά τηρούσε στάση αναμονής, διότι:
  - α) φοβόταν την ήττα
  - β) περίμενε διαταγές από τη Σπάρτη
  - γ) σκεφτόταν να τους αιφνιδιάσει
  - δ) περίμενε να επιτεθούν εκείνοι πρώτοι.
2. Στο κείμενο δεσπόζει:
  - α) ο δυναμικός Λύσανδρος
  - β) οι πονηροί Αθηναίοι
  - γ) η προετομασία του αθηναϊκού στόλου
  - δ) η περιγραφή των πλοίων
  - ε) οι παρατηρήσεις των κατασκόπων του Λυσάνδρου.

---

¹ Από όλο το απόσπασμα προοικονομείται η εξέλιξη, μπορεί όμως να απομονωθούν μερικά επιμέρους στοιχεία, όπως η παρακολούθηση, η διάρκεια της παρακολούθησης, η τακτική της αναμονής και η στάση των Αθηναίων.

II. Ασκήσεις του τύπου “Σωστό - Λάθος”

Να σημειώσετε X στη στήλη “Σωστό”, αν θεωρείτε ότι η αντίστοιχη πρόταση είναι σωστή, ή στη στήλη “Λάθος”, αν τη θεωρείτε λανθασμένη.

	Σωστό	Λάθος
1. α) Ο Λύσανδρος καθυστερούσε να συγκρουστεί, γιατί περιέμενε ενισχύσεις	☐	☐
β) Ο Λύσανδρος έδωσε εντολή κατά τα ξημερώματα να επιβιβαστούν στα πλοία	☐	☐
γ) Ο Λύσανδρος παρήγγειλε στους στρατιώτες του να επιτεθούν αμέσως	☐	☐
δ) Οι Αθηναίοι παρατάχθηκαν για ναυμαχία με την ανατολή του ηλίου	☐	☐
ε) Ο Λύσανδρος διέταξε την εμπροσθοφυλακή να κινηθεί ελεύθερα	☐	☐
στ) Οι στρατιώτες του Λυσάνδρου δεν έπρεπε να βγουν στην ξηρά	☐	☐

2. Η περιγραφή στο συγκεκριμένο κείμενο είναι:

	Σωστό	Λάθος
• ελλιπής	☐	☐
• φλύαρη	☐	☐
• ασαφής	☐	☐
• απλή	☐	☐
• φυσική	☐	☐
• παραστατική	☐	☐
• ακριβής	☐	☐
• λεπτομερειακή	☐	☐

III. Άσκηση κατάταξης

Να εντοπίσετε τα ρήματα που δηλώνουν τις ενέργειες του Λυσάνδρου και να τα κατατάξετε έτσι, ώστε να φαίνεται η κλιμάκωση της δράσης του.

1.1.5. Συνδυασμός ερωτήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

1. “Λύσανδρος δέ τάς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδάν δέ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὅ τι ποιοῦσιν ἀποπλεῖν καί αὐτῷ ἔξαγγεῖλαι”. Με βάση αυτό το παράθεμα:

A. Να σημειώσετε X στη σωστή απάντηση:

- Η διαταγή που έδωσε ο Λύσανδρος είχε τελικό στόχο:

α) Να παρακολουθεί τους Αθηναίους διακριτικά

β) Να βγουν οι Σπαρτιάτες στην ξηρά για να παρακολουθούν
προσεκτικά τις κινήσεις των αντιπάλων

γ) Να κατασκοπεύσει τους Αθηναίους με γρήγορα πλοία

δ) Να επιτεθεί αιφνιδιαστικά στους αντιπάλους

B. Να αιτιολογήσετε την επιλογή της σωστής απάντησης.

2. A. Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση:

Πώς κρίνετε το Λύσανδρο από τις στρατιωτικές επιλογές και ενέργειές του; α) επιπόλαιο

β) παρορμητικό

γ) εύστροφο

δ) αδιάφορο

B. Να αιτιολογήσετε την άποψή σας, αξιοποιώντας τα στοιχεία που προκύπτουν από τις προηγούμενες ενότητες του κειμένου.

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. “Ο Λύσανδρος ἐσήμανε εἰς τὰς ναῦς εἰσβαίνειν (...) καὶ προεῖπεν”: Να ξαναγράψετε τις προτάσεις μεταφέροντας τα ρήματα σε όλους τους χρόνους της οριστικής.

Ενεστώτας: .....

Παρατατικός: .....

Μέλλων: .....

Αόριστος: .....

Παρακείμενος: .....

Υπερσυντέλικος: .....

2. “ὄψε”: Είναι ..... επίρρημα. Σημειώστε επιρρήματα της ίδιας κατηγορίας στην αρχαία και νέα ελληνική γλώσσα.

Αρχαία ελληνική γλώσσα

Νέα ελληνική γλώσσα

α) .....

α) .....

β) .....

β) .....

3. Να συμπληρώσετε τα κενά με τους κατάλληλους τύπους των ρημάτων:

ἐγώ εἰμί ἄγω πλέω ποιῶ ὄρω

οὗτος ....

ἡμεῖς ....

ὕμεῖς ....

4. Να γραφούν οι πλάγιες πτώσεις των ουσιαστικών ἡ ναῦς, ἡ τάξις, ὁ λιμὴν στον ενικό και πληθυντικό αριθμό.

5. Συμπληρώστε τους αρχικούς χρόνους των παρακάτω ρημάτων:

α) σημαίνω: ἐ....., σημ....., ..., ...

β) κελεύω: ἐ....., κελ....., ἐ....., ...

γ) βαίνω: ἐ....., ..., ..., ...

δ) λέγω: ἔ....., ..., ..., ...

ε) ὄρω: ἐ....., ..., ..., ...

6. Να εντοπίσετε τα ρήματα που δηλώνουν τις ενέργειες του Λυσάνδρου και να τα μεταφέρετε στο μέλλοντα.
7. Να μεταφέρετε στην ευκτική και προστακτική (στο πρόσωπο, χρόνο και αριθμό που βρίσκονται) τα παρακάτω ρήματα: *ἀπέπλευσαν, ποιούσιν, ἐκέλευσεν*.

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ασκήσεις του τύπου “Σωστό - Λάθος”

Να σημειώσετε X στη στήλη “Σωστό” ή στη στήλη “Λάθος”, αν νομίζετε ότι η αντίστοιχη πρόταση είναι σωστή ή λανθασμένη.

	Σωστό	Λάθος
• <i>κινήσοιτο</i> : είναι ευκτική μέλλοντα του ρ. <i>κινῶ</i>	☐	☐
• <i>ἀντανήγαγε</i> : είναι αόριστος β΄ του ρ. <i>ἀντανοίγω</i>	☐	☐
• <i>κατιδόντας</i> : είναι μετοχή αορίστου β΄ του ρ. <i>καθορῶ</i>	☐	☐
• <i>ἐξεβίβασεν</i> : είναι οριστική παρατατικού του ρ. <i>ἐκβαίνω</i>	☐	☐
• <i>ταῖς ναυσί</i> : είναι δοτική πληθυντικού του ουσ. <i>ἡ ναῦς</i>	☐	☐
• <i>προεῖπεν</i> : είναι αόριστος β΄ του ρ. <i>προαγορεύω</i>	☐	☐
• <i>ἐπειδάν</i> : είναι χρονικός σύνδεσμος	☐	☐
• <i>ἡ ἐπιούσα</i> : είναι μετοχή του ρ. <i>ἔπομαι</i>	☐	☐

II. Ασκήσεις συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τα κενά με τον ορθό τύπο των λέξεων ή εκφράσεων που βρίσκονται σε παρένθεση:

1. Λύσανδρος δέ ..... (τῇ ἐπιούσῃ νυκτί, πληθυντικός) ..... (σημαίνω, παρατατικός) ..... (ἀποπλέω, απαρέμφατο, ενεστώτας).
2. Οἱ Ἀθηναῖοι ..... (ἐπανερχομαι, αόριστος) καί ..... (παρατάττομαι, παθητικός αόριστος) ἐν μετώπῳ.
3. Ὁ Λύσανδρος ..... (προαγορεύω, αόριστος) (...) καί ..... (παραβάλλω, μετοχή αορίστου) τά παραβλήματα ..... (παρασκευάζομαι, αόριστος) ὡς εἰς ναυμαχίαν.
4. Ὁ Λύσανδρος ..... (κελεύω, υπερσυντέλικος) ..... (ἀποπλέω, απαρέμφατο, αόριστος).

III. Ασκήσεις σύζευξης

Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με το γραμματικό είδος στο οποίο ανήκει, όπως δηλώνεται στη στήλη Β. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. <i>άνισχοντι</i>	α) χρονικός σύνδεσμος
2. <i>παρετάξαντο</i>	β) χρονικό επίρρημα
3. <i>άντανήγαγε</i>	γ) απαρέμφατο
4. <i>είσβαίνειν</i>	δ) ουσιαστικό
5. <i>ὄψέ</i>	ε) αόριστος β'
6. <i>ἐπειδάν</i>	στ) αόριστος
7. <i>νυκτί</i>	ζ) μετοχή
	η) παρατατικός
	θ) μέλλον

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. *παρασκευασάμενος, κατιδόντας*: Να χαρακτηρίσετε τη συντακτική θέση των μετοχών.
2. Να εντοπίσετε και να αναγνωρίσετε τις προτάσεις του κειμένου που προσδιορίζουν χρονικά τις ενέργειες του Λυσάνδρου.
3. Ποιος από τους παρατακτικούς συνδέσμους επαναλαμβάνεται στο κείμενο και τι εξυπηρετεί η χρήση του;
4. *τέτταρας ημέρας*: Τι δηλώνει και με ποιους άλλους τρόπους εκφέρεται ο προσδιορισμός αυτός στην αρχαία και νέα ελληνική γλώσσα;

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. *Ασκήσεις πολλαπλής επιλογής*

Να σημειώσετε X στη σωστή απάντηση:

1. Το ρήμα *έπομαι* δέχεται αντικείμενο σε πτώση:

- α) γενική
- β) δοτική
- γ) αιτιατική
- δ) γενική και αιτιατική

2. *είς ναυμαχίαν*: είναι εμπρόθετος προσδιορισμός:

- α) τρόπου
- β) στάσης σε τόπο
- γ) σκοπού
- δ) κίνησης σε τόπο
- ε) αιτίας

II. *Ασκήσεις συμπλήρωσης*

Συμπληρώστε τα κενά των ακόλουθων προτάσεων:

- α) *τῆ νυκτί*: είναι δοτική του .....
- β) *ἐν μετώπῳ*: είναι εμπρόθετος προσδιορισμός του .....
- γ) *ἀποπλεῖν*: είναι απαρέμφατο ..... αντικείμενο στο .....
- δ) Το αντικείμενο του *ἔπεσθαι* είναι .....
- ε) *πρὶν αὐταὶ ἦγον*: είναι ..... πρόταση, εισάγεται με .....,
εκφέρεται με ..... γιατί .....
- στ) *ὅ τι ποιοῦσιν*: είναι ..... πρόταση. Το υποκείμενό της είναι .....

4. Να γράψετε στη νέα ελληνική λέξεις απλές ή σύνθετες που να έχουν το ίδιο θέμα με τις παρακάτω:
- *σημαίνω*: .....
  - *τάττομαι*: .....
  - *λιμήν*: .....
  - *ἄγω*: .....
5. Να δοθούν σύνθετα και παράγωγα της λέξης *ναῦς* στην αρχαία και νέα ελληνική γλώσσα.
.....
6. Να μεταφέρετε τις ακόλουθες συνεκφορές στα αρχαία ελληνικά:
- α) η προηγούμενη νύχτα .....
  - β) το γρηγορότερο πλοίο .....
  - γ) η επόμενη μέρα .....
  - δ) με την ανατολή του ήλιου .....
7. Να σχηματίσετε προτάσεις στα νέα ελληνικά με τα παρακάτω ρήματα:
- *ἐξαγγέλλω*:.....
  - *ἔπομαι*:.....
  - *ἀνάγομαι*:.....
  - *ὑποβιβάζω*:.....
8. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθένα από τα επόμενα ρήματα:
- *κελεύω*: .....
  - *ποιῶ*: .....
9. Να δώσετε ένα παράγωγο ουσιαστικό και ένα παράγωγο επίθετο για τα ακόλουθα ρήματα:
- *ποιῶ* .....
  - *ὄρῶ* .....
  - *τάττομαι* .....
  - *ἀγγέλλω* .....

10. Να σχηματίσετε προτάσεις στη νέα ελληνική γλώσσα με τις ακόλουθες λέξεις:

- *ὁ ἀπόπλους:*.....
- *τό βάθρον:* .....
- *τό διάβημα:* .....
- *ὁ περίπλους:*.....

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. *Ασκήσεις σύζευξης*

1. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης A με την απόδοσή τους στα νέα ελληνικά στη στήλη B:

A	B
<i>ἡ ἐπιούσα</i>	γευματίζω
<i>ἀριστοποιοῦμαι</i>	η επομένη
<i>ὄψέ</i>	διατάσσω
<i>προαγορεύω</i>	βράδυ
<i>ἐπανάγομαι</i>	βγαίνω στ' ανοιχτά
<i>ἀντανάγομαι</i>	ξαναβγαίνω

2. Να βάλετε μπροστά από κάθε λέξη της στήλης A το γράμμα της αντίθετης λέξης που βρίσκεται στη στήλη B. Δύο στοιχεία της στήλης B περισσεύουν.

A	B
1. <i>ὄψέ</i>	α) ὕστερον
2. <i>ἐπιούσα</i>	β) ἐπίσχω
3. <i>εἰσβαίνω</i>	γ) ἐπιβιβάζω
4. <i>ἐκβιβάζω</i>	δ) προτεραία
5. <i>ἔπομαι</i>	ε) ἡγοῦμαι
6. <i>πρότερον</i>	στ) ὄρθρος
7. <i>ἀνάγομαι</i>	ζ) ἐκβαίνω
	η) ἀποβιβάζω
	θ) ὀρμίζομαι

II. Άσκηση του τύπου “Σωστό - Λάθος”

A. Σημειώστε X στην αντίστοιχη στήλη, αν θεωρείτε ότι καθεμιά από τις παρακάτω περιπτώσεις είναι σωστή ή λανθασμένη.

		Σωστό	Λάθος
• ή έπιουσα:	σημαίνει η προηγούμενη	☐	☐
• ή τάξις:	» η παράταξη	☐	☐
• έπομαι:	» φεύγω	☐	☐
• άριστοποιουμαι:	» είμαι άριστος	☐	☐
• ό όρθρος:	» η χαραυγή	☐	☐
• σημαίνω:	» δίνω σήμα	☐	☐

III. Ασκήσεις πολλαπλής επιλογής

Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση:

1. “*παραβάλλω τα παραβλήματα*” σημαίνει:

- α) βάζω τα παραπετάσματα,
- β) διπλώνω τα πανιά του πλοίου.

2. “*άμα τῷ ήλίῳ άνίσχοντι*” σημαίνει:

- α) όταν ανέτειλε ο ήλιος,
- β) όταν έδυσε ο ήλιος.

3. “*έν μετώπῳ*” σημαίνει:

- α) σε μετωπική σύγκρουση,
- β) σε μετωπική γραμμή.

4. “*ήν όψέ της ήμέρας*” σημαίνει:

- α) ήταν αργά,
- β) ήταν πρωί.

5. “*έξεβίβασεν τούς στρατιώτας*” σημαίνει:

- α) τους αποβίβασε,
- β) τους επιβίβασε στα πλοία.

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Ως εργασίες για το σπίτι μπορεί να αξιοποιηθούν ασκήσεις του βιβλίου που απαιτούν περισσότερο χρόνο και μελέτη. Είναι δυνατόν επίσης να τεθούν εργασίες που θα έχει προετοιμάσει ο διδάσκων και μπορούν να αναφέρονται στο μάθημα της ημέρας ή σε μεγαλύτερη ενότητα, μετά την ολοκλήρωσή της. Ως ενδεικτικά παραδείγματα αναφέρονται οι παρακάτω εργασίες.

1. Αφού διαβάσετε το παρακάτω κείμενο, να εντοπίσετε ομοιότητες και διαφορές στην περιγραφή του Πλουτάρχου με την αντίστοιχη του Ξενοφώντα.

(Πλουτάρχου Λύσανδρος X, 1-2)

Κείμενο:

*ὁ δὲ Λύσανδρος ἄλλα
μὲν διανοεῖτο, προσέττατε δὲ ναύταις καὶ κυβερνήταις,
ὡς ἀγῶνος ἅμα ἡμέρα γενησομένου, περὶ ὄρθρον
ἐμβαίνειν εἰς τὰς τριήρεις καὶ καθέζεσθαι κόσμῳ καὶ
σιωπῇ, δεχομένους τὸ παραγγελόμενον, ὡς δ' αὐτως
καὶ τὸ πεζὸν ἐν τάξει παρὰ τὴν θάλατταν ἡσυχάζειν.
2 Ἄνισχοντος δὲ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν Ἀθηναίων
μετωπηδὸν ἀπάσαις ἐπιπλεόντων καὶ προκαλουμέ-
νων, ἀντιπρώρους ἔχων τὰς ναῦς καὶ πεπληρωμένας
ἔτι νυκτός οὐκ ἀνήγετο, πέμπων δ' ὑπηρετικά παρὰ
τὰς πρώτας τῶν νεῶν ἀτρεμεῖν ἐκέλευε καὶ μένειν ἐν
τάξει μὴ θορυβουμένους μηδ' ἀντεκπλέοντας.*

2. Να γράψετε ένα κείμενο, όπου θα αναφέρεται: α) η σημασία των §§ 22-24 στην εξέλιξη της παραπέρα δράσης των δύο αντιπάλων και β) ο σκοπός, οι ενέργειες, το σχέδιο και η αξιολόγηση της τακτικής του Λυσάνδρου.
3. Να επισημάνετε και να αποδώσετε με δικά σας λόγια τα χαρακτηριστικά του αρχαίου κόσμου, όπως αυτά φαίνονται από το Κεφάλαιο 1 του Β' βιβλίου των *Ελληνικών* του Ξενοφώντα.
4. Να σχεδιάσετε ένα χάρτη, όπου θα παρουσιάζετε τα σημεία αναμονής των δύο στόλων και της τελικής τους σύρραξης.

§§ 25 - 27

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Τι προτείνει ο Αλκιβιάδης στους Αθηναίους και σε ποια δεδομένα στηρίζει την πρότασή του;
2. Πώς απαντούν οι στρατηγοί στον Αλκιβιάδη και πώς κρίνετε την απάντησή τους;
3. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ήταν ανεπιθύμητη η παρουσία του Αλκιβιάδη;
4. Να εξηγήσετε ποιο ήταν το σχέδιο του Λυσάνδρου, όπως φαίνεται στην § 27.
5. Ποια εντολή δίνει ο Λύσανδρος στους αρχηγούς των πλοίων που κατασκόπευαν τους Αθηναίους και ποιος ήταν ο σκοπός του;
6. Να εντοπίσετε τα απαρέμφατα που περιέχουν τις υποδείξεις του Αλκιβιάδη και να σχολιάσετε το βασικότερο επιχείρημά του.
7. “καταφρονοῦντες δὴ τοῦ Λυσάνδρου”: Τι δηλώνει με τη φράση αυτή ο Ξενοφώντας και τι προοικονομεί η στάση των Αθηναίων;
8. Ποια πλεονεκτήματα και ποια μειονεκτήματα των θέσεων που κατείχαν οι αντίπαλοι παρουσιάζει ο Ξενοφώντας στην ενότητα αυτή;

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να αιτιολογήσετε την αποχώρηση του Αλκιβιάδη.
2. ἐκ τῶν τειχῶν, ἐν αἰγιαλῷ, εἰς Σηστόν: Ποια είναι η σημασία των προσδιορισμών στην περιγραφή του ιστορικού;
3. “ἀπιέναι αὐτόν ἐκέλευσαν”: Να σχολιάσετε με λίγα λόγια τη στάση των ναυάρχων του αθηναϊκού στόλου.
4. Τι επιδιώκει με την αναβολή της επίθεσής του ο Λύσανδρος;
5. Ποιο θεωρείτε βασικότερο σφάλμα των Αθηναίων;

1.1.3. Συνδυασμός ερωτήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Α. Γιατί οι Αθηναίοι στρατηγοί απέρριψαν τις προτάσεις του Αλκιβιάδη; Να σημειώσετε με Χ ποιες απαντήσεις είναι σωστές και ποιες λαθεμένες.

	Σωστό	Λάθος
α) Δεν του είχαν καμία εμπιστοσύνη λόγω του χαρακτήρα του.	☐	☐
β) Ήξεραν από αξιόπιστες πηγές ότι ενεργούσε για λογαριασμό των Σπαρτιατών.	☐	☐
γ) Ήταν γι' αυτούς θέμα γοήτρου να μη δέχονται υποδείξεις από τρίτους για τόσο σημαντικά στρατιωτικά θέματα.	☐	☐
δ) Ήταν απαγορευμένο από τους νόμους της Αθήνας να δέχονται συμβουλές από άτομα που δεν ήταν εκλεγμένοι στρατηγοί.	☐	☐
ε) Είχαν και οι ίδιοι διαπιστώσει τις αδυναμίες της τακτικής τους, αλλά ήθελαν να κρατήσουν μυστικές τις κινήσεις τους για ευνόητους λόγους.	☐	☐

B. Να αιτιολογήσετε δύο σωστές απαντήσεις.

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. *οὐδεμιᾶ πόλει, ἐκάστην ἡμέραν*: Να γράψετε τις συνεκφορές στις πλάγιες πτώσεις ενικού αριθμού.
2. *ὄπερ, ταῦτα*: Να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις των τριών γενών στον ίδιο αριθμό.
3. Να γράψετε τις παρακάτω φράσεις μεταφέροντας όλους τους τύπους των κλιτών λέξεων στον αντίθετο αριθμό:
  - α) *ἐπὶν κατίδωσιν αὐτοῦς ἐκβεβηκότας*: .....
  - β) *οἱ δέ στρατηγοί ἀπιέναι αὐτόν ἐκέλευσαν*: .....
  - γ) *καὶ ὁ μὲν ᾤχετο*: .....

4. Να κατατάξετε τα ουσιαστικά της ενότητας κατά κλίση και να γράψετε την κλητική του ενικού αριθμού.

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό-Λάθος” (με διάξευξη)

Στις παρακάτω προτάσεις να διαγράψετε το λάθος:

- *νῦν*: είναι επίρρημα ή σύνδεσμος;
- *λιμένι*: είναι ουσιαστικό β΄ ή γ΄ κλίσης;
- *μᾶλλον*: είναι επίρρημα συγκριτικού ή θετικού βαθμού;
- *ὄπερ*: είναι δεικτική ή αναφορική αντωνυμία;
- *μέν*: είναι συμπλεκτικός ή αντιθετικός σύνδεσμος;
- *ἀντανήγεν*: είναι οριστική παρατατικού ή αορίστου β΄ του ρ. *ἀντανάγω*;
- *παρήνει*: είναι οριστική αορίστου ή παρατατικού του ρ. *παραινῶ*;

II. Άσκηση σύξευξης

Να συνδέσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β.

Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. <i>ἐκεῖνον</i>	α) επίρρημα υπερθετικού βαθμού
2. <i>μάλιστα</i>	β) μετοχή ενεστώτα
3. <i>ἡμέραν</i>	γ) δεικτική αντωνυμία
4. <i>ἐπομένοις</i>	δ) χρονικός σύνδεσμος
5. <i>ἀπιέναι</i>	ε) ουσιαστικό α΄ κλίσης
6. <i>αἰγιαλῶ</i>	στ) απαρέμφατο αορίστου
7. <i>ὅταν</i>	ζ) ουσιαστικό β΄ κλίσης
	η) απαρέμφατο ενεστώτα

III. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. *αἰγιαλῶ, λιμένα, πόλει, στρατηγοί, ἡμέρα, ἀσπίδα, τειχῶν, νεῶν*: Να τοποθετήσετε κατά κλίση τα ουσιαστικά στον πίνακα που ακολουθεί και να γράψετε την αντίστοιχη πτώση του αντίθετου αριθμού:

Α΄ κλίση	Αντίθετος αριθμός	Β΄ κλίση	Αντίθετος αριθμός	Γ΄ κλίση	Αντίθετος αριθμός

2. *κατιδῶν, ἔχοντας, ἐπομένοις*: Να γράψετε τον ίδιο τύπο μετοχής σε όλους τους χρόνους της ίδιας φωνής και να συμπληρώσετε το β΄ ενικό πρόσωπο των εγκλίσεων του αορίστου β΄ στον παρακάτω πίνακα:

Μετοχή			
Ενεστώς			
Μέλλον			
Αόριστος			
Παρακείμενος			

Αόριστος β΄			
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική

3. Στον παρακάτω πίνακα να συμπληρώσετε τον αντίστοιχο ρηματικό τύπο των χρόνων που ζητούνται:

Ενεστώς	Μέλλον	Αόριστος	Παρακείμενος
		ἐκέλευσε	
ἔχοντας			
			ἐκβεβηκότας
καταφρονοῦντες			
		ἐποίησαν	
ἀπιέναι			
			ἐσκεδασμένους
βούλησθε			
		κατίδωσιν	

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

- Να σημειώσετε τις μετοχές που εξαρτώνται:
  - από το *κατιδών* (§ 25),
  - από το *κατίδωσιν* (§ 27),
 να τις χαρακτηρίσετε συντακτικά και να γράψετε το υποκείμενό τους και το αντικείμενο (αν έχουν).
- “Οἱ δέ στρατηγοί ἀπιέναι αὐτόν ἐκέλευσαν”: Τι ακριβώς θα είπαν οι στρατηγοί στον Αλκιβιάδη; Μετατρέψτε σε ευθύ λόγο.
- “Λύσανδρος εἶπε τοῖς παρ’ αὐτοῦ ἐπομένοις ἄραι ἀσπίδα κατά μέσον τόν πλοῦν”: Να γράψετε την εντολή του Λύσανδρου σε ευθύ λόγο, όπως θα την έδωσε ο ίδιος.

4. Να τοποθετήσετε τις μετοχές του κειμένου στον παρακάτω πίνακα, ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκουν και να σημειώσετε:
- α) για τις κατηγορηματικές το ρηματικό τύπο από τον οποίο εξαρτώνται,
β) για τις επιρρηματικές τη σχέση που δηλώνουν.

Επιθετικές	Κατηγορηματικές	Επιρρηματικές

5. Να γράψετε και να χαρακτηρίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις της παραγράφου 27.

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση συμπλήρωσης

1. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων, ώστε να χαρακτηρίζεται το είδος των απαρεμφάτων και η συντακτική τους θέση.
- *όρμειν*: είναι ..... απαρέμφατο, ... στο *ἔφη*.
  - *μεθορμίσαι*: είναι ..... απαρέμφατο, ... στο *παρήνει*.
  - *ἀπιέναι*: είναι ..... απαρέμφατο, ... στο *ἐκέλευσαν*.
  - *στρατηγεῖν*: είναι ..... απαρέμφατο, ... στο .....
  - *ἄραι*: είναι ..... απαρέμφατο, ... στο *εἶπεν*
(= *ἐκέλευσε*).

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Ποια είναι η σημασιολογική διαφορά των ρημάτων *ὄρμέω- ὦ* και *ὄρμάω- ὠ*;
2. Με ποιες λέξεις του κειμένου σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω; κάτοψη, διασκέδαση, επισιτισμός, επιτήδειος, ελλιμενισμός, τελωνείο.

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ασκήσεις σύζευξης

1. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με τη σημασία τους στη στήλη Β (δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν).

A	B
1. ὄρμῳ	α) σηκώνω
2. μεθορμίζω	β) είμαι αγκυροβολημένος
3. οἴχομαι	γ) φεύγω
4. αἶρω	δ) μετακινούμαι σε άλλο λιμάνι, αγκυροβολώ
5. μέτειμι (μετέροχομαι)	ε) εκλέγω
	στ) έρχομαι

2. Να υπογραμμίσετε τη σωστή ερμηνεία:

• <i>πρός πόλει:</i>	προς πόλη	κοντά σε πόλη	μέσα σε πόλη
• <i>πόρωθεν:</i>	χωρίς πόρους	από μακριά	από τα περάσματα
• <i>τοῦμπαλιν:</i>	προς τα πίσω	προς τα εμπρός	από την αρχή
• <i>έσκεδασμένους:</i>	διασκορπισμένους	με εύθυμη διάθεση	χαρούμενους
• <i>τά σιτία:</i>	το σιτάρι	τα τρόφιμα	το συσσίτιο
• <i>ἠνούμενοι:</i>	επειδή αγόραζαν	για να αγοράσουν	όταν αγόραζαν

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Να εντοπίσετε τους εμπρόθετους επιρρηματικούς προσδιορισμούς του τόπου που φανερώνουν τη μειονεκτική θέση των Αθηναίων απέναντι στους Σπαρτιάτες και να τους τοποθετήσετε στον παρακάτω πίνακα.

<i>αφετηρία</i>	<i>στάση</i>	<i>κατεύθυνση</i>	<i>πλησίον</i>	<i>κίνηση από τόπο</i>	<i>απόσταση</i>

2. Να συγκεντρώσετε τους εμπρόθετους επιρρηματικούς προσδιορισμούς του κειμένου και να χρησιμοποιήσετε σε σύντομες φράσεις όσες από τις προθέσεις τους διατηρούνται στο σύγχρονο λόγο με την ίδια σημασία.
3. Να καταγράψετε τις κινήσεις των Αθηναίων όπως φαίνονται στις §§ 16-27.
4. Να γράψετε το σχέδιο μάχης που επινόησε ο Λύσανδρος και να σχολιάσετε την αποτελεσματικότητά του.

§§ 28 - 29

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Θα μπορούσαν να αποφύγουν οι Αθηναίοι τον αιφνιδιασμό των Σπαρτιατών; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
2. Αφού επεξεργαστείτε τα σχετικά στοιχεία, να γράψετε τα συμπεράσματά σας για το σχέδιο μάχης του Λυσάνδρου.
3. Να αξιολογήσετε τη σημασία της ήττας των Αθηναίων.
4. Ποιο ήταν, σύμφωνα με το κείμενο, το βασικό σφάλμα των ηττημένων; Συμφωνείτε ή διαφωνείτε και γιατί;
5. Ποια πλοία των Αθηναίων σώθηκαν και γιατί;
6. “Κόνων ... γεγονότα”: Να σχολιάσετε την αντίδραση του Κόνωνα, όπως περιγράφεται στο κείμενο.
7. Πιστεύετε ότι ο πόλεμος μεταξύ Αθηναίων και Λακεδαιμονίων θα μπορούσε να είχε αντίθετη έκβαση; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
8. Λαμβάνοντας υπόψη σας τη φήμη της ναυτικής δύναμης των Αθηνών, πώς ερμηνεύετε την επιτυχία του Λυσάνδρου, όπως παρουσιάζεται στη συγκεκριμένη ενότητα; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
9. Ποιος από τους αντιπάλους σας είναι περισσότερο συμπαθής και γιατί;

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να εντοπίσετε τα σημεία που προβάλλουν τις αντιδράσεις του Λυσάνδρου.
2. Ποιο σχέδιο επίθεσης διαμόρφωσε ο Λύσανδρος;
3. *έσήμανε, έλαβε, συνέλεξε*: Με βάση τα ρήματα να παρουσιάσετε συνοπτικά τις ενέργειες του Λυσάνδρου.
4. Ποια ρήματα δηλώνουν τις διαταγές και ενέργειες του Λυσάνδρου και ποια του Κόνωνα;
5. Γιατί ο Κόνων δεν επέστρεψε στην Αθήνα;

6. “Τά πράγματα τῶν Ἀθηναίων διεφθαρμένα”: Τι σημαίνει η φράση για την έκβαση του (Πελοποννησιακού) πολέμου;
7. “Πάραλος”: Ποια ήταν η αποστολή της στην αρχαία Αθήνα;
8. Γιατί χρησιμοποιείται συχνά ο σύνδεσμος “δέ” στις §§ 28 - 29;

1.1.3. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση πολλαπλής επιλογής

1. Ποιος ήταν, με βάση τα στοιχεία του κειμένου, ο πρωταρχικός στόχος της ενέργειας του Κόνωνα να πάρει τα μεγάλα ιστία των πλοίων του Λυσάνδρου; Να σημειώσετε ένα X στην απάντηση που θεωρείτε σωστή.
  - α) διότι τα ήθελε ως λάφυρα.
  - β) για να επιδιορθώσει τα ιστία των δικών του πλοίων.
  - γ) για να τα μεταφέρει στην Αθήνα για την κατασκευή νέων πλοίων.
  - δ) για να μην μπορούν οι αντίπαλοι να τον καταδιώξουν.

1.1.4. Συνδυασμός ερωτήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

1. A. Να σημειώσετε ένα X στην πρόταση που θεωρείτε σωστή.
 «Τούς δέ πλείστους ἄνδρας ἐν τῇ γῆ συνέλεξε». Στο σημείο αυτό διαφαίνεται:
  - α) η ειρωνεία του Ξενοφώντα για τους Αθηναίους.
  - β) η συμπάθειά του προς τους Αθηναίους.
  - γ) αιχμή κατά του Λυσάνδρου.
  - δ) η ουδετερότητα, η απόσταση του ιστορικού από τα γεγονότα.
- B. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. ἦσαν, βοηθεῖν, φεύγων: Να γράψετε το α' ενικό πρόσωπο της οριστικής όλων των χρόνων της ίδιας φωνής.
2. διεφθαρμένα, ἀπαγγελοῦσα: Να γράψετε τη μετοχή όλων των χρόνων στην ονομαστική ενικού αριθμού του ίδιου γένους.
3. συνέλεξεν: Να κλιθεί η προστακτική όλων των χρόνων ενεργητικής, μέσης και παθητικής φωνής.

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό-Λάθος” (με διάζευξη)

Στις παρακάτω προτάσεις να διαγράψετε το λάθος:

- *δίκροτοι*: είναι ουσιαστικό ή επίθετο β' κλίσης;
- *πλείστους*: είναι επίθετο υπερθετικού ή συγκριτικού βαθμού;
- *κατασχών*: είναι μετοχή αορίστου β' ή ενεστώτα του ρ. *κατέχω*;
- *εἶς*: είναι πρόθεση ή αριθμητικό;
- *ἔφυγον*: είναι οριστική παρατατικού ή αορίστου β' του ρ. *φεύγω*;
- *συμπαρήει*: είναι οριστική αορίστου ή παρατατικού του ρ. *συμπάρομαι*;
- *πράγματα*: είναι ουσιαστικό γ' ή β' κλίσης;

II. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β.

Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. <i>διεσκεδασμένων</i>	α) επίθετο β' κλίσης
2. <i>κεναί</i>	β) ουσιαστικό α' κλίσης
3. <i>ἔλαβε</i>	γ) αριθμητικό
4. <i>ἄκραν</i>	δ) μετοχή παρακειμένου
5. <i>ὄκτώ</i>	ε) οριστική αορίστου
6. <i>βοηθεῖν</i>	στ) οριστική αορίστου β'
7. <i>συνέλεξεν</i>	ζ) ουσιαστικό γ' κλίσης
	η) απαρέμφατο ενεστώτα

III. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. Να γραφεί το β' ενικό πρόσωπο των εγκλίσεων του αορίστου β' των παρακάτω ρηματικών τύπων:

Αόριστος β'				
	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
ἔχων				
ἰδών				
ἦσαν				
ἀνήχθησαν				

ἔλαβε				
φεύγων				
κατασχών				

2. ἔλαβεν, ἐσήμανε, βοηθεῖν, ἦσαν, συνέλεξεν, κατασχών: Να τοποθετήσετε τους ρηματικούς τύπους στη σωστή θέση του πίνακα που σας δίνεται και να συμπληρώσετε τα κενά.

Ενεστώς					
Παρατατικός					
Μέλλον					
Αόριστος					
Παρακείμενος					
Υπερσυντέλικος					

3. ταχίστην, πλείστους, μεγάλα, κεναί, πλήρεις: Να τοποθετήσετε τα επίθετα στον παρακάτω πίνακα, να συμπληρώσετε τους άλλους βαθμούς στο ίδιο γένος, αριθμό και πτώση και να κλίνετε το συγκριτικό βαθμό του δευτέρου επιθέτου και στα τρία γένη.

	Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός	
Συγκριτικός βαθμός				
	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
	αρσενικό-θηλυκό	ουδέτερο	αρσενικό-θηλυκό	ουδέτερο
Ονομ.				
Γεν.				
Δοτ.				
Αιτ.				
Κλητ.				

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. Να χαρακτηρίσετε τη συντακτική θέση των κύριων ονομάτων του κειμένου.
2. Να εντοπίσετε στο κείμενο και να χαρακτηρίσετε τους ομοιόπτωτους ονοματικούς προσδιορισμούς (παράθεση, επεξήγηση, επιθετικός και κατηγορηματικός προσδιορισμός).
3. Να επισημάνετε τις πλάγιες πτώσεις του κειμένου και να χαρακτηρίσετε τη συντακτική τους θέση.
4. Να χαρακτηρίσετε τη συντακτική θέση όλων των μετοχών του κειμένου.
5. “Διεσκεδασμένων δέ τῶν ἀνθρώπων”: Να αιτιολογήσετε την πτώση της μετοχής.
6. πρὸς τῇ γῆ - ἐν τῇ γῆ: Τι δηλώνει καθένας προσδιορισμός;

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

Στις παρακάτω προτάσεις το ένα σκέλος περιέχει λάθος. Να το εντοπίσετε και να το διαγράψετε (μαζί με το διαζευκτικό και το ερωτηματικό).

1. πλείν: είναι απαρέμφατο ειδικό ή τελικό;
2. τῶν νεῶν (§ 28): είναι γενική διαιρετική ή γενική κτητική;
3. παντελῶς: ο επιρρ. προσδιορισμός δηλώνει ποσό ή τρόπο;
4. κενάι: είναι επιθ. προσδ. (στο αἰ δέ νῆες) ή κατηγορ.;
5. τῶν Αθηναίων: είναι γενική υποκειμ. (στο πράγματα) ή κτητική;
6. διεφθαρμένα: είναι μετοχή κατηγορηματική ή επιθετική;
7. ταῖς ναυσί: είναι δοτική της συνοδείας ή του μέσου;
8. ἀπαγγελοῦσα: είναι μετοχή επιθετική ή τελική;

1.3.3. Συνδυασμός ασκήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Α. Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση σημειώνοντας δίπλα ένα Χ.

“ή δέ Κόνωνος καί ἄλλαι περί αὐτόν ἑπτὰ πλήρεις ἀνήχθησαν ἄθροαι καί ἡ Πάραλος”. Το *ἄθροαι* προσδιορίζει τα υποκείμενα του *ἀνήχθησαν* και είναι :

- α) επιθετικός προσδιορισμός.
  - β) κατηγορηματικός προσδιορισμός.
  - γ) επιρρηματικό κατηγορούμενο που δηλώνει τρόπο.
  - δ) κατηγορούμενο του αποτελέσματος.
- Β. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

2. Α. Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση σημειώνοντας δίπλα ένα Χ.

“Διεσκεδασμένων δέ τῶν ἀνθρώπων”. Η μετοχή *διεσκεδασμένων* δηλώνει:

- α) χρόνο
  - β) τρόπο
  - γ) εναντίωση
  - δ) αιτία
- Β. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. *ναῦς - νῆες - νεῶν*: Να γράψετε όσα εύχρηστα σύνθετα¹ ή παρασύνθετα και από τα τρία θέματα του ουσιαστικού γνωρίζετε.
2. *διεφθαρμένα, συνέλεξε*: Να γράψετε παράγωγα ουσιαστικά και επίθετα από τα αντίστοιχα ρήματα (τουλάχιστον δύο από το καθένα).
3. *ἐσήμανε, ἔγνω, ἔλαβε*: Να γράψετε παράγωγα (απλά και σύνθετα) ουσιαστικά και επίθετα από τα παραπάνω ρήματα και να σχηματίσετε με ἕξι από αυτά σύντομες φράσεις (δύο από καθένα ρήμα).

---

¹ Από το θέμα *νη*- ἕξι, από το *νε*- τουλάχιστον ένα, από το *ναι*- μπορούν να γράψουν πολλά.

4. φεύγω ὑπό τινος, φεύγω γραφήν, οἱ φεύγοντες: Πώς αποδίδονται στη νεοελληνική γλώσσα;
5. Να γράψετε τα αντίθετα των παρακάτω λέξεων: πλήρεις, ανάγομαι, ἀποπλέω, αὐτόθεν.

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

Να υπογραμμίσετε τη σωστή ερμηνεία των λέξεων:

δίκροτοι:	με διπλό κρότο	με δύο σειρές κουπιά	χωρίς κρότο
τειχύδρια:	ψηλά τείχη	μικρά τείχη	τείχη μέσα σε νερό
τήν ταχίστην:	όσο γίνεται πιο γρήγορα	το πιο γρήγορο πλοίο	την πιο σύντομη οδό
κατά κράτος:	εναντίον του κράτους	με όλη τη δύναμη	σε όλο το κράτος
τά ἱστοία:	οι ιστοί	τα πανιά	τα σχοινιά

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Άσκηση προέκτασης - Συγκριτική αξιολόγηση του αποσπάσματος

1. Να συγκρίνετε το παρακάτω απόσπασμα του Θουκυδίδη (Η΄, 95, 3-7), που αναφέρεται στην πανωλεθρία των Αθηναίων στον Ωρωπό, το 411 π.Χ., με το κείμενο του Ξενοφώντα. Να συσχετίσετε στα δύο κείμενα τις συνθήκες που οδήγησαν στην ήττα.

Θουκυδίδη Ιστορία: Η΄ 95, 3-7

ὁ γάρ Ἀγησανδρίδας ἀριστοποιη-
σάμενος ἐκ τοῦ Ὠρωποῦ ἀνήγαγε τὰς ναῦς· ἀπέχει δέ μάλιστα
ὁ Ὠρωπός τῆς τῶν Ἐρετριῶν πόλεως θαλάσσης μέτρον
ἑξήκοντα σταδίου. ὡς οὖν ἐπέπλει, εὐθύς ἐπλήρουν καί οἱ
Ἀθηναῖοι τὰς ναῦς, οἰόμενοι σφίσι παρά ταῖς ναυσὶ τοὺς
στρατιώτας εἶναι· οἱ δέ ἔτυχον οὐκ ἐκ τῆς ἀγοράς ἄριστον
ἐπισιτιζόμενοι (οὐδέν γάρ ἐπωλείτο ἀπό προνοίας τῶν Ἐρε-
τριῶν), ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπ' ἔσχατα τοῦ ἄστεως οἰκιῶν, ὅπως
σχολῆ πληρουμένων φθάσειαν οἱ πολέμιοι προσπεσόντες καί
ἐξαναγκάσειαν τοὺς Ἀθηναίους οὕτως ὅπως τύχοιεν ἀνάγεσθαι.
σημεῖον δέ αὐτοῖς ἐς τον Ὠρωπόν ἐκ τῆς Ἐρετρίας, ὅποτε χρή
ἀνάγεσθαι, ἦρθη. διὰ τοιαύτης δὴ παρασκευῆς οἱ Ἀθηναῖοι
ἀναγαγόμενοι καί ναυμαχῆσαντες ὑπὲρ τοῦ λιμένος τῶν Ἐρετριῶν
ὀλίγον μὲν τινα χρόνον ὁμως καί ἀντέσχον, ἔπειτα ἐς φυγὴν
τραπόμενοι καταδιώκονται ἐς τὴν γῆν. καί ὅσοι μὲν αὐτῶν πρὸς τὴν

πόλιν τῶν Ἑρετριῶν ὡς φιλίαν καταφεύγουσι, χαλεπώτατα ἔπραξαν φονευόμενοι ὑπ' αὐτῶν· οἱ δέ ἐς τό τείχισμα τό ἐν τῇ Ἑρετρίᾳ, ὃ εἶχον αὐτοί, περιγίγνονται καί ὄσαι ἐς Χαλκίδα ἀφικνοῦνται τῶν νεῶν. λαβόντες δέ οἱ Πελοποννήσιοι δύο καί εἴκοσι ναῦς τῶν Ἀθηναίων καί ἄνδρας τοὺς μὲν ἀποκτείναντες, τοὺς δέ ζωγρήσαντες τροπαῖον ἔστησαν. καί ὕστερον οὐ πολλῶ Εὐβοιάν [τε] ἄπασαν ἀποστήσαντες πλὴν Ὠρεοῦ (ταύτην δέ αὐτοί Ἀθηναῖοι εἶχον) καί τᾶλλα τά περὶ αὐτὴν καθίσταντο.

2. Να αναλύσετε ετυμολογικά τις λέξεις: ἐσήμανε, δίκροτος, βοηθῶ, ἀθρόος, τειχύδριο.

Ξενοφώντος *Ελληνικά*, Βιβλίο Β΄, Κεφ. ΙΙ

§§ 1 - 2

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Σε ποιες ενέργειες προβαίνει ο Λύσανδρος -με βάση τα εξιστορούμενα στο απόσπασμα αυτό- μετά τη νίκη του στους Αιγός Ποταμούς και ποιος είναι ο σκοπός των ενεργειών του αυτών; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
2. Για ποιους λόγους οι κάτοικοι του Βυζαντίου και της Καλχηδόνας “*ὑπεδέχοντο*” τον Λύσανδρο;
3. Πώς συμπεριφέρθηκε ο Λύσανδρος προς τους Αθηναίους φρουρούς του Βυζαντίου και της Καλχηδόνας και προς όποιον άλλο Αθηναίο συναντούσε και γιατί; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
4. Ποια αξία είχαν για τους αρχαίους Έλληνες οι σπονδές και πόσο λαμβάνονται υπόψη στα γεγονότα που εξιστορούνται στο συγκεκριμένο κείμενο;
5. Βλέπετε να έχει εφαρμογή η νεότερη ρήση: “ο σκοπός αγιάζει τα μέσα” σε όσα εκφράζονται σε κάποιο ή κάποια σημεία του κειμένου; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
6. Μπορείτε να υποθέσετε τί κατάσταση επικρατούσε στην Αθήνα μετά τη νίκη του Λύσανδρου στους Αιγός Ποταμούς; Να διατυπώσετε την άποψή σας λαμβάνοντας υπόψη και το γεγονός ότι η πόλη ήταν ήδη πολιορκημένη από τους Σπαρτιάτες.
7. “*τάς ναῦς ἐπεσκεύαζεν*”: Ποια σημασία έχει για τον Λύσανδρο η ενέργειά του αυτή; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να εντοπίσετε τα θεματικά κέντρα του κειμένου.
2. Με ποιο τρόπο έγινε μεταβολή πολιτεύματος στο Βυζάντιο και τη Χαλκηδόνα;

3. Ποιος ήταν ο ρόλος του αρμοστή στις πόλεις Βυζάντιο και Χαλκηδόνα;
  4. Ποια σημασία -κατά τη γνώμη σας- είχε η επισκευή των πλοίων από τον Λύσανδρο στη Λάμψακο; Να απαντήσετε με συντομία.
  5. “*θᾶπτον των ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσσεσθαι*”: Ποια εντύπωση σας κάνει η φράση και πώς μπορεί να ερμηνευτεί η πρόθεση του Λύσανδρου που εμπεριέχεται σε αυτήν;
  6. Πώς συμπεριφέρθηκε -και γιατί;- ο Λύσανδρος στους φρουρούς των Αθηναίων στις πόλεις που κατέλαβε; Να απαντήσετε με συντομία.
  7. Να καταγράψετε τις ενέργειες του Λύσανδρου αμέσως μετά τη νίκη του στους Αιγός Ποταμούς και να προσδιορίσετε (με συντομία) πόσο αυτές έχουν σχέση με τον τελικό σκοπό των Σπαρτιατών, την κατάληψη της Αθήνας.
  8. Γιατί ο Λύσανδρος έστειλε στην Αθήνα τους Αθηναίους από τις πόλεις που κυριεύε ή όπου τους έβρισκε; Ποια ήταν η πρόφαση και ποια η πραγματική αιτία της ενέργειάς του αυτής;
  9. Ποιοι έσπευσαν να φύγουν από τη Λάμψακο -και γιατί;- λίγο πριν από την άφιξη του Λύσανδρου στην πόλη τους μετά τη νίκη των Σπαρτιατών στους Αιγός Ποταμούς; Πού πήγαν αυτοί;
  10. Με ποιο τρόπο θέλει να κάμψει την αντίσταση της πολιορκημένης Αθήνας ο Λύσανδρος; Να απαντήσετε με συντομία.
- 1.1.3. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης
1. “*ὑποσπόνδους ἀφέντες*”: Ποια ήταν η συμβολή των κατοίκων του Βυζαντίου και της Χαλκηδόνας στην αναίμακτη κατάκτηση των πόλεων τους από το Λύσανδρο;
  2. Νομίζετε ότι ο Λύσανδρος επέδειξε σκληρή στάση απέναντι στους Αθηναίους φρουρούς του Βυζαντίου και της Χαλκηδόνας και απέναντι σε όλους τους Αθηναίους που συναντούσε; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
  3. Νομίζετε ότι ο Λύσανδρος βιάζεται να στραφεί εναντίον της Αθήνας; Να δικαιολογήσετε την άποψή σας και να προσδιορίσετε κατά πόσο η χρήση του παρατατικού σχετίζεται με την πρόθεση -ή όχι- του συγγραφέα να δηλώσει κάτι τέτοιο.

4. Τί έκαναν εκείνοι οι κάτοικοι του Βυζαντίου που είχαν παραδώσει την πόλη τους στον Αλκιβιάδη κατά την προσέγγιση του Λύσανδρου σε αυτήν και γιατί;
5. Νομίζετε ότι υπήρχε επάρκεια τροφίμων στην Αθήνα και τον Πειραιά και γιατί;

1.1.4. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ασκήσεις του τύπου “Σωστό-Λάθος”

1. Να επιβεβαιώσετε ή να απορρίψετε το περιεχόμενο των προτάσεων σημειώνοντας X στο αντίστοιχο τετράγωνο:

	Σωστό	Λάθος
α) Ο Λύσανδρος κατέλαβε με μάχη το Βυζάντιο και την Καλκηδόνα.	☐	☐
β) Οι Αθηναίοι φρουροί των παραπάνω πόλεων διέφυγαν στον Πόντο.	☐	☐
γ) Ο Λύσανδρος επισκεύασε τα πλοία του στη Λάμψακο.	☐	☐
δ) Μετά την αναχώρηση του Λύσανδρου, το Βυζάντιο και η Χαλκηδόνα ανακατελήφθησαν από τον Αλκιβιάδη.	☐	☐
ε) Ο Λύσανδρος μπορούσε και από μακριά που ήταν, να επηρεάσει την κατάσταση της Αθήνας.	☐	☐
στ) Τη διοίκηση του Βυζαντίου και της Χαλκηδόνας ασκούσε ο αρμοστής μετά την κατάληψη των πόλεων από το Λύσανδρο.	☐	☐

1.1.5. Συνδυασμός ερωτήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

- Να επιβεβαιώσετε ή να απορρίψετε το περιεχόμενο των προτάσεων σημειώνοντας X στο αντίστοιχο τετράγωνο:

1. A. Ο Λύσανδρος στο συγκεκριμένο κείμενο παρουσιάζεται ως:

	Σωστό	Λάθος
α) σκληρός απέναντι στους Αθηναίους φρουρούς.	☐	☐
β) ανυπόμονος στο να καταλάβει την Αθήνα.	☐	☐
γ) απερίσκεπτος.	☐	☐
δ) διπλωμάτης και προνοητικός.	☐	☐
ε) ασεβής.	☐	☐

- B. Να αιτιολογήσετε την επιλογή της ορθής απάντησης.

2. Α. Ο Λύσανδρος έστειλε τους Αθηναίους φρουρούς στην Αθήνα:

Σωστό Λάθος

α) για να επιδεινώσει το επισιτιστικό πρόβλημα της πόλης.	☐	☐
β) για να παραπλανήσει τους Αθηναίους για τις παραπέρα διαθέσεις και κινήσεις του.	☐	☐
γ) για να δημιουργήσει εμπίστους του στις τάξεις των Αθηναίων.	☐	☐

Β. Να αιτιολογήσετε την επιλογή της ορθής απάντησης.

3. Α. Κάποιοι κάτοικοι του Βυζαντίου:

Σωστό Λάθος

α) παρέδωσαν με προδοσία την πόλη τους στο Λύσανδρο.	☐	☐
β) διέφυγαν στον Πόντο και στην Αθήνα με την προσέγγιση του Λύσανδρου στην πόλη τους.	☐	☐
γ) πρόβαλαν ισχυρή αντίσταση στο Λύσανδρο για να τον εμποδίσουν να καταλάβει την πόλη τους.	☐	☐
δ) επιτέθηκαν κατά των Αθηναίων φρουρών της πόλης τους.	☐	☐

Β. Να δικαιολογήσετε την επιλογή της ορθής απάντησης.

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να γράψετε τους αρχικούς χρόνους των ρημάτων: *φεύγω, αποπέμπω, καταλείπω, αποπλέω, γίγνομαι.*
2. “Λύσανδρος δε τούς φρουρούς τῶν Ἀθηναίων ... εἰς τὰς Ἀθήνας”: Να ξαναγράψετε το παραπάνω τμήμα του κειμένου μεταφέροντας τους ρηματικούς τύπους του ενικού στους αντίστοιχους του πληθυντικού και αντικαθιστώντας τη λέξη “Λύσανδρος” με τη λέξη “Λακεδαιμόνιοι”.
3. Να μεταφέρετε στην ευκτική και προστακτική (στο πρόσωπο, χρόνο και αριθμό που βρίσκονται) τα ρήματα: *ἔφυγον, ἐγένοντο.*

4. ἴδοι, ἀπέπεμπε: α) Να γράψετε το ίδιο πρόσωπο (του ίδιου αριθμού) στην υποτακτική και προστακτική. β) Να γίνει χρονική αντικατάσταση (στο ίδιο πρόσωπο και αριθμό).
5. Να κλίνετε την οριστική, ευκτική και την προστακτική αορίστου β' (στην ίδια φωνή) των ρημάτων: ἐγένοντο, ἔφυγον, ἴδοι.
6. καταλιπών, ἀποπλεύσας: Να κάνετε πλήρη γραμματική αναγνώριση των λέξεων και να τις μεταφέρετε στην αντίστοιχη πτώση του άλλου αριθμού (στον ίδιο χρόνο, γένος, πρόσωπο).
7. Να συμπληρώσετε τα κενά με τους κατάλληλους ρηματικούς τύπους:
οὗτος	ἔπλει	ἐπεσκεύαζε	ἀπέπεμπε
ἡμεῖς	.....	.....	.....
ὕμεῖς	.....	.....	.....
οὗτοι	.....	.....	.....
8. πλείους, ἄρμοστήν, πλέουσιν: α) Να γίνει πλήρης γραμματική αναγνώριση των λέξεων. β) Να κλιθούν τα τρία γένη του επιθέτου πλείους στον ενικό και στον πληθυντικό και να γραφούν τα παραθετικά του στο ίδιο γένος, αριθμό και πτώση.
9. ἄστν, ναῦς, ἄρμοστήν: Να γραφούν οι πλάγιες πτώσεις των λέξεων στον ενικό και πληθυντικό αριθμό.

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου "Σωστό-Λάθος" (με διάζευξη)

Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος:

- πλέουσιν είναι ρήμα ή μετοχή;
- πλείους είναι ονομαστική ή αιτιατική;
- ὄσω είναι αντωνυμία ή επίρρημα;
- θᾶπτον είναι επίθετο ή επίρρημα;
- ἐγένοντο είναι παρατατικός ή αόριστος;
- εἰδώς είναι μετοχή του ὄραω-ῶ ή του οἶδα;
- καταλιπών είναι μετοχή ενεστώτα ή αορίστου;

II. Άσκηση σύζευξης

Να ενώσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β, ώστε να προκύπτει σωστή αντιστοίχιση. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

Α	Β
1. ἀποπλεύσας	α) ουσιαστικό γ' κλίσης
2. ἴδοι	β) υποτακτική ενεστώτα
3. ἀπέπεμπεν	γ) ευκτική αορίστου β'
4. ὕστερον	δ) τοπικό επίρρημα
5. ἄλλοθι	ε) οριστική παρατατικού
6. τινά	στ) μετοχή αορίστου
7. αὐτός	ζ) απαρέμφατο μέλλοντα
8. συλλεγῶσιν	η) αντωνυμία οριστική
9. ἔσεσθαι	θ) αντωνυμία αόριστη
10. ναῦς	ι) υποτακτική παθητ. αορ. β'
	ια) μετοχή ενεστώτα
	ιβ) χρονικό επίρρημα

III. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. Να συμπληρώσετε τους παρακάτω πίνακες:

Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός	
Ονομ.	ὁ		οἱ	
Γεν.	τοῦ		τῶν	
Δοτ.	τῷ		τοῖς	
Αιτ.	τόν ἄρμοστήν	Ἄθηναῖον	τούς	
Κλητ.	ὦ		ὦ	

Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός	
Ονομ.	ἡ	τό	αἱ	τά
Γεν.	τῆς	τοῦ	τῶν	τῶν
Δοτ.	τῇ	τῷ	ταῖς	τοῖς
Αιτ.	τήν	τό ἄστν	τάς ναῦς	τά
Κλητ.	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
πλείους		
ἄλλον		
καταλιπών		
ἀποπλεύσας		
αὐτόν		
πλέουσιν		

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

- α) Να χαρακτηρίσετε τις μετοχές *προδόντες, καταλιπών, πλέουσιν, εἰδώς, διδούς* και β) να αναλύσετε τις μετοχές “*καταλιπών*” και “*πλέουσιν*” σε ισοδύναμες προτάσεις.
- “*εἷ τινά που ἄλλον ἴδοι Ἶθηναῖον, ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Ἶθήνας*”: Να χαρακτηρίσετε τον υποθετικό λόγο και να τον μετατρέψετε έτσι ώστε να δηλώνει: α) το προσδοκώμενο και β) το αντίθετο του πραγματικού.
- α) Να βρείτε πώς εκφέρεται στο κείμενο ο προσδιορισμός του **χρόνου** και να εντάξετε κάθε περίπτωση στον παρακάτω πίνακα.

Επίρρημα	Χρονικές μετοχές	Χρονικές προτάσεις

- β) Να συσχετίσετε την κάθε περίπτωση με τη νέα ελληνική.
- “*ὅτι θᾶττον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι*”: Να προσδιορίσετε τη συντακτική ανακολουθία που υπάρχει εδώ, να δικαιολογήσετε σε τι οφείλεται αυτή και να ἄρετε την ανακολουθία κάνοντας τις απαραίτητες γραμματικές μεταβολές.

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. Να συμπληρώσετε τα κενά ώστε να χαρακτηρίζεται πλήρως η συντακτική λειτουργία των λέξεων ή φράσεων που δίνονται:

- *ἐκεῖσε*: επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει .....
- *μόνον*: επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει .....
- *αὐτός*: είναι ..... στο .....
- *Βυζαντίου*: είναι γενική ..... στο .....
- *ἀσφάλειαν*: είναι ..... στο .....
- *ὄσω*: είναι ..... προσδιορισμός που δηλώνει .....

2. Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα με τα κατηγορούμενα του κειμένου, τις λέξεις που αυτά προσδιορίζουν και τα ρήματα (ή τους λοιπούς ρηματικούς τύπους) που τα συνδέουν με αυτές.

Κατηγορούμενο	του υποκειμένου	αντικειμένου	ρήμα / ρηματικός τύπος

3. Να εντοπίσετε τις χρονικές μετοχές του κειμένου και να προσδιορίσετε με ποιο ρήμα συνάπτεται η καθεμιά.

1.3.3. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό-Λάθος” (με διάζευξη)

Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος:

- *Λάκωνα*: είναι αντικείμενο στο *καταλιπών* ή παράθεση στο *Σθενέλαον*;
- *Βυζαντίου* - *Καλχηδόνας*: είναι αντικείμενα στο *καταλιπών* ή γενικές αντικειμενικές στο *αρμοστήν*;
- *πλείους*: είναι το υποκείμενο ή το αντικείμενο του *συλλεγῶσιν*;
- *τῶν Ἀθηναίων*: είναι γενική αντικειμενική ή διαιρετική στο *φρουρούς*;
- *εἰς Πόντον*: είναι εμπρόθετος προσδιορισμός τόπου (κίνησης) ή της αναφοράς;

II. Ασκήσεις πολλαπλής επιλογής

Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

“*θάττον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι*”: Η γενική *ἐπιτηδείων* είναι:

- α) γενική κτητική
- β) γενική κατηγορηματική της ιδιότητας
- γ) γενική υποκειμενική
- δ) γενική της ιδιότητας
- ε) γενική αντικειμενική
- στ) γενική διαιρετική
- ζ) γενική συγκριτική

III. Άσκηση σύζευξης

1. Να συνδέσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β ώστε να προκύψει ορθή αντιστοίχιση. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. <i>ἀσφάλειαν</i>	α) επιρρημ. προσδ. χρόνου
2. <i>ἐν τῇ Λαμψάκῳ</i>	β) υποκείμενο ρήματος
3. <i>πλείους</i>	γ) εμπρόθ. προσδ. τόπου
4. <i>ὄσω</i>	δ) επιρρημ. κατηγορούμενο
5. <i>εἰδώς</i>	ε) αιτιολογική μετοχή
6. <i>πλέουσιν</i>	στ) άμεσο αντικ. ρήματος
7. <i>ἕστερον</i>	ζ) έμμεσο αντικ. ρήματος
8. <i>ὑποσπόνδους</i>	η) δοτική του ποσού
9. <i>ἀποπλεύσας</i>	θ) χρονική μετοχή
10. <i>Ἄθηναῖοι</i>	ι) κατηγορούμενο
	ια) παράθεση
	ιβ) δοτική της αιτίας

1.3.4. Συνδυασμός ασκήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Α. Σημειώστε X στο αντίστοιχο τετραγωνάκι επιβεβαιώνοντας ή απορρίπτοντας το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων:

		Σωστό	Λάθος
• Ἀθηναῖοι	είναι υποκείμενο του ἐγένοντο	☐	☐
• ἐπεὶ δέ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο	είναι δευτ. χρονική πρόταση	☐	☐
• μόνον	είναι επιθετικός προσδιορ.	☐	☐
• ἀποπλεύσας	είναι τελική μετοχή	☐	☐

Β. Να δικαιολογήσετε την επιλογή σας σε όλες τις περιπτώσεις.

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε από τις λέξεις του κειμένου αυτές που αναφέρονται στη στρατιωτική και πολιτική ζωή της αρχαίας Αθήνας. Ποιες από αυτές χρησιμοποιούνται και σήμερα; Να σημειώσετε σε καθεμιά τη διαφορά της σημασίας, όπου υπάρχει, μεταξύ αρχαίας και νέας ελληνικής γλώσσας.
2. Να γράψετε στη νέα ελληνική τέσσερα παράγωγα ή σύνθετα των ρημάτων *πλέω* και *φεύγω* και να σχηματίσετε προτάσεις με το καθένα από τα παράγωγα ή σύνθετά τους αυτά.
3. Να γράψετε από ένα αντίθετο για τα παρακάτω στην αρχαία ή στη νέα ελληνική: *ἀποπλέω*, *ἄλλοθι* (όπως χρησιμοποιείται στην αρχαία ελληνική), *φεύγω*, *δίδωμι*, *εἰς τὰς Ἀθήνας*, *ὑστερον*, *πλείους*.
4. Να γράψετε στη νέα ελληνική πέντε παράγωγα ή σύνθετα της λέξης *ἄστνυ* και να σχηματίσετε προτάσεις με το καθένα από αυτά.

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε τις λέξεις και τις φράσεις της αρχαίας ελληνικής (στήλη Α) με την ορθή απόδοσή τους στη νέα ελληνική (στήλη Β) γράφοντας σε κάθε αριθμό της στήλης Α το αντίστοιχο γράμμα της στήλης Β. Τρία στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. <i>ὑπόσπονδος</i>	α) στέλνω
2. <i>ἐπιτήδεια</i> (τα)	β) διοικητής
3. <i>ἄλλοθι</i>	γ) προστατευμένος από επίσημη συμφωνία
4. <i>ἀποπέμπω</i>	δ) ἔλλειψη
5. <i>ἔνδεια</i>	ε) αναχωρώ με πλοίο
6. <i>ἀρμοστής</i>	στ) από άλλο μέρος
7. <i>ἀποπλέω</i>	ζ) φρουρός
8. <i>θᾶττον</i>	η) τρόφιμα
	θ) σε άλλο μέρος
	ι) ταχύτερα
	ια) περισσότερο

II. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. Να συμπληρώσετε τις φράσεις με παράγωγα ή σύνθετα της λέξης που δίνεται, ώστε να ολοκληρώνεται το νόημά τους:

- πέμπω:* αυτός που στέλνει ένα μήνυμα ή σήμα ονομάζεται .....
- φεύγω:* τα κέρδη που δεν δηλώθηκαν στις αρμόδιες υπηρεσίες λέγονται «..... κέρδη»
- συλλέγω:* η συσπείρωση πολλών ανθρώπων με κοινούς στόχους και με βάση ένα καταστατικό λέγεται .....
- ἄστυ:* η τάση για συγκέντρωση σημαντικού αριθμού ανθρώπων στις μεγαλουπόλεις ονομάζεται .....
- πλέω:* η είσοδος ενός πλοίου στο λιμάνι ονομάζεται .....
- ναῦς:* η σύμπλευση ενός συνόλου πλοίων προς κοινό τέρμα λέγεται .....

ἕστερον: η μετά θάνατον καλή φήμη ενός ανθρώπου ονομάζεται

.....

Λάκων: το να μιλάει κάποιος με συντομία και με περιεκτικότητα λόγου λέγεται .....

2. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με παράγωγα (απλά ή σύνθετα) του ρήματος οἶδα:
- Η επιστήμη της ..... μας δίνει χρήσιμες και τεκμηριωμένες πληροφορίες για το παρελθόν.
  - Ξέρει πολλά πράγματα για το αντικείμενο αυτό. Είναι .....
  - Η ..... διαδόθηκε πολύ γρήγορα στον κόσμο.
  - Η ..... για να κάνουμε αυτή την όμορφη εκδρομή ήταν δική μου
  - Η ..... μου είναι καθαρή γιατί δεν έκανα τίποτε κακό.
Λεξιλόγιο: ("είδηση", "ιδέα", "ιστορία", "συνείδηση")

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Ποια σημασία απέδιδαν οι αρχαίοι Έλληνες στις σπονδές;
2. Τι ρόλο έπαιξε η σιτοδεία (η έλλειψη τροφίμων) στην πολιορκία πόλεων κατά τη διάρκεια ενός πολέμου; Να δώσετε ένα (τουλάχιστον) παράδειγμα από τη νεώτερη ελληνική ιστορία.
3. Ποια όργανα εξουσίας εγκαθίσταντο με την αλλαγή του πολιτεύματος στις πόλεις που κατελάμβανε ο Λύσανδρος; Πώς δέχτηκαν οι κάτοικοι των πόλεων το νέο πολίτευμα που τους επιβλήθηκε από τους Σπαρτιάτες;
4. Ποια άποψη είχε για τη δημιουργία ισχυρού ναυτικού της Σπάρτης ο Λύσανδρος; Τι ενέργειες έκανε στον τομέα αυτό; Δικαιώθηκε από τα πράγματα; Πώς τον χαρακτηρίζετε γι' αυτό; (Παράβαλε και Ξενοφώντος *Ελληνικά* I, 5.10).
5. Με ποιο τρόπο κατέλαβε ο Αλκιβιάδης το Βυζάντιο; Ποια ήταν η τύχη μετά την ήττα των Αθηναίων στους Αιγός Ποταμούς αυτών που τον είχαν βοηθήσει;
6. Να βρείτε πληροφορίες για το *ἄστυ* της Αθήνας.
7. Να βρείτε πληροφορίες για την οχύρωση της Αθήνας και του Πειραιά και για την πολιορκία τους κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου.

§§ 3 - 4

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ποιες ήταν οι πρώτες αντιδράσεις των κατοίκων της Αθήνας όταν πληροφορήθηκαν την καταστροφή του αθηναϊκού στόλου στους Αιγός Ποταμούς; Πώς τους χαρακτηρίζετε από τις αντιδράσεις αυτές;
2. Τι σήμαινε για τους Αθηναίους η αναγγελία της συντριβής της ναυτικής τους δύναμης στους Αιγός Ποταμούς; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
3. Ποια μέτρα πήραν οι Αθηναίοι προκειμένου να προστατευθούν -όσο μπορούσαν πλέον- και πώς κρίνετε τα μέτρα αυτά;
4. Τι σημασία είχε η προγενέστερη συμπεριφορά των ίδιων των Αθηναίων προς άλλους Έλληνες για να κρίνουν ότι και οι ίδιοι κινδυνεύουν τώρα μετά την ήττα τους στους Αιγός Ποταμούς;
5. Νομίζετε ότι οι Αθηναίοι μετά από τις πρώτες αντιδράσεις τους (τον πρώτο πανικό τους) από την είδηση της καταστροφής του ναυτικού τους, στη συνέχεια αντέδρασαν διαφορετικά και -αν ναι- ποιες ενέργειες έκαναν και πώς τους κρίνετε γι' αυτές τις ενέργειές τους;
6. Πώς έφτασε στην πόλη της Αθήνας η είδηση της συντριβής των Αθηναίων στους Αιγός Ποταμούς; Πώς κρίνετε τον τρόπο μετάδοσης μιας είδησης με αυτό τον τρόπο σε σύγκριση με τα σημερινά δεδομένα στον τομέα της μετάδοσης ειδήσεων και πληροφοριών;
7. Με χρήση ποιων χρόνων ρημάτων και ρηματικών τύπων -και σε ποια τμήματα του κειμένου;- πετυχαίνει ο συγγραφέας να παρουσιάσει την ψυχολογική κατάσταση των Αθηναίων ή τις ενέργειές τους μετά την αναγγελία της είδησης της ήττας τους;

8. Με ποιους λεκτικούς τρόπους κάθε μορφής παρουσιάζει ο Ξενοφών το όλο ψυχολογικό κλίμα που δημιουργήθηκε στην Αθήνα και τις ενέργειες στις οποίες προέβησαν οι Αθηναίοι μετά την αναγγελία της ήττας τους στους Αιγός ποταμούς;

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Πώς αντέδρασαν οι Αθηναίοι όταν έφτασε η θλιβερή στην Αθήνα είδηση της μεγάλης ήττας;
2. Με ποιες λέξεις ή φράσεις δηλώνεται η πρώτη αντίδραση των Αθηναίων στην αναγγελία της συντριβής της ναυτικής τους δύναμης στους Αιγός Ποταμούς;
3. Νομίζετε ότι οι Αθηναίοι είχαν πάντοτε συμπεριφερθεί σε όλους τους αντιπάλους τους Έλληνες με πολιτισμένο τρόπο; Να δικαιολογήσετε με συντομία την απάντησή σας.
4. Σε ποιους Έλληνες είχαν συμπεριφερθεί με σκληρό τρόπο οι Αθηναίοι και πώς τους κρίνετε γι' αυτό; Να απαντήσετε με συντομία.
5. Νομίζετε ότι οι Αθηναίοι ξεπέρασαν πολύ γρήγορα τον αρχικό πανικό τους από την είδηση της καταστροφής κι αν ναι από πού φαίνεται αυτό;
6. Πιστεύετε ότι οι Αθηναίοι και στη δύσκολη στιγμή που βρέθηκαν τήρησαν τις δημοκρατικές διαδικασίες; Πώς τους κρίνετε γι' αυτό;
7. Με ποιο τρόπο έφτασε από τον Πειραιά στην Αθήνα η είδηση της αθηναϊκής ήττας;
8. Να χωρίσετε το κείμενο σε ενότητες και να δώσετε ένα σύντομο τίτλο για καθεμιά.
9. “οὐδείς ἐκοιμήθη”: Ποια είναι η σημασία (από άποψη περιεχομένου) της φράσης αυτής;

1.1.3. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Γιατί οι Αθηναίοι νιώθουν τρόμο μετά τη συντριβή της ναυτικής τους στους Αιγός Ποταμούς; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
2. Ποια σημασία έχει για τους Αθηναίους η επισκευή των τειχών και τα άλλα μέτρα που έλαβαν μετά την είδηση της καταστροφής στους Αιγός Ποταμούς; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
3. “ὡς εἰς πολιορκίαν”: Αφού ερμηνεύετε τη φράση αυτή (λεξιλογικά) να προσδιορίσετε αν η πολιορκία μιας πόλης δημιουργεί συγκεκριμένα συναισθήματα και υπαγορεύει ορισμένες ενέργειες και στάση στους κατοίκους μιας πόλης. Να προσδιορίσετε αν το ίδιο ισχύει για τους Αθηναίους στη συγκεκριμένη περίπτωση. Να αναπτύξετε τις απόψεις σας.

1.1.4. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό-Λάθος”

Σημειώστε Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο επιβεβαιώνοντας ή απορρίπτοντας το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων:

	Σωστό	Λάθος
1. Η είδηση της ήττας των Αθηναίων έφτασε πρώτα στην Αθήνα και κατόπιν στον Πειραιά.	☐	☐
2. Το ιερό πλοίο “Πάραλος” δεν κατόρθωσε να φτάσει μέχρι τον Πειραιά.	☐	☐
3. Η είδηση της καταστροφής των Αθηναίων στους Αιγός ποταμούς έφτασε με πεζοπόρο αγγελιαφόρο στην Αθήνα.	☐	☐
4. Οι Αθηναίοι αμέσως μετά την ήττα τους νόμισαν ότι ο καλύτερος τρόπος που είχαν για να σωθούν ήταν να γκρεμίσουν αμέσως τα τείχη της πόλης τους.	☐	☐
5. Οι Αθηναίοι δέχτηκαν από την αρχή με πολύ ψυχραιμία την είδηση της ήττας τους.	☐	☐

6. Η ζωή στην Αθήνα δεν έχασε καθόλου το συνήθη ρυθμό της με την αναγγελία της ήττας των Αθηναίων στους Αιγός Ποταμούς.
7. Οι Αθηναίοι μετά την ήττα τους λόγω του ψυχολογικού πλήγματος που δέχτηκαν έμειναν αδρανείς περιμένοντας παθητικά την εξέλιξη των γεγονότων.
8. Οι πρώτες ενέργειες των Αθηναίων μετά την ήττα τους αποφασίστηκαν στην εκκλησία του δήμου.
9. Οι Αθηναίοι είχαν φερθεί σε όλους τους Έλληνες πάντοτε καλά γι' αυτό δεν πανικοβλήθηκαν από την ήττα τους.
10. Ο θρήνος στην Αθήνα ήταν μόνο για τους νεκρούς του πολέμου.
11. Οι Αθηναίοι είχαν υποτάξει με πολιορκία τους Μηλίους.

II. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε σωστά τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

Α	Β
1. “οὐδείς ἐκοιμήθη”	α) απόφαση οργάνωσης της άμυνας
2. “οἰμωγή”	β) ψυχραιμότερη αντίδραση
3. “ἔδοξε ... φυλακᾶς”	γ) γενική συγκίνηση
4. “ἐποίησαν ἐκκλησίαν”	δ) θρήνος
5. “νομίζοντες πείθεσθαι”	ε) αισιοδοξία
	στ) φόβος αντίποινων

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. Να γράψετε το γ' ενικό πρόσωπο των εγκλίσεων του μέσου και παθητικού αορίστου των ρηματικών τύπων *έλεγετο, έκοιμήθη, παραγγέλλον*, (σε όλες τις παραλλαγές κάθε χρόνου) κατά τον παρακάτω πίνακα:

		Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
Μέσος Αόριστος:	α)				
	β)				
	γ)				
Παθητ. Αόριστος	α)				
	β)				
	γ)				

2. *νυκτός, ἄστν, λιμένας, τείχη*: Να γραφούν οι πλάγιες πτώσεις ενικού και πληθυντικού των λέξεων.
3. “οὐ μόνον τούς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλά πολύ μᾶλλον ἔτι αὐτοί ἑαυτούς, πείθεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν ...”: Να ξαναγράψετε το παραπάνω κείμενο μεταφέροντες τους κλιτούς τύπους στον ενικό αριθμό εκτός από τη λέξη “οἷα” (την οποία να αφήσετε αμετάβλητη και της οποίας την αντίστοιχη πτώση του ενικού να γράψετε, σε ιδιαίτερη σημείωση, μετά από την ολοκλήρωση της μετατροπής του κειμένου).

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό-Λάθος” (με διάξευξη)

Στις παρακάτω προτάσεις να διαγράψετε το λάθος:

- *ἀφικομένης* είναι μετοχή ενεστώτα ή αορίστου;

- *πείσεσθαι*: είναι απαρέμφατο μέλλ. του *πείθομαι* ή του *πάσχω*;
- *Αίγινητας*: είναι ουσιαστικό πρώτης ή τρίτης κλίσης;
- *οἷα*: είναι θηλυκό ή ουδέτερο αναφορικής αντωνυμίας;
- *πολιορκία*: είναι ονομαστική ή δοτική ενικού;
- *πολύ*: είναι επίθετο ή επίρρημα θετικού βαθμού;
- *ἐαυτούς*: είναι οριστική ή αυτοπαθητική αντωνυμία;
- *ἀποχῶσαι*: είναι ευκτική αορίστου ή απαρέμφατο αορίστου;
- *πλήν*: είναι επίρρημα ή καταχρηστική πρόθεση;

II. Άσκηση σύζευξης

Να σχηματίσετε τους ρηματικούς τύπους που ζητούνται, παίρνοντας τα διάφορα μέρη από τις στήλες που ακολουθούν:

ἐ-	ολ-	τρεπ-	-ετο	μετοχή αορίστου
	ἄφ-	λέγ-	-ότας	μετοχή παρακειμένου
		ικ-	-ίξειν	παρατατικός οριστικής
ἄπ-	εὐ-	ωλ-	-ομένης	απαρέμφατο ενεστώτα

III. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. Να μεταφερθεί ο ίδιος ρηματικός τύπος στους άλλους χρόνους:

Ενεστώτας	νομίζοντες	παραγγέλλων	παρασκευάζειν
Μέλλον			
Αόριστος			
Παρακείμενος			

Ενεστώτας				
Μέλλον	πείσεσθαι			
Αόριστος		ἄφικομένης	ἐποίησαν	
Παρακείμενος				ἀπολωλότας

2. Να γραφεί το ίδιο πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του ίδιου χρόνου:

	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
Ενεστώτας				
Αόριστος	ἔδοξε			

3. Να συμπληρώσετε τον πίνακα βρίσκοντας όλες τις αντωνυμίες του κειμένου και συμπληρώνοντας το είδος (π.χ. δεικτική, αναφορική κλπ.), το γένος, την πτώση και τον αριθμό κάθε αντωνυμίας. (Ως προς το είδος, στις αόριστες αντωνυμίες να διευκρινιστεί αν πρόκειται για επιμεριστικές ή όχι. Η λέξη “πάντα” να μη ληφθεί υπόψη).

Αντωνυμία	Είδος αντωνυμίας	Γένος	Αριθμός	Πτώση

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1 Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις, ώστε να χαρακτηρίζεται πλήρως ο συντακτικός ρόλος των λέξεων ή φράσεων που δίνονται
  - τῆς Παράλου: είναι ..... στο ἀφικομένης
  - ἀφικομένης: είναι ..... μετοχή και γενική .....
  - νυκτός: είναι γενική του ..... (δηλ., που δηλώνει .....

- τῷ ἑτέρῳ: είναι ..... στο .....
- οἷα: είναι ..... του ἐποίησαν
- πολιορκία: είναι δοτική του .....
- τῇ ὑστεραία: είναι δοτική του .....
- τὰ τείχη: είναι ..... στο εὐτρεπίζειν.
- τᾶλλα: είναι ..... στο .....
- πάντα: είναι ..... προσδιορισμός στο .....

2. “ἐκ οὐ Πειραιῶς”, “πλὴν ἑνός”, “εἰς πολιορκίαν”: Να χαρακτηρίσετε τη συντακτική λειτουργία των εμπρόθετων προσδιορισμῶν αυτῶν.

1.3.2 Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστοῦ (αντικειμενικοῦ) τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό - Λάθος” (με διάζευξη)

Στις παρακάτω προτάσεις να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος:

- Παράλου: είναι υποκείμενο ή αντικείμενο στο ἀφικομένης;
- ἑτέρῳ: είναι δοτ. της αιτίας ή αντικείμενο στο παραγγέλλων;
- ὥστ' ἐκείνης ... νομίζοντες: είναι κύρια ή δευτερεύουσα πρόταση;
- πολύ: είναι επιθετικός ή επιρρηματικός προσδιορισμός;
- ἀποίκους: είναι υποκείμενο του ὄντας ή κατηγορούμενο;
- τῶν Ἑλλήνων: είναι γενική κτητική ή γεν. διαιρητική στο Ἑλλήνων;
- πάντα: είναι κατηγορηματικός ή προσδιορισμός στο τᾶλλα;
- τᾶλλα: είναι αιτιατική της αναφοράς ή (σύστοιχο) αντικείμενο στο παρασκευάζειν;
- ἀποχῶσαι: είναι υποκείμενο ή αντικείμενο του ἔδοξε;
- εἰς πολιορκίαν: είναι εμπρόθετος προσδιορισμός αιτίας ή σκοπού;

1.3.3. Συνδυασμός ασκήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Α. Σημειώστε X στο αντίστοιχο τετράγωνο επιβεβαιώνοντας ή απορρίπτοντας το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων:

		Σωστό	Λάθος
α) νυκτός	υποκείμενο στο <i>ἀφικομένης</i>	☐	☐
β) τούς ἀπολωλότας	αντικείμενο του <i>πενθοῦντες</i>	☐	☐
γ) μᾶλλον	επιρρ. προσδιορισμός του ποσού	☐	☐
δ) τῇ (δ')* ὑστεραία	δοτική του χρόνου	☐	☐
ε) εὐτρεπίζειν	αντικείμενο του <i>ἔδοξε</i>	☐	☐
στ) τά τείχη	υποκείμενο του <i>εὐτρεπίζειν</i>	☐	☐

* Το «δ'» να μη ληφθεῖ υπόψη.

Β. Να δικαιολογήσετε την επιλογή σας στις προτάσεις (α), (δ), (ε) και (στ).

2. Α. Να συμπληρώσετε τον πίνακα σημειώνοντας ένα X (ή γράφοντας τη λέξη “ναι”) όπου (και όσες φορές για κάθε μετοχή) χρειάζεται. Στη στήλη “Θέση” να γραφεί η συντακτική λειτουργία της λέξης (π.χ. υποκείμενο, αντικείμενο, προσδιορισμός τρόπου κλπ.).

Μετοχή	Επιθετική	Επιρρηματική	Απόλυτος	Θέση
ἀφικομένης				
παραγγέλλων				
ἀπολωλότας				
νομίζοντες				
ὄντας				
κρατήσαντες				

Β. Να αναλύσετε τις παρακάτω από τις μετοχές αυτές σε ισοδύναμους τους προτάσεις: *ἀφικομένης*, *νομίζοντες*, *ὄντας*, *κρατήσαντες*.

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να μεταφέρετε στα νέα ελληνικά τις παρακάτω λέξεις και φράσεις του κειμένου:
  - α) τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτός: .....
  - β) οἰμωγή (ἐκ τοῦ Πειραιῶς): .....
  - γ) εἰς τό ἄστυ διῆκεν: .....
  - δ) οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες: .....
  - ε) πείσεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν Μηλίου: .....
  - στ) κρατήσαντες πολιορκία: .....
  - ζ) τῇ δ' ὑστεραία: .....
2. Να μεταφέρετε στα αρχαία ελληνικά (με τη βοήθεια του κειμένου) τις φράσεις:
  - α) διαδιδόταν η συμφορά: .....
  - β) αναγγέλλοντας ο ένας στον άλλον: .....
  - γ) εκείνη τη νύχτα: .....
  - δ) την δε επομένη συγκάλεσαν συνέλευση λαού: .....
  - ε) αποφασίστηκε να κλείσουν με επιχωμάτωση τα λιμάνια: .....
  - στ) σαν (όπως) για πολιορκία: .....
3. Να γράψετε έξι λέξεις παράγωγες (απλές ή σύνθετες) από τα θέματα πασχ-, παθ- του ρήματος πάσχω και να σχηματίσετε με αυτές προτάσεις στη νέα ελληνική.
4. Να γράψετε στη νέα ελληνική πέντε σύνθετα ουσιαστικά ή επίθετα με α' ή β' συνθετικό τη λέξη ἄστυ και να σχηματίσετε με αυτά σύντομες φράσεις.
5. Να γράψετε στην αρχαία ελληνική:
  - α) από ένα συνώνυμο για τις λέξεις: οἰμωγή, διήκω, ἕτερος, νομίζω.
  - β) από ένα αντίθετο για τις λέξεις: ἀφικνοῦμαι, κρατῶ, οὐδείς (στον πληθυντικό), κοιμοῦμαι.

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε τις λέξεις και τις φράσεις της στήλης Α με την απόδοσή τους στα νέα ελληνικά, όπως δηλώνεται στη στήλη Β. Τρία στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. ἀπολωλότας	α) φρουρές
2. ὁ ἕτερος τῶ ἑτέρῳ	β) θα πείθουν
3. οἷα	γ) νεκρούς
4. ἔτι	δ) τέτοια που, όμοια με όσα
5. αὐτοί ἑαυτούς	ε) ένεκα της πολιορκίας
6. πείσεσθαι	στ) ακόμη
7. φυλακάς	ζ) ο ένας με τον άλλο
8. ὡς εἰς πολιορκίαν	η) θα πάθουν
	θ) ωστόσο
	ι) σαν για πολιορκία
	ια) οι ίδιοι τους εαυτούς τους

II. Συμπλήρωση προτάσεων

Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με λέξεις παράγωγες (απλές ή σύνθετες) του κρατῶ ώστε να ολοκληρώνεται το νόημά τους:

- Η ..... του πληθωρισμού είναι μέλημα πολλών κυβερνήσεων σε όλο τον κόσμο.
- Παρά τη δυσκολία του χτεσινού αγώνα, στο τέλος ..... η δική μας ομάδα.
- Το φράγμα ..... την ορμητική ροή του ποταμού.
- Πριν από τη δημιουργία ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών υπήρχε μόνο ..... ραδιόφωνο.
- Για τακτοποίηση κάποιων οφειλών του προς το Δημόσιο, του έγινε κάποια ..... μισθού.
- Κατά τη διάρκεια των περσικών πολέμων, οι Έλληνες ταπείνωσαν την περσική .....
- Επειδή θεωρήθηκε ύποπτος διατάχτηκε η προσωρινή ..... του.

- Ήταν ..... επειδή ουσιαστικά κυβερνούσε μόνος.
- Η ιδιωτικοποίηση κάποιων κρατικών επιχειρήσεων ονομάζεται .....
- Η παράνομη κράτηση ή κατοχή ονομάζεται .....
- Στο μισθό γίνονται κάποιες ..... υπέρ του ταμείου υγείας των ασφαλισμένων.

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΤΙ

1. Από πού αλλού γνωρίζουμε το ιερό πλοίο “Πάραλος” στον Πελοποννησιακό πόλεμο; Να προσδιορίσετε το ρόλο των ιερών πλοίων.
2. Πώς έφτασε στην πόλη της Αθήνας η είδηση της συντριβής των Αθηναίων στους Αιγός Ποταμούς; Να συγκρίνετε τους τρόπους μετάδοσης των ειδήσεων στη σημερινή εποχή με τον τρόπο που αναφέρεται στο κείμενο και να διατυπώσετε τα συμπεράσματά σας.
3. Να βρείτε τις **γενικές** και **δοτικές** του κειμένου (όχι τις εμπρόθετες) που χρησιμοποιούνται επιρρηματικά για δήλωση χρόνου και να προσδιορίσετε αν υπάρχει αντίστοιχο φαινόμενο (με χρήση πτώσεων ουσιαστικών) στα νέα ελληνικά και -αν ναι- σε ποιες πτώσεις το συναντούμε σήμερα και να δώσετε μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα.
4. Να εντοπίσετε τους **εμπρόθετους προσδιορισμούς** του κειμένου, να τους χαρακτηρίσετε και να γράψετε παραδείγματα στη νέα ελληνική: α) με τις προθέσεις εκείνες (εφόσον υπάρχουν) που συντάσσονται με την ίδια πτώση και έχουν την ίδια λειτουργία και β) με τις προθέσεις που έχουν σήμερα αντικατασταθεί από ισοδύναμές τους στην ίδια με αυτές λειτουργία. Επίσης, κατά το συσχετισμό αυτό, να επισημάνετε τις ομοιότητες και διαφορές μεταξύ αρχαίου και σύγχρονου λόγου (ως προς τη σύνταξη κλπ.) στις περιπτώσεις αυτές.
5. Στο κείμενο υπάρχει μια **γενική απόλυτος** και μια **ονομαστική απόλυτος**. Να βρεθούν αυτές, να προσδιοριστούν τα υποκείμενά τους και να δικαιολογηθεί το γιατί είναι απόλυτοι.

§§ 16 - 17

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ποια ήταν η πρόφαση και ποιος ο πραγματικός λόγος της -περισσότερο από δυο μήνες- χρονοτριβής του Θηραμένη κοντά στο Λύσανδρο;
2. Ποια δικαιολογία πρόβαλε στους συμπολίτες του ο Θηραμένης για τη χρονοτριβή του μακριά από την Αθήνα; Πώς την κρίνετε εσείς αυτή τη δικαιολογία;
3. Ποια σημασία είχε για το Θηραμένη η εκλογή του από τους Αθηναίους ως πρεσβευτή αυτοκράτορα; Είχε προετοιμάσει με τις ενέργειές του ο ίδιος την εκλογή του αυτή και -αν ναι- με ποιες ενέργειες και πώς τον κρίνετε γι' αυτό;

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Τι επιχείρημα προέβαλε ο Θηραμένης για το σκοπό της πρώτης αποστολής του κοντά στο Λύσανδρο;
2. “ἔξανδραποδίσασθαι τήν πόλιν βουλόμενοι ἀντέχουσι (οἱ Λακεδαιμόνιοι) ἢ περί τῶν τειχῶν πίστεως ἔνεκα”: Να προσδιορίσετε με συντομία (με βάση το χωρίο αυτό) σε ποια κατάσταση είχαν περιέλθει οι Αθηναίοι.
3. Ποιος ήταν ο αληθινός σκοπός της χρονοτριβής -επί τρίμηνο και πλέον- του Θηραμένη κοντά στο Λύσανδρο;
4. Τι έχετε να παρατηρήσετε για το γεγονός της χρονοτριβής του Θηραμένη σε σύγκριση με την κατάσταση των συμπολιτών του στην ίδια την Αθήνα;
5. Ποια πολιτικά συμπεράσματα μπορούμε να εξαγάγουμε (έμμεσα) για τις σχέσεις του Θηραμένη με τον Λύσανδρο κατά τη διάρκεια της

μακράς παραμονής του πρώτου πλησίον του δευτέρου; Να απαντήσετε με συντομία.

6. Πόσο πιστευτός έγινε ο Θηραμένης από τους συμπατριώτες του για τις ενέργειές του και την πολιτική του απέναντι στη Σπάρτη; Να δικαιολογήσετε με συντομία την απάντησή σας.
7. Η εκλογή του Θηραμένη ως πρεσβευτή-αυτοκράτορα τί αποδεικνύει για την ικανότητα της επιρροής του στους Αθηναίους;

1.1.3. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Νομίζετε ότι ο Θηραμένης κατά τη διάρκεια της μακράς (τρήμενης τουλάχιστον) παραμονής του κοντά στο Λύσανδρο είχε σκοπό να επηρεάσει τους Σπαρτιάτες ή τους συμπολίτες του; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
2. Πιστεύετε ότι ο Θηραμένης είχε την ικανότητα να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στις υποθέσεις της πατρίδας του; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
3. Ποια περιθώρια δράσης είχε η εκκλησία του δήμου σε σχέση με την εξέλιξη της στρατιωτικής κατάστασης της Αθήνας την εποχή της εκλογής του Θηραμένη ως πρεσβευτή-αυτοκράτορα; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

1.1.4. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου «Σωστό-Λάθος»

Σημειώστε X στο αντίστοιχο τετράγωνο επιβεβαιώνοντας ή απορρίπτοντας το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων:

	Σωστό	Λάθος
1. Ο Θηραμένης με τη μακρά απουσία του από την Αθήνα, αγωνίζεται να παραμερίσει τις αντιρροήσεις των εφόρων της Σπάρτης ως προς τις επιδιώξεις του.	☐	☐
2. Ο Θηραμένης είχε εκλεγεί πρεσβευτής - αυτοκράτορας των Αθηναίων από την πρώτη (αναφερόμενη στο κείμενο) αποστολή του κοντά στο Λύσανδρο.	☐	☐
3. Ο Θηραμένης περίμενε, για την επίτευξη των στόχων του, να υπάρξει μεγαλύτερη έλλειψη τροφίμων στην Αθήνα.	☐	☐
4. Ο Λύσανδρος, κατά τη διάρκεια της πολύμηνης απουσίας του Θηραμένη μακριά από την Αθήνα, δεν είχε καμιά συνάντηση με αυτόν.	☐	☐
5. Οι Αθηναίοι μετά την ήττα τους στους Αιγός Ποταμούς και τη στενή πολιορκία της πόλης τους αντιμετωπίζουν και την πιθανότητα εξανδραποδισμού τους.	☐	☐

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. Να γράψετε το γ' ενικό πρόσωπο των εγκλίσεων του μέσου και παθητικού αορίστου των ρηματικών τύπων *έξανδραποδίσασθαι, βουλόμενοι, πεμφθείς* στον παρακάτω πίνακα:

		Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
<i>Μέσος Αόριστος:</i>	α)				
	β)				
	γ)				
<i>Παθ. Αόριστος:</i>	α)				
	β)				
	γ)				

2. *είδώς, πόλιν, τειχῶν, μῆνας, πλείω, πρεσβευτής, αὐτοκράτωρ*: Να γραφούν οι λέξεις στην ίδια πτώση του αντίθετου αριθμού.

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση σύζευξης

Να σχηματίσετε τους ρηματικούς τύπους που ζητούνται, παίρνοντας τα διάφορα μέρη από τις στήλες που ακολουθούν:

ἐπι-	μελλ-	-έναι	μετοχή ενεστώτα
κατ-	τηρ-	-ε(ν)	ευκτική ενεστώτα
ἔ-	λοιπ-	-ῶν	οριστική παρατατικού
ἀπ-	ἐχ-	-ον	οριστική αορίστου
ἐπι- λε-	ἡγγειλ-	-οι	απαρέμφατο παρακειμένου

Π. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. Να μεταφερθεί ο ίδιος ρηματικός τύπος στους άλλους χρόνους της ίδιας φωνής:

Ενεστ.		κατέχοι				
Μέλ.				ὁμολογήσειν		
Αόρ.	πέμψαι					
Παρακ.			ἐπιλελοιπέναι			
Ενεστ.	κελεύοι		ἐπιτηρῶν			
Μέλ.						
Αόρ.						ἀπήγγειλε
Παρακ.						

2. Να γραφεί το ίδιο πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του ίδιου χρόνου:

	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
Ενεστώτας			ἔρωτῶτο	
			κελεύοι	
Αόριστος	εἶπεν			
	ἀπήγγειλεν			
	ἤρθε			

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις, ώστε να χαρακτηρίζεται πλήρως ο συντακτικός ρόλος των λέξεων ή φράσεων που δίνονται.

ἅπαντα: είναι ..... προσδιορισμός στο .....

μηνί: είναι δοτική του .....

κύριος: είναι ..... στο *Θηραμένης* (εννοείται)

ὃ,τι: είναι ..... αντικείμενο στο *λέγοι*

πίστεως ἕνεκα: είναι ..... που δηλώνει .....

ἐν ἐκκλησίᾳ: είναι ..... προσδιορ. που δηλώνει .....

τοιούτων:	είναι ..... στο πραγμάτων (εννοείται)
εἶτα:	είναι ..... προσδιορ. που δηλώνει .....
τόν σίτον:	είναι ..... στο .....
μῆνας:	είναι .....
ὑπ' αὐτοῦ:	είναι εμπρόθ. προσδ. του ..... στο .....

2. Να βρείτε τους υποθετικούς λόγους του κειμένου, να χαρακτηρίσετε το είδος τους και να τους μεταφέρετε σε ευθύ λόγο.

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό - Λάθος” (με διάξευση)

Στις παρακάτω προτάσεις να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος:

- παρά Λυσάνδρω: είναι εμπρόθ. προσδ. τόπου ή του ποιητ. αιτίου;
- ἀντέχουσι: είναι μετοχή ή ρήμα;
- Ἐπεὶ δέ ἤκε τετάρτῳ μηνί: είναι αιτιολογική ή χρονική πρόταση;
- ἐπιτηρῶν: είναι τροπική ή κατηγορηματική μετοχή;
- πρεσβευτής: είναι υποκείμενο ή κατηγορούμενο;
- ἅπαντα είναι επιθ. ή κατηγορημ. προσδ. στο σίτον;
- πίστεως ἕνεκα: εμπρόθ. προσδ. της αιτίας ή του σκοπού;

1.3.3. Συνδυασμός ασκήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Να εντοπίσετε και να χαρακτηρίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις του κειμένου. Να αιτιολογήσετε τον τρόπο με τον οποίο εισάγονται και εκφέρονται.
2. Να βρείτε το φαινόμενο της αναφορικής ἑλξης στο κείμενο, να γράψετε τις λέξεις στο οποίο εντοπίζεται, να τις ξαναγράψετε χωρίς την ἑλξη του αναφορικού και να εξηγήσετε γιατί συνέβη το φαινόμενο.

3. Να προσδιορίσετε τις ευκτικές του κειμένου και να δικαιολογήσετε τη χρήση τους σε κάθε περίπτωση.
4. Α. Να συμπληρώσετε τον πίνακα εντάσσοντας σ' αυτόν τις αναγραφόμενες μετοχές. Όπου χρειάζεται, σημειώστε ένα X (ή γράψτε τη λέξη 'ναι').

Μετοχή	Επιθετική	Κατηγορ.	Επιρρημ.	Απόλυτος	Θέση*
ὄντων					
εἰδώς					
βουλόμενοι					
πεμφθείς					
ἐπιτηρῶν					

*π.χ. υποκείμενο, αντικείμενο, προσδιορισμός τρόπου, υπόθεση κλπ.

- Β. Να αναλύσετε τις παρακάτω από τις μετοχές αυτές σε ισοδύναμες προτάσεις: ὄντων, βουλόμενοι, πεμφθείς.

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να μεταφέρετε στα νέα ελληνικά τις παρακάτω λέξεις και φράσεις του κειμένου:
- α) *Τοιούτων δε ὄντων (των πραγμάτων):*.....
- β) *διέτριβε παρά Λυσάνδρω:*.....
- γ) *διά τό ἐπιλελοιπέναι τόν σῖτον ἅπαντα:*.....
- δ) *ἐξανδραποδίζομαι:*.....
- ε) *πότερον:*.....
- στ) *πίστεως ἔνεκα:*.....
2. Να μεταφέρετε στην αρχαία ελληνική (με τη βοήθεια του κειμένου) τις φράσεις:
- α) *εκλέχθηκε πρεσβευτής με απεριόριστη εξουσία:*.....
- β) *ήρθε τον τέταρτο μήνα:*.....
- γ) *ανακοίνωσε κατά τη συνέλευση του λαού ότι:*.....

δ) θέλουν να τον στείλουν:.....

ε) τον διατάζει να πάει στην Αθήνα:.....

3. Να γράψετε τις λέξεις του κειμένου που είναι όροι πολιτικοί, στρατιωτικοί κλπ. ή που αναφέρονται στις σχέσεις των ανθρώπων στην αρχαία Ελλάδα και να τους μεταφέρετε (ερμηνεύσετε) στη νέα ελληνική. Αν οι λέξεις αυτές χρησιμοποιούνται και σήμερα, να δηλώσετε τη διαφορά στη σημασία τους, όπου υπάρχει, μεταξύ αρχαίας και νέας ελληνικής γλώσσας.
4. Να γράψετε έξι λέξεις παράγωγες (απλές ή σύνθετες) από το *πέμπω* και να σχηματίσετε με αυτές προτάσεις στα νέα ελληνικά.
5. Να γράψετε στα νέα ελληνικά έξι σύνθετα ουσιαστικά ή επίθετα με β' συνθετικό τη λέξη *πίστις* και να σχηματίσετε με αυτά σύντομες φράσεις.
6. Να γράψετε στην αρχαία ελληνική:
  - α) από ένα συνώνυμο για τις εξής λέξεις *οΐδα, ἤκω, βούλομαι, κελεύω*.
  - β) από ένα αντίθετο για τις λέξεις (με πλάγια γραφή): *διατριβῶ* (= χρονοτριβῶ), *πλείω* (συγκρ. βαθμός), *ἤκω, εἶς* (Λακεδαίμονα).
7. Με ποια λέξη του κειμένου σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω; *αποπομπή, ασιτία, αὐτανδρο, βουλή, διάλογος, ἔλλειψη, εφορεία, καθαίρεση, κελουστής, κρατικός, κυριεύω, μελλοντικός, παρεκκλήσιο, πλειοψηφία, πολιτικός, πρεσβεία, συνείδηση, συντηρητής, συντριβή.*

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε τις λέξεις και τις φράσεις της στήλης Α με την απόδοσή τους στα νέα ελληνικά, όπως δηλώνεται στη στήλη Β. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισεύουν.

A

B

1. *πλείω*

α) ποιο από τα δύο

2. <i>διά τό ἐπιλελοιπέναι</i>	β) θέλω, επιθυμώ
τόν σίτον ἅπαντα	γ) συμφωνώ, δέχομαι
3. <i>πίστεως ἔνεκα</i>	δ) περισσότερο
4. <i>βούλομαι</i>	ε) έχω έρθει, έρχομαι
5. <i>ἤκω</i>	στ) από παντελή έλλειψη τροφίμων
6. <i>ὁμολογῶ</i>	ζ) για εγγύηση, για ασφάλεια
7. <i>πότερον</i>	η) προηγούμενως
	θ) σκέπτομαι

II. Συμπλήρωση προτάσεων

Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με λέξεις των οποίων το α΄ ή β΄ συνθετικό θα είναι η λέξη *σίτος*. (Να ληφθεί υπόψη ότι *σίτος* είναι το σιτάρι, αλλά επιπλέον και τα τρόφιμα).

- Μια εκτεταμένη περιοχή που παράγει σιτάρι ονομάζεται .....
- Η έλλειψη τροφίμων από καταστροφή της σοδειάς ή λόγω πολιορκίας μιας πόλης ονομάζεται .....
- Σε πολλές φτωχές χώρες πολλοί άνθρωποι πεθαίνουν από .....
- Στο στρατό η ομαδική χορήγηση φαγητού ονομάζεται .....
- Σε κάποιες περιοχές οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν ..... προβλήματα.
- Το σιτάρι, το κριθάρι, η σίκαλη κλπ. ονομάζονται (με μια λέξη) .....

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Να προσδιορίσετε τον τρόπο της λειτουργίας της εκκλησίας του δήμου στην αρχαία Αθήνα και να επισημάνετε το ρόλο του Θηραμένη καθώς και άλλων ομάδων στο να επηρεάσουν τις αποφάσεις της.
2. Να αναφέρετε ποιες ήταν οι γενικότερες πολιτικές απόψεις του Θηραμένη και να προσδιορίσετε κατά πόσον αυτές τον έφεραν - πολιτικά- κοντά στους Σπαρτιάτες ή όχι.

3. Να προσδιορίσετε τη διαφορά που έχει ο όρος *αυτοκράτωρ* στην αρχαία Αθήνα αφενός και στους νεότερους χρόνους αφετέρου.
4. α) Να τοποθετήσετε στον παρακάτω πίνακα όσες **αιτιατικές** του κειμένου ανταποκρίνονται στις παρακάτω λειτουργίες:

Αιτιατ.	Υποκ. απαρ. *	Υποκ. μτχ. *	Αντικ. ρήμ. *	Αντικ. απαρ. *	Αντικ. μτχ. *	Ετερο-προσωπία **	Επιρρ. προσδ. **

* Να γραφεί ο ρηματικός τύπος στον οποίο η αιτιατική είναι υποκειμένο ή αντικείμενο.

** Να γραφεί ένα 'ναι' ή ένα 'όχι' όπου χρειάζεται.

- β) Ποιες από τις παραπάνω λειτουργίες ισχύουν στη νεοελληνική γλώσσα και από τι έχουν αντικατασταθεί οι υπόλοιπες; Να γράψετε παραδείγματα στα νέα ελληνικά.

.....

.....

5. Στο απόσπασμα του κειμένου “(ὅτι) εἰδὼς ἤξει ... πίστεως ἔνεκα” να εντοπίσετε το φαινόμενο της πρόληψης του υποκειμένου της πρότασης “πότερον ... ἔνεκα” (σε σχέση και με το αντικείμενο της προηγούμενης πρότασης). Να ξαναγράψετε το απόσπασμα χωρίς τη χρήση του φαινομένου. Επίσης, να δώσετε και ένα παράδειγμα από τη νέα ελληνική με την παρουσία του φαινομένου αυτού. (Συντακτικό Αχ. Τζάρτζανου, ΟΕΔΒ, 1974, σ. 169, § 180, 8).

§§ 18 - 19

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ποια ήταν η στάση των Κορινθίων, των Θηβαίων και κάποιων άλλων Ελλήνων στη συνέλευση (“εκκλησία”) που έγινε στη Σπάρτη σχετικά με την τύχη των Αθηναίων λόγω της επερχόμενης κατάρρευσης της άμυνας της Αθήνας; Πώς κρίνετε την πρότασή τους λαμβάνοντας υπόψη την πρότερη ακμή της Αθήνας, τη συμβολή της στην απόκρουση της περσικής απειλής εναντίον της Ελλάδας και την πολιτιστική και καλλιτεχνική προσφορά της στην Ελλάδα και στον κόσμο όλο;
2. Ποιες διαδικασίες ακολουθούνται στη Σπάρτη προκειμένου να ληφθεί απόφαση για την τύχη της Αθήνας; Ποιοι συμμετέχουν στη διαδικασία αυτή και γιατί;
3. Με βάση τον ενδεχόμενο αφανισμό των Αθηναίων, πώς κρίνετε την κατεδάφιση μιας πόλης και τον εξανδραποδισμό των κατοίκων της ως μέσο επίλυσης των διαφορών στον πόλεμο;
4. Ποια σημασία έχει η λήξη ενός πολέμου με αφανισμό των ηττημένων από τους νικητές και ποια σημασία έχει η λήξη ενός πολέμου με «σπονδές» (ειρηνικά) μεταξύ των αντιπάλων πλευρών;
5. Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι ο πόλεμος κάνει τους ανθρώπους θηρία. Μπορούμε να επιβεβαιώσουμε την άποψη αυτή και για τον Πελοποννησιακό πόλεμο, κυρίως με βάση τις προτάσεις των Κορινθίων, των Θηβαίων και άλλων για πλήρη αφανισμό των Αθηναίων; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
6. Νομίζετε ότι ένας εμφύλιος πόλεμος έχει την ίδια αγριότητα με ένα πόλεμο με αντιπάλους αλλοεθνείς; Να απαντήσετε λαμβάνοντας υπόψη την πρόταση των Θηβαίων, Κορινθίων και άλλων Ελλήνων σχετικά με την τύχη των Αθηναίων στην επικείμενη ήττα των τελευταίων.

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Μπορούσε να αποφασίσει μόνος του ο Λύσανδρος (εκ μέρους των Σπαρτιατών και των συμμάχων τους) για τον τερματισμό ή τη συνέχιση του πολέμου; Γιατί; Να απαντήσετε με συντομία.
2. Πόση αρμοδιότητα είχε ο Θηραμένης (μαζί με τους Αθηναίους πρέσβεις που τον συνόδευαν) να διαπραγματευθεί για τα θέματα πολέμου και ειρήνης με τους Σπαρτιάτες; Από ποιες λέξεις του κειμένου φαίνεται αυτό;
3. Τι πρότειναν στο συμβούλιο της Σπάρτης οι Κορίνθιοι, οι Θηβαίοι και άλλοι Έλληνες για την τύχη των Αθηναίων; Να τους χαρακτηρίσετε (με λίγα λόγια).
4. Να προσδιορίσετε το θεματικό άξονα του κειμένου.
5. Να αναφέρετε δύο στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι το κείμενο ανήκει στα ιστορικά κείμενα.
6. Από ποιο ή ποια σημεία του κειμένου φαίνεται ότι ο Λύσανδρος δεν αποφάσισε μόνος του για την τύχη του πολέμου; Να απαντήσετε με συντομία.

1.1.3. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Πόσο νομίζετε ότι μπορούν να καθορίσουν τη δική τους τύχη οι ουσιαστικά ηττημένοι στον πόλεμο Αθηναίοι; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
2. Ποια εντύπωση σας κάνει η πρόταση των Κορινθίων, Θηβαίων και άλλων Ελλήνων προς τους Σπαρτιάτες να μη συνάψουν συνθήκη ειρήνης με τους Αθηναίους αλλά να προβούν σε πλήρη αφανισμό αυτών; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
3. Νομίζετε ότι ο τερματισμός του πολέμου με διαπραγματεύσεις και με σύναψη ειρήνης, έχει λιγότερο δυσμενή αποτελέσματα από όσο αν αυτό γινόταν με πολεμικά μέσα; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
4. Πιστεύετε ότι στο κείμενο γίνεται συνοπτική και περιεκτική εξιστόρηση των γεγονότων; Να δικαιολογήσετε την άποψή σας.

1.1.4. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό-Λάθος”

Σημειώστε X στο αντίστοιχο τετράγωνο επιβεβαιώνοντας ή απορρίπτοντας το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων:

	Σωστό	Λάθος
1. Ο Αριστοτέλης (που αναφέρεται στο κείμενο) ήταν ένας Σπαρτιάτης που είχε ζήσει πολλά χρόνια στην Αθήνα.	☐	☐
2. Ο Λύσανδρος είπε στους Αθηναίους ότι έχει την εξουσία να αποφασίσει μόνος του για σύναψη ειρήνης ή συνέχιση του πολέμου.	☐	☐
3. Ο Θηραμένης είχε μεταβεί στη Σπάρτη ως εκπρόσωπος της Αθήνας χωρίς να συνοδεύεται από άλλους πρέσβεις.	☐	☐
4. Οι πρέσβεις των Αθηναίων είχαν την πλήρη εξουσιοδότηση των συμπολιτών τους να διαπραγματευτούν με τους Σπαρτιάτες τα θέματα της σύναψης ειρήνης.	☐	☐
5. Ο Λύσανδρος αποδεχόταν την εξουσία των πέντε εφόρων της Σπάρτης.	☐	☐
6. Οι εκπρόσωποι της Αθήνας φτάνουν στη συνέλευση (“εκκλησία”) που γινόταν στη Σπάρτη χωρίς να κληθούν προηγουμένως από τους εφόρους.	☐	☐
7. Οι Θηβαίοι, οι Κορίνθιοι και άλλοι Έλληνες ζητούν από τους Σπαρτιάτες να μη συνάψουν ειρήνη με τους Αθηναίους.	☐	☐
8. Η συνέλευση για τη λήξη του πολέμου έγινε στη Σελλασία.	☐	☐

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. Να κλιθούν στον ενικό και πληθυντικό αριθμό οι λέξεις: *οί άλλοι πρόεσβεις, τίνι λόγω*.
2. Να γράψετε το γ' ενικό πρόσωπο των εγκλίσεων του αορίστου α' της ίδιας φωνής των ρηματικών τύπων: *ἔπεμψε, ἀγγελοῦντα, ἀποκρίναιτο*.
3. Να εντοπίσετε όλες τις αντωνυμίες του κεμένου, να κάνετε πλήρη γραμματική αναγνώρισή τους και να τις μεταφέρετε στην αντίστοιχη πτώση του άλλου αριθμού (στο ίδιο γένος).

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου "Σωστό-Λάθος" (με διάζευξη)

Στις παρακάτω ασκήσεις να διαγράψετε το λάθος:

- *ἀγγελοῦντα*: είναι μετοχή ενεστώτα ή μετοχή μέλλοντα;
- *ὄντα*: είναι ουδέτερο πληθ. ή αρσενικό ενικού (αιτιατ.);
- *ὄτι*: είναι ειδικός σύνδεσμος ή ουδ. αναφ. αντωνυμίας;
- *ἀποκρίναιτο*: είναι οριστική παρατατικού ή ευκτική αορίστου;
- *Θηραμένει*: είναι δοτική ενικού ή αιτιατική ενικού;
- *τίνι*: είναι ερωτηματική ή αόριστη αντωνυμία;
- *εἶπαν*: είναι αόριστος α' ή αόριστος β';
- *αὐτοκράτορες*: είναι ονομαστική ή αιτιατική πληθυντικού;
- *ἐκέλευον*: είναι παρατατικός ή αόριστος β';

II. Άσκηση σύζευξης

1. Να συνδέσετε σωστά τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. ἐφόροις	α) δεικτική αντωνυμία
2. ἔπεμψεν	β) χρονικός σύνδεσμος
3. φυγάδα	γ) απαρέμφατο ενεστώτα
4. ἐπεὶ	δ) μετοχή ενεστώτα

5. ἦσαν	ε) ουσιαστικό α' κλίσης
6. ἐρωτώμενοι	στ) αναφορική αντωνυμία
7. μετά	ζ) οριστική αορίστου
8. ταῦτα	η) πρόθεση
9. ἦ	θ) ουσιαστικό β' κλίσης
10. ἐξαιρεῖν	ι) απαρέμφατο αορίστου
	ια) οριστική παρατατικού
	ιβ) ουσιαστικό γ' κλίσης

2. Να σχηματίσετε τους τύπους που ζητούνται παίρνοντας τα διάφορα μέρη από τις στήλες που ακολουθούν:

ἀπο-	λεγ-	-αιτο	απαρέμφατο ενεστώτα
ἐ-	αιρ-	-σαν	οριστική παρατατικού
ἀντ-έ	κρίν-	-εῖν	ευκτική αορίστου
ἐξ-	ποιή-	-ον	οριστική αορίστου

III. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. Στον πίνακα να συμπληρώσετε τα γένη των λέξεων που δίνονται (στην ίδια πτώση και αριθμό):

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
ἀγγελοῦντα		
ῶντα		
ἐκείνους		
ἐρωτώμενοι		
τίνι		
		ταῦτα
	ἦ	
πολλοί		

2. Τα παρακάτω ουσιαστικά να μεταφερθούν στην ίδια πτώση.

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
	τοῖς ἐφόροις
	Λακεδαιμονίων
φυγάδα	
ἄθηναϊον	
πολέμου	
	πρέσβεις
λόγω	
	αὐτοκράτορες

3. Να συμπληρώσετε τους παρακάτω πίνακες με τους ζητούμενους τύπους του ενεστώτα και παρατατικού οριστικής, της υποτακτικής, ευκτικής, προστακτικής και της μετοχής ενεστώτα.

Οριστική		Υποτακτ.	Ευκτική	Προστακτ.	Μετοχή Ενεστώτα	
Ενεστ.	Παρατ.				Όνομ.	Γεν.
εἶμι					ὁ	τοῦ
					ἡ	τῆς
					τό	τοῦ
					οἱ	τῶν
					αἱ	τῶν
	ἦσαν				τά	τῶν

Οριστική		Υποτακτ.	Ευκτική	Προστακτ.	Μετοχή Ενεστώτα	
Ενεστ.	Παρατ.				Όνομ.	Γεν.
καλῶ					ὁ	τοῦ
καλεῖς					ἡ	τῆς
					τό	τοῦ
					οἱ	τῶν
					αἱ	τῶν
					τά	τῶν

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. *ἀγγελοῦντα*: Να χαρακτηρίσετε συντακτικώς τη μετοχή και να δικαιολογήσετε το χρόνο στον οποίο βρίσκεται σε σχέση με το ρήμα της εξάρτησής της.
2. Να εντοπίσετε την πλάγια ερωτηματική πρόταση του κειμένου και να τη μετατρέψετε σε ευθεία ερώτηση.
3. *ἐρωτώμενοι, ὄντα*: Να μετατρέψετε τις μετοχές σε ισοδύναμές τους προτάσεις.
4. *ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης*: Να συμπληρωθεί η πρόταση με το ρήμα που λείπει και να χαρακτηριστεί το είδος της. Επίσης, να δικαιολογηθούν:
  - α) ο σύνδεσμος με τον οποίο εισάγεται η πρόταση και
  - β) η έγκλιση του ρήματος με το οποίο πρέπει να συμπληρωθεί η πρόταση (σε σχέση και με το ρήμα της εξάρτησής της).

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις ώστε να προσδιορίζεται πλήρως η συντακτική θέση των λέξεων ή των προτάσεων που δίνονται:

<i>Ἄριστοτέλην</i> :	είναι	στο <i>ἔπεμψεν</i>
	και	στο .....
<i>Ἄθηναῖον</i> :	είναι	προσδιορισμός στο .....
<i>ὅτι ἀποκρίναιτο ... πολέμου</i> :	είναι δευτερεύουσα	πρόταση
	και	αντικείμενο στο .....
<i>ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ</i> :	είναι δευτερεύουσα	πρόταση
<i>μάλιστα</i> :	είναι	προσδιορ. που δηλώνει .....
<i>Ἄθηναίοις</i> :	είναι	στο .....
2. *πρέσβεις*: Σε ποια ρήματα ή ρηματικούς τύπους του κειμένου είναι υποκείμενο;

3. Να τοποθετήσετε στον πίνακα τα απαρέμφατα ανάλογα με το είδος τους (ειδικό-τελικό), να γράψετε το ρηματικό τύπο από τον οποίο εξαρτώνται, να δηλώσετε την ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία και να γράψετε το υποκείμενό τους (είτε υπάρχει στο κείμενο είτε εννοείται).

Ειδικό	Τελικό	Υ *	Α *	του ρηματικού τύπου	Τ *	Ε *	Υποκείμενο απαρεμφάτου

* Υ= Υποκείμενο, Α= Αντικείμενο, Τ= ταυτοπροσωπία, Ε= ετεροπροσωπία

Στις στήλες αυτές (“Υ”, “Α”, “Τ”, “Ε”) σημειώστε, όπου χρειάζεται από ένα Χ. Στις υπόλοιπες στήλες γράψτε λέξεις όπου χρειάζεται.

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

- Να μεταφέρετε στη νέα ελληνική τις φράσεις:
  - φυγάδα ἄθηναϊον ὄντα: .....
  - ὅτι ἀποκρίναιτο Θηραμένει: .....
  - ἐπί τίνι λόγῳ ἤκοιεν: .....
  - μὴ σπένδεσθαι ἄθηναίους: .....
  - ἐξαιρεῖν: .....
- Να μεταφέρετε στην αρχαία ελληνική τις παρακάτω φράσεις:
  - ἔστειλε στους εφόρους τον Αριστοτέλη για να αναγγείλει (ὅτι):.....
.....
  - οι ἔφοροι πρόσταζαν να τους καλούν:.....
  - ἄρχοντες με απεριόριστη εξουσία για την ειρήνη:.....
  - συγκάλεσαν συνέλευση του λαού:.....
  - αντιπρότειναν (παρατατ.):.....
  - πολλοί και ἄλλοι από τους Ἕλληνες:.....
- Να γράψετε δύο παράγωγα (απλά ή σύνθετα) για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις και να σχηματίσετε με αυτά προτάσεις στα νέα ελληνικά: ἐρωτῶ, ποιῶ, σπένδω/-ομαι.

4. Να γράψετε στα νέα ελληνικά έξι σύνθετα ουσιαστικά με β' συνθετικό λέξεις που παράγονται από το ρήμα *ἀγγέλλω* και να σχηματίσετε με αυτά σύντομες φράσεις στα νέα ελληνικά.

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. *Ασκήσεις συμπλήρωσης προτάσεων*

1. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με παράγωγα (απλά ή σύνθετα) του ρήματος *κρίνω*.
- Το σύνταγμα απαγορεύει τις ..... μεταξύ των πολιτών.
  - Η ..... του ικανότητα τον ανέδειξε σε αξιόλογο ηθοποιό.
  - Οι παρατηρήσεις που διατύπωσε έγιναν με ..... και γι' αυτό δεν έθιξε κανέναν.
  - Η συμπεριφορά του σε ..... με αυτήν του παρελθόντος είναι τώρα πολύ βελτιωμένη.
  - Ήταν πολύ ..... συνεχώς διατύπωνε παρατηρήσεις.
  - Στους ..... αγώνες η ομάδα πήγε πολύ καλά και θα αγωνιστεί στους τελικούς.
  - Η ..... επιτροπή έδωσε έπαινο στο ποίημά του.
  - Οι σχέσεις των δύο χωρών έφτασαν σε ..... σημείο.
2. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με παράγωγα (απλά ή σύνθετα) του ρήματος *καλώ*.
- Απηύθυνε ..... για βοήθεια.
  - Η συμπεριφορά του ήταν ..... γι' αυτό δημιούργησε πολλές εντάσεις.
  - Πήρε ..... για παράνομη στάθμευση.
  - Η ..... ενός ξένου γιατρού κρίθηκε αναγκαία λόγω της σοβαρότητας της κατάστασής του.
  - Λόγω υπηρεσιακών αναγκών έγινε ..... της άδειάς του.
  - Διατύπωσε την ..... να τον συνοδεύσουμε εμείς κατά την επίσκεψή του στα αξιοθέατα της πόλης.

- Θα γίνει επείγουσα ..... του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. για εξέταση του θέματος.
- Απόψε στον Ιερό Ναό θα ψαλεί ο Μέγας ..... Κανόνας.

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Να προσδιορίσετε τους ιστορικούς λόγους που έκαναν τους Κορινθίους, τους Θηβαίους και άλλους Έλληνες (συμμάχους των Σπαρτιατών) να προτείνουν τον αφανισμό των Αθηναίων κατά τη λήξη του Πελοποννησιακού πολέμου.
2. Νομίζετε ότι κατά τη σημερινή εποχή η ανθρωπότητα είναι απαλλαγμένη από τον κίνδυνο πολεμικών συγκρούσεων (είτε μεταξύ κρατών είτε και εμφυλίων) και τι συμβάλλει -κατά τη γνώμη σας- στην επίτευξη ειρηνικής συμβίωσης μεταξύ των ανθρώπων;
3. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με παράγωγα (απλά ή σύνθετα) του ρήματος *ποιῶ*.
  - Η ..... του ικανότητα τον αναδεικνύει σε σπουδαίο λογοτέχνη.
  - Έχει κατάσταση για ..... ενδυμάτων· κάνει αλλαγές στα παλιά ρούχα.
  - Συνελήφθη για ..... αρχής· φορούσε παράνομα στολή αστυνομικού.
  - Εξέφρασε την ..... του για την επιτυχία μας στους αγώνες.
  - Το κατάστημα αυτό κάνει ..... των ειδών του γιατί σε λίγο καιρό κλείνει.
  - Το χαμόγελό του ήταν πολύ..... Στην πραγματικότητα δεν χάρηκε που ήρθαμε.
  - Τα είδη αυτά είναι ..... · δεν φτιάχτηκαν με μηχανήμα.
  - Η εμφάνισή του δεν είναι καλή· είναι συνεχώς .....

§§ 20 - 21

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ποια ήταν η απάντηση των Σπαρτιατών στην πρόταση των Κορινθίων, Θηβαίων και άλλων Ελλήνων (§§ 18-19) για ολοκληρωτική καταστροφή της Αθήνας; Συμφωνούν μαζί τους; Πώς κρίνετε την απάντηση των Σπαρτιατών; Να αναπτύξετε τις απόψεις σας.
2. Πώς χαρακτηρίζετε τους Λακεδαιμονίους για την απόφασή τους σχετικά με την τύχη της Αθήνας στη συνέλευση (“εκκλησία”) της Σπάρτης; Να αναπτύξετε τις απόψεις σας.
3. Πόσο επαχθείς για τους Αθηναίους ήταν οι όροι της ειρήνης; Να δικαιολογήσετε την άποψή σας.
4. Ποιες ήταν οι αντιδράσεις των Αθηναίων κατά την επάνοδο της αντιπροσωπείας τους με επικεφαλής τον Θηραμένη από τη Σπάρτη; Πόσο δικαιολογημένες τις κρίνετε; Να αναπτύξετε τις απόψεις σας.

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Ποιοι είναι οι “μέγιστοι κίνδυνοι” για τους οποίους γίνεται λόγος στο κείμενο και ποια ήταν η συμβολή της Αθήνας στην αντιμετώπισή τους; Να απαντήσετε με συντομία.
2. Με ποιες και τι είδους λέξεις καταφέρνει ο Ξενοφών να εξάρει τη μεγάλη προσφορά της Αθήνας κατά τους περσικούς πολέμους;
3. Γιατί στους όρους της ειρήνης περιλαμβανόταν η κατεδάφιση των τειχών της Αθήνας και η παράδοση όλων σχεδόν των πλοίων της; Τι σημασία είχαν αυτά για τους Αθηναίους; Να απαντήσετε με συντομία.

4. “ἔπεσθαι”: Ποια βαρύτητα αποκτά στο κείμενο η λέξη ως προς το πολιτικό περιεχόμενό της και ποια σημασία έχει για τους Αθηναίους; Να απαντήσετε με συντομία.
5. Να προσδιορίσετε τις θεματικές (νοηματικές) ενότητες του κειμένου και να δώσετε ένα σύντομο τίτλο για καθεμιά.
6. Τι συναισθήματα είχαν οι Αθηναίοι κατά την επάνοδο του Θηραμένη από τη Σπάρτη και γιατί; Τι φοβούνταν και γιατί;
7. Ποιο ρόλο έπαιξαν τα αποτελέσματα του λιμού στην αποδοχή από τους Αθηναίους των όρων της ειρήνης που τους επέβαλαν οι Λακεδαιμόνιοι; Να απαντήσετε με συντομία.
8. Με ποιους εκφραστικούς τρόπους καταφέρει ο Ξενοφών να περιγράψει την αγωνία των Αθηναίων κατά την επάνοδο του Θηραμένη στην πόλη τους;
9. “Εἰσιόντας δ’ αὐτούς ... τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ”: Τι αξία αποκτά ως προς την εξιστόρηση των γεγονότων η χρήση -στο απόσπασμα αυτό- από τον Ξενοφώντα των πολλών ρηματικών τύπων που δηλώνουν διάρκεια;
10. Με βάση ποια στοιχεία θα κρίνατε το κείμενο ως ιστορική πηγή;

1.1.3. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Το γεγονός ότι η Αθήνα ήταν πόλη ελληνική επηρέασε (παρά την ένταση του πολέμου ανάμεσα σε ελληνικές πόλεις) την απόφαση των Σπαρτιατών να απορρίψουν τις ακραίες απόψεις κάποιων άλλων Ελλήνων συμμάχων τους για πλήρη αφανισμό των Αθηναίων; Πώς κρίνετε τους Σπαρτιάτες γι’ αυτό; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
2. Πώς μπορούμε να χαρακτηρίσουμε την αναγνώριση της προσφοράς κάποιων (π.χ. των Αθηναίων) σε παλαιότερους καιρούς, ως υπερασπιστικό επιχείρημα, εκ μέρους των αντιπάλων τους σε κάποια πολύ κρίσιμη πολεμική στιγμή γι’ αυτούς; Να δικαιολογήσετε την

απάντησή σας λαμβάνοντας υπόψη και την επιείκεια των Σπαρτιατών απέναντι στους Αθηναίους.

3. “έφ’ ᾧ τά τε μακρά τείχη ... ὅποι ἄν ἡγῶνται”: Να εντοπίσετε τις μετοχές του αποσπάσματος, να προσδιορίσετε σε ποιο ρηματικό τύπο αναφέρονται και να προσδιορίσετε ποιο εκφραστικό σκοπό εξυπηρετεί: α) η χρήση των μετοχών αυτών σε αντιδιαστολή με το απαρέμφατο “έπεσθαι” (εδώ σε ρόλο ρήματος) και β) η χρήση της δευτερεύουσας πρότασης “ὅποι ἄν ἡγῶνται”.
4. Πόσο επηρέαζε τις αντιδράσεις των Αθηναίων το πλήθος των θανάτων από το λιμό στην πόλη τους; Κρίνετε δικαιολογημένες τις αντιδράσεις τους εξαιτίας αυτού του γεγονότος; Να δικαιολογήσετε την άποψή σας.
5. Για ποιο λόγο είχαν αγωνία οι Αθηναίοι κατά την επιστροφή του Θηραμένη στην Αθήνα: για την τύχη των μακρών τειχών και του ναυτικού στόλου τους ή για το ενδεχόμενο μη επίτευξης ειρήνης; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

1.1.4. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ασκήσεις του τύπου «Σωστό-Λάθος»

Να σημειώσετε Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο επιβεβαιώνοντας ή απορρίπτοντας το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων:

	Σωστό	Λάθος
1. Με τη συνθήκη ειρήνης θα παραδίδονταν όλα ανεξαιρέτως τα πλοία των Αθηναίων στους Σπαρτιάτες.	☐	☐
2. Οι Αθηναίοι -σύμφωνα με τους όρους της ειρήνης- θα ακολουθούσαν τους Σπαρτιάτες σε όλες τους τις εκστρατείες.	☐	☐
3. Ο μεγάλος αριθμός θανάτων από το λιμό στην πόλη τους δεν επηρέασε καθόλου τους Αθηναίους στις διαπραγματεύσεις τους με τους Σπαρτιάτες ως προς τον καθορισμό των όρων ειρήνης με τη Σπάρτη.	☐	☐

4. Οι Αθηναίοι εφοβούντο μήπως επιστρέψουν άπρακτοι οι πρέσβεις τους από τη Σπάρτη.	☐	☐
5. Το αίσθημα της αυτοσυντήρησης ανάγκαζε τους Αθηναίους να δεχτούν την άνευ όρων παράδοση της πόλης τους.	☐	☐
6. Οι θάνατοι από λιμό στην Αθήνα κατά τη λήξη του Πελοποννησιακού πολέμου ήταν λίγοι.	☐	☐

Π. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε σωστά τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

Α	Β
1. “οὐκ ἔφασαν ... ἀνδροποδιεῖν”	α) υποταγή
2. “ἔπεσθαι καί κατά γῆν καί κατά θάλατταν”	β) αναγνώριση σημαντικής προσφοράς
3. “ὄχλος περιχεῖτο πολύς, φοβούμενοι ...”	γ) μεγαλοψυχία
4. “μέγα ἀγαθόν εἰργασμένην”	δ) αγωνία
5. “οὐ γάρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν”	ε) υπεροψία
	στ) ανάγκη για άμεση ειρήνευση

1.1.5. Συνδυασμός ερωτήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

A. Να σημειώσετε X στο αντίστοιχο τετράγωνο επιβεβαιώνοντας ή απορρίπτοντας το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων.

	Σωστό	Λάθος
1. Οι Λακεδαιμόνιοι υιοθέτησαν τις πιο σκληρές απόψεις για την τύχη της Αθήνας.	☐	☐
2. Οι αποφάσεις των Λακεδαιμονίων για τους όρους τερματισμού του πολέμου, δεν επηρεάστηκαν καθόλου από το ότι οι Αθηναίοι είχαν συμβάλει σημαντικά στην απόκρουση της περσικής απειλής κατά της Ελλάδας.	☐	☐

3. Με τη συνθήκη ειρήνης οι Αθηναίοι πολιτικοί
εξόριστοι θα επέστρεφαν στην πατρίδα τους.
4. Οι Αθηναίοι σε καμιά περίπτωση δεν ήταν διατε-
θειμένοι να δεχτούν ως όρο ειρήνης την κατεδά-
φιση των τειχών της πόλης τους.
5. Για τους Αθηναίους η σύναψη συμφωνίας ειρήνης
με τη Σπάρτη είχε καταστεί επιτακτική και επεί-
γουσα ανάγκη λίγο πριν από τη λήξη του πολέμου.
- B. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας στις προτάσεις 1, 2 και 5.

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα και να γράψετε επίσης το
απαρέμφατο ενεστώτα και την ονομαστική ενικού της μετοχής
ενεστώτα (στα τρία γένη).

Οριστική		Υποτακτική	Ενκτική	Προστακτική
Ενεστώτας	Παρατατικός			
	ἐπανεφέρων			

Απαρέμφ. Ενεστ.: .....

Μετοχή Ενεστ.: ὁ....., ἡ....., τό.....

2. *μεγίστοις, πολύς*: Να γραφούν τα παραθετικά των επιθέτων στο γένος,
αριθμό και πτώση που βρίσκονται και να κλιθεί το αρσενικό και το
ουδέτερο θετικού και συγκριτικού βαθμού σε όλες τις πτώσεις του
ενικού και του πληθυντικού αριθμού.

3. Να κλιθούν οι παρακάτω λέξεις σε όλες τις πτώσεις του ενικού και πληθυντικού αριθμού: πόλιν Ἑλληνίδα, μέγα ἀγαθόν, τά μακρά τείχη.
4. ἐποιοῦντο, ἐνεχώρει: να κλιθεῖ η οριστική ενεστώτα και παρατατικού, η υποτακτική, ευκτική και προστακτική του ενεστώτα της ίδιας φωνής και να γραφεί το απαρέμφατο καθώς και η μετοχή (στην ονομαστική ενικού στα τρία γένη του ίδιου χρόνου και της ίδιας φωνής).

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό - Λάθος” (με διάζευξη)

Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος:

- πόλιν: είναι ουσιαστικό α΄ ή γ΄ κλίσης;
- ἀνδραποδιεῖν: είναι απαρέμφατο μέλλοντα ή ενεστώτα;
- ἐπανεφέρον: είναι οριστική παρατατικού ή αορίστου β΄;
- ταῦτα: είναι δεικτική ή οριστική αντωνυμία;
- περιεχέιτο: είναι παρτ. του περιέχομαι ή του περιχέομαι;
- μέγα: είναι αρσενικό ή ουδέτερο επιθέτου;
- ἐνεχώρει: είναι παρτ. οριστ. ή προστ. ενεστώτα του ἐγχωρῶ;
- μεγίστοις: είναι επίθετο συγκριτικού ή υπερθετικού βαθμού;

II. Ασκήσεις σύζευξης

1. Να συνδέσετε σωστά τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β. Τρία στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

Α	Β
1. κατά	α) μετοχή παρακειμένου
2. Ἑλληνίδα	β) καταχρηστική πρόθεση
3. ἀνδραποδιεῖν	γ) ουσιαστικό α΄ κλίσης
4. μεγίστοις	δ) πρόθεση (κύρια)
5. εἰργασμένην	ε) αναφορικό τοπικό επίρρημα
6. πλὴν	στ) δεικτική αντωνυμία

7. <i>αὐτόν</i>	ζ) απαρέμφατο μέλλοντα
8. <i>θάλατταν</i>	η) επίθετο υπερθετικού βαθμού
9. <i>ὄποι</i>	θ) μετοχή ενεστώτα
10. <i>ταῦτα</i>	ι) απαρέμφατο ενεστώτα
	ια) οριστική αντωνυμία
	ιβ) ουσιαστικό γ' κλίσης
	ιγ) αναφορικό χρονικό επίρρημα

2. Να σχηματίσετε τους ρηματικούς τύπους που ζητούνται, παίρνοντας διάφορα μέρη από τις στήλες που ακολουθούν:

ἐπαν- έ-	ήγ-	-ούμενοι	μετοχή ενεστώτα
	φερ-	-εσθαι	οριστική παρατατικού
		-ῶνται	υποτακτική ενεστώτα
φοβ-	ἔπ-	-ον	απαρέμφατο ενεστώτα

III. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. Να μεταφερθούν στον άλλον αριθμό οι τύποι:

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
ἐχθρόν	
	Λακεδαμονίους
μέγα	
	τάς ναῦς
	φυγάδας
	πρέσβεις
	ταῦτα

2. Στον παρακάτω πίνακα να συμπληρώσετε τον αντίστοιχο ρηματικό τύπο των χρόνων που ζητούνται:

	Ενεστώτας	Μέλλον*	Αόριστος*	Παρακείμενος**
άνδραποδιεῖν				
εἰργασμένην				
γενομένοις				
φοβούμενοι				
νομίζοντας				
ἔπεσθαι				
ἐπανάφερον				

* Για τους ρηματικούς τύπους που έχουν περισσότερους από ένα μέλλοντες ή αορίστους, να γραφούν όλες οι περιπτώσεις διευκρινίζοντας για ποιο είδος του χρόνου αυτού πρόκειται (π.χ. αόριστος β', μέλλον παθητικός κ.λπ).

** Του *άνδραποδιεῖν* ο παρακείμενος να τεθεί σε παρένθεση επειδή συναντάται σπανιότερα, ενώ για τον παρακείμενο του *ἔπεσθαι* να χρησιμοποιηθεί τύπος του ρήματος *ἀκολουθῶ*.

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να αναγνωρίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις του κειμένου και να δικαιολογήσετε τον τρόπο με τον οποίο εισάγονται και εκφέρονται.
2. Στο απόσπασμα του κειμένου “*Λακεδαιμόνιοι δέ οὐκ ἔφασαν ... ὅποι ἄν ἡγῶνται*” να εντοπίσετε τα υποκείμενα (είτε υπάρχουν στο κείμενο, είτε εννοούνται) όλων των ρηματικών τύπων, να αναφέρετε σε ποιον ή ποιους ρηματικούς τύπους είναι υποκείμενο το καθένα και να δικαιολογήσετε την πτώση στην οποία βρίσκεται το καθένα σε σχέση με τη συντακτική λειτουργία του ρηματικού τύπου στον οποίο είναι υποκείμενο.

1.3.2. Άσκηση σύντομης απάντησης

Να συμπληρώσετε τα κενά, ώστε να χαρακτηρίζεται πλήρως η συντακτική θέση των λέξεων που δίνονται.

- πόλιν: είναι αντικείμενο στο ..... και υποκείμενο στο .....
- ἀγαθόν: είναι αντικείμενο στο .....
- ἔχθρόν, φίλον: είναι ..... στο αντικ. της μετοχής νομίζοντας.
- ἄπρακτοι: είναι ..... κατηγορούμενο που δηλώνει .....
- ἀπολλυμένων: είναι ..... μετοχή και γενική του ..... στο .....
- διά τό πλήθος: ο εμπρόθετος προσδιορισμός δηλώνει .....

1.3.3. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου «Σωστό - Λάθος» (με διάζευξη)

Να διαγράψετε σε κάθε πρόταση το σκέλος που περιέχει λάθος:

- εἰργασμένην: είναι τροπική ή επιθετική μετοχή;
- μεγίστοις: είναι επιθ. ή κατηγορημ. προσδιορ. στο κινδύνοις;
- ἐφ ᾧ ... ἔπεσθαι: είναι αναφορική ή συμπερασματική πρόταση;
- αὐτούς: είναι αντικείμενο ή υποκείμενο στο εἰσιόντας;
- μέλλειν: είναι υποκείμενο ή αντικείμενο του ἐνεχώρει;
- τῷ λιμῷ: είναι δοτική της αναφοράς ή της αιτίας;

II. Άσκηση πολλαπλής επιλογής

1. Να υπογραμμίσετε τη σωστή ανάλυση της μετοχής δηλώνοντας ταυτόχρονα και το είδος στο οποίο ανήκει:

- γενομένοις: ἔάν γένωνται
ὅτι ἐγένοντο
οἵτινες ἐγένοντο
- φοβούμενοι: ὅτι ἐφοβοῦντο
ἐπεὶ ἐφοβοῦντο
εἰ καί ἐφοβοῦντο

- *ἀπολλυμένων*: εἰ ἀπόλλυντο
ὅτι ἀπόλλυντο
ἐκείνων οἵτινες ἀπόλλυντο

III. Άσκηση σύζευξης

Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α με το συντακτικό τους ρόλο, όπως δηλώνεται στη στήλη Β. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

Α	Β
1. Ἑλληνίδα	α) απρόσωπο ρήμα
2. ἀνδραποδιεῖν	β) εμπρόθετος προσδιορισμός συνοδείας
3. τάς ναῦς	γ) κατηγορούμ. στο αντικείμεν. του νομίζοντας
4. πλὴν δώδεκα	δ) επιρρηματικός προσδιορισμός χρόνου
5. ἐχθρόν	ε) απαρέμφατο σε θέση ρήματος
6. ἔπεσθαι	στ) επιθετικός προσδιορισμός
7. σὺν αὐτῷ	ζ) αντικείμενο στο παραδόντας
8. ἔτι	η) ειδικό απαρέμφατο αντικείμενο ρήματος
9. ἐνεχώρει	θ) επιρρηματικός προσδιορισμός τρόπου
10. Λακεδαιμονίοις	ι) εμπρόθετος προσδιορισμός χρόνου ια) εμπρόθετος προσδιορισμός εξαίρεσης ιβ) αντικείμενο στο ἔπεσθαι και δοτική αντικειμενική στο αὐτόν

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να μεταφέρετε στη νέα ελληνική τις παρακάτω φράσεις:

- μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην:.....
- τὰ μακρὰ τείχη καθελόντας:.....
- τούς φυγάδας καθέντας: .....

- τόν αὐτόν ἐχθρόν καί φίλον νομίζοντας:.....
  - ὅποι ἄν ἠγῶνται:.....
  - οὐ γάρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν: .....
2. Να μεταφέρετε στην αρχαία ελληνική τις παρακάτω φράσεις:
    - είπαν ότι δεν θα εξανδραποδίσουν: .....
    - έκαναν (παρατατικός) ειρήνη: .....
    - να ακολουθούν (απαρέμφ.) τους Λακεδαιμονίους: .....
    - στη στεριά και στη θάλασσα: .....
    - πολύς κόσμος τους περικύκλωνε: .....
    - αυτών που χάνονταν (μετοχή) εξαιτίας του λιμού: .....
  3. Να γράψετε οκτώ παράγωγα (απλά ή σύνθετα) του ἐργάζομαι και να σχηματίσετε σύντομες φράσεις με αυτά (στη νέα ελληνική).
  4. Να εντοπίσετε τις λέξεις του κειμένου που έχουν το ίδιο θέμα (απλό ή σε σύνθεση) με τις παρακάτω: *άνανδρος, εργασία, επόμενος, καθηγητής, εισιτήριο, διάχυτος, απώλεια, λιμοκτονώ.*
  5. Να γράψετε στην αρχαία ελληνική από ένα συνώνυμο για τις παρακάτω λέξεις και να σχηματίσετε ισάριθμες σύντομες προτάσεις στα νέα ελληνικά που να φανερώνουν τη σημασία της καθεμιάς: *φημί, ἔπομαι, μέλλω.*
  6. Να εξηγήσετε τη διαφορά που έχουν οι λέξεις της αρχαίας ελληνικής: *λιμός, λοιμός.*
  7. Να προσδιορίσετε τις δύο σημασίες που έχει το ρήμα ἠγοῦμαι και να δώσετε από ένα παράδειγμα για καθεμιά από τις δύο σημασίες.

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε τις λέξεις ή φράσεις της στήλης Α με την απόδοσή τους στη νέα ελληνική (στήλη Β). Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. φημί	α) φέρνω πίσω, επαναφέρω
2. ἐργάζομαι	β) γκρεμίζω, κατεδαφίζω
3. ἐφ' ᾧ	γ) νομίζω
4. καθαιρῶ	δ) οπουδήποτε
5. καθίημι	ε) αναβάλλω, χρονοτριβώ
6. ἔπομαι	στ) προσφέρω υπηρεσία, κάνω
7. ἡγοῦμαι	ζ) χρησιμοποιώ
8. μέλλω	η) με τον όρο
9. ἀπόλλυμαι	θ) λέγω
10. ὄποι	ι) ακολουθώ
	ια) χάνομαι
	ιβ) οποτεδήποτε

II. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. Να συμπληρώσετε τις φράσεις με λέξεις των οποίων το β' συνθετικό είναι παράγωγο (απλό ή σύνθετο) του ρήματος *ἡγοῦμαι*.

- Η ..... στα αξιοθέατα μάς δημιούργησε θαυμάσιες εντυπώσεις.
- Οι ..... του ικανότητες αναγνωρίζονται από όλους.
- Είναι εξαιρετικός ..... για τα γεγονότα που έχει ζήσει.
- Διάβασα ένα όμορφο λογοτεχνικό βιβλίο με θαυμάσια .....
- Οι ..... συνήθως αναδεικνύονται με τις ικανότητές τους.

- Οι ..... εμπειρίες μας μάς κάνουν να αντιμετωπίζουμε τα προβλήματά μας με μεγαλύτερη ευκολία.
  - Οι ..... που έδωσε, γι' αυτά που έκανε, δεν ήταν ικανοποιητικές. Το όλο επεισόδιο προκλήθηκε από μια μικρή .....
2. Να συμπληρώσετε τις φράσεις με λέξεις των οποίων το α' ή το β' συνθετικό τους είναι παράγωγο της λέξης *φημί*:
- Δέχτηκε να έρθει μαζί μας η απάντησή του ήταν .....
  - Υποπεύθηκαν τον κατηγορούμενο γιατί περιέπεσε σε πολλές .....
  - Ένωσε ..... θλίψη για την αποτυχία του γιου του στις εξετάσεις.
  - Τα λόγια που είχε πει αποδείχθηκαν .....
  - Απέκτησε σπουδαία ..... σ' όλο τον κόσμο.
  - Με τις ..... γίνονται γνωστά πολλά προϊόντα στο ευρύ κοινό.
  - Οι ..... των δικαστηρίων είναι σεβαστές.
  - Από το σοβαρό του τραυματισμό ήταν σε ..... πέντε ημέρες.

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Πόσο επέδρασαν οι συνέπειες του λιμού στην Αθήνα στην αποδοχή των όρων της ειρήνης που καθόρισαν οι Σπαρτιάτες; Να απαντήσετε αφού βρείτε σχετικές πληροφορίες για το λιμό και για την κατάσταση που επικρατούσε στην Αθήνα από τη νόσο αυτή.
2. Ποια ήταν η ψυχολογική κατάσταση των Αθηναίων κατά τη στιγμή της υπογραφής ειρήνης; Πώς χαρακτηρίζετε τη στάση των Αθηναίων για την αποδοχή των δυσμενών γι' αυτούς όρων της ειρήνης; Να

απαντήσετε αφού αναφερθείτε με συντομία (βρίσκοντας σχετικές πληροφορίες) στην προηγούμενη πολύπλευρη ακμή της Αθήνας.

3. Να χαρακτηρίσετε τη στάση των Σπαρτιατών απέναντι στους Αθηναίους κατά τη στιγμή της λήψης αποφάσεων για την τύχη της Αθήνας. Να απαντήσετε: α) αφού λάβετε υπόψη τις προτάσεις των εκπροσώπων κάποιων ελληνικών πόλεων (Κορίνθου, Θήβας κ.ά.) και β) αφού αναφερθείτε με κάποια συντομία (βρίσκοντας σχετικές πληροφορίες) στη διαμάχη Αθήνας-Σπάρτης στο παρελθόν και στο πόσο σημαντικές πόλεις ήταν η Αθήνα και η Σπάρτη στον ελληνικό χώρο.

§§ 22 - 23

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ποια πρόσωπα πρωταγωνιστούν στα γεγονότα που αναφέρονται στο απόσπασμα αυτό, σε ποιες ενέργειες προβαίνουν και πώς τα χαρακτηρίζετε γι' αυτές τις ενέργειές τους;
2. Ποιες είναι οι προτάσεις και οι απόψεις του Θηραμένη; Να προσδιορίσετε αν γίνονται εύκολα αποδεκτές και αν υπάρχουν αντιρρήσεις γι' αυτές και να χαρακτηρίσετε (ως προς τη στάση τους απέναντι στους όρους της ειρήνης): α) τον Θηραμένη, β) την πλειοψηφία των Αθηναίων και γ) όσους διατύπωσαν την αντίθεσή τους στις προτάσεις του Θηραμένη.
3. Με ποιο τρόπο έγινε η παράδοση της ηττημένης Αθήνας στο Λύσανδρο; Πώς χαρακτηρίζετε την όλη διαδικασία;
4. Πώς κρίνετε την εντύπωση που είχαν οι Σπαρτιάτες και πολλοί άλλοι Έλληνες ότι η ημέρα της παράδοσης της Αθήνας και της κατεδάφισης των τειχών της σήμαινε την αρχή της ελευθερίας για την Ελλάδα; Να αναπτύξετε την άποψή σας.
5. Ποιοι ήταν οι καθοριστικοί λόγοι που συνετέλεσαν στο να δεχτούν τους όρους της ειρήνης οι Αθηναίοι κατά τη συνέλευσή τους; Να διατυπώσετε την άποψή σας.

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να χωρίσετε το κείμενο σε ενότητες και να δώσετε ένα σύντομο τίτλο στην καθεμιά.
2. Γιατί ο Ξενοφών κάνει ευρεία χρήση του παρατατικού στο κείμενο; Τι πετυχαίνει με αυτό τον τρόπο;

3. Να προσδιορίσετε στο κείμενο τα ρήματα που έχουν την έννοια του “λέγω” ή “ομιλώ”. Τι πετυχαίνει ο Ξενοφών χρησιμοποιώντας την ποικιλία των ρημάτων αυτής της σημασίας;
4. Ποια εντύπωση μας δημιουργεί ο τρόπος της περιγραφής από τον Ξενοφώντα της παράδοσης της Αθήνας στους Σπαρτιάτες και της κατεδάφισης των τειχών της πόλης;
5. Η συμμετοχή των αυλητριδών τι ατμόσφαιρα δημιουργεί κατά τη διάρκεια του γκρεμίσματος των τειχών της Αθήνας;
6. Τι ελπίδες γεννήθηκαν στους Έλληνες με την ήττα των Αθηναίων;

1.1.3. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Νομίζετε ότι ο Ξενοφών, παρά τη συνοπτικότητα του λόγου του, κατορθώνει να περιγράψει με ζωντάνια και παραστατικότητα τα γεγονότα της παράδοσης της Αθήνας στους Σπαρτιάτες και -αν ναι- με ποιο τρόπο το επιτυγχάνει αυτό;
2. Ποια συναισθήματα -κατά τη γνώμη σας- επικρατούσαν στην πλειοψηφία των Αθηναίων πολιτών κατά τη διάρκεια της συνέλευσής τους όταν συζητούνταν οι όροι της ειρήνης; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
3. Ποιες ήταν οι απόψεις και σε ποια επιχειρήματα -κατά τη γνώμη σας- στήριξαν τις απόψεις που διατύπωσαν όσοι εξέφρασαν την αντίθεσή τους στις απόψεις του Θηραμένη; Να διατυπώσετε τη γνώμη σας κατά πόσον αυτοί επηρέασαν την απόφαση των Αθηναίων και να τους χαρακτηρίσετε για τη στάση τους.
4. Ποια σημασία -κατά τη γνώμη σας- έχει η επιστροφή στην πόλη τους των εξόριστων ολιγαρχικών Αθηναίων, που αποτελούσε και μία από τις βασικές προϋποθέσεις που έθεταν οι Σπαρτιάτες για τη σύναψη ειρήνης με την Αθήνα; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

5. Η συντριπτική ήττα των Αθηναίων στον Πελοποννησιακό πόλεμο ποια συναισθήματα (σύμφωνα με τον Ξενοφώντα) γέννησε στους άλλους Έλληνες και γιατί (κατά τη γνώμη σας);

1.1.4. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε σωστά τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

Α	Β
1. “ὡς χρή πείθεσθαι”	α) συναίνεση της πλειοψηφίας
2. “ἀντειπόντων δέ τινων”	β) πανηγυρική ατμόσφαιρα
3. “πολύ δέ πλειόνων συνεπαινεσάντων”	γ) διατύπωση αντίθετων απόψεων
4. “κατέσκαπτον ὑπ’ αὐλητρίδων”	δ) ελπίδα καλύτερου μέλλοντος
5. “νομίζοντες ... ἄρχειν τῆς ἐλευθερίας”	ε) απογοήτευση
	στ) παρότρυνση σε υποταγή

1.1.5. Συνδυασμός ερωτήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό-Λάθος”

A. Να σημειώσετε X στο αντίστοιχο τετράγωνο επιβεβαιώνοντας ή απορρίπτοντας το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων:

	Σωστό	Λάθος
1. Ο Θηραμένης κράτησε ουδέτερη στάση σχετικά με τους όρους της ειρήνης.	☐	☐
2. Κατά ο γκρέμισμα των τειχών επικρατούσε μια ατμόσφαιρα πανηγυριού (σύμφωνα με τον Ξενοφώντα).	☐	☐
3. Οι περισσότεροι ομιλητές στη συνέλευση της Αθήνας πρότειναν την απόρριψη των προτάσεων των Σπαρτιατών.	☐	☐

4. Επικεφαλής των Λακεδαιμονίων που πραγματοποιούσαν το γκρέμισμα των τειχών της Αθήνας ήταν ο Λύσανδρος.
5. Πολλοί Έλληνες είχαν την εντύπωση ότι κατά την ημέρα που υποτάχτηκε η Αθήνα στη Σπάρτη και γκρεμίζονταν τα τείχη της πρώτης, άρχιζε η ελευθερία της Ελλάδας.
6. Κατά την ημέρα παράδοσης της Αθήνας επέστρεψαν στην πόλη οι εξόριστοι ολιγαρχικοί Αθηναίοι.
- B. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας στις προτάσεις 2, 3 και 5.

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. Να εντοπίσετε τα συνηρημένα σε **-έω**, **-ῶ** ρήματα του κειμένου και να γράψετε για το καθένα από αυτά: α) το β' ενικό και πληθυντικό πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του ενεστώτα της ίδιας φωνής, β) το απαρέμφατο και τη μετοχή του ενεστώτα της ίδιας φωνής. (Οι μετοχές να γραφούν στην ονομαστική ενικού και στα τρία γένη).
2. Να γράψετε το γ' ενικό πρόσωπο των εγκλίσεων του αορίστου β' των ρηματικών τύπων: *λέγων*, *περιαιρείν*.
3. *νομίζοντες*, *ἄρχειν*. Να κλιθεί ο μέλλοντας σε όλες τις εγκλίσεις στην ίδια φωνή.
4. *πλειόνων*. Να κλιθεί το επίθετο σε όλες τις πτώσεις, σε όλα τα γένη και στους δύο αριθμούς (σε όλες τις δυνατές παραλλαγές κάθε πτώσης).

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό - Λάθος” με διάζευξη.

Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος:

- *ποιοίντο*: είναι υποτακτική ή ευκτική ενεστώτα;
- *πείθεσθαι*: είναι απαρέμφ. ή προστακτ. ενεστ. του *πείθομαι*;
- *αύλητριδων*: είναι ουσιαστικό γ' ή α' κλίσης;
- *πλειόνων*: είναι επίθετο θετικού ή συγκριτικού βαθμού;
- *πολλή*: είναι επίθετο ή επίρρημα;
- *ἀπήγγελλον*: είναι παρατατικός ή αόριστος του *απαγγέλλω*;
- *ἐκείνην*: είναι δεικτική ή αναφορική αντωνυμία;
- *συνεπαινεσάντων*: είναι μετοχή μέλλοντα ή αορίστου του *συνεπαινώ*;

II. Ασκήσεις σύζευξης

1. Να ενώσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β κατά τον ορθό τρόπο. Δύο στοιχεία της στήλης Α περισσεύουν.

A	B
1. ἀπήγγελλον	α) ευκτική ενεστώτα
2. οἷς	β) ουσιαστικό γ' κλίσης
3. Λακεδαιμονίοις	γ) αναφορική αντωνυμία
4. ποιοίντο	δ) ερωτηματική αντωνυμία
5. ἀντειπόντων	ε) οριστική παρατατικού
6. (δέ)* τινων	στ) ουσιαστικό β' κλίσης
7. πλειόνων	ζ) μετοχή αορίστου α'
8. συνεπαινεσάντων	η) ουσιαστικό α' κλίσης
9. αύλητριδων	θ) επίθετο συγκριτικού βαθμού
10. ἔδοξε	ι) αόριστη αντωνυμία
	ια) οριστική αορίστου
	ιβ) μετοχή αορίστου β'

* Η λέξη “δέ”, που βρίσκεται σε παρένθεση, να μη ληφθεί υπόψη.

2. Να σχηματίσετε τους ρηματικούς τύπους που ζητούνται παίρνοντας τα διάφορα μέρη από τις στήλες που ακολουθούν:

περι-	ειπ-	-οῖντο	απαρέμφατο ενεστώτα
προ-	επαινε-	-ει	μετοχή αορίστου β΄
συν-	αιρ-	-όντων	ευκτική ενεστώτα
	ηγόρ-	-εῖν	οριστική παρατατικού
ἀντ-	ποι-	-σάντων	μετοχή αορίστου α΄

III. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. Να συμπληρώσετε τον πίνακα:

I.

	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
	Ον.	ὁ	ἡ		οἱ φυγάδες	αἱ
Γεν.	τοῦ	τῆς		τῶν	τῶν	ἀλλητριῶδων
Δοτ.	τῷ	τῇ		τοῖς	ταῖς	
Αιτ.	τόν	τήν ἡμέραν		τούς	τάς	
Κλητ.	ὦ	ὦ		ὦ	ὦ	

II.

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
	Ον.	ὁ	τό	οἱ πρέσβεις
Γεν.	τοῦ	τοῦ	τῶν	τῶν
Δοτ.	τῷ	τῷ	τοῖς	τοῖς
Αιτ.	τόν	τό	τούς	τά τείχη
Κλητ.	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ

2. Να τοποθετήσετε στην κατάλληλη στήλη τους παρακάτω ρηματικούς τύπους: *λέγων, πείθεσθαι, περιαιρείν, ἀντειπόντων, συνεπαινεσάντων, δέχεσθαι, νομίζοντες, ἄρχειν.*

Απαρέμφατο Ενεστώτα	Μετοχή Ενεστώτα	Μετοχή Αορίστου α΄	Μετοχή Αορίστου β΄

3. Να γραφεί το β΄ ενικό και πληθυντικό πρόσωπο της προστακτικής του ενεστώτα, του αορίστου και παρακειμένου των παρακάτω ρηματικών τύπων: *νομίζοντες, ἄρχειν.*

	Προστακτική		
	Ενεστώτας	Αόριστος	Παρακείμενος
νομίζοντες			
ἄρχειν			

4. Να συμπληρώσετε τον πίνακα γράφοντας το β΄ πληθυντικό πρόσωπο των εγκλίσεων του ενεστώτα, το απαρέμφατο και τη μετοχή ενεστώτα των εξής ρηματικών τύπων (στη φωνή που βρίσκονται): *ἀπήγγελλον, ποιοῖντο, περιαιρείν, δέχεσθαι.* (Οι μετοχές να γραφούν στην ονομαστική πληθυντικού του αρσενικού).

Ενεστώτας					
Οριστική	Υποτακτική	Ενκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή

5. Στον παρακάτω πίνακα να συμπληρωθούν τα γένη των μετοχών στην ίδια πτώση και αριθμό:

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
λέγων		
ἀντειπόντων		
συνεπαινεσάντων		
νομίζοντες		

1.3. Συντακτικές ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. “ἐφ’ οἷς ποιοῖντο τὴν εἰρήνην”: Να χαρακτηριστεί η δευτερεύουσα πρόταση, να δικαιολογηθεί ο τρόπος εκφοράς της και να μετατραπεί ο πλάγιος λόγος σε ευθύ (κάνοντας όλες τις απαραίτητες μετατροπές).
2. “νομίζοντες”: Να χαρακτηριστεί η μετοχή, να διευκρινιστεί αν είναι συνημμένη ή απόλυτος -και γιατί;- και να αναλυθεί σε ισοδύναμή της δευτερεύουσα πρόταση.
3. Να εντοπίσετε τις δοτικές του κειμένου και να χαρακτηρίσετε τη συντακτική τους λειτουργία.

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις σύντομης απάντησης

1. Να εντοπιστούν οι γενικές απόλυτοι του κειμένου και να γραφούν τα υποκείμενά τους.
2. Να συμπληρώσετε τα κενά, ώστε να χαρακτηρίζεται πλήρως η συντακτική θέση ή λειτουργία των λέξεων ή φράσεων που δίνονται:
  - ἀντειπόντων: είναι μετοχή ..... και γενική .....
  - αὐτῶ: είναι ..... στο .....
  - (δέ)* τινων: είναι υποκείμενο στο .....
  - πλειόνων: είναι ..... στο .....
  - δέχεσθαι: είναι ..... απαρέμφατο και ..... στο .....
  - ὑπ’ ἀύλητριδων: είναι ..... στο ..... και δηλώνει .....

- *τήν ημέραν*: είναι ..... στο .....
- *προθυμία*: είναι δοτική του .....
- Η λέξη “δέ”, που βρίσκεται σε παρένθεση, να μη ληφθεί υπόψη.

3. Να συμπληρώσετε στον πίνακα τα απαρέμφατα ανάλογα με το είδος τους (ειδικό - τελικό), να προσδιορίσετε τη συντακτική τους λειτουργία (υποκείμενο - αντικείμενο), να γράψετε το ρηματικό τύπο από τον οποίο εξαρτώνται, να δηλώσετε την ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία και να γράψετε το υποκείμενο ή το αντικείμενο των απαρεμφάτων (είτε υπάρχει στο κείμενο είτε εννοείται).

Απαρέμφατα	Ειδ. *	Τελ. * *	Υποκ. *	Αντικ. *	στο ρηματικό τύπο	T *	E *	Υποκ. του απαρ.	Αντικ. του απαρ.
πειθισθαι									
περιαιρειν									
δεχεσθαι									
αρχειν									

T = ταυτοπροσωπία, E = ετεροπροσωπία

Στις στήλες *Ειδ.*, *Τελ.*, *Υποκ.*, *Αντικ.*, *T*, *E* συμπληρώστε με ένα X όπου χρειάζεται. Στις υπόλοιπες στήλες γράψτε λέξεις όπου χρειάζεται.

1.3.3. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό - Λάθος” (με διάζευξη)

Στις παρακάτω προτάσεις να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος.

- *Τῆ (δέ) ὑστεραία*: είναι δοτική του χρόνου ή δοτική της αιτίας;
- *λέγων*: είναι αιτιολογική ή τροπική μετοχή;
- *πειθισθαι*: είναι αντικείμενο του *λέγων* ή υποκείμενο του *αρχή*;
- *πολύ*: είναι επιθετικός ή επιρρηματικός προσδιορισμός;
- *ἔδοξε*: είναι προσωπικό ή απρόσωπο ρήμα;
- *τήν εἰρήνην*: είναι αντικείμενο ή υποκείμενο στο *δέχεσθαι*;
- *ὑπ' ἀνλητρίδων*: είναι εμπρόθετος προσδιορισμός της συνοδείας ή του ποιητικού αιτίου στο *κατέσκαπτον*;

II. Άσκηση σύζευξης

Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α με το συντακτικό τους ρόλο, όπως δηλώνεται στη στήλη Β. Δύο στοιχεία στη στήλη Β περισσεύουν.

A	B
1. <i>αὐτῶν</i>	α) υποκείμενο απροσώπου ρήματος
2. <i>χρή</i>	β) επιρρ. προσδιορισμός ποσού
3. <i>πείθεσθαι</i>	γ) αντικείμενο του <i>προηγόρει</i>
4. <i>πλειόνων</i>	δ) υποκείμενο μετοχής
5. <i>πολύ</i>	ε) αιτιολογική μετοχή
6. <i>συνεπαινεσάντων</i>	στ) δοτική του χρόνου
7. <i>προθυμία</i>	ζ) απρόσωπο ρήμα
8. <i>νομίζοντες</i>	η) υποκείμενο του <i>ἄρχειν</i>
9. <i>τῇ Ἑλλάδι</i>	θ) δοτική του τρόπου
10. <i>τὴν ἡμέραν</i>	ι) υποθετική μετοχή
	ια) μετοχή - γενική απόλυτος
	ιβ) δοτική χαριστική

3.4. Συνδυασμός ερωτήσεων κλειστού και ανοικτού τύπου

1. “*ἐφ’ οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιοῖντο τὴν εἰρήνην*”. Στο απόσπασμα αυτό η ευκτική “*ποιοῖντο*” είναι:
  - α) ευχετική
  - β) του πλαγίου λόγου.A. Να επιλέξετε το σωστό.
B. Να δικαιολογήσετε την επιλογή σας.
2. “*ὡς χρή πείθεσθαι ... περριαιρεῖν*”. Η δευτερεύουσα πρόταση είναι:
  - α) ειδική
  - β) τελικήA. Να επιλέξετε το σωστό.
B. Να δικαιολογήσετε την επιλογή σας.

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1 Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθένα από τα παρακάτω:
λέγω, χρή, περιαιρώ (τα τείχη), νομίζω.
2. *ἀπαγγέλλω*: Να αντικαταστήσετε την πρόθεση *ἀπό* διαδοχικά με τις προθέσεις *ἀνά, κατά, ἐκ (ἐξ), παρά, πρό* και να σχηματίσετε στη νέα ελληνική σύντομες φράσεις με τα ρήματα αυτά (σε οποιονδήποτε τύπο οποιασδήποτε φωνής) ή με παράγωγά τους, όπου θα φαίνεται η σημασία τους.
3. Να συσχετίσετε ετυμολογικά τις παρακάτω λέξεις με λέξεις του κειμένου: *διάγγεσμα, συνήγορος, εύπειστος, προαίρεση, χρειάζομαι, πλειοψηφία, δοξασία, αρχικός, ακτοπλοΐα.*

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με τις αντίθετές τους στη στήλη Β.
Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. <i>περαιαιρώ</i>	α) <i>ὀλίγον</i>
2. <i>ἀντιλέγω</i>	β) <i>ἐγείρω</i>
3. <i>πολύ</i>	γ) <i>περαίνω</i>
4. <i>δέχομαι</i>	δ) <i>ἀπορρίπτω</i>
5. <i>καταπλέω</i>	ε) <i>ραθυμία</i>
6. <i>προθυμία</i>	στ) <i>ἀποπλέω</i>
7. <i>ἄρχω</i> *	ζ) <i>παραπλέω</i>
	η) <i>συνεπαινώ</i>
	θ) <i>πλείστον</i>

* με τη σημασία που έχει στο συγκεκριμένο κείμενο.

Π. Άσκηση συμπλήρωσης κενών

Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με παράγωγα ή σύνθετα της λέξης *θυμός*, ώστε να ολοκληρώνεται το νόημά τους.

- Θυμώνει εύκολα γιατί είναι .....
- Δείχνει μεγάλη ..... στο να εξυπηρετεί όλους.
- Έχει μεγάλη ..... να σπουδάσει βιολογία.
- Ήταν πολύ ..... και τραγουδούσε συνέχεια.
- Έπεσε κάτω ..... όταν άκουσε τα συγκλονιστικά νέα.
- Τους συγχωρεί όλους επειδή είναι .....
- Δεν είχε καλή διάθεση. Ήταν .....
- Η ..... του φαίνεται από το ότι δεν ενδιαφέρεται να κάνει καλά τη δουλειά του.

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Σε αντίθεση με τη συνοπτική περιγραφή των γεγονότων της παράδοσης της ηττημένης Αθήνας στους νικητές Σπαρτιάτες, να κάνετε εσείς μια αναλυτικότερη περιγραφή των γεγονότων φανταζόμενοι ότι παρακολουθείτε οι ίδιοι τις σκηνές εκείνες.
2. Να γράψετε ένα κείμενο όπου θα διατυπώνετε σε πρώτο πρόσωπο: α) τις απόψεις του Θηραμένη στη συνέλευση των Αθηναίων και β) τις απόψεις όσων διαφωνούσαν μαζί του.
3. Πιστεύετε ότι δικαιώθηκαν οι Έλληνες εκείνοι που πίστευαν ότι η ημέρα κατά την οποία έγινε η παράδοση της ηττημένης Αθήνας στους Σπαρτιάτες και η κατεδάφιση των τειχών της, σήμαινε την αρχή της ελευθερίας της Ελλάδας; Τα κατοπινά γεγονότα τους δικαίωσαν; Να απαντήσετε αφού βρείτε σχετικές πληροφορίες.

4. Ποιος ήταν ο ρόλος των αυλητριδων στα γλέντια και στα πανηγύρια των Αθηναίων; Πώς διασκέδαζαν οι αρχαίοι Αθηναίοι; Να απαντήσετε αφού βρείτε σχετικές πληροφορίες σε βιβλία.
5. Να διατυπώσετε τη σημασία που είχε για την Αθήνα η κατεδάφιση των μακρών τειχών της, να προσδιορίσετε (αφού βρείτε σχετικές πληροφορίες) πότε χτίστηκαν και ποιες ήταν οι αντιρρήσεις των Σπαρτιατών για το χτίσιμο των τειχών αυτών.

Ξενοφώντος *Ελληνικά*, Βιβλίο Β΄, Κεφ. ΙΙΙ

§§ 11 - 16

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. Από τη φράση *ὡς ἐδόκει αὐτοῖς* ποια συμπεράσματα προκύπτουν όσον αφορά το ήθος της “πολιτείας” που επέβαλαν οι τριάκοντα; Να εντοπίσετε μέσα στο κείμενο ανάλογες εκφράσεις.
2. Πρωταρχικό μέλημα των τριάκοντα υπήρξε η πάταξη της συκοφαντίας που είχε αποβεί μάλιστα της πολιτικής και κοινωνικής ζωής κατά την περίοδο της δημοκρατίας. Πού απέβλεπε η ενέργειά τους αυτή; Ήταν ειλικρινείς οι προθέσεις τους;
3. Ήταν, κατά τη γνώμη σας, αποτελεσματικά τα μέσα που χρησιμοποίησαν οι τριάκοντα προκειμένου να κάμψουν κάθε αντίδραση, αλλά ακόμη και κάθε σκέψη για αντίδραση; (Να λάβετε υπόψη σας το γεγονός ότι μέσα σε οκτώ μήνες το καθεστώς που εγκαθίδρυσαν ανατράπηκε.)
4. Το κείμενο μας πληροφορεί πως κατά τον πρώτο καιρό *ὁ Κριτίας τῶ Θηραμένει ὁμογνώμων καὶ φίλος ἦν*, ενώ αργότερα ο Θηραμένης διαφοροποιήθηκε αρκετά από την πολιτική του Κριτία. Να παρακολουθήσετε τις σχέσεις των δύο ανδρών μέχρι την οριστική ρήξη και να προσπαθήσετε να τις εξηγήσετε.¹

---

¹ Για να απαντήσει επαρκώς ο μαθητής στην άσκηση αυτή, θα πρέπει να παρακολουθήσει και τη συνέχεια της αφήγησης. Γι’ αυτό επιβάλλεται να μελετήσει τα στοιχεία που δίδονται περιληπτικά στη σελίδα 59 του σχολικού εγχειριδίου καθώς επίσης και το εκτενές απόσπασμα που καταχωρίζεται στις σελίδες 60 και 62 (ΙΙΙ, §§ 50-56). Κατά την κρίση του διδάσκοντος η άσκηση αυτή μπορεί να δοθεί, όταν οι μαθητές θα διδαχθούν το απόσπασμα που αναφέρεται στην καταδίκη του Θηραμένη.

5. Η ομολογία του Θηραμένη *ἐπεὶ καὶ ἐγὼ ... καὶ σὺ πολλὰ δὴ τοῦ ἀρέσκειν ἔνεκα τῇ πόλει καὶ εἵπομεν καὶ ἐπράξαμεν* δείχνει το πολιτικό ήθος του ιδίου και της ομάδας του. Να σχολιάσετε την κυνική αυτή ομολογία, και να επισημάνετε τις αρνητικές συνέπειες αυτής της πολιτικής συμπεριφοράς στην πολιτική διαπαιδαγώγηση της κοινωνίας.
6. Ποια πολιτικά ήθη εισάγει η θέση του Κριτία ότι *...οὐκ ἐγχωροίη τοῖς πλεονεκτεῖν βουλομένοις μὴ οὐκ ἐκποδῶν ποιεῖσθαι τοὺς ἰκανωτάτους διακωλύειν*; Τι είδους κοινωνία θα προκύψει, αν τα ήθη αυτά εδραιωθούν μέσα σ' αυτήν;
7. Η πολιτική σκέψη και συμπεριφορά των τριάκοντα αποσκοπούσαν στην εγκαθίδρυση μιας απάνθρωπης, άδικης και παράλογης “πολιτείας”. Λαμβανομένου υπόψη ότι η “πολιτεία” συμβάλλει τα μέγιστα στην πολιτική διαπαιδαγώγηση του πολίτη, ποιος είναι ο τύπος του πολίτη που διαμορφώνει μια αυταρχική “πολιτεία”;
8. *Ἐπεὶ δὲ αὐτὸς μὲν προπετής ἦν ἐπὶ τὸ πολλοὺς ἀποκτείνειν... εὐήθης εἶ.* Παρακολουθήστε την απότομη εναλλαγή ευθέος και πλαγίου λόγου στο τμήμα αυτό. Πού αποσκοπεί;²
9. Τι έχετε να παρατηρήσετε ως προς το ύφος και τη δομή του λόγου του Ξενοφώντα στο απόσπασμα αυτό;

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, οι τριάκοντα καθυστερούσαν να συντάξουν νόμους, σύμφωνα με τους οποίους θα ασκούσαν διακυβέρνηση;

² Για το θέμα της απότομης μετάβασης από τον πλάγιο στον ευθύ λόγο βλ. Ι. Θ. Κακριδής, *Ἐλα, Αφροδίτη, ανθοστεφανωμένη*, Αθήνα 1983, σσ. 47-8, όπου και άλλα παραδείγματα από την αρχαία και νέα ελληνική γραμματεία· επίσης Δ. Θ. Σακαλής, *Ιωνικό λεκτικό στον Πλάτωνα. Μέρος Α΄. Σύνταξη*, Ιωάννινα 1978, σσ. 136-39. Το θέμα πραγματεύεται με πολύ εύστοχο τρόπο και ο Ψευδο-Λογγίνος, συγγραφέας της πραγματείας *Περὶ Ὑψους* στο κεφ. 27.

2. Ποια δημαγωγικά μέσα χρησιμοποίησαν οι τριάκοντα προκειμένου να αποκτήσουν λαϊκά ερείσματα και να επιβάλουν στη συνέχεια τη στυγνή, εγκληματική πολιτική τους;
3. Πού αποσκοπούσαν οι τριάκοντα με την επιβολή της θανατικής ποινής σ' αυτούς που άσκησαν τη συκοφαντία ως επάγγελμα κατά την περίοδο της δημοκρατίας;
4. Τι δηλώνει ο όρος “καλὸς κἀγαθὸς” και ποια σημασία αποκτά μέσα στο πλαίσιο της ολιγαρχικής πολιτικής;
5. Ποιος ήταν ο πραγματικός σκοπός που εξυπηρετούσε η παρουσία σπαρτιατικής φρουράς στην Αθήνα;
6. Ποιον λόγο πρόβαλαν οι τριάκοντα προκειμένου να πείσουν τους Σπαρτιάτες να στείλουν φρουρά στην Αθήνα;
7. Νομίζετε πως δίκαια οι τριάκοντα ονομάστηκαν τύραννοι; Να τεκμηριώσετε την άποψή σας με στοιχεία προερχόμενα από το κείμενο.
8. Πώς κρίνετε τη στάση των τριάκοντα απέναντι στον Καλλίβιο; Πού αποσκοπούσε;
9. Εναντίον ποίων πολιτών στράφηκε η στυγνή πολιτική των τριάκοντα; Πώς εξηγείται;
10. Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του καθεστώτος που εγκαθίδρυσαν οι τριάκοντα;
11. Ποια συναισθήματα καταλαμβάνουν τον σημερινό αναγνώστη, καθώς διαβάξει την σχετική με το καθεστώς των τριάκοντα αφήγηση του Ξενοφώντα;
12. Στην φράση *ἕως δὴ τοὺς πονηροὺς ἐκποδῶν ποιησάμενοι καταστήσαιντο τὴν πολιτείαν* διακρίνεται λεπτή ειρωνεία, η οποία εισάγεται με το *δὴ*³ (= αλήθεια). Να την εξηγήσετε αναλυτικά.

---

³ Βλ. όμοια χρήση του *δὴ* και στα ακόλουθα χωρία των *Ἑλληνικῶν* του Ξενοφώντα: I. 7. 8, II. 1. 27, II. 3. 18 κ.λπ.

1.1.3. Συνδυασμός ερωτήσεων ελεύθερης ανάπτυξης και σύντομης απάντησης

1. Ένας από τους βασικούς όρους που έθεσαν οι νικητές Σπαρτιάτες στους Αθηναίους για τη σύναψη συνθήκης ειρήνης ήταν η κατεδάφιση των μακρών τειχών και των τειχών του Πειραιά.

α) Πού απέβλεπαν οι Σπαρτιάτες με τον όρο αυτό; (Να απαντήσετε λαμβάνοντας υπόψη ποια ήταν, από παλαιά⁴, η πολιτική των Σπαρτιατών απέναντι στο θέμα της οχύρωσης της Αθήνας.)

β) Ποιοι ήταν οι άλλοι όροι⁵ της συνθήκης ειρήνης; Να τους σχολιάσετε και να εντοπίσετε τα βασικά σημεία της πολιτικής των Σπαρτιατών απέναντι στην Αθήνα.

2. Για την κατεδάφιση των τειχών θεωρήθηκε υπαίτιος ο Θηραμένης, που κατηγορήθηκε ότι εξαπάτησε τους συμπολίτες του. Όταν κάποιος νεαρός, σύμφωνα με τον Πλούταρχο⁶, τον κατηγορήσει ότι τολμά να κάνει αντίθετα από αυτά που έκανε ο Θεμιστοκλής, ο οποίος παρά τις αντιδράσεις των Σπαρτιατών φρόντισε να ανοικοδομηθούν τα μακρά τείχη, δικαιολόγησε ως εξής την πολιτική του στάση: οὐδέν, ὦ μειράκιον, ὑπεναντίον ἐγὼ πράττω Θεμιστοκλεί· τὰ γὰρ αὐτὰ τείχη κἀκεῖνος ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν πολιτῶν ἀνέστησε, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ σωτηρίᾳ καταβαλοῦμεν, εἰ δὲ τὰ τείχη τὰς πόλεις εὐδαίμονας ἐποίει, πασῶν ἔδει πράττειν κάκιστα τὴν Σπάρτην ἀτείχιστον οὔσαν. [Μετάφραση: Νεαρέ μου, εγώ δεν κάνω τίποτε το αντίθετο από αυτό που έκανε ο Θεμιστοκλής· και εκείνος ανοικοδόμησε τα ίδια τείχη για

⁴ Βλ. Θουκ., Ι, 89-93.

⁵ Βλ. Ξεν., Ἑλληνικά, ΙΙ, 2, 20: Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφασαν πόλιν ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι, ἀλλ' ἐποιοῦντο εἰρήνην ἐφ' ᾗ τὰ τε μακρὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας καὶ τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα παραδόντας καὶ τοὺς φυγάδας καθέντας τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας Λακεδαιμονίοις ἔπεσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὅποι ἂν ἠγῶνται. Βλ. επίσης Διόδωρος Σικελιώτης, XIV, 3, 2: Ἀθηναῖοι μὲν καταπεπονημένοι ἐποίησαντο συνθήμας πρὸς Λακεδαιμονίους, καθ' ἃς ἔδει τὰ τείχη τῆς πόλεως καθελεῖν καὶ τὴν πατρίω πολιτείᾳ χρῆσθαι.

⁶ Βίος Λυσάνδρου, 14.

τη σωτηρία των πολιτών και εμείς για τη σωτηρία των πολιτών θα τα γκρεμίσουμε. Κι αν τα τείχη έκαναν τις πόλεις ευτυχισμένες, απ' όλες τις πόλεις η Σπάρτη θα έπρεπε να βρίσκεται στη χειρότερη μοίρα, επειδή είναι ατείχιστη.]

α) Θεωρείτε πειστικό το επιχείρημα αυτό του Θηραμένη; Να τεκμηριώσετε την άποψή σας.

β) Στηριζόμενοι σ' αυτή τη μαρτυρία σε ποια συμπεράσματα μπορούμε να οδηγηθούμε όσον αφορά το πολιτικό του ήθος;

3. Να μελετήσετε τα παρακάτω κείμενα και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

i) *ἀπὸ συκοφαντίας ζῶντας καὶ τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς βαρεῖς ὄντας.* Ξεν., Ἑλληνικά, II, 3, 12.

ii) *Οἶδα δέ ποτε αὐτὸν καὶ Κρίτωνος ἀκούσαντα ὡς χαλεπὸν ὁ βίος Ἀθήνησιν εἶη ἀνδρὶ βουλομένῳ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν. Νῦν γάρ, ἔφη, ἐμέ τινες εἰς δίκας ἄγουσιν, οὐχ ὅτι ἀδικοῦνται ὑπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ὅτι νομίζουσιν ἥδιον ἄν με ἀργύριον τελέσαι ἢ πράγματα ἔχειν.* Ξεν., Ἀπομν. II, 9, 1. [Μετάφραση: Γνωρίζω πως κάποτε αυτός (δηλ. ο Σωκράτης) άκουσε τον Κρίτωνα να λέει πόσο δύσκολη είναι η ζωή στην Αθήνα για έναν άνθρωπο που θέλει να ζήσει ήσυχα ασχολούμενος με τα δικά του. Τώρα, είπε ο Κρίτων, με σέρνουν στα δικαστήρια, όχι γιατί αδικούνται από μένα, αλλά γιατί νομίζουν ότι θα προτιμούσα να τους δώσω χρήματα παρά να με ενοχλούν.]

iii) *ἐγὼ τοίνυν ἐν τῇδε τῇ πόλει ὅτε μὲν πλούσιος ἦν... καὶ τοὺς συκοφάντας ἐθεράπευον, εἰδὼς ὅτι παθεῖν μᾶλλον κακῶς ἰκανὸς εἶην ἢ ποιῆσαι ἐκείνους.* Ξεν., Συμπ. II, 9, 1. [Μετάφραση: Εγώ, μέσα σ' αυτή την πόλη, όταν ήμουν πλούσιος ... και τους συκοφάντες καλόπιανα, γιατί ήξερα πως το πιο πιθανό ήταν να πάθω κακό από αυτούς παρά να τους κάμω].

- iv) ... τῶν δὲ συκοφαντῶν ὡς κακούργων δημοσίᾳ προβολὰς⁷ ποιούμεθα. Αἰσχίνης, *Περὶ τῆς Παραπρεσβείας*, 145. [Μετάφραση: ... τους συκοφάντες ὁμως με δημόσια αγωγή τους περνάμε ἀπὸ δίκη σαν κακούργους].
- v) Ὁ συκοφάντης ἐστὶν ἐν πόλει λύκος. Μενάνδρου, *Γνώμαι Μονόστιχοι*, στ. 603 (ἐκδ. S. Jaekel).
- α) Ποιες, κατὰ τὴ γνώμη σας, εἶναι οἱ επιπτώσεις τῆς συκοφαντίας στὴν πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ;
- β) Πῶς κρίνετε τὰ μέτρα τῶν τριάκοντα γιὰ τὴν πάταξη τῆς συκοφαντίας;
4. Νὰ μελετήσετε τὰ παρακάτω κείμενα καὶ νὰ ἀπαντήσετε στὶς ἐρωτήσεις που ἀκολουθοῦν:
- i) Ἀριστοτέλης, *Ἀθηναίων Πολιτεία*, 35, 3: κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ταῦτ' ἐποίουν καὶ τοὺς συκοφάντας καὶ τοὺς τῷ δήμῳ πρὸς χάριν ὀμιλοῦντας παρὰ τὸ βέλτιστον καὶ κακοπράγμονας ὄντας καὶ πονηροὺς ἀνήρουν, ἐφ' οἷς ἔχαιρον ἢ πόλις γιγνομένοις, ἠγοούμενοι τοῦ βέλτιστου χάριν ποιεῖν αὐτούς.
- ii) Σαλλούστιος, *Bellum Catilinae*, 51, 28-31 (Ρωμαῖος ἱστορικός, 86 - 35 π.Χ.): Οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀφοῦ νίκησαν τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς ἐπέβαλαν τριάντα ἄνδρες γιὰ νὰ κυβερνήσουν τὴν πολιτεία τους. Αὐτοὶ ἀρχισαν νὰ καταδικάζουν σὲ θάνατο ἀναπολόγητους τοὺς χειρότερους ἀπὸ τοὺς πολῖτες καὶ ὅσους ἦταν σὲ ὅλους μισητοί. Ὁ λαὸς χαιρόταν γι' αὐτὰ καὶ ἔλεγε ὅτι καλὰ τοὺς ἔκαναν. Ὅταν ὁμως σιγὰ σιγὰ ἡ ἀσυδοσία ἀπλώθηκε, ἀρχισαν νὰ σκοτώνουν καλοὺς καὶ κακοὺς ἀδιακρίτως, κατὰ τὶς ορεῖξεις τους, ἐνῶ τοὺς υπόλοιπους τοὺς κατατρομοκρατούσαν· ἐτσι ἡ πολιτεία υπέκλυψε στὴ δουλεία καὶ τιμωρήθηκε σκληρὰ γιὰ τὴν ἀνόητη χαρὰ τῆς.⁸

⁷ Ἡ προβολή, ὡς ὅρος δικανικός, εἶναι ἓνα εἶδος δημόσιας αγωγῆς. Χρῆση τῶν προβολῶν γινόταν ὅταν τὸ ἐγκλημα θεωροῦνταν δημόσιο κακούργημα. Στὸ χωρίο φαίνεται ὅτι ἡ συκοφαντία στα χρόνια τοῦ Αἰσχίνη (389-316 π.Χ.) θεωροῦνταν δημόσιο κακούργημα.

⁸ Μετάφραση Ν. Πετρόχειλου, στὴ σειρὰ “Λατίνοι Ἱστορικοί” τοῦ ΜΙΕΤ, Σαλλούστιος, *Ὁ πόλεμος με τὸν Κατιλίνα...*, Ἀθήνα 1993, σσ. 79-80.

α) Να εξηγήσετε την αντίδραση του λαού, ο οποίος χαιρόταν καθώς έβλεπε τους τριάκοντα να καταδικάζουν σε θάνατο “πονηρούς” πολίτες και να εντοπίσετε μέσα στην αφήγηση του Ξενοφώντα το αντίστοιχο χωρίο.

β) Να σχολιάσετε τη διαπίστωση του Σαλλούστιου που διατυπώνεται στην τελευταία ημιπερίοδο του αποσπάσματος.

5. Να παρουσιάσετε το ήθος και την πολιτική των δύο βασικών παραγόντων του ολιγαρχικού καθεστώτος των τριάκοντα, του Θηραμένη και του Κριτία. Να κρίνετε την πολιτική τους στάση.
6. Να μελετήσετε το παρακάτω απόσπασμα του Ηρόδοτου (V, 92 ζ - 92 η, 1) και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

ὁ τοίνυν Περίανδρος κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν ἡπιώτερος τοῦ πατρός, ἐπεὶτε δὲ ὠμίλησε δι' ἀγγέλων Θρασυβούλῳ τῷ Μιλήτου τυράννῳ, πολλῶ ἔτι ἐγένετο Κυψέλου μαιφονώτερος. πέμψας γὰρ παρὰ Θρασύβουλον κήρυκα ἐπυνθάνετο ὄντινα ἂν τρόπον ἀσφαλέστατον καταστησάμενος τῶν πρηγμάτων κάλλιστα τὴν πόλιν ἐπιτροπεύοι. Θρασύβουλος δὲ τὸν ἐλθόντα παρὰ τοῦ Περιάνδρου ἐξήγαγε ἔξω τοῦ ἄστεος, ἐσβὰς δὲ ἐς ἄρουραν ἐσπαρμένην ἅμα τε διεξήει τὸ λήιον ἐπειρωτῶν τε καὶ ἀναποδίζων τὸν κήρυκα κατὰ τὴν ἀπὸ Κορίνθου ἄπιξιν, καὶ ἐκόλουε αἰεὶ ὄκως τινὰ ἴδιοι τῶν ἀσταχύων ὑπερέχοντα, κολούων δὲ ἔρριπτε, ἐς ὃ τοῦ ληίου τὸ κάλλιστόν τε καὶ βαθύτατον διέφθειρε τρόπῳ τοιούτῳ. διεξελθὼν δὲ τὸ χωρίον καὶ ὑποθέμενος ἔπος οὐδὲν ἀποπέμπει τὸν κήρυκα. νοστήσαντος δὲ τοῦ κήρυκος ἐς τὴν Κόρινθον ἦν πρόθυμος πυνθάνεσθαι τὴν ὑποθήκην ὃ Περιάνδρος. ὃ δὲ οὐδὲν οἱ ἔφη Θρασύβουλον ὑποθέσθαι, θωμάζειν τε αὐτοῦ παρ' οἷόν μιν ἄνδρα ἀποπέμψειε, ὡς παραπλήγᾳ τε καὶ τῶν ἑωυτοῦ σινάμωνρον, ἀπηγεόμενος τὰ περὶ πρὸς Θρασυβούλου ὁπώπεε. Περιάνδρος δὲ συνεῖς τὸ ποιηθὲν καὶ νόῳ σχῶν ὡς οἱ ὑπετίθετο Θρασύβουλος τοὺς ὑπερόχους τῶν ἀστῶν φονεύειν, ἐνθαῦτα δὴ πᾶσαν κακότητα ἐξέφαινε ἐς τοὺς πολιήτας.

[Μετάφραση: Ο Περίανδρος, βέβαια, αρχικά ήταν πιο ήπιος από τον πατέρα του (τον Κύψελο), αφότου όμως με αγγελιαφόρους ήρθε σε επαφή με τον Θρασύβουλο, τον τύραννο της Μιλήτου, έγινε ακόμα πιο πολύ αιμοβόρος από τον Κύψελο. Έστειλε λοιπόν ο Περίανδρος κήρυκα στον Θρασύβουλο και ρωτούσε να μάθει με ποιο τρόπο θα μπορούσε να στερεώσει ασφαλέστερα το καθεστώς, για να κυβερνήσει όσο το δυνατόν καλύτερα την πόλη. Ο Θρασύβουλος πήρε τον απεσταλμένο του Περίανδρου και τον οδήγησε έξω από την πόλη· μπήκαν σ' ένα σπαρμένο χωράφι, προχωρούσαν ανάμεσα στα στάχια που ήταν έτοιμα για θερισμό, και ρωτούσε τον κήρυκα, περιπλέκοντας τις ερωτήσεις του, για ποιο λόγο ήρθε από την Κόρινθο· και συγχρόνως, καθώς έβλεπε κάποιο στάχυ να εξέχει από τα άλλα, το τσάκιζε και το έριχνε κάτω, μέχρι που μ' αυτόν τον τρόπο αφάνισε τα καλύτερα και ψηλότερα στάχια του χωραφιού. Πέρασε λοιπόν όλο το χωράφι χωρίς να πει λέξη και ύστερα στέλνει πίσω τον κήρυκα. Κι όταν επέστρεψε στην Κόρινθο ο κήρυκας, ο Περίανδρος ήταν ανυπόμονος να πληροφορηθεί τη συμβουλή. Εκείνος του απάντησε πως ο Θρασύβουλος καμιά συμβουλή δεν του έδωσε και πως απορεί μαζί του, γιατί τον έστειλε σ' έναν άνθρωπο παράφρονα, που έχει τη μανία να καταστρέφει τα δικά του. Και του διηγόταν αυτά που είδε να κάνει ο Θρασύβουλος. Ο Περίανδρος ενόησε αυτό που έκανε ο Θρασύβουλος και κατάλαβε ότι τον συμβούλευε να φονεύει τους πολίτες που υπερέχουν από τους άλλους. Τότε λοιπόν φανέρωσε όλη τη μοχθηρία του απέναντι στους πολίτες.]

α) Ποια είναι η βασική ιδέα που αναπτύσσεται στην αφήγηση του Ηροδότου;

β) Να την εντοπίσετε μέσα στο εξεταζόμενο κείμενο του Ξενοφώντα και να τη σχολιάσετε.

γ) Να συγκρίνετε τις ιδέες και την πολιτική των τυράννων Θρασυβούλου και Περίανδρου με αυτές του Κριτία και βάσει αυτών να προσδιορίσετε την ταυτότητα του πολιτεύματος των τριάκοντα.

7. Να μελετήσετε το παρακάτω απόσπασμα από τον *Κατὰ Ἐρατοσθένους* λόγο του Λυσία (§ 5) και να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:⁹

ἐπειδὴ δ' οἱ τριάκοντα πονηροὶ μὲν καὶ συκοφάνται ὄντες εἰς τὴν ἀρχὴν κατέστησαν, φάσκοντες χρῆναι τῶν ἀδίκων καθαρὰν ποιῆσαι τὴν πόλιν καὶ τοὺς λοιποὺς πολίτας ἐπ' ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην τραπέσθαι, καὶ τοιαῦτα λέγοντες οὐ τοιαῦτα ποιεῖν ἐτόλμων...

[Μετάφραση: Ὄταν οἱ τριάκοντα, εκείνοι οἱ ελεεινοὶ και οἱ συκοφάντες, ανέλαβαν τὴν ἐξουσία, διεκήρυτταν ὅτι ἦταν ἀνάγκη να καθαρίσουν τὴν πόλη ἀπὸ τοὺς ἀδίκους και να στρέψουν τοὺς υπόλοιπους πολίτες πρὸς τὴν ἀρετὴ και τὴ δικαιοσύνη, και παρόλο που ἔλεγαν τέτοια, δεν τολμούσαν να πράξουν ἀνάλογα...]

α) Ποιο βασικό στοιχείο του ἥθους των τριάκοντα επισημαίνεται με ιδιαίτερη ἔμφαση στο παραπάνω ἀπόσπασμα;

β) Το ἴδιο στοιχείο διακρίνεται και στην αφήγηση του Ξενοφῶντα δεν προβάλλεται ὁμως με τόση ἔμφαση. Γιατί;

1.1.4. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστοῦ (αντικειμενικοῦ) τύπου

I. Ασκήσεις τῆς μορφῆς “σωστό - λάθος”

Σημειώστε τὴν ἔνδειξη X στο οἰκείο τετράγωνο:

	Σωστό	Λάθος
1. Ο Αισχίνης και ο Αριστοτέλης, που αναφέρονται στο κείμενο, ἦταν δύο ἀπὸ τοὺς τριάκοντα τυράννους.	☐	☐
2. Ο Λύσανδρος ἦταν Αθηναῖος ναύαρχος.	☐	☐

⁹ Για να απαντήσουν στην β' ερώτηση οἱ μαθητές θα πρέπει να γνωρίζουν ὅτι ο Ἐρατοσθένης ἐναντίον του οποιῦ στρέφεται ἡ κατηγορία του Λυσία ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς τριάκοντα τον οποιῦ ο ρήτορας κατηγορεῖ, διότι τον θεωρεῖ υπεύθυνο για τὴ δολοφονία του ἀδελφοῦ του. Επομένως δεν λείπει ἀπὸ το λόγο το συναισθηματικό στοιχείο· ἀντίθετα στο κείμενο του Ξενοφῶντα ἡ αφήγηση δεν ἐπηρεάζεται ἀπὸ συναισθηματισμούς, ἀφοῦ σκοπός του ιστορικοῦ εἶναι να παρουσιάσει τα γεγονότα ὅσο πιο αντικειμενικά μπορεῖ.

3. Η σπαρτιατική φρουρά που εγκαταστάθηκε στην ακρό- πολη της Αθήνας αποτελούνταν από 700 στρατιώτες.	☐	☐
4. Ο Θηραμένης ήταν ακραίος ολιγαρχικός, ενώ ο Κριτίας μετριοπαθής.	☐	☐
5. Η διακυβέρνηση των τριάκοντα κράτησε οκτώ μήνες.	☐	☐
6. Καθοριστικό ρόλο στην επιβολή του τυραννικού καθε- στώτος των τριάκοντα έπαιξε ο Λύσανδρος.	☐	☐
7. Στην ταπεινωτική συνθήκη ειρήνης του 404 π.Χ. μετα- ξύ Αθηναίων και Λακεδαιμονίων προβλεπόταν μεταξύ των άλλων και η αλλαγή του πολιτεύματος της Αθήνας.	☐	☐
8. Οι πράξεις βίας και τρομοκρατίας των τριάκοντα δεν στράφηκαν μόνο εναντίον των αντιφρονούντων, αλλά και εναντίον μετοίκων, πλουσίων και αδιακρίτως ενα- ντίον κάθε πολίτη, ο οποίος είχε κάποια υπεροχή μέσα στην πόλη.	☐	☐
9. Επειδή ο Κριτίας κατά την περίοδο της δημοκρατικής διακυβέρνησης είχε εξορισθεί, στράφηκε με εκδικητικό- τητα εναντίον του δήμου· εξαιτίας του εξοντώθηκαν πολλοί δημοκρατικοί πολίτες.	☐	☐
10. Ο Κριτίας υποστήριζε ότι αυτοί που θέλουν να υπερέ- χουν έναντι των άλλων επιβάλλεται να παραγκωνίζονται με οποιοδήποτε τρόπο αυτούς που είναι σε θέση να σταθούν εμπόδιο στα σχέδιά τους.	☐	☐

II. Ασκήσεις πολλαπλής επιλογής

Να σημειώσετε την ένδειξη X δίπλα στην απάντηση που θεωρείτε ορθή.

1. Οι τριάκοντα, προκειμένου να αποκτήσουν λαϊκά ερείσματα και να προβάλουν ηθικό πολιτικό πρόσωπο:

- α) προχώρησαν στην κάθαρση της πολιτικής και κοινωνικής ζωής από τη μάστιγα της συκοφαντίας.
- β) συντάξαν νόμους σύμφωνα με τους οποίους θα κυβερνούσαν την πόλη.
- γ) προστάτευαν και τιμούσαν τους έντιμους πολίτες.
- δ) φρόντισαν να σταλεί φρουρά από τη Σπάρτη στην Αθήνα για την ασφάλεια της πόλης και των πολιτών.
- ε) σεβάσθηκαν τους πατροπαράδοτους δημοκρατικούς θεσμούς.

2. Οι τριάκοντα εκλέχθηκαν με σκοπό:

- α) να οργανώσουν τη βουλή και τις άλλες αρχές της πόλης, ώστε να υπηρετούνται σωστά οι δημοκρατικοί θεσμοί.
- β) να απαλλάξουν την πολιτική και κοινωνική ζωή από τη συκοφαντία και κάθε είδους φαυλότητα.
- γ) να αλλάξουν το πολίτευμα και να εγκαθιδρύσουν ολιγαρχία.
- δ) να κυβερνήσουν *ώς έδόκει αυτοίς*.
- ε) να συντάξουν νόμους.

3. Ο πραγματικός σκοπός για τον οποίο οι τριάκοντα ζήτησαν από τους Σπαρτιάτες να στείλουν φρουρά στην Αθήνα ήταν:
- α) να εκδιώξουν με τη βοήθεια της φρουράς τους πονηρούς πολίτες και να στερεώσουν το πολίτευμα.
  - β) να εξοντώσουν με τη βοήθεια της φρουράς όχι τόσο τους πονηρούς και ανάξιους πολίτες, αλλά αυτούς που, κατά τη γνώμη τους, δεν θα ανέχονταν να παραμερίζονται από τα κοινά, που θα στέκονταν εμπόδιο στα σχέδιά τους, και, αν επιχειρούσαν να ξεσηκωθούν, θα έβρισκαν πολλούς συνεργούς.
  - γ) να προστατεύσουν την πόλη από εξωτερικούς κινδύνους.

1.1.5. Συνδυασμός ερωτήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Από τις παρακάτω εκδοχές να επιλέξετε αυτή που θεωρείτε ορθή και να δικαιολογήσετε την επιλογή σας:
Η κατεδάφιση των μακρών τειχών εξυπηρετούσε:
- α) τα συμφέροντα της Σπάρτης.
  - β) τα συμφέροντα της Αθήνας.
  - γ) τα συμφέροντα και των δύο πόλεων.
2. Να επιλέξετε την απάντηση που θεωρείτε ορθή και να δικαιολογήσετε την επιλογή σας.
Το πολίτευμα που εγκαθίδρυσαν οι τριάκοντα ήταν:
- α) τυραννικό.
  - β) αριστοκρατικό.
  - γ) ολιγαρχικό.

3. Να σημειώσετε την ένδειξη X στο οικείο πλαίσιο και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας στην περίπτωση που κρίνετε ότι πρέπει να επιλέξετε “Λάθος”:

	Σωστό	Λάθος
α) Οι τριάκοντα θέλησαν πραγματικά να εξυγιάνουν την πολιτική και κοινωνική ζωή, γι' αυτό κύριο και πρωταρχικό τους μέλημα ήταν η πάταξη της συκοφαντίας και γενικά της φαυλότητας.	☐	☐
β) Τα μέσα που χρησιμοποίησαν οι τριάκοντα προκειμένου να κάμψουν κάθε αντίδραση εκ μέρους των αντιφρονούντων ήταν αποτελεσματικά. Γι' αυτό το λόγο άλλωστε παρέμειναν στην εξουσία επί οκτώ έτη.	☐	☐
γ) Ο Θηραμένης παραδέχτηκε ότι πολλές φορές ο λόγος του και οι πράξεις του είχαν δημαγωγικό περιεχόμενο.	☐	☐
δ) Οι τριάκοντα για να πείσουν τους Σπαρτιάτες να στείλουν φρουρά στην Αθήνα πρόβαλαν το παραπλανητικό επιχείρημα ότι με τη βοήθεια της φρουράς θα μπορούσαν να εξουδετερώσουν τους “πονηρούς” πολίτες και να στερεώσουν το πολίτευμα.	☐	☐
ε) Κατά τον πρώτο χρόνο της διακυβέρνησης της πόλης από τους τριάκοντα ο Κριτίας και ο Θηραμένης ήταν φίλοι και συμφωνούσαν μεταξύ τους. Η ρήξη στις σχέσεις τους άρχισε κατά το δεύτερο χρόνο της διακυβέρνησης.	☐	☐
στ) Το ρήμα <i>ἤρθέθησαν</i> και η μετοχή <i>αίρεθέντες</i> δηλώνουν σαφώς τις δημοκρατικές διαδικασίες που τηρήθηκαν κατά την εκλογή των τριάκοντα.	☐	☐
ζ) Η φράση <i>ἔμελλον συγγράφειν</i> σημαίνει “επρόκειτο να συγγράψουν”.	☐	☐

- η) Για τη μετριοπάθειά του ο Θηραμένης, και για το ανώτερο πολιτικό ήθος που επέδειξε, αντιδρώντας στην σκληρή και στυγνή πολιτική του Κριτία, δικαιολογημένα χαρακτηρίζεται *εὐήθης*.
- θ) Οι τριάκοντα θεωρούσαν τους ομοϊδεάτες τους *καλοὺς κἀγαθοὺς*.
- ι) Ο Κριτίας απευθυνόμενος προς το Θηραμένη υποστήριξε ότι έπρεπε να προστατεύσουν το καθεστώς που επέβαλαν με τον ίδιο τρόπο που κι ένας τύραννος θα προστάτευε την εξουσία του. Ουσιαστικά ο ίδιος χαρακτήριζε το καθεστώς τυραννικό.

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Να μελετήσετε το απόσπασμα που ακολουθεί και να αναλύσετε τις ιδέες του: *πᾶσι γὰρ ἤδη φανερόν ἐστιν ὅτι διὰ τοὺς μὲν ἀδίκως πολιτευομένους ἐν τῇ ὀλιγαρχία δημοκρατία γίγνεται, διὰ δὲ τοὺς ἐν δημοκρατία συκοφαντοῦντας ὀλιγαρχία δις κατέστη*. (Λυσίας, *Δήμου καταλύσεως ἀπολογία*, 27).
2. Στο παρακάτω απόσπασμα ο Πλάτων (*Ἐπιστ. Ζ΄*, 324c-325a) διατυπώνει τις σκέψεις του για το καθεστώς των τριάκοντα. Να αναλύσετε τις ιδέες που εμπεριέχονται στο απόσπασμα:¹⁰ *...τριάκοντα δὲ πάντων ἄρχοντες κατέστησαν αὐτοκράτορες, τούτων δὴ τινες οἰκείοί τε ὄντες καὶ γνώριμοι ἐτύγχανον ἐμοί, καὶ δὴ καὶ παρεκάλουν εὐθὺς ὡς ἐπὶ προσήκοντα πράγματά με. καὶ ἐγὼ θαυμαστὸν οὐδὲν ἔπαθον ὑπὸ νεότητος· ᾤθηθην γὰρ αὐτοὺς ἔκ τινος ἀδίκου βίου ἐπὶ δίκαιον τρόπον ἄγοντας διοικήσειν δὴ τὴν πόλιν, ὥστε αὐτοῖς σφόδρα προσεῖχον τὸν νοῦν, τί πράξοιεν. καὶ ὁρῶν δήπου τοὺς ἄνδρας ἐν*

¹⁰ Τη μετάφραση του αποσπάσματος ο μαθητής μπορεί να τη βρει στη σ. 105 του σχολικού εγχειριδίου.

χρόνω ὀλίγω χρυσὸν ἀποδείξαντας τὴν ἔμπροσθεν πολιτείαν - τά τε ἄλλα καὶ φίλον ἄνδρα ἐμοὶ πρεσβύτερον Σωκράτη, ὃν ἐγὼ σχεδὸν οὐκ ἂν αἰσχυνοίμην εἰπὼν δικαιοτάτον εἶναι τῶν τότε, ἐπὶ τινα τῶν πολιτῶν μεθ' ἐτέρων ἔπεμπον, βία ἄξοντα ὡς ἀποθανούμενον, ἵνα δὴ μετέχοι τῶν πραγμάτων αὐτοῖς, εἴτε βούλοιτο εἴτε μή· ὁ δ' οὐκ ἐπέιθετο, πᾶν δὲ παρεκινδύνευσεν παθεῖν πρὶν ἀνοσίων αὐτοῖς ἔργων γένεσθαι κοινωνός - ἃ δὴ πάντα καθορῶν καὶ εἴ τιν' ἄλλα τοιαῦτα οὐ σμικρά, ἐδυσχέρανά τε καὶ ἐμαντὸν ἐπανήγαγον ἀπὸ τῶν τότε κακῶν.

3. Ο Θεόφραστος (371-287 περίπου, π.Χ.) στους *Χαρακτήρες*, κεφ. 26, σκιαγραφεί πολύ εύστοχα τον τύπο του ολιγαρχικού. Να μελετήσετε το σχετικό κείμενο και να εντοπίσετε κοινά σημεία ανάμεσα σ' αυτό και στο κείμενο που εξετάσαμε.¹¹
4. Να παρουσιάσετε από την πρόσφατη πολιτική ιστορία καταστάσεις ανάλογες μ' αυτήν που επέβαλαν στην Αθήνα του 404 π.Χ. οι τριάκοντα τύραννοι. Να επισημάνετε χαρακτηριστικές ομοιότητες.

---

¹¹ Για πρακτικούς λόγους δεν κρίναμε σκόπιμο να καταχωρίσουμε εδώ το κείμενο του Θεοφράστου, το οποίο έχει έκταση περίπου 30 στίχων. Εάν ο διδάσκων αναθέσει στους μαθητές του την εργασία αυτή, θα πρέπει να φροντίσει να δώσει και το πρωτότυπο κείμενο μαζί με κάποια μετάφραση. Χρήσιμο επίσης κρίνεται ο διδάσκων να παρουσιάσει κατά τη διδασκαλία εν συντομία τα βασικά χαρακτηριστικά στοιχεία του ολιγαρχικού όπως αυτά παρουσιάζονται στο κείμενο του Θεοφράστου.

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. *καὶ ἡ βουλή δῆλη ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα...*: Σε ποιες ενέργειες προέβη ο Κριτίας, όταν είδε αυτή την αντίδραση της βουλῆς, και τι θέλησε να προλάβει;
2. *προσελθὼν καὶ διαλεχθεὶς τι τοῖς τριάκοντα ἐξῆλθε...*: Τι, κατά τη γνώμη σας, συζήτησε ο Κριτίας με τους άλλους της ομάδας των τριάκοντα; Να τεκμηριώσετε την άποψή σας στηριζόμενοι στο κείμενο.
3. Ποιες μεθόδους και ποια τεχνάσματα μετήλθε ο Κριτίας ώστε και τον αντίπαλό του, τον Θηραμένη, να εξοντώσει και ο ίδιος να φαίνεται ότι ενήργησε νομότυπα;
4. Ποιον ρόλο διεκδικεί για τον εαυτό του ο Κριτίας; Πώς αυτοσυστήνεται; Η πολιτική στάση που τηρεί δικαιώνει τον ρόλο αυτό;
5. *οἱ δ' ἀπήγαγον τὸν ἄνδρα διὰ τῆς ἀγορᾶς μάλα μεγάλη τῇ φωνῇ δηλοῦντα οἷα ἔπασχε*. Να σχολιάσετε την αντίδραση αυτή του Θηραμένη.
6. Οι τριάκοντα χαρακτηρίζονται από τον Θηραμένη «ἀδικώτατοι» και «ἀσεβέστατοι». Πώς δικαιολογεί αυτούς τους χαρακτηρισμούς;
7. *Ἄν δὲ σιωπῶ, οὐκ ἄρ', ἔφη, οἰμῶξομαι*;. Να σχολιάσετε την απάντηση του Θηραμένη προς τον Σάτυρο.
8. Πώς αντιλαμβάνεσθε τη φράση: *Κριτία τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ*;. Ποιο είναι το βαθύτερο νόημά της; Τι υπονοεί ο Θηραμένης;
9. *...ἐκεῖνο δὲ κρίνω τοῦ ἀνδρὸς ἀγαστόν, τὸ τοῦ θανάτου παρεστηκότος μήτε τὸ φρόνιμον μήτε τὸ παιγνιώδες ἀπολιπεῖν ἐκ τῆς ψυχῆς*;. Είναι εύστοχη η κρίση του Ξενοφώντα για τον Θηραμένη; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας στηριζόμενοι στο κείμενο.

10. Να εντοπίσετε μέσα στο κείμενο το σχήμα της «αναφοράς»¹ και να προσδιορίσετε τη λειτουργία του.

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Γιατί ο Κριτίας, με τρόπο απροκάλυπτο και πραξικοπηματικό, αφαίρεσε από τη βουλή την αρμοδιότητα να δικάσει τον Θηραμένη και κατέστησε τους τριάκοντα αρμόδιους να χειρισθούν το θέμα;
2. *καὶ ἐπιστήναι ἐκέλευσε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας φανερῶς τῇ βουλῇ ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις.*: Για ποιο σκοπό ο Κριτίας έδωσε αυτή την εντολή;
3. *ἐν τοῖς καινοῖς νόμοις.* Σε ποιους νόμους αναφέρεται ο Κριτίας;
4. *ἔξω τοῦ καταλόγου.* Τι εννοεί ο Κριτίας με τη φράση αυτή;
5. Τι διελάμβανε ο νόμος τον οποίο επικαλείται στον λόγο του ο Κριτίας; Παρείχε ο νόμος αυτός το δικαίωμα στους τριάκοντα να διαγράφουν όποιον ήθελαν από τον κατάλογο των “τρισχιλίων”;
6. Ήταν νόμιμη, κατά τη γνώμη σας, ενέργεια η διαγραφή του Θηραμένη από τον κατάλογο των “τρισχιλίων”; Ποιος τον διέγραψε και γιατί;
7. *συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν.* Σε ποιους αναφέρεται ο προσδιορισμός “ἅπασιν”;
8. Πώς κρίνετε την στάση του Κριτία απέναντι στη βουλή;
9. *Παραδίδομεν ὑμῖν ... Θηραμένην τουτονί κατακεκρωμένον κατὰ τὸν νόμον.* Με βάση αυτά τα λόγια του Κριτία να σχολιάσετε το ήθος του.
10. Να διακρίνετε τις θεματικές ενότητες του κειμένου και να δώσετε σ’ αυτές πλαγιότιτλους. Να επισημάνετε τα συνδετικά - μεταβατικά στοιχεία, με τα οποία γίνεται η σύνδεση των ενοτήτων και η μετάβαση από τη μία στην άλλη.

---

¹ “Αναφορά”, “επαναφορά” ή “επάνοδος” είναι το σχήμα κατά το οποίο αλληπάλληλες προτάσεις αρχίζουν με την ίδια λέξη.

1.1.3. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ὡς δὲ εἰπὼν ταῦτα ἐπαύσατο...:

α) Σε ποιον αναφέρεται το κείμενο;

β) Ποιο ἦταν το περιεχόμενο του λόγου του; Πού αποσκοπεῖ;

γ) Να παρουσιάσετε τα επιχειρήματά του και κρίνετε κατά πόσο εἶναι πειστικά.² Να λάβετε υπόψη σας και την αντίδραση της βουλῆς: *δήλη ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα.*

2. Τι γνωρίζετε για τον κατάλογο των “τρισχιλίων”; Ποιοι πολῖτες ἦταν εγγεγραμμένοι σ’ αυτόν; Ποιος ἦταν ο ρόλος των πολιτῶν αὐτῶν στην πολιτική και κοινωνική ζωή της πόλης; Πού ἀπέβλεπαν οι τριάκοντα με το μέτρο αυτό;

3. Παρακολουθώντας μέσα στο κείμενο το λόγο και τις ενέργειες του Κριτία να σκιαγραφήσετε το ἦθος και το ὕφος του ἀνδρα και να κρίνετε την πολιτική του στάση.

4. Με ποιο τρόπο ο Κριτίας παρέκαμψε τη βουλή ὥστε να μην υπάρξει καμιά περίπτωση να αθωωθεί ο Θηραμένης; Πῶς κρίνετε, ἀπὸ νομικῆς, πολιτικῆς και ἠθικῆς πλευρᾶς, τους χειρισμούς του;

5. Τι θέλει να αποδείξει ο Θηραμένης στο σύντομο λόγο του πρὸς τους βουλευτές; Τι ἀποδείξεις χρησιμοποιεῖ; Πού τελικὰ ἀποσκοπεῖ και γιατί δεν επιτυγχάνει τον σκοπό του μολονότι ο λόγος του εἶναι ἀρκετὰ πειστικός;

6. *εἶλκε μὲν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ὁ Σάτυρος, εἶλκον δὲ οἱ ὑπηρέται.* Πῶς χαρακτηρίζετε την πράξη αὐτή; Τι αἰσθήματα προκαλεῖ;

7. Ποιες ἦταν οι ἀντιδράσεις των βουλευτῶν ἀπέναντι στις μεθοδεύσεις του Κριτία που ἀπροκάλυπτα ἀποσκοπούσαν στην καταδίκη του Θηραμένης; Πῶς χαρακτηρίζετε την στάση τους αὐτή; Πῶς

---

² Προκειμένου να ἀπαντήσουν οι μαθητές, θα πρέπει να τους δοθεῖ ο λόγος του Θηραμένη σε μετάφραση, ἡ οποία, κατὰ την κρίση του διδάσκοντος, μπορεῖ να συνοδεύεται και ἀπὸ το πρωτότυπο κείμενο.

δικαιολογείται η μεταστροφή της αρχικής τους ευνοϊκής στάσης απέναντι στον Θηραμένη;

8. ὁ ἄνδρες καλοὶ κάγαθοί: Είναι ειλικρινής ο χαρακτηρισμός καλοὶ κάγαθοί; Τι υποκρύπτεται στον χαρακτηρισμό αυτό του Θηραμένη; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
9. Πώς χαρακτηρίζεται ο Σάτυρος από τον Ξενοφώντα; Στηριζόμενοι στο κείμενο να δικαιολογήσετε τον χαρακτηρισμό.

1.1.4. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ερωτήσεις του τύπου “Σωστό - Λάθος”

Σημειώστε την ένδειξη X στο οικείο τετράγωνο:

Σωστό   Λάθος

1. Οι “ένδεκα” ήταν αξιωματούχοι επιφορτισμένοι με τη διαχείριση της δημόσιας φυλακής· ήταν προϊστάμενοι του δεσποτηρίου και αρμόδιοι για τις θανατικές εκτελέσεις. Το σώμα των “ένδεκα” αποτελούνταν από έναν γραμματέα και δέκα άνδρες, που εκπροσωπούσαν τις δέκα φυλές. □   □
2. Τα αισθήματα του Κριτία προς τους βουλευτές είναι ειλικρινή· αυτό συνάγεται από το γεγονός ότι προσπαθεί να τους προφυλάξει από ολέθρια ολισθήματα. Η ειλικρίνεια των αισθημάτων του απέναντι στη βουλή διακρίνεται στη φράση: Ἐγὼ, ὁ βουλή, νομίζω προστάτου ἔργον εἶναι οἴου δεῖ, ὅς ἂν ὀρῶν τοὺς φίλους ἕξαπατωμένους μὴ ἐπιτρέπη. □   □
3. Η διαγραφή του Θηραμένη από τον κατάλογο των τρισχιλίων ήταν ενέργεια παράνομη. Ο νόμος που οι ίδιοι οι τριάκοντα συνέταξαν δεν έδινε το δικαίωμα σ' αυτούς να διαγράψουν όποιον θεωρούσαν ανεπιθύμητο.

- μόνο η βουλή ήταν αρμόδια να καταδικάσει κάποιον που ήταν εγγεγραμμένος στον κατάλογο, αν έκρινε ότι αυτός υπονομεύει το καθεστώς.
4. Ο Θηραμένης χωρίς μνησικακία προς τον Κριτία προπίνει στην υγεία του εκφράζοντας την ευχή: *Κριτία τοῦτ' ἔστω τῷ καλῷ.*
5. *συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν* η προσωπική αντωνυμία της φράσης αναφέρεται ταυτόχρονα και στους τριάντα και στα μέλη της βουλής.
6. Όπως φαίνεται από τη φράση *κατακεκριμένον κατὰ τὸν νόμον*, κατά τη δίκη του Θηραμένη τηρήθηκε η νόμιμη διαδικασία.
7. Στη φράση *ὧ ἄνδρες καλοὶ κἀγαθοί* διακρίνεται σαρκασμός και ειρωνεία. Εάν πράγματι ήταν *καλοὶ κἀγαθοί* όφειλαν να αντιδράσουν στις μεθοδεύσεις του Κριτία που ήταν κατάφωρα προσβλητικές και για τους ίδιους.

II. Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής

Να σημειώσετε την ένδειξη X δίπλα στην απάντηση που θεωρείτε ορθή.

1. Ο Κριτίας δεν άφησε τη βουλή να αποφασίσει με ψηφοφορία για την ενοχή ή αθωότητα του Θηραμένη, διότι:
- α) θέλησε με την ενέργειά του αυτή να επιβληθεί ως κύριος της καταστάσεως και να περιορίσει δραστηκά τον ρόλο της βουλής, η οποία με την αδιάλειπτη αντιπολιτευτική της στάση αποτελούσε τροχοπέδη στα σχέδιά του.
- β) σύμφωνα με το νόμο η βουλή δεν είχε αυτή τη δικαιοδοσία.

γ) κατάλαβε ποια θα ήταν η απόφαση της βουλής και θέλησε με τρόπο προαξιοποιηματικό να την προλάβει και να επιβάλει τη δική του, ώστε να μην υπάρχει περίπτωση να αθωωθεί ο Θηραμένης.

2. Ο Θηραμένης καταδικάστηκε σε θάνατο, διότι:

α) ο Κριτίας κατάφερε να πείσει τη βουλή ότι είναι άκρως επικίνδυνος για το καθεστώς· αυτό είχε ως αποτέλεσμα η βουλή να τον καταδικάσει σε θάνατο.

β) θεωρήθηκε υπεύθυνος για την εξόντωση πολλών δημοκρατικών πολιτών.

γ) η μετριοπαθής πολιτική στάση του προσέκρουσε στην σκληρή και απάνθρωπη πολιτική του Κριτία, με αποτέλεσμα να κατηγορηθεί ως εχθρός του καθεστώτος.

δ) είχε καταστρώσει συνωμοτικά σχέδια που αποσκοπούσαν στην ανατροπή του πολιτεύματος· αυτό προκύπτει από τη φράση *φανερῶς τὴν ὀλιγαρχίαν λυμαινόμενον*.

ε) υπήρξε *ἀδικώτατος* απέναντι στους ανθρώπους και *ἀσεβέστατος* απέναντι στους θεούς, όπως επισημαίνει ο Κριτίας.

1.1.5. Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ελεύθερης ανάπτυξης

Σημειώστε την ένδειξη X δίπλα στον λόγο που θεωρείτε ορθό ή συμπληρώστε τη δική σας εκδοχή αν δεν σας ικανοποιούν οι προτεινόμενες. Να δικαιολογήσετε την επιλογή σας.

Η βουλή ήσυχίαν είχεν...:

- α) διότι επιδοκίμαζε με τη στάση της αυτή τα δραματιζόμενα ενώπιόν της.
- β) διότι δεν μπορούσε να αντιδράσει διαφορετικά, εφόσον τελούσε υπό το κράτος του φόβου και της απειλής, που ήταν ορατή· ο φόβος των βουλευτών μήπως περιπέσουν στη δυσμένεια του Κριτία και ακολουθήσουν την τύχη του Θηραμένη υπήρξε καθοριστικό στοιχείο της στάσης τους.
- γ) διότι εξαπατήθηκε από την επιχειρηματολογία του Κριτία και υιοθέτησε την άποψή του ότι ο Θηραμένης καταδικάσθηκε με νόμιμες διαδικασίες· έτσι θεώρησε λογικά όσα διαπράχθηκαν εις βάρος του Θηραμένη.
- δ) ..... (συμπληρώστε κάτι άλλο αν δεν συμφωνείτε με τα προηγούμενα)

§ 50

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να εντοπίσετε όλα τα ρήματα του κειμένου που σχηματίζουν *αόριστο β'* και να τα γράψετε σε όλα το απαρέμφατο και τη μετοχή (αορίστου β') στα τρία γένη, στην ονομαστική του ενικού αριθμού.
2. *ἐπιτρέψοι, ἐπαύσατο*: Να γράψετε το ίδιο πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του χρόνου και της φωνής, στην οποία δίνονται οι τύποι.
3. *βιωτόν*: Να αναγνωρίσετε γραμματικώς τον τύπο.
4. *διαψηφίζεσθαι*: Να γράψετε τους αρχικούς χρόνους του ρήματος στη μέση φωνή. Να κλίνετε την οριστική του μέλλοντα και του παρακειμένου.
5. *ἐπιθορυβήσασα, ἔχοντας*: Να κλίνετε τις μετοχές στον ενικό και πληθυντικό αριθμό, στο γένος που δίνονται.
6. *τοῦτο, τι* : Να αναγνωρίσετε τις αντωνυμίες και να τις κλίνετε στο ίδιο γένος και στους δύο αριθμούς.
7. *εὐμενῶς*: Να γράψετε τα παραθετικά του επιρρηματος και να κλίνετε το θετικό βαθμό του επιθέτου (από το οποίο προέρχεται το επίρρημα) στο ουδέτερο γένος και στους δύο αριθμούς.

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό - Λάθος” (με διάξευση)

Στις παρακάτω προτάσεις να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος:

- *εἰπών*: είναι μετοχή αορίστου α' ή β';
- *ἀναφεύξοιτο*: είναι ευκτική μέλλ. του *ἀναφεύγω* ή *ἀναφεύγομαι*;
- *βιωτόν*: είναι παθητικής ή ενεργητικής σημασίας;
- *διαλεχθείς*: είναι μετοχή παθητικού αορίστου α' ή β';
- *δρυφάκτοις*: είναι δευτερόκλιτο επίθετο ή ουσιαστικό;

II. Ασκήσεις συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τους πίνακες I-III.

I.

Ενεστώτας		<i>διαψηφίζεσθαι</i>
Παρατατικός		
Μέλλοντας		
Αόριστος	<i>ἐπαύσατο</i>	
Παρακείμενος		
Υπερσυντέλικος		

II.

<i>ἐπιθορηβήσασα</i>	<i>εἰπών</i>	<i>ἐγένετο</i>
Ενεστώτας (γ' ενικό)	Αόριστος β' (γ' πληθ.)	Αόριστος β' (β' πληθ.)
Οριστ.	Οριστ.	Οριστ.
Υποτ.	Υποτ.	Υποτ.
Ευκτ.	Ευκτ.	Ευκτ.
Προστ.	Προστ.	Προστ.
Απαρέμ.	Απαρέμ.	Απαρέμ.
Μτχ. (ονομ. εν.)	Μτχ.(ονομ. εν.)	Μτχ.(ονομ. εν.)

III.

<i>ταῦτα</i>	<i>ἠγησάμενος</i>	<i>γνοῦς</i>
γεν. εν	δοτ. εν	γεν. εν.
δοτ. εν.	κλ. εν.	δοτ. εν
γεν. πλ.	δοτ. πλ.	γεν. πλ.
δοτ. πλ.	αιτ. πλ.	δοτ. πλ.

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. *ἐπιθορυβήσασα*: Να αναγνωρίσετε το είδος της μετοχής. Να γράψετε τα 10 ρήματα, τα οποία συντάσσονται με αυτού του είδους τη μετοχή και δηλώνουν γενικά σε ποια κατάσταση βρίσκεται το υποκείμενο. Σε αυτή την περίπτωση πώς μεταφράζουμε το ρήμα και πώς τη μετοχή;³
2. *...ἡ βουλή δήλη ἐγένετο εὐμενῶς ἐπιθορυβήσασα*: Να αναγνωρίσετε το είδος της πρότασης. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
3. *ὅτι ἀναφεύξοιτο*: Να αναγνωρίσετε την πρόταση. Ποιος ο συντακτικός της ρόλος; Να δικαιολογήσετε τον τρόπο εισαγωγής και εκφοράς της.
4. *εἰ ἐπιτρέψοι τῇ βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτοῦ*: Πού βρίσκεται η απόδοση αυτής της υποθετικής πρότασης; Πώς λέγονται αυτού του είδους οι υποθετικοί λόγοι;
5. *εἰπών, γνούς, ἠγησάμενος, προσελθών, διαλεχθείς*: Να αναγνωρίσετε τις μετοχές και να τις μετατρέψετε στις αντίστοιχες επιρρηματικές προτάσεις.
6. *βιωτόν*: Τι δηλώνουν τα ρηματικά επίθετα σε -τος; Πώς σχηματίζεται η προσωπική και πώς η απρόσωπη σύνταξή τους; (βλ. σχολικό *Συντακτικό*, § 105).

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση της μορφής “Σωστό-Λάθος” (με διάξευξη)

Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος:

- *Ὡς δέ εἰπών ταῦτα ἐπαύσατο*: είναι δευτερ. αιτιολογ. ή χρον. πρόταση;
- *τῇ βουλῇ* (β' σειρά): είναι έμμεσο αντικ. στο *ἐπιτρέψοι* ή δοτ. προσωπική;
- *διαψηφίζεσθαι*: είναι άμεσο αντικ. στο *ἐπιτρέψοι* ή απαρέμφατο του σκοπού;
- *οὐ βιωτόν*: είναι απρόσ. ρήμα ή κατηγ. στο *τοῦτο*;
- *τι*: είναι αιτιατική της αναφοράς ή αντικ. στο *διαλεχθείς*;

³ Τυγχάνω, λανθάνω, φαίνομαι, φανερός είμι, δηλός είμι, οἶχομαι, φθάνω, διάγω, διαγίγνομαι, διατελῶ.

- *τοῖς τριάκοντα:* είναι άμεσο ή έμμεσο αντικείμενο;
- *έπιστήναι:* είναι αντικείμενο στο *έκέλευσε* ή απαρέμφατο του σκοπού;
- *τούς έχοντας:* είναι αντικ. ή υποκ. στο *έπιστήναι*;
- *έπί τοῖς δρυφάκτοις:* είναι εμπρόθ. που δηλώνει τόπο ή τρόπο;
- *φανερῶς:* είναι προσδιορισμός που δηλώνει τον τρόπο του *έχοντας* ή του *έπιστήναι*;

II. Άσκηση πολλαπλής επιλογής

Βάλτε σε κύκλο τη σωστή απάντηση:

- *εἰπών:* εἰ καί εἶπε
ἐπεὶ εἶπε
ἐπ'άν εἶπη
- *ὡς ... ἐπαύσατο:* παύσας (ὁ Θηραμένης)
παυσάμενος (ὁ Θηραμένης)
παυσαμένου τοῦ Θηραμένου
- *γνοῦς:* ἐπειδή ἔγνω
εἰ ἔγνω
εἰ καί ἔγνω
- *ὅτι εἰ ἐπιτρέψοι ... ἀναφεύξοιτο:* εἰ ἐπέτρεπε ... ἀνέφευγεν ἄν
εἰ ἐπιτρέψαι ... ἀναφύγοι ἄν
ἐάν ἐπιτρέψη ... ἀναφεύξεται
- *έπιστήναι:* «ἐπίστητε»
ἵνα ἐπιστήτε
«ἐπιστῶμεν»

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να μεταφέρετε στα νέα ελληνικά τις παρακάτω προτάσεις:

- *έκέλευσε τούτους έπιστήναι επί τοῖς δρυφάκτοις:* .....
- *οἱ έχοντες τά έχειριδία:* .....
- *ή βουλή δήλη έγέμετο έπιθορυβήσασα εύμενῶς:* .....

- *ὁ Κριτίας οὐκ ἐπιτρέψει τῇ βουλῇ διαψηφίζεσθαι περὶ τοῦ Θηραμένου:* ....
.....
- *ὁ Κριτίας ἡγείται τοῦτο οὐ βιωτόν:* .....
.....
- *Κριτίας ἐφοβεῖτο μὴ Θηραμένης ἀναφύγη:* .....
.....

2. Να μεταφέρετε στα αρχαία ελληνικά τις παρακάτω προτάσεις:

- Ο Κριτίας κατάλαβε ότι ο Θηραμένης θα γλύτωνε: .....
.....
- Ο Κριτίας δεν μπορεί να το ανεχτεί: .....
.....
- Η βουλή φάνηκε ότι τα επιδοκίμαζε: .....
.....
- Ο Κριτίας πλησίασε και συζήτησε κάτι με τους τριάντα: .....
.....
- Σταθείτε φανερά, με τα μαχαίρια, κοντά στα κιγκλιδώματα: .....
.....

3. Με ποιες λέξεις του κειμένου σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω:

διάλεκτος, δρυμός, γνώση, παυσίπονο, έκδηλος, κελευστής, θορυβώδης, ανεπίτρεπτος, εγχείρημα, υπερψήφιση, βιωσιμότητα, φευγάτος.

4. Ποια η σημασία των παρακάτω ρημάτων σύνθετων του ἴσταμαι;⁴

ἀφίσταμαι = ...

ἀνίσταμαι = ...

καθίσταμαι = ...

μεθίσταμαι = ...

παρίσταμαι = ...

ὑφίσταμαι = ...

---

⁴ Απομακρύνομαι, εγείρομαι, διορίζομαι, μεταβάλλομαι, είμαι παρών, υποτάσσομαι (ενεδρεύω, αναλαμβάνω).

5. Με βάση τα θέματα του ρήματος *έχω* (*σεχ-, έχ-, έχ-, σχ-, σχε-, σχη-*) και το παρακάτω γλωσσολογικό, με τίτλο *Σχεδόν*, του Ν. Βαργιάδη από την Εφημερίδα *Ελευθεροτυπία*, 1-8-98, να σχηματίσετε προτάσεις με λέξεις παράγωγες, απλές ή σύνθετες, του ρήματος *έχω*:

*“Σχεδόν σημαίνει, για χρόνο και για τόπο, πλησίον, κοντά. Η λέξη σχεδόν παράγεται από το απαρέμφατο **σχειν** του ρήματος **έχω** της ρίζας *εχ- *σεχ-. Από το **σχειν** παράγονται και οι λέξεις: **σχήμα**, **σχηματίζω**, **σχέσις**, **σχετικός**, **σχέδιο**, **σχεδίασμα**. Έτσι, το **σχέδιο** του **σχήματος**, οποιουδήποτε **σχήματος** (**σχήμα** είναι και η κίνηση, η έκφραση, η στάση, η χειρονομία, το νεύμα, το **σχήμα** λόγου κ.ο.κ.), αφού **σχετίζεται** (**έχει** δηλαδή **σχέσεις** αλληλοεξάρτησης, **σχέσεις** μεταβαλλόμενες με τα γύρω του), είναι **σχετικό** και γι’ αυτό **σχεδόν σχήμα** (ένα **σχεδίασμα** δηλαδή μέσα στο **σχετικό** χώρο, μέσα στο **σχετικό** χρόνο όπου **σχηματίζεται**, όπου **σχηματοποιείται**). Η οικογένεια αυτή των λέξεων **έχω - σχειν** δεν επιτρέπει σε καμιά έννοιά της να είναι απόλυτη, άκαμπτη, **άσχετη** (χωρίς **σχήμα**), ακριβής και ακαριαία (...). **Έχω**, πάει να πει αυτό που κρατώ, που **κατέχω**, η κατάστασή μου αλλά και κάθε κατάσταση που **έχει**, γιατί το απαρέμφατο **έχειν** είναι η κατάσταση που ευνότητα γίνεται, πως είναι μεταβλητή. **Σχηματίζεται**, **σχεδιάζεται**, **σχετίζεται**, είναι **σχετική**, πιθανή και ενδεχόμενη, κατάσταση... **σχεδόν** κοντινή, παραπλήσια. Χωρίς το **σχεδόν** θα είμαστε πολύ φτωχότεροι. Το **σχεδόν** αντιτίθεται στο απόλυτο. Με αυτή τη λέξη κάθε ανθρώπινη γνώση είναι **σχετική** και η ιδέα του καλού και του κακού ποικίλλει χωρίς να υπάρχει σ’ αυτές τις μεταβολές μια καθορισμένη πρόοδος. Είναι όλα **σχεδόν** συνιστάμενα από **σχέσεις**. Τα πάντα είναι **σχετικά**. **Σχήματα** ενεργείας, κινήσεις καταστάσεις **σχεδόν**”.*

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με τις παράγωγες ή τις ομόρριζές της στη στήλη Β, γράφοντας μπροστά από κάθε γράμμα τον ή τους αριθμούς από τη στήλη Β:⁵

A	B
α) παύω	1. δυσμένεια
β) βιώω-ῶ	2. παύλα
γ) διαλέγομαι	3. κέλευσμα
δ) κελεύω	4. βιώσιμος
ε) ἐφίσταμαι	5. εγγείρωση
στ) εὐμενῶς	6. επιστασία
ζ) ἐγγχειρίδιον	7. μένος
	8. διάλεξη
	9. βίωμα
	10. αρχικελευστής
	11. κατάπαυση
	12. αβιώτος
	13. εγγείρημα
	14. διαλεκτική
	15. ανάπαυλα
	16. βιώνω
	17. επιστάτης
	18. διάλεκτος
	19. υποχείριο
	20. παυσίλυπος

---

⁵ α) 2, 11, 15, 20 β) 4, 9, 12, 16 γ) 8, 14, 18 δ) 3, 10 ε) 6, 17 στ) 1, 7 ζ) 5, 13, 19.

§ 51

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να εντοπίσετε τα προσηγορικά ουσιαστικά της α΄ κλίσης και να τα κλίνετε στον ενικό αριθμό.
2. Να αναγνωρίσετε τις αντωνυμίες και να γράψετε την ίδια πτώση στον άλλον αριθμό (ίδιο πρόσωπο ή γένος).
3. *ἐφεστηκότες, ἀνήσομεν*. Να γράψετε τους αρχικούς χρόνους των ρημάτων.
4. *ἔστι*: Σε ποιες περιπτώσεις το ρήμα ανεβάζει τον τόνο στην παραλήγουσα;
5. *ὄρων*: Να γράψετε τους αρχικούς χρόνους και το β΄ πληθυντικό πρόσωπο σ' όλες τις εγκλίσεις του ενεστώτα και του αορίστου β΄ του ρήματος.
6. *θανατοῦν*: Να γράψετε το γ΄ ενικό πρόσωπο στις εγκλίσεις του ενεστώτα και το απαρέμφατο και τη μετοχή στα τρία γένη.
7. *ἐξαπατωμένους*: Να κλίνετε την οριστική του παρατατικού.
8. *εἰσελθών, εἶπεν*: Να κλίνετε την προστακτική αορίστου β΄ των ρημάτων.
9. *φανερῶς, τοῖς καινοῖς*: Να γράψετε τους βαθμούς που λείπουν.
10. *τοῦτον ἡμεῖς θανατοῦμεν*: Να κλίνετε την πρόταση στην οριστική του αορίστου.

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού τύπου

I. Άσκηση του τύπου "Σωστό-Λάθος" (με διάξευξη)

Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος:

- *οἴου*: είναι αναφορική αντων. ή προστακτική του *οἴομαι*;
- *ποιήσω*: είναι υποτακτική αορίστου ή οριστική μέλλοντα;
- *οἶδε*: είναι δεικτική ή αναφορική αντωνυμία;
- *τρισχιλίους*: είναι αριθμητικό επίθετο απόλυτο ή τακτικό;
- *θανατοῦν*: είναι μετοχή ή απαρέμφατο ενεστώτα;
- *συνδοκοῦν*: είναι μετοχή αρσενικού ή ουδετέρου γένους;
- *ἐξαλείφω*: είναι οριστική ή υποτακτική ενεστώτα;

II. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β.
Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. <i>ἄπασιν</i> :	α) ουσιαστικό της α' κλίσης
2. <i>καταλόγου</i> :	β) οριστική αντωνυμία
3. <i>οἴου</i> :	γ) μετοχή ενεστώτα (ουδέτερο)
4. <i>ὄντων</i> :	δ) αόριστη επιμεριστική αντωνυμία
5. <i>συνδοκοῦν</i> :	ε) μετοχή παρακειμένου
6. <i>εἰσελθών</i> :	στ) ουσιαστικό της β' κλίσης
7. <i>ἐφεστηκότες</i> :	ζ) αναφορική αντωνυμία
8. <i>προστάτου</i> :	η) επίθετο της γ' κλίσης
9. <i>μηδένα</i> :	θ) μετοχή αορίστου β
10. <i>οἶδε</i> :	ι) ουσιαστικό της γ' κλίσης
	ια) μετοχή ενεστώτα (αρσενικό)
	ιβ) δεικτική αντωνυμία

III. Άσκηση συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τους πίνακες:

I.

	<i>Ενικός αριθμός</i>		<i>Πληθυντικός αριθμός</i>	
<i>Ονομαστική</i>				
<i>Γενική</i>		<i>τῆς ψήφου</i>	<i>τῶν ὄντων</i>	
<i>Δοτική</i>				<i>τοῖς ἄπασι</i>
<i>Αιτιατική</i>	<i>τόν ἄνδρα</i>			
<i>Κλητική</i>				

II.

<i>Αρσενικό</i>	<i>Θηλυκό</i>	<i>Ουδέτερο</i>
<i>ὄς</i>		
		<i>τοῦτο</i>
<i>οἴου</i>		
<i>οἶδε</i>		
<i>μηδένα</i>		

III.

<i>A' προσώπου</i>	<i>B' προσώπου</i>	<i>Γ' προσώπου</i>
<i>ἐγώ</i>		
<i>ἡμῖν</i>		
	<i>ὑμετέρας</i>	
<i>ἡμεῖς</i>		

IV.

	<i>ἐξαπατομένους</i>	<i>ποιήσω</i>	<i>λυμαινόμενον</i>
	<i>Ενεστώτας μέσης φωνής</i>	<i>Ενεστώτας μέσης φωνής</i>	<i>Ενεστώτας μέσης φωνής</i>
<i>Οριστική (β' εν.)</i>			
<i>Υποτακτ. (β' εν.)</i>			
<i>Ενκτική (β' εν.)</i>			
<i>Προστακτ. (β' εν.)</i>			
<i>Απαρέμφατο</i>			
<i>Μετοχή</i>			

V.

	<i>ἀνήσομεν</i>	<i>ἐφεστηκότες</i>	<i>ἐξαλείφω</i>
	<i>ἀνίημι</i>	<i>ἐφίσταμαι</i>	<i>ἐξαλήλιφα</i>
	<i>γ' ενικό</i>	<i>β' πληθ.</i>	<i>γ' πληθ.</i>
<i>Οριστική</i>			
<i>Υποτακτική</i>			
<i>Ενκτική</i>			
<i>Προστακτική</i>			
<i>Απαρέμφατο</i>			
<i>Μετοχή</i>			

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να αναγνωρίσετε το είδος και το συντακτικό ρόλο των παραρτημάτων:
ἔργον εἶναι, ἐπιτρέψιν, ἀποθνήσκειν, κυρίους εἶναι.
2. *ἔξαπατωμένους*: Να αναγνωρίσετε το είδος της μετοχής και να γράψετε τις κατηγορίες των ρημάτων τα οποία συντάσσονται με μετοχή τέτοιου είδους, η οποία αναφέρεται άλλοτε στο υποκείμενο και άλλοτε στο αντικείμενό τους.
3. *εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα ... οἶδε οἱ ἐφεστηότες οὐ φασὶν ἡμῖν ἐπιτρέψιν*: Να αναγνωρίσετε τις προτάσεις, να κάνετε λεπτομερειακή συντακτική ανάλυση και να δηλώσετε το είδος του υποθετικού λόγου.
4. *συνδοκοῦν ἅπασιν ἡμῖν*: Τι γνωρίζετε για το φαινόμενο της αιτιατικής απολύτου; Να καταγράψετε τις συνηθέστερες αιτιατικές απολύτους.
(προαιρετική άσκηση)
5. Να αναγνωρίσετε το συντακτικό ρόλο των λέξεων που βρίσκονται σε γενική (απρόθετη ή εμπρόθετη). Να συσχετίσετε αυτές τις λειτουργίες της γενικής με τις αντίστοιχες στα νέα ελληνικά.
6. Να συμπληρώσετε κενά, ώστε να χαρακτηρίζετε πλήρως η συντακτική λειτουργία των λέξεων ή των προτάσεων που δίνονται:
  - *εἰσελθών*: είναι ..... μετοχή, που προσδιορίζει το .....
  - *προστάτου*: είναι ..... στο .....
  - *τοῦτο*: είναι ..... στο ρήμα .....
  - *ἡμῖν*: είναι ..... στο .....
  - *τόν λυμαινόμενον*: είναι ..... μετοχή, που προσδιορίζει το .....
  - *ἐν τοῖς νόμοις*: είναι εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει ..... στο .....
  - *μηδένα*: είναι ..... στο .....
  - *τοῦ καταλόγου*: είναι γενική ..... από το .....
  - *τουτονί*: είναι ..... προσδιορισμός στο .....
  - *ἅπασιν*: είναι ..... προσδιορισμός στο .....
  - *ἡμεῖς*: είναι ..... του ρήματος .....

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό-Λάθος” (με διάζευξη)

Στις παρακάτω προτάσεις να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος:

- οἶου: είναι κατηγορούμενο ή γενική κατηγ. κτητική;
- ὄρων: είναι υποθετική ή χρονική μετοχή;
- οἶδε: είναι υποκείμενο ή επιθετικός προσδιορισμός;
- τῶν ὄντων: είναι γενική διαιρετική ή κτητική;
- τοὺς τριάκοντα: είναι υποκείμ. στο εἶναι ή αντικείμ. στο θανατοῦν;
- ἡμῖν: είναι δοτική προσωπική ή ἔμμεσο αντικείμενο;

II. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με τη συντακτική της λειτουργία, όπως δηλώνεται στη στήλη Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει:

A	B
1. ἔργον	α) ειδικό απαρέμφατο αντικείμενο
2. τοὺς φίλους	β) αντικείμενο στο ἐπιτρέπη
3. οἱ ἐφεστηκότες	γ) κατηγορούμενο στους τριάκοντα
4. ἀποθνήσκειν	δ) υποκείμενο μετοχής
5. τοῖς καινοῖς	ε) υποκείμενο στο φασίν
6. κυρίους	στ) κατηγορούμενο
7. ἐπιτρέψειν	ζ) επιθετικός προσδιορισμός
	η) τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο

• αθανασία	προφήτης	ανακαινίζω
• καινοφανής	ποιητής	είδωλον
• ιδέα	απροστάτευτος	έφεση
• άνεση	κυριεύω	δοξασία
• επάλειψη	καταφατικός	ποίημα
• προστατευτικός	λέξη	επιστάτης

4. Ποιες είναι η σημασία των παρακάτω ρημάτων, σύνθετων του ἴημι; Να γράψετε και από ένα ομόρριζο ουσιαστικό της νέας ελληνικής, ένα για κάθε ρήμα: ⁷

• ἀνίημι	παρίημι
• ἀφίημι	καθήμι
• ἐφίεμαι	συνίημι
• ἐνίημι	δίημι

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ασκήσεις σύζευξης

1. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με τα συνώνυμα ή τα αντίθετά τους στη στήλη Β, γράφοντας μπροστά από κάθε αριθμό της στήλης Α το ή τα γράμματα από τη στήλη Β. Κανένα στοιχείο της στήλης Β δεν περισσεύει: ⁸

A	B
1. ὄρω	α) ὀνίημι
2. ἀποθνήσκω	β) χρή
3. δεῖ	γ) θεῶμαι
4. ἀνίημι	δ) βιῶ
5. λυμαίνομαι	ε) ὠφελῶ
	στ) προσήκει
	ζ) τελευτῶ

⁷ Ἄνιημι = χαλαρώνω > άνεση, ἀφίημι = αφήνω, ἀπολύω > άφεση, αφετηρία, ἐφίεμαι = επιθυμώ > έφεση, ενίημι = εμβάλλω > ένεση, παρίημι = παραλύω > πάρεση, καθήμι = ρίχνω κάτω > κάθετος, συνίημι = κατανοω > σύνεση, δίημι = περνά διαμέσου > δέηση.

⁸ 1 (γ, ι), 2 (δ, ζ, ιδ), 3 (β, στ), 4 (η, θ, ιγ), 5 (α, ε, ια, ιβ).

- η) *ἑάω-ῶ*
- θ) *κωλύω*
- ι) *βλέπω*
- ια) *βλάπτω*
- ιβ) *λυσιτελῶ*
- ιγ) *εἴρω*
- ιδ) *ζῶ*

2. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α, ομόρριζα των λέξεων *νόμος* και *καινός*, με την απόδοσή τους στα νέα ελληνικά. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.⁹

Α	Β
1. <i>διανομή</i>	α) παράδοξος, αλλόκοτος
2. <i>καινοτόμος</i>	β) ταξινομήση, μοιρασιά
3. <i>νέμεσις</i>	γ) διοικητική περιφέρεια
4. <i>νομός</i>	δ) αναμορφωτής
5. <i>καινότροπος</i>	ε) διαμοιράζω
6. <i>ανακαινιστής</i>	στ) νεωτεριστής
7. <i>καινοφανής</i>	ζ) πρωτοφανής, παράδοξος
8. <i>νομάδες</i>	η) η θεία δίκη
9. <i>κατανέμω</i>	θ) έχει ασυνήθιστη εμφάνιση
10. <i>καινοθήρας</i>	ι) θιασώτης του μοντέρνου
	ια) έχει την επικαρπία
	ιβ) περιπλανώμενοι, χωρίς μόνιμη κατοικία

⁹ 1β, 2στ, 3η, 4γ, 5α, 6δ, 7ζ, 8ιβ, 9ε, 10ι.

3. Να συνδέσετε τις λέξεις ή φράσεις της στήλης Α με την απόδοσή τους στα νέα ελληνικά στη στήλη Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει:

Α	Β
1. λυμαίνομαι	α) ηγέτης
2. άνιημι	β) με τη σύμφωνη γνώμη
3. οί έφεστηκότες	γ) αφήνω
4. οί τοῦ καταλόγου	δ) οι τρισχίλιοι, έμπιστοι οπαδοί των τριακοντα
5. προστάτης	ε) καταστρέφω
6. κύριός είμι + απαρ.	στ) οι έχοντες τα εγχειρίδια
7. οίου δεῖ	ζ) διαγράφω
8. συνδοκοῦν	η) καθήκον
9. ἔργον	θ) έχω το δικαίωμα να ι) τέτοιου, όπως πρέπει

1.4.3. Συνδυασμός άσκησης ανοικτού και κλειστού τύπου

Να συμπληρώσετε τα κενά ακολουθώντας το παράδειγμα και να χρησιμοποιήσετε τις λέξεις που θα φτιάξετε σε σύντομες προτάσεις:¹⁰

- προ + φημί = προφήτης π.χ. κανείς προφήτης δεν είναι δεκτός στον τόπο του (παροιμία)
- κατά + φημί = ...
- α (στερητ.) + φημί = ...
- από + φημί = ...
- α (στερητ.) + θάνατος = ...
- ημι + θνήσκω = ...
- θνήσις + γίγνομαι = ...
- θνήσκω + -τός = ...

¹⁰ κατάφαση, καταφατικός, άφατος, απόφαση, αποφατικός, αθάνατος, ημιθανής, θνησιγενής, (-γένεια) θνητός.

§§ 52 - 53

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να εντοπίσετε στις §§ 52-53 τις αντωνυμίες και να κάνετε λεπτομερειακή γραμματική αναγνώριση.
2. *έννομώτατα*: Να σχηματίσετε τους υπόλοιπους βαθμούς του επιθέτου, στην ίδια πτώση και γένος, και να κλίνετε το θετικό στο θηλυκό γένος και στους δύο αριθμούς.
3. *καλοί, άγαθοί*: Να σχηματίσετε τα παράγωγα επιρρήματα των επιθέτων και στους τρεις βαθμούς. Να κλίνετε το συγκριτικό βαθμό του πρώτου επιθέτου στον ενικό και στο ουδέτερο γένος και του δεύτερου στον πληθυντικό και στο αρσενικό γένος.
4. *άνεπήδησεν, βοηθήσετε*: Να κλίνετε την οριστική παρατατικού και την προστακτική ενεστώτα των ρημάτων, στη φωνή που δίνονται.
5. *γιγνώσκοντες, άκούσας*: Να γράψετε τους αρχικούς χρόνους των ρημάτων. Τι γνωρίζετε για το σχηματισμό του παρακειμένου τους;
6. *επιδείξαι*: Να γράψετε τους αρχικούς χρόνους του ρήματος και να κλίνετε την οριστική του παρατατικού, την προστακτική του ενεστώτα και να γράψετε το απαρέμφατο ενεστώτα και τη μετοχή και στις δύο φωνές.
7. *έξαλείφειν*: Να γράψετε τους αρχικούς χρόνους του ρήματος. Τι γνωρίζετε για το σχηματισμό του παρακειμένου; Να κλίνετε την οριστική και προστακτική παρακειμένου της μέσης φωνής (*άλλήλιμμαι*).

1.2.2. Ερωτήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό - Λάθος” (με διάζευξη)

Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος:

- *άκούσας*: είναι μετοχή αορίστου ενεργ. ή μέσης φωνής;
- *ταῦτα*: είναι οριστική ή δεικτική αντωνυμία;
- *ὄνπερ*: είναι δεικτική ή αναφορική αντωνυμία;
- *άγνωῶ*: είναι συνηρημένο σε -έω ή-όω;

- *μέντοι*: είναι αντιθετικός ή διαζευκτικός σύνδεσμος;
- *γιγνώσκοντες*: είναι μετοχή ή επίθετο της γ' κλίσης;

II. Άσκηση σύζευξης

1. Να συνδέσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει:

Α	Β
1. <i>ἄνδρες</i>	α) κτητική αντωνυμία
2. <i>πάντων</i>	β) επίθετο της β' κλίσης
3. <i>ὑμῶν</i>	γ) υπερθετικός βαθμός επιθέτου
4. <i>ὄδε</i>	δ) δεικτική αντωνυμία
5. <i>ἀσεβέστατοι</i>	ε) προσωπική αντωνυμία
6. <i>ἀγαθοί</i>	στ) αόριστη επιμεριστική αντωνυμία
7. <i>ἐμόν</i>	ζ) ουσιαστικό, ουδ. της γ' κλίσης
8. <i>εὐεξαλειπτότερον</i>	η) κλητική πληθυντικού
9. <i>ὄνομα</i>	θ) ουσιαστικό, αρσ. της β' κλίσης
10. <i>ἐστίαν</i>	ι) ουσιαστικό, θηλυκό της α' κλίσης
	ια) συγκριτικός βαθμός επιθέτου

III. Ασκήσεις κατάταξης

1. Να εντάξετε τις παρακάτω λέξεις στον πίνακα που ακολουθεί:
ὁ, ἀκούσας, ἐπί, ἐγώ, ἰκετεύω, εἶναι, μήτε, ὄν, ἀδικώτατοι, μοι, μόνον, μέντοι, ἔφη, εἰ, ὑμῖν, αὐτοῖς, καί, τό, οὐδέν, ἦ, ἐξαλείφειν.

ἄρθρο	ουσιαστ.	επίθετο	αντων.	ρήμα	επίρρ.	σύνδεσ.	πρόθ.

2. Να εντάξετε στον πίνακα που ακολουθεί τις αντωνυμίες: ταῦτα, ἐγώ, πάντων, ἐμέ, ὄν, ὑμῶν, ὑμῖν, ἐμοί, τοῦτον, ὄνπερ, οὗτοι, τοῦτο, ὄδε, μοι, οὐδέν, ὑμῖν, αὐτοῖς, ἐμόν.

Προσωπικές	Δεικτικές	Κτητικές	Αόριστες	Αναφορικές

IV. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. ἐννομώτατα, ἀδικιώτατοι, ἀσεβέστατοι, καλοί, ἀγαθοί: Να τοποθετήσετε τα επίθετα στον παρακάτω πίνακα, να συμπληρώσετε τους άλλους βαθμούς και να σχηματίσετε και τα παραθετικά των επιρρημάτων τους:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
Επίθετα		
Επιρρήματα		

2. βούλομαι, ἐπιδείξαι: Να συμπληρώσετε στον πίνακα που ακολουθεί το β' ενικό πρόσωπο των χρόνων και εγκλίσεων που ζητούνται:

Μέση φωνή			
Παρακείμενος			
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να εντοπίσετε και να αναγνωρίσετε πλήρως (εισαγωγή, εκφορά, συντακτικό ρόλο) τις δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις.
2. ἢ τό ὑμῶν ἑκάστου: Πώς εκφέρεται ο β' όρος σύνταξης στα αρχαία ελληνικά; Σε ποιες περιπτώσεις παραλείπεται; Να βρείτε ομοιότητες και διαφορές με τον τρόπο εκφοράς του στα νέα ελληνικά.¹¹
3. Να γράψετε όλες τις περιπτώσεις εισαγωγής δευτερεύουσας πρότασης στα αρχαία ελληνικά με τον εἶ.
4. εἰ μή βοηθήσητε ὑμῖν αὐτοῖς: Να αναγνωρίσετε την πρόταση. Να δικαιολογήσετε τον τρόπο εισαγωγής της. Να βρείτε αντιστοιχία με τα νέα ελληνικά. (πβ. μη μου θυμώνεις, αν δε σου φέρομαι καλά μερικές φορές).¹²
5. ἀκούσας, γινώσκοντας: Να χαρακτηρίσετε τις μετοχές και να τις αναλύσετε σε ισοδύναμες προτάσεις.¹³

¹¹ Βλ. σχολ. *Συντακτικό της Νέας Ελληνικής για τη Β' και Γ' Γυμνασίου*, Ο.Ε.Δ.Β., 1978: π.χ.: Η Χριστίνα είναι ψηλότερη **από τη Μαρία**, Καλύτερα να πας εσύ **παρά εγώ**, Εγώ προσπάθησα περισσότερο **από σένα**, Η Ζωή είναι τρία χρόνια μικρότερη **μου**, Περισσότερο έβλαψε **παρά ωφέλησε**, Χτες βράδυ πέρασα καλύτερα **από σήμερα**. Τι νεότερα; (παράλειψη του β' όρου σύγκρισης), Καλύτερα να περάσουμε από δω (παράλειψη του β' όρου σύγκρισης).

¹² Βλ. ό.π., Παρατηρήσεις στους υποθετικούς λόγους: Πολλές φορές, προτάσεις που εισάγονται με το αν δεν είναι υποθέσεις και δεν υπάρχει πραγματικός υποθετικός λόγος. Μ' αυτές εκφράζεται πιο παραστατικά: α) παρομοίωση, β) έντονη αντίθεση, γ) αιτία π.χ.: Δεν απελπίστηκε, αν δεν τα κατάφερε με την πρώτη φορά (= επειδή δεν τα κατάφερε.), δ) αποτέλεσμα, ε) απειλή, στ) ανάπτυξη του αόριστου νοήματος μιας αντωνυμίας ουδετέρου γένους, π.χ. Αν είμαι σήμερα κάτι, το χρωστώ σ' αυτόν (= το ότι είμαι σήμερα ...).

¹³ Αυτή η άσκηση θα δοθεί ανάλογα με τους στόχους που έχει θέσει ο διδάσκων και με το επίπεδο της τάξης.

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ασκήσεις πολλαπλής επιλογής

Να βάλετε σε κύκλο τη σωστή απάντηση:

- *ἀκούσας*
  1. ἐπεὶ ἤκουσε
  2. διότι ἤκουσε
  3. εἰ καὶ ἤκουσε
- *πάντων*
  1. γενική κτητική
  2. γενική διαιρετική
  3. γενική αντικειμενική
- *ἐπὶ Κριτία*
  1. εμπρόθετος της συμφωνίας (μεταφ.)
  2. εμπρόθετος της αναφοράς
  3. εμπρόθετος της εξάρτησης(μεταφ.)
- *κατὰ τοῦτον*
  1. εμπρόθετος της συμφωνίας
  2. εμπρόθετος του τρόπου
  3. εμπρόθετος της αιτίας
- *ὅτι ... ὅδε ὁ βωμός*
  1. ειδική πρόταση αντικείμενο
  2. ειδική πρόταση υποκείμενο
  3. ειδική πρόταση επεξήγηση
- *γιγνώσκοντες*
  1. ἐπειδὴ γινώσκετε
  2. εἰ καὶ γινώσκετε
  3. ἔάν γινώσκητε

II. Άσκηση σύζευξης

Να γράψετε δίπλα από κάθε αριθμό της στήλης Α το γράμμα της στήλης Β που αποδίδει τη συντακτική λειτουργία της αντίστοιχης λέξης ή φράσης. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

A	B
1. ἐξαλείφειν	α) κατηγορούμενο
2. ἐμοί	β) επιθετικός προσδιορισμός
3. τήν κρίσιν	γ) υποκείμενο απαρεμφάτου
4. ἐπιδειξαι	δ) δοτική προσωπική
5. ἀδικώτατοι	ε) τελικό απαρέμφ. ως αντικείμενο

1.3.3. Συνδυασμός ασκήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

Να βάλετε X στο αντίστοιχο τετράγωνο, αν νομίζετε ότι το περιεχόμενο των επόμενων προτάσεων είναι σωστό ή λανθασμένο. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας στις προτάσεις 3, 4, 7.

		Σωστό	Λάθος
1. <i>ἐξαλείφειν</i>	τελικό απαρέμφατο αντικείμενο	☐	☐
2. <i>γιγνώσκοντες</i>	εναντιωματική μετοχή	☐	☐
3. <i>ὄν ἂν βούληται:</i>	δευτερεύουσα αναφορικοῦποθετική πρόταση	☐	☐
.....			
4. <i>τό ὑμῶν ἐκάστου:</i>	β' ὀρος σύγκρισης	☐	☐
.....			
5. <i>ὑμῶν:</i>	αντικείμενο στο <i>θαυμάζω</i>	☐	☐
6. <i>ἀδικώτατοι:</i>	επιθετικός προσδιορισμός	☐	☐
7. <i>εἰ μὴ βοηθήσητε ὑμῖν αὐτοῖς:</i>	δευτερεύουσα υποθετική πρόταση	☐	☐
.....			

1.4. Λεξιλογικές - σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να μεταφέρετε στα νέα ελληνικά τις παρακάτω προτάσεις:

- *ἰκετεύω τὰ πάντων ἐννομώτατα:* .....
- *μὴ ἐπὶ Κριτία εἶναι ἐξαλείφειν:* .....
- *κατὰ τὸν νόμον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοί τὴν κρίσιν εἶναι:* .....
- *τό ἐμόν ὄνομα οὐδέν εὐεξαλειπτότερόν ἐστι ἢ τό ὑμῶν ἐκάστου:* .....

2. Να μεταφέρετε στα αρχαία ελληνικά τις παρακάτω προτάσεις:
- *εκπλήσσομαι για λογαριασμό σας, γιατί δε θα βοηθήσετε τον ίδιο τον εαυτό σας:* .....
  - *δεν αγνοώ ότι αυτός εδώ ο βωμός δε θα με βοηθήσει καθόλου:* .....
  - *σύμφωνα με το νόμο που αυτοί θέσπισαν και εσείς και εγώ να κρίνομαι:* .....
3. Με ποιες λέξεις του κειμένου σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω;¹⁴
• <i>πηδάλιο</i>	<i>εστιατόριο</i>	<i>Νομική</i>	<i>σεβαστός</i>
• <i>ικέτης</i>	<i>αλοιφή</i>	<i>αδίκημα</i>	<i>βούληση</i>
• <i>απόφαση</i>	<i>άγνοια</i>	<i>άκριτος</i>	<i>θαυμαστός</i>
• <i>εξάλειψη</i>	<i>αβοήθητος</i>	<i>γραμματέας</i>	<i>συλλογή</i>
• <i>αυτάρκης</i>	<i>βάση</i>	<i>επίδειξη</i>	<i>διάρκεια</i>
4. Ποια η σημασία των παρακάτω ρημάτων, σύνθετων του *γιγνώσκω* και του *δείκνυμι*; Να γράψετε και από ένα ομόρριζο ουσιαστικό της νέας ελληνικής, ένα για κάθε ρήμα:¹⁵
- *ἀπογιγνώσκω*   *ἐνδείκνυμι*
  - *διαγιγνώσκω*   *ἐπιδείκνυμι*

¹⁴ *πηδάλιο* > ανά-πηδώ, *εστιατόριο* > εστία, *ικέτης* > ικετεύω, *Νομική* > εν-νόμος, *αλοιφή*, *εξάλειψη* > εξ-αλείφω, ευ-εκ-αλειπτός (ευεξάλειπτος), *γραμματέας* > γράφω, *συλλογή* > κατά + λόγος < λέγω, *άκριτος* > κρίσις < κρίνω, *άγνοια* > αγνοώ, *διάρκεια*, *αυτάρκης* > αρκέω-ω < άρκος, *βάση* > βαίνω < βωμός, *επίδειξη* > επί-δείκνυμι, *σεβαστός* > σέβω < ασεβής, *θαυμαστός* > θαυμάζω < θαύμα, *αβοήθητος* > βοηθώ < βοηθός (βοή + θέω), *άγνοια* > γινώσκω, *απόφαση* > φημί, *αδίκημα* > άδικος.

¹⁵ *απογιγνώσκω* = απελπίζομαι, αποφασίζω, αθώνων < απόγνωση, *διαγιγνώσκω* = δια-κρίνω, αποφασίζω < διάγνωση, *ενδείκνυμι* = υποδεικνύω, καταγγέλλω < ένδειξη, *επιδείκνυμι* = αποδεικνύω < επίδειξη.

5. Να γράψετε ουσιαστικά, ρήματα ή επίθετα ετυμολογικώς συγγενή με τη λέξη *εστία*.¹⁶

- συγκεντρώνω σε ορισμένο σημείο φωτεινή δέσμη ή ροή σωματιδίων.
- αναφέρεται στην εστία.
- συμπόσιο, παράθεση γεύματος με τη συμμετοχή πολλών προσώπων
- ιδιοκτήτης εστιατορίου
- ο περιπλανώμενος
- προστάτες της οικογενειακής ζωής (στην αρχαιότητα)

6. *μόνον*: Να σχηματίσετε ουσιαστικά ή επίθετα με πρώτο συνθετικό το επίθετο *μόνος*, σύμφωνα με το παράδειγμα *μόνος + λόγος = μονόλογος*.¹⁷

μόνος + δρόμος =

μόνος + γράμμα =

μόνος + γένος =

μόνος + έτος =

μόνος + κομμάτι =

μόνος + λέξη =

μόνος + κλίνη =

μόνος + ημέρα =

μόνος + πλευρά =

μόνος + στήλη =

μόνος + ζυγός =

μόνος + θέση =

¹⁶ Εστιάζω, εστιακός, εστιάτορας, ανέστιος, οι εφέστιοι θεοί.

¹⁷ μονόδρομος, μονόγραμμα, μονογενής, μονοετής, μονοκόμματος, μονολεκτικός, μονόκλινο, μονοήμερος, μονόπλευρος, μονόστηλος, μονόζυγο, μονοθεσία κ.ά.

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ασκήσεις σύζευξης

1. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α, ομόρριζες των ρημάτων *γιγνώσκω* και *βαίνω*, με την απόδοσή τους στα νέα ελληνικά. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:¹⁸

A	B
1. γνώση	α) τρόπος βαδίσματος
2. άβατος	β) φανερός, φίλος
3. γνωστός	γ) κτίσμα για θυσίες
4. βαθμός	δ) σκαλί, σκαλοπάτι
5. γνώμονας	ε) σημείο επίδοσης μαθητή
6. βάθρον	στ) σοφία, σύνεση, φρόνηση
7. γνώμη	ζ) αθλητική άσκηση στο βάδισμα
8. βήμα	η) απάτητος, αδιάβατος
9. γνώριμος	θ) κρίση, άποψη
10. βωμός	ι) βάση στήριξης
11. άγνοια	ια) κατά βαθμούς, λίγο-λίγο
12. βάδην	ιβ) οικείος
13. βαθμίδα	ιγ) φρόνιμος, συνετός
	ιδ) όργανο που μετράει γωνίες
	ιε) έλλειψη ενημέρωσης

---

¹⁸ 1στ, 2η, 3β, 4ε, 5ιδ, 6ι, 7θ, 8α, 9ιβ, 10γ, 11ε, 12ζ, 13δ.

2. Να συνδέσετε τις λέξεις ή φράσεις της αρχαίας ελληνικής της στήλης Α με την απόδοσή τους στα νέα ελληνικά στη στήλη Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει: ¹⁹

Α	Β
1. ἡ ἐστία	α) βοηθώ κάποιον
2. τὰ ἐννομώτατα πάντων ἰκετεύω	β) βωμός
3. ἐπὶ τινὶ ἐστὶ	γ) ο σύμφωνος με το νόμο
4. ἡ κρίς ἐμοὶ ἐστὶ	δ) απορώ
5. ἀρκῶ τινί	ε) ἰκετεύω σε ὅτι πιο δίκαιο υπάρχει
6. θαυμάζω τινός	στ) αὐτός που διαγράφεται εύκολα
7. καὶ ταῦτα γινώσκοντες	ζ) ἔχει κάποιος το δικαίωμα να..
8. εὐεξάλειπτος	η) και μάλιστα ενώ γνωρίζετε
	θ) δικάζομαι

II. Άσκηση συμπλήρωσης κενών

1. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με παράγωγα της λέξης *δίκη*, απλές ή σύνθετες: ²⁰
- Ο ..... σύλλογος Αθηνών κάλεσε τα μέλη του στη ψηφοφορία της Κυριακής.
  - Να αφήσετε κατά μέρος τα ..... τεχνάσματα.
  - Κάποτε φτάνει η ώρα της θείας ..... Πάντοτε φτάνει.
  - Μην τον εμπιστεύεσαι! Είναι ένας ασήμαντος δικηγόρος, ένας .....
  - Με αντιμετώπισε ..... δικαστού.
  - Μην προσπαθείς να τον πείσεις, ... κόπος.
  - Εκτελέστηκε.....! Τέτοια αδικία!

¹⁹ 1β, 2ε, 3ζ, 4θ, 5α, 6δ, 7η, 8στ.

²⁰ Δικηγορικός, δικηγορίστικα, δίκης, δικηγοράκος (δικηγορίσκος), δίκην, άδικος, άδικαστος.

§§ 54 - 55

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. *κῆρυξ, τοῖς ὑπηρέταις, τῶν φρουρῶν, τὰ ἐγχειρίδια*: Να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις των ονομάτων στον αντίθετο αριθμό από αυτόν που δίδονται.
2. *θραυστάτου, ἀναιδεστάτου*: Να κλίνετε το ουδέτερο γένος των επιθέτων στο θετικό βαθμό, σ' ενικό και πληθυντικό αριθμό.
3. Να εντοπίσετε τις μετοχές και να γράψετε τους αρχικούς χρόνους των ρημάτων στα οποία ανήκουν.
4. *λαβόντες, ἄγνοοῦντες*: Να κλίνετε τις μετοχές στο ίδιο γένος και αριθμό στον οποίο δίνονται.
5. *πράττετε*: Να κλίνετε το ρήμα στην έγκλιση που δίνεται.
6. *εἶλκε, εἶχεν*: Να καταγράψετε τα ρήματα που παίρνουν την ίδια αύξηση με τα ρήματα που δίνονται. (βλ. σχολ. Γραμματική § 269).
7. *εἶπεν, εἰσελθόντες*: Να γράψετε το β' ενικό και πληθυντικό πρόσωπο στις εγκλίσεις του αορίστου β' των ρημάτων. Να σχηματίσετε το απαρέμφατο και τη μετοχή στα τρία γένη, στην ονομαστική του ενικού.
8. *ἐπεκαλεῖτο*: Να κλίνετε την οριστική ενεστώτα και παρατατικού του ρήματος στη φωνή που δίνεται.
9. *παρῆσαν*: Να κλίνετε την οριστική και προστακτική ενεστώτα του ρήματος. Να γράψετε τους αρχικούς χρόνους.
10. *παραδίδομεν*: Να κλίνετε οριστική ενεστώτα, παρατατικού και αορίστου β' του ρήματος στην ενεργητική και μέση φωνή.

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου "Σωστό-Λάθος" (με διάζευξη)

Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος:

- *τούτου* είναι αρσενικού ή ουδέτερου γένους;
- *αὐτῶν* είναι δεικτική ή επαναληπτική αντωνυμία;
- *τουτονί* είναι επίρρημα ή αντωνυμία;

- *ἀπαγαγόντες* είναι μετοχή ενεστώτα ή αορίστου β΄;
- *οὔ* είναι επίρρημα ή αντωνυμία;
- *πράττετε* είναι οριστική ή προστακτική ενεστώτα;
- *εἰκός* είναι μετοχή ή επίθετο;
- *παρήσαν* είναι σύνθετο του *εἰμί* ή του *εἶμι*;

II. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β.

Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

Α	Β
1. <i>ἡγουμένον</i>	α) παρατατικός ενεργητικής φωνής
2. <i>κατακεκοιμένον</i>	β) μετοχή αορίστου β΄
3. <i>ἀπαγαγόντες</i>	γ) δευτερόκλιτο επίθετο
4. <i>ὄρωσα</i>	δ) αόριστος β΄ μέσης φωνής
5. <i>εἶλκον</i>	ε) μετοχή ενεστώτα μέσης φωνής
6. <i>ἐπεκαλεῖτο</i>	στ) μτχ. ενεργητικού παρακειμένου
7. <i>ὁμοίους</i>	ζ) μετοχή μέσου παρακειμένου
8. <i>πλήρες</i>	η) μετοχή αορίστου α΄
9. <i>εἰκός</i>	θ) μτχ. ενεστώτα ενεργητικής φωνής
	ι) παρατατικός μέσης φωνής
	ια) τριτόκλιτο επίθετο

III. Ασκήσεις συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τους πίνακες:

I.

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
	<i>ὁ κῆρυξ</i>	<i>ἡ ὄρωσα</i>		<i>οἱ ἔχοντες</i>
Ονομαστική				
Γενική				
Δοτική				
Αιτιατική			<i>τούς ἀνθρώπους</i>	
Κλητική				

II.

<i>Αρσενικό</i>	<i>Θηλυκό</i>	<i>Ουδέτερο</i>
<i>τουτονί</i>		
		<i>ταῦτα</i>
<i>ἐκεῖνοι</i>		
<i>ἀναιδεστάτου</i>		
		<i>πλήρες</i>
	<i>ὀρώσα</i>	

III.

<i>Θετικός</i>	<i>Συγκριτικός</i>	<i>Υπερθετικός</i>
		<i>θραυστάτου</i>
		<i>ἀναιδεστάτου</i>
<i>πλήρες</i>		

IV.

<i>Απόλυτα</i>	<i>Τακτικά</i>	<i>Πολλαπλ.</i>	<i>Αναλογ.</i>	<i>Χρονικά</i>	<i>Ουσιαστ.</i>	<i>Επιρρ.</i>
<i>ένδεκα</i>						
<i>τριάκοντα</i>						

V.

<i>Οριστική</i>		<i>εἶπεν</i>	<i>ἐκέλευσε</i>
<i>Υποτακτική</i>			
<i>Ενκτική</i>			
<i>Προστακτική</i>	<i>πράττετε</i>		
<i>Απαρέμφατο</i>			
<i>Μετοχή</i>			

VI.

	<i>καθορᾶν</i>	<i>παραδίδομεν</i>	<i>κατακεκριμένον</i>
	<i>καθορῶ</i>	<i>παρέδωκα</i>	<i>κατακέκριμαι</i>
	<i>β' ενικό</i>	<i>γ' ενικό</i>	<i>γ' πληθ.</i>
Οριστική			
Υποτακτική			
Ευκτική			
Προστακτική			
Απαρέμφατο			
Μετοχή			

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να εντοπίσετε όλες τις δευτερεύουσες προτάσεις. Να αναγνωρίσετε το είδος, το συντακτικό τους ρόλο, τον τρόπο εισαγωγής και εκφοράς.
2. Να αναγνωρίσετε τους εμπρόθετους προσδιορισμούς του κειμένου.
3. *ἐκεῖνοι εἰσελθόντες, ἡγουμένου Σατύρου*. Να αναγνωρίσετε το είδος των μετοχών.

Αφού μελετήσετε το φαινόμενο της απόλυτης μετοχής, να αναγνωρίσετε τις παρακάτω μετοχές (προαιρετική άσκηση, ανάλογα με τους στόχους και το επίπεδο της τάξης).

- *ταῦτα ἐπράχθη Κόνωνος στρατηγοῦντος.*
- *δρυός πεσούσης πᾶς ἀνήρ ξυλεύεται.*
- *Κῦρος ἀνέβη ἐπὶ τὸ ὄρος οὐδενός κωλύοντος.*
- *κατακείμεθα ὥσπερ ἐξόν ἡσυχίαν ἄγειν.*
- *οὐκ ἐσώσαμέν σε οἷόν τε ὄν καὶ δυνατόν.*
- *ἐπιπεσών τῇ Φαρναβάζου στρατοπεδείᾳ ... πολλοὶ ἔπεσον.*
- *ἐλθὼν ἐκεῖσε, οὐδεὶς με ἐδέξατο.*

4. Να συμπληρώσετε τα κενά, ώστε να χαρακτηρίζεται πλήρως η συντακτική λειτουργία των λέξεων ή των προτάσεων που δίνονται:

- *ἐκ δέ τούτου*: είναι εμπρόθετος προσδιορισμός του .....
- *ὁ κῆρυξ*: είναι ..... του ρήματος .....
- *τούς ἔνδεκα*: είναι ..... του ρήματος .....
- *ὑμῖν*: είναι ..... του ρήματος .....
- *τουτονί*: είναι ..... προσδιορισμός στο .....
- *τά ἐκ τούτων*: είναι ..... του ρήματος .....
- *ὥσπερ εἰκός*: είναι δευτερ. .... πρόταση, που δηλώνει ..... με εννοούμενο ρήμα το .....
- *οὗ δει*: είναι δευτερεύουσα ..... πρόταση με εννοούμενο υποκείμενο το .....
- *ὅτι ...παρήσαν*: είναι δευτερεύουσα ..... πρόταση, που λειτουργεί ως ..... στη μετοχή ..... εισάγεται με το ..... σύνδεσμο ..... και εκφέρεται με ..... διότι .....

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση σύζευξης

Να γράψετε δίπλα από κάθε αριθμό της στήλης Α το γράμμα της στήλης Β που αποδίδει τη συντακτική λειτουργία της αντίστοιχης λέξης ή φράσης. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

Α	Β
1. <i>ἐπί τόν Θηραμένην</i>	α) τροπική μετοχή, συνημμένη
2. <i>εἰσελθόντες</i>	β) επιθετική μετοχή, αντικείμενο
3. <i>σύν τοῖς ὑπηρέταις</i>	γ) αναφορική μετοχή, επιθ. προσδ.
4. <i>ἡγουμένου</i>	δ) εμπρόθ. προσδ. της εχθρικής κατεύθυνσης
5. <i>κατακεκρυμένον</i>	ε) εμπρόθ. προσδ. της συνοδείας
6. <i>κατά τόν νόμον</i>	στ) εμπρόθ. προσδ. της συμφωνίας
7. <i>λαβόντες</i>	ζ) ονομαστική απόλυτος, χρονική μετοχή
8. <i>ἀπό τοῦ βωμοῦ</i>	η) εμπρόθ. προσδ. της χρονικής ακολουθίας
9. <i>τά γιγνώμενα</i>	θ) γενική απόλυτος τροπική μετοχή

10. *ὄρωσα* ι) κατηγορηματική μετοχή
 11. *ἔχοντες* ια) χρονική μετοχή, συνημμένη
 ιβ) αιτιολογική μετοχή, συνημμένη
 ιγ) εμπρόθ. προσδιορ. της απομάκρυνσης

II. Άσκηση πολλαπλής επιλογής

Να βάλετε σε κύκλο τη σωστή απάντηση:

- *τοῦ θραυστάτου* α) είναι παράθεση στο *Σατύρου*
 β) είναι επιθετ. προσδιορισμός στο *Σατύρου*
 γ) είναι επεξήγηση στο *Σατύρου*
- *οὗ δεῖ* α) είναι δευτερ. αναφορική επιρρηματική
 β) είναι δευτερ. αναφορική παραβολική
 γ) είναι δευτερ. αναφορική ονοματική
- *ὡς δέ ταῦτα εἶπεν* α) *εἰπόντος ταῦτα*
 β) *εἰπὼν ταῦτα*
 γ) *εἰπόντι ταῦτα*
- *καθορᾶν* α) είναι τελ. απαρέμφ. αντικ. στο *ἐπεκαλεῖτο*
 β) είναι απαρέμφατο του σκοπού
 γ) είναι ειδικό απαρέμφ. αντικ. στο *ἐπεκαλεῖτο*
- *ὥσπερ εἰκόσ ποιόν* α) είναι δευτ. αναφ. παραβ. που δηλώνει
 β) είναι ελλιπής παραβ. που δηλώνει *τρόπο*
 γ) είναι ελλιπής παραβ. που δηλώνει *ποσό*
- *Σατύρω* α) είναι δοτική προσωπική
 β) είναι δοτική του μέτρου ή της διαφοράς
 γ) είναι δοτική αντικειμ. από το *ὁμοίους*
- *τοῦ βουλευτηρίου* α) είναι γενική αντικειμ. από το *ἔμπροσθεν*
 β) είναι γενική του τόπου από το *ἔμπροσθεν*
 γ) είναι γεν. που συνάπτεται με το προθετικό
 επίρρημα *ἔμπροσθεν*
- *τῶν φρουρῶν* α) είναι γεν. του περιεχομένου από το *πλήρες*
 β) είναι γενική αντικειμενική από το *πλήρες*

γ) είναι γενική του ποσού από το πλήρες

1.3.3. Συνδυασμός ερωτήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

A. Να βάλετε X στο αντίστοιχο τετραγωνάκι, αν νομίζετε ότι το περιεχόμενο των προτάσεων είναι σωστό ή λανθασμένο. Να δικαιολογήσετε την επιλογή σας στις προτάσεις 3, 4, 5 και 10.

		Σωστό	Λάθος
1. τῶν τριάκοντα:	είναι γενική διαιρετική	☐	☐
2. αὐτῶν:	είναι αντικείμενο της μτχ. ἡγουμένου	☐	☐
3. Θηραμένην:	είναι ἔμμεσο αντικ. του παραδίδομεν	☐	☐
.....			
4. οἱ ἔνδεκα:	είναι υποκείμενο στο πράττετε	☐	☐
.....			
5. ἀπαγαγεῖν:	είναι τελ. απαρ. υποκείμενο του δεῖ	☐	☐
.....			
6. ὁμοίους:	είναι κατηγορούμενο στο αντικεῖμι.	☐	☐
7. πλήρες:	είναι επιθετικός προσδιορισμός	☐	☐
8. ἐγγχειρίδια:	είναι αντικείμενο στο ἔχοντες	☐	☐
9. τῶν φρουρῶν:	είναι γενική αντικειμενική	☐	☐
10. τοῦ βουλευτηρίου:	είναι γενική της αναφοράς	☐	☐
.....			

B. Να τοποθετήσετε στον παρακάτω πίνακα τις επιρρηματικές μετοχές του κειμένου (§§ 54-55). Ποια είδη επιρρηματικών μετοχών υπάρχουν στα νέα ελληνικά; Να γράψετε παραδείγματα:

Επιρρηματικές - συνημμένες μετοχές					
Αιτιολογική ή	Χρονική	Τελική	Εναντιομ.	Υποθετική	Τροπική

Επιρρηματικές - απόλυτες μετοχές			
	<i>Γενική απόλυτος</i>	<i>Αιτιατική απόλυτ.</i>	<i>Ονομαστική απόλ.</i>
<i>Αιτιολογική</i>			
<i>Χρονική</i>			
<i>Εναντιωματική</i>			
<i>Υποθετική</i>			
<i>Τροπική</i>			

<i>Παραδείγματα χρήσης της μετοχής στα νέα ελληνικά</i>	<i>Συνημμένη- Απόλυτη</i>	<i>Είδος</i>

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να μεταφέρετε στα νέα ελληνικά τις παρακάτω λέξεις και φράσεις:

- οὔτος κατακεκριμένος κατά τόν νόμον ἐστίν.....
.....
- τοὔτον ἀπαγαγόντες, οὓ δεῖ, πράττετε τά ἐκ τούτων.....
.....
- οὔτος, ὥσπερ εἰκός, ἐπεκαλεῖτο τούς θεούς.....
.....
- ἡ δέ βουλή ἡσυχίαν εἶχεν.....
.....

2. Να μεταφέρετε στα αρχαία ελληνικά τις παρακάτω λέξεις και φράσεις:

- ο Σάτυρος τον τραβούσε από το βωμό.....
.....

- ο χώρος μπροστά από το βουλευτήριο ήταν γεμάτος από φρουρούς.
.....
- εκείνοι παραβρίσκονταν κρατώντας μαχαίρια:.....
.....
- εκείνοι μπήκαν έχοντας επικεφαλής τους τον Σάτυρο:.....
.....

3. Να βρείτε στα αρχαία ελληνικά λέξεις ομόρριζες της μετοχής *εἶκος*.²¹
4. Να βρείτε λέξεις απλές ή σύνθετες (ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα) της νέας ελληνικής που να έχουν το ίδιο θέμα με τα ρήματα *ἔλκω* και *ἡγοῦμαι*.²²
5. Να γράψετε σύντομες προτάσεις στα νέα ελληνικά με λέξεις ετυμολογικά συγγενείς με το ρήμα *πράττω*.²³
6. Ποια είναι η σημασία των παρακάτω ρημάτων, σύνθετων του *δίδωμι*; Να γράψετε και από ένα παράγωγο ουσιαστικό της νέας ελληνικής, ένα για κάθε ρήμα:²⁴
• <i>ἀναδίδωμι</i>	<i>ἀντιδίδωμι</i>	<i>ἀποδίδωμι</i>	<i>μεταδίδωμι</i>
• <i>διαδίδωμι</i>	<i>ἐκδίδωμι</i>	<i>ἐπιδίδωμι</i>	
7. Με ποιες λέξεις του κειμένου σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω;²⁵
• <i>αναίδεια</i>	<i>παράδοση</i>	<i>κρίμα</i>	<i>λαβή</i>
• <i>απαγωγή</i>	<i>ένδεια</i>	<i>απρόσκλητος</i>	<i>κάτοψη</i>
• <i>γένος</i>	<i>ανήσυχος</i>	<i>σχέση</i>	<i>κάτοπτρον</i>
• <i>ομοίωση</i>	<i>αιδεσιμώτατος</i>	<i>δώρο</i>	<i>κατακριτέος</i>

²¹ *Εικών, επι-εικής, εικάζω, εικασία, εικαστός.*

²² *Ἐλκυθρο, ἐλκτικός, ἔλκυση, ἐλκυσμός, ἐλκυστικός, ἐλκυστικότητα, ἐλκύω, ἔλξη, ρουμουκλώ, ἀνελκυστήρας, καθέλκυση, διελκυστίνδα κ.ά. / ηγεμόνας, ηγέτης, ηγεσία, ηγετικός, ηγήτορας, ηγούμενος, καθηγητής κ.ά.*

²³ *πράξη, πράγμα, πραγματικότητα, πραγματικός, πρακτικός, πράκτορας, πρακτορείο, άπρακτος κ.ά.*

²⁴ *παράγω, ανταλλάσσω την περιουσία μου, επιστρέφω κάτι που οφείλω, διαμοιράζω, παντρεύω, προοδεύω, δίνω κάποιο μέρος από το όλο. Παράγωγα: Ανάδοση (αναθυμίαση, απόπνοια), αντίδοτο, απόδοση, διάδοση, έκδοση, επίδοση, μετάδοση.*

²⁵ *Ἄναιδής, παρα-δίδωμι, κατα-κρίνομαι, λαμβάνω, ἀπάγω, δεῖ, ἐπι-καλοῦμαι, καθορῶ, πρᾶττω, γίγνομαι, ἡσυχία, ἔχω, ὄρω, ὅμοιος.*

- λαβίδα   απαγωγικός   δέηση   επίκληση
- όραμα   γενεά   σχήμα   όψη

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. *Ασκήσεις σύζευξης*

1. Να συνδέσετε τις λέξεις ή φράσεις της αρχαίας ελληνικής της στήλης Α με την απόδοσή τους στα νέα ελληνικά στη στήλη Β. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

A	B
1. ἡγοῦμαι	α) καλῶ κάποιον σε βοήθεια
2. κατακρίνω	β) παρευρίσκομαι
3. οὐ̅ δεῖ	γ) αδρανῶ
4. ὥσπερ εἰκός	δ) οδηγῶ
5. ἐπικαλοῦμαι	ε) ὅπως ἦταν φυσικό
6. καθορῶ	στ) ὅπως πρέπει
7. ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις	ζ) κοντά στο κιγκλίδωμα
8. πάρειμι	η) παρατηρῶ
	θ) καταδικάζω
	ι) ὅπου πρέπει

2. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με τις παράγωγες ή τις ομόρριζές της στη στήλη Β, γράφοντας μπροστά από κάθε γράμμα τον ή τους αριθμούς από τη στήλη Β. Κανένα στοιχείο της στήλης Β δεν περισσεύει:²⁶

A	B
α) βουλευτήριο	1. εργολάβος
β) πλήρης	2. οπτικός
γ) πάρειμι	3. βούλευμα
δ) ὄρῶ	4. πληρότητα
ε) λαμβάνω	5. επανειλημμένα
	6. παρόν
	7. παρουσιαστής

²⁶ α) 3, 9, 11 β) 4, 8, 10 γ) 6, 7, 15 δ) 2, 12, 14 ε) 1, 5, 13.

8. πληροφορώ
9. βουλευτής
10. πληρεξούσιος
11. βουλευτικός
12. ύποπτος
13. αντιληπτός
14. είδωλο
15. παρετυμολογία

II. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με λέξεις ομόρριζες του ρήματος *ὄρω*, απλές ή σύνθετες. (Τα θέματα του ρήματος είναι: *Φορα-* = *ορα-*, *οπ-*, *Φειδ-* = *ειδ-*, *Φιδ-* = *ιδ-*).²⁷

- Συχνά βρίσκεται σε έκσταση και βλέπει .....
- Τα βουνά και άλλες ανωμαλίες του εδάφους περιορίζουν την ..... μας στον ορίζοντα.
- Η ..... (κλάδος της Φυσικής) διδάσκει ότι το φως διαθλάται.
- Στα Ελευσίνια μυστήρια ορίζονταν ..... (< *έφορῶ*), οι οποίοι παρακολουθούσαν και πρόσεχαν τη σωστή τέλεσή τους.
- Κάποτε τα ..... τους ήταν τα ξύλα, τ' άστρα και τα δέντρα. Τώρα προσκυνάνε τα αστέρια της μουσικής και του ποδόσφαιρου.
- Δεν μου εμπνέει καμιά εμπιστοσύνη. Μου φαίνεται πολύ ..... πρόσωπο.

²⁷ οράματα, ορατότητα, οπτική, επόπτες, είδωλα, ύποπτο (< *ύφορῶ*).

2. Να συμπληρώσετε τα κενά στο παρακάτω γλωσσο-παίγνιο του Ν. Βαριδιάμπαση από την Εφημερίδα *Ελευθεροτυπία*, 22-8-98, με τίτλο “Ο Σάχης”, με λέξεις απλές και σύνθετες ομόρριζες του ρήματος *έχω*.²⁸

“**Σάχης** ήταν το παρανόμι του. Το πραγματικό του όνομα δεν το γνώριζε κανείς. “Καλώς το **Σάχη**”. Πάμφτωχος αλλά αξιοπρεπής. “Τα **έχω** όλα...” Τώρα που το σκέπτομαι, βλέπω να υπάρχει μια γλωσσική αναλογία ανάμεσα στο όνομα **Σάχης** και στη φράση “Τα **έχω** όλα”. Το **έχω** παράγεται από ρίζα **σεχ-* όπως και ο **Σάχης**. Στα σανσκριτικά *sah-as* ονομάζεται η ισχύς και *Sah-anas* είναι ο ισχυρός, δυνατός. Εδώ ανήκει το παράγγελμα ..... που λέμε στο σάκι: “ο βασιλιάς σου σε κίνδυνο”, αλλά και ο Πατι-**σάχ** ο πολυχρονεμένος, που ακούγαμε στους αίνους του Χατζηαβάτη μικροί, αυτός ο κραταιός (**σάχ**) και κύριος (πάτι) όλων, δηλαδή ο μέγας βασιλεύς και σουλτάνος.

Από τη **σεχ-*, **σαχ-*, απ’ όπου και ο **Σάχης** και το **έχω**, παράγονται ακόμη οι λέξεις: ..... (= ασυγκράτητος), ... (= φιλικός δεσμός), ... (= συνήθεια), ... (= συμμετοχή), ... (= η καλή υγεία). Ακόμη οι: ..... (= ο επόμενος, ο ακόλουθος), ... (= από εδώ και πέρα), ... (= έξω, μακριά), ... (= υποφερτός), ... (= ορμητικός), ... (= συμβαίνει χωρίς διακοπή) ..... (= συνετός, μυαλωμένος) και θηλυκά ουσιαστικά, όπως ..... (< κατέχω), ..., (< υπερέχω) ..... (< ανέχομαι) και αρσενικά, όπως ..... (= βαρκάρης), ... (= κλειδοκράτορας) κ.ά. Ο **Σάχης** ήταν λίγο απ’ όλα: ..... (= μυαλωμένος), ... (= υποφερτός) στις παρέες, πρόσ-**εχε** αυτά που θα έλεγες, ... (= δε φανερώνει ό,τι του εμπιστεύσαι) και στα λόγια ..... (= μπορεί να περιλάβει πολλά). Με ..... (= δύναμη αντιστάσεως) στο πιτό. **Ισχύς** του το Γνώθι σαντόν και το Μηδέν Αγαν. Η σκέψη του τον έκανε ένα ..... (= φρούριο) **σχεδόν “εχίνο” (= αχινό)** και το κυριότερο τα αν-**εχόταν** όλα. Δεν δειλίαζε. Αποβραδής μας αποχαιρέτησε χωρίς να αντιληφθούμε την απόφασή του για το μεγάλο ταξίδι. (.....) Οι κουτσομπόλες έλεγαν πως **είχε** ερωτευτεί τη Σοράγια του νησιού κάποτε και γι’ αυτό τον έλεγαν **Σάχη**. Και όμως ήταν **Σάχης** με τα όλα του, επειδή τα “**είχε** όλα” δικά του. Πέρασαν δέκα χρόνια από τότε”.

²⁸ Το άρθρο παρουσιάζεται διασκευασμένο κατά τι για τις ανάγκες της άσκησης. Οι λέξεις που λείπουν: ακατάσχετος, σχέσις, έξις, μέθεξις, ευεξία, εξής εφεξής, εκτός, ανεκτός, ακάθεκτος, συνεχής, νουνεχής, κατοχή, υπεροχή, ανοχή, λεμβούχος, κλειδούχος, νουνεχής, ανεκτός, εχέμυθος, περιεκτικός, αντοχή, οχυρό.

§ 56

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να εντοπίσετε τα κύρια και προσηγορικά ουσιαστικά της γ' κλίσης και να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις στον ίδιο αριθμό.
2. Να καταγράψετε όλους τους ρηματικούς τύπους (και απαρέμφατα και μετοχές) της § 56 που έχουν ως υποκείμενο τον Θηραμένη. Δίπλα από κάθε ρήμα να γραφεί το β' ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα και του μέλλοντα.
3. *δηλοῦντα, σιωπήσειε*: Να γράψετε τα απαρέμφατα όλων των χρόνων στην ενεργητική φωνή.
4. *ἀναγκαζόμενος, παρεστηκότος*: Να γράψετε τις μετοχές όλων των χρόνων της μέσης φωνής και στα τρία γένη στην ονομαστική του ενικού αριθμού.
5. *ἔστω, οἰμῶξοιτο*: Να κλίνετε τους τύπους στην ἐγκλίση που δίνονται.
6. *ἀγνοῶ, σιωπῶ*: Να γράψετε το γ' ενικό και γ' πληθυντικό πρόσωπο των ρημάτων στις εγκλίσεις του ενεστώτα της ίδιας φωνής.
7. *φρόνιμον, παιγνιῶδες*: Να γράψετε τα επίθετα στα τρία γένη του θετικού βαθμού και να κλίνετε το θηλυκό γένος τους σ' ενικό και πληθυντικό αριθμό.
8. *τῶ καλῶ, μεγάλῃ*: Να γράψετε τα επίθετα στην ίδια πτώση και γένος και στους τρεις βαθμούς και να κλίνετε το συγκριτικό βαθμό του πρώτου (στο θηλυκό γένος) και το θετικό βαθμό του δεύτερου (στο ουδέτερο γένος) και στους δύο αριθμούς.
9. *οἷα, τοῦτο, ἐκεῖνο*: Να αναγνωρίσετε λεπτομερειακά τις αντωνυμίες και να τις κλίνετε στο γένος και αριθμό που δίνονται.
10. *μάλα*: Να σχηματίσετε τα παραθετικά του επιρρημάτος.

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις αντικειμενικού τύπου

I. Άσκηση του τύπου “Σωστό-Λάθος” (με διάξευξη)

Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει το λάθος:

- *ἀπήγαγον* είναι παρατατικός ή αόριστος β΄;
- *δηλοῦντα* είναι αρσενικού ή ουδετέρου γένους;
- *ἐπήρετο* είναι αόριστος β΄ ή παρατατικός;
- *ἔπιε* είναι παρατατικός ή αόριστος β΄;
- *ἔφασαν* είναι παρατατικός ή αόριστος β΄;
- *ἀγνοῶ* είναι συνηρημένο σε -έω ή σε -όω;
- *ἀγαστόν* είναι επίθετο ή μετοχή;
- *οἶα* είναι αναφορική ή αόριστη αντωνυμία;

II. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν. Οι απαντήσεις να δοθούν με βάση το ρόλο των παρακάτω λέξεων στο κείμενο:

A	B
1. <i>ἐπεί</i>	α) συμπλεκτικός (αποφατ.) σύνδεσμος
2. <i>ἔν</i>	β) υποθετικός σύνδεσμος
3. <i>ἄν</i>	γ) επίρρημα ποσοτικό
4. <i>γε</i>	δ) χρονικός σύνδεσμος
5. <i>ὅτι</i>	ε) αριθμητικό απόλυτο
6. <i>μήτε ... μήτε</i>	στ) αντιθετικός σύνδεσμος
7. <i>μέν ... δέ</i>	ζ) διαξενκτικός σύνδεσμος
8. <i>μάλα</i>	η) αιτιολογικός σύνδεσμος
	θ) εγκλιτικό μόριο
	ι) ειδικός σύνδεσμος

III. Ασκήσεις συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τους πίνακες:

I.

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Ονομαστική	τό ρῆμα			
Γενική				
Δοτική				
Αιτιατική		τόν ἄνδρα		
Κλητική				

II.

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
		οἷα
		τοῦτο
αὐτοῦ		
		έν
		ἐκεῖνο
		παιγνιώδες

III.

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
μάλα		
μεγάλη		
καλῶ		

IV.

Απόλυτα	Τακτικά	Πολλαπλ.	Αναλογ.	Χρονικά	Ουσιαστ.	Επιρρ.
ἔν						

V.

Οριστική	<i>ἀπήγαγον</i>		<i>σιωπήσειεν</i>
Υποτακτική			
Ενκτική			
Προστακτική		<i>ἔστω</i>	
Απαρέμφατο			
Μετοχή			

VI.

	<i>ἀπολιπεῖν</i>	<i>λειπόμενον</i>	<i>ἔπασχεν</i>
	<i>Αόριστος β'</i>	<i>Ενεστώτας</i>	<i>Μέλλοντας</i>
	<i>β' ενικό</i>	<i>γ' ενικό</i>	<i>γ' πληθ.</i>
Οριστική			
Υποτακτική			
Ενκτική			
Προστακτική			
Απαρέμφατο			
Μετοχή			

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να εντοπίσετε όλες τις δευτερεύουσες προτάσεις του κειμένου. Να αναγνωρίσετε το είδος, το συντακτικό τους ρόλο, τον τρόπο εισαγωγής και εκφοράς.
2. Να αναγνωρίσετε τους εμπρόθετους προσδιορισμούς του κειμένου.
3. *δηλοῦντα, ἀναγκαζόμενος, τό λειπόμενον, ἀποκοτταβίσαντα, παρεστηκός.* Να αναγνωρίσετε το είδος των μετοχών και να τις αναλύσετε στις αντίστοιχες δευτερεύουσες προτάσεις.

4. “Ἄν δέ σιωπῶ, οὐκ ἄρ’ οἰμώξομαι;”: Να αναγνωρίσετε το είδος του υποθετικού λόγου και να τον μετατρέψετε στο β’ είδος, ώστε να δείχνει κάτι αντίθετο του πραγματικού.²⁹
5. Ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος ὅτι οἰμώξοιτο, εἰ μὴ σιωπήσειεν, ἐπήρετο: Να εντοπίσετε τη μορφή του πλαγίου λόγου και να τον μετατρέψετε σε ευθύ. Πότε ένας υποθετικός λόγος λέγεται εξαρτημένος;³⁰
6. Να αναγνωρίσετε το είδος και το συντακτικό ρόλο των απαρεμφάτων του κειμένου.
7. οἷα ἔπασχεν: Να αναγνωρίσετε τη δευτερεύουσα πρόταση και να την μετατρέψετε σε μορφή του ευθέως λόγου.³¹
8. Να συμπληρώσετε τα κενά, ώστε να χαρακτηρίζεται πλήρως η συντακτική λειτουργία των λέξεων ή των προτάσεων που δίνονται:
  - *διὰ τῆς ἀγορᾶς*: είναι εμπρ. προσδιορ. που δηλώνει .....
  - *μεγάλη*: είναι ..... προσδιορισμός στο .....
  - *οἷα*: είναι ..... του .....
  - *αὐτοῦ*: είναι γενική ..... στο .....
  - *ἀποθνήσκειν*: είναι ..... απαρέμφατο, που λειτουργεί ως ..... στο .....
  - *Κριτία*: είναι δοτική ..... στο .....
  - *ὅτι ταῦτα ἀποφθέγματα οὐκ ἀξιόλογα*: είναι δευτερεύουσα ..... πρόταση, που λειτουργεί ως ..... στο .....
  - *τό μὴ ἀπολιπεῖν*: είναι ..... απαρέμφατο, που λειτουργεί ως ..... στο .....
  - *τοῦ θανάτου*: είναι ..... στη μετοχή ..... διότι .....

²⁹ *Εἰ δέ ἐσιώπων, οὐκ ἄρ’ ὀμώξα ἄν;*

³⁰ *“ἔάν μὴ σιωπήσης, οἰμώξει”*

³¹ *“ποῖα πάσχω;”*

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση σύζευξης

Να γράψετε δίπλα από κάθε αριθμό της στήλης Α το γράμμα της στήλης Β που αποδίδει τη συντακτική λειτουργία της αντίστοιχης λέξης ή φράσης.

Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

A	B
1. οί δέ	α) δοτική προσωπ. χαριστική
2. τῆ φωνῆ	β) γενική κτητική
3. εἰπεῖν	γ) δοτική του οργάνου
4. αὐτόν	δ) ειδικό απαρέμφατο αντικείμενο
5. Κριτία	ε) υποκείμενο ρήματος
6. αὐτοῦ	στ) κατηγορηματικός προσδιορισμός
7. ἀποφθέγματα	ζ) γενική υποκειμενική
8. οἷα	η) επιθετικός προσδιορισμός
9. τοῦ ἀνδρός	θ) δοτική του τρόπου
10. μεγάλη	ι) υποκείμενο απαρέμφατο ετεροπρ. ια) σύστοιχο αντικείμενο ιβ) κατηγορούμενο στο ταῦτα

II. Άσκηση πολλαπλής επιλογής

Να βάλετε σε κύκλο τη σωστή απάντηση:

- *διά τῆς ἀγορᾶς*
  - α) εμπρόθετος προσδιορισμός του μέσου
  - β) εμπρόθετος προσδιορισμός του τρόπου
  - γ) εμπρόθ. προδιορ. της κίνησης (διά τόπου)
- *τῆ φωνῆ*
  - α) δοτική του μέσου
  - β) δοτική του τρόπου
  - γ) δοτική του οργάνου
- *αὐτοῦ*
  - α) γενική κτητική στο ρῆμα
  - β) γενική υποκειμενική στο ρῆμα
  - γ) γενική αντικειμενική στο ρῆμα

- *ὅτι οἰμώξιτο* α) ειδική πρόταση, επεξήγηση
β) ειδική πρόταση, υποκειμένο
γ) ειδική πρόταση, αντικείμενο
- *δηλοῦντα* α) ἐπεὶ ἐδήλου
β) ἐν ᾧ ἐδήλου
γ) ἐπειδὴν δηλώση
- *ἀναγκαζόμενος* α) ἐπειδὴ ἀναγκάζεται
β) ἐπειδὴν ἀναγκασθῆ
γ) ἐπειδὴ ἠναγκάζεται
- *τό λειπόμενον* α) ὃ ἐλείπετο
β) ὃ λείπεται
γ) ὅσον λείπεσθαι
- *ἔστω* α) δηλώνει δέηση ή παράκληση
β) δηλώνει ευχή
γ) δηλώνει συγκατάθεση ή παραχώρηση
- *τό μή ἀπολιπεῖν* α) ἑναρθρο ἀπαρέμφατο, υποκειμένο
β) ἑναρθρο ἀπαρέμφατο, αντικείμενο
γ) ἑναρθρο ἀπαρέμφατο, επεξήγηση

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να μεταφέρετε στα νέα ελληνικά τις παρακάτω λέξεις και φράσεις:

- *τό φρόνιμον καί τό παιγνιώδες τῆς ψυχῆς*: .....
- .....
- *ἀποκοτταβίζω*: .....
- .....
- *Κριτία τῶ καλῶ*: .....
- .....
- *τοῦ θανάτου παρεστηκότος*: .....
- .....
- *οὐκ ἄρ' οἰμώξομαι*: .....
- .....

2. Να σχηματίσετε επίθετα στα αρχαία ελληνικά, παράγωγα από ρήματα, με την παραγωγική κατάληξη *-ιμος* (π.χ. *φρόνιμος* < *φρονέω-ῶ* = ο ικανός να φρονεί, ο συνετός) και επίθετα παράγωγα από ουσιαστικά, με την παραγωγική κατάληξη *-ώδης* (π.χ. *παιγνιώδης* < *παίγνιον*), που δηλώνουν *πλησμονή*, δηλαδή αφθονία από εκείνο που δηλώνει το πρωτότυπο όνομα.³²
3. Να γράψετε ουσιαστικά και επίθετα της νέας ελληνικής, συγγενή ετυμολογικά με το ουσιαστικό *ρήμα* < *εἶρω* = *μιλάω*, *αφηγούμαι* και να σχηματίσετε αντίστοιχες προτάσεις, μία για κάθε όνομα.³³
4. Να σχηματίσετε ρηματικά επίθετα στα αρχαία ελληνικά σε *-τος* από τα παρακάτω ρήματα που να σημαίνουν: α) ό,τι και η μετοχή του παθητικού παρακειμένου, β) εκείνον που μπορεί να πάθει ή γ) εκείνον που αξίζει να πάθει αυτό που δηλώνει το ρήμα: π.χ. *αγαστός* < *άγαμαι* = *θαυμαστός*.
- *Λύω*, *γράφω*, *γλύφω*, *πλέκω*, *μείγνυμι*, *πλάττω*, *γιγνώσκω*, *καλώ*.³⁴
  - *άλισκομαι*, *βαίνω*, *ιάομαι-ῶμαι*, *όράω-ῶ*, *ἄπτομαι*, *πρόσ-εimi*.
  - *ἀγαπάω-ῶ*, *ἐπαινέω-ῶ*, *σέβομαι*, *θαυμάζω*, *πείθομαι*.
5. Να μεταφέρετε στα αρχαία ελληνικά τις παρακάτω λέξεις και φράσεις:
- *εκείνος μεγαλόφωνα φανέρωνε τα όσα πάθαινε:* .....
  - .....
  - *στην υγεία του όμορφου Κριτία:* .....
  - *μέσω της αγοράς:* .....
  - .....
  - *θα θρηνήσει γοερά, αν δε σιωπήσει:* .....
  - .....

³² π.χ. *μάχ-ομαι* < *μάχιμος*, *ώφελέω-ῶ* < *ώφέλιμος*, *βιώσ-ιμος* < *βιόω-ῶ*, *ναυπηγήσ-ιμος* < *ναυπηγῶ*, *ό*, *ή* *ἀφρ-ώδης*, *τό* *αφρῶδες* < *ἀφρός*, *αἵματ-ώδης* < *αἷμα*, *ἀκανθ-ώδης* < *ἀκανθα*, *λυσσ-ώδης* < *λύσσα*, *μανιώ-δης* < *μανία* κ.ά.

³³ *ρητός*, *άρρητος*, *ρήτορας*, *ρητορική*, *ρήση*, *ρήτρα*.

6. Να γράψετε στα αρχαία ελληνικά από ένα αντίθετο για τις παρακάτω λέξεις: *δηλώω-ῶ*, *κακῶς πάσχω*, *σιωπάω-ῶ*, *ἀποθνήσκω*, *λείπομαι*, *οἰμώζω*.³⁵

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ασκήσεις σύζευξης

1. Να συνδέσετε τις λέξεις και φράσεις της αρχαίας (στήλη A) με την απόδοσή τους στη νέα ελληνική (στήλη B). Τρία στοιχεία της στήλης B περισσεύουν:

A	B
1. ἀπόφθεγμα	α) αξιαγάπητος
2. ἀγαστός	β) θρηνώ μεγαλόφωνα
3. τό φρόνιμον	γ) ἔλεγαν ὅτι εἶπε αὐτός
4. ἔφασαν εἰπεῖν αὐτόν	δ) ἀπαντῶ ρωτώντας
5. ἐπερωτῶ	ε) θαυμαστός
	στ) αυτοκυριαρχία
	ζ) ο λόγος
	η) λένε ὅτι εἶπαν

2. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης A με τις λέξεις της νέας ελληνικής της στήλης B, με τις οποίες έχει κοινό θέμα (σε σύνθεση ή μη), γράφοντας μπροστά από κάθε αριθμό της στήλης A το ή τα γράμματα από τη στήλη B.³⁶

A	B
1. πίνω	α) ημιθανής
2. ἀγορά < ἀγείρω	β) σωφρονιστήριο
3. φωνή < φάσκω	γ) προφήτης
4. πάσχω	δ) πένθος

³⁴ λυ-τός (λελυμένος), γραπ-τός, γλυπ-τός, μεικ-τός, πλασ-τός, γνωσ-τός, κλη-τός, ἄλω-τός, βα-τός, ἰα-τός, ὄρα-τός, ἄπτός (θ. ἄφ-), προσ-ιτός, ἀγαπη-τός, ἐπαινε-τός, σεπ-τός, θαυμασ-τός, πισ-τός (θ. πιθ-).

³⁵ Κρύπτω, εὖ πάσχω, φράζω, ζήω-ῶ, περισσεύω, χαίρω.

³⁶ 1ε, ιγ, ιε, 2στ, ιδ, 3ζ, ι, 4δ, η, ια, 5α, θ, 6γ, ιβ, 7β.

5. ἀπο-θνήσκω

6. φημί

7. φρόνιμος

ε) ποτήρι

στ) πανηγύρι

ζ) επιφώνημα

η) πάθος

θ) αθανασία

ι) εκφωνητής

ια) απαθής

ιβ) κατάφαση

ιγ) πότης

ιδ) συναγερμός

ιε) πώμα (= υγρό)

II. Άσκηση συμπλήρωσης

1. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με λέξεις ομόρριζες του ρήματος *λείπω*, απλές ή σύνθετες. (Τα θέματα του ρήματος είναι: ισχυρό *λειπ-*, με ποιοτική μεταβολή *λοιπ*, ασθενές *λιπ-*). Δίπλα στα σύνθετα να γράψετε τα συνθετικά τους μέρη:³⁷

- η ανεπάρκεια του νερού = ... (λείπω + ύδωρ)
- το υπόλειμμα, το απομεινάρι, το σώμα του νεκρού = ...
- η λιγόλεπτη διακοπή = ...
- η κατά διαστήματα διακοπή της κανονικής λειτουργίας οργάνου = ...
- ξαφνική και παροδική απώλεια της συνείδησης = ...
- στρατιώτης που εγκαταλείπει αυθαίρετα τις τάξεις του στρατού = ...
- απουσία, ανεπάρκεια, ελάττωμα, γεωμετρικό σχήμα που προκύπτει με την πλάγια τομή κυλίνδρου = ...
- έλλειψη αρσενικού πληθυσμού, έλλειψη σπουδαίων προσώπων = ...

³⁷ λειψυδρία, λείψανο, διάλειμμα, διάλειψη, λιποθυμία, λιποτάκτης, έλλειψη, λειψανδρία.

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Εντυπωσιακή χαρακτηρίζει ο A. Lesky τη σκηνή της καταδίκης και της θανάτωσης του Θηραμένη, όπως την ιστορεί ο Ξενοφών στα *Έλληνικά*. Να προβάλλετε τα βασικά χαρακτηριστικά της σκηνής και να δικαιολογήσετε με τρόπο τεκμηριωμένο τον χαρακτηρισμό του Lesky.
2. Στην ενότητα είναι έντονη η παρουσία του ευθέως λόγου. Τι κατά τη γνώμη σας εξυπηρετεί; Να αφηγηθείτε, χρησιμοποιώντας τρίτο πρόσωπο, στη νέα ελληνική το περιεχόμενο της ενότητας.
3. Να εντοπίσετε τα ρήματα της § 50 που σχηματίζουν αόριστο β' και να γράψετε σ' αυτό τον χρόνο τα απαρέμφατα και τη μετοχή τους στα τρία γένη, στην ονομαστική του ενικού.
4. Να εντοπίσετε τα προσηγορικά ουσιαστικά της § 51 και να γράψετε τη δοτική και κλητική πτώση τους και στους δύο αριθμούς.
5. Να καταγράψετε τις ονοματικές προτάσεις των §§ 52-53 και να δηλωθεί η εξάρτηση, ο συντακτικός τους ρόλος και η εκφορά τους.
6. Να καταγράψετε τα ρήματα των §§ 52-53 που έχουν ως υποκείμενο τον Θηραμένη (και τα απαρέμφατα και τις μετοχές). Δίπλα από κάθε ρήμα να γράψετε το β' πληθυντικό πρόσωπο παρατατικού και μέλλοντα.
7. Με ποιες λέξεις των §§ 52-53 έχουν ετυμολογική σχέση οι παρακάτω λέξεις της ν.ε. *πηδάλιο, αλοιφή, άκροτος, διάρκεια, βάση, απόφαση, εξάλειψη, αδίκημα, αυτάρκης*.
8. Να καταγράψετε τα απαρέμφατα των §§ 55-56 και να αναγνωρίσετε το είδος και το συντακτικό τους ρόλο. Δίπλα στο κάθε απαρέμφατο να γράψετε το γ' πληθυντικό πρόσωπο σ' όλες τις εγκλίσεις του αορίστου β'.
9. Να καταγράψετε τις μετοχές της § 54, να αναγνωρίσετε το είδος τους και στη συνέχεια να γράψετε για την καθεμιά το γ' ενικό πρόσωπο των εγκλίσεων του παρακειμένου.
10. Να σχηματίσετε φράσεις στη νέα ελληνική που να περιέχουν τις λέξεις: *όραμα, ορατότητα, οπτική, επόπτης, είδωλο, ύποπτος* (ομόρριζες του ρ. *δράω-ῶ*) και *λειψυδρία, λειψανδρία, λείψανο, λιποτάκτης, λιποθυμία, διάλειμμα* (ομόρριζες του ρ. *λείπω*).

Ξενοφώντος *Ελληνικά*, Βιβλίο Β', Κεφ. IV

§§ 18 - 19

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. α) “*Ταῦτα δ’ εἰπών*”: Με ποιους τρόπους είχε παρακινήσει ο Θρασύβουλος τους στρατιώτες σε μάχη (§§ 12-17);
β) Γιατί δεν έδωσε αμέσως το πρόσταγμα της μάχης, αλλά “*ἡσυχίαν εἶχε*”;
2. Ποιο είναι το περιεχόμενο του λόγου του μάντη; Πώς το κρίνετε;
3. α) Πώς χαρακτηρίζετε το μάντη από τα λόγια και τα έργα του;
β) Γνωρίζετε από την ιστορία άλλα παραδείγματα ατόμων που έδειξαν παρόμοια αυταπάρηση με του ανώνυμου μάντη;
4. Πώς συμπεριφέρθηκαν οι δημοκρατικοί στους νεκρούς συμπολίτες τους; Τι δείχνει η στάση τους αυτή;
5. Ποιες αξίες ή πεποιθήσεις του Ξενοφώντα διαφαίνονται στις §§ 18 -19;
6. Πώς χαρακτηρίζετε το ύφος του ιστορικού στην πρόρρηση του μάντη;
7. Τι σήμαινε η *σχύλευσις* των νεκρών για τους αρχαίους Έλληνες; Ποια παραδείγματα από τον Όμηρο ανακαλεί στη μνήμη σας η αναφορά στο θέμα αυτό;
8. Τι εννοεί ο Ξενοφών με τη φράση “*τούς νεκρούς ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν*”;

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. α) Ποια ήταν η στάση του μάντη κατά την ώρα της μάχης;
β) Γιατί, κατά τη γνώμη σας, επελέγη η *διάβασις* του Κηφισού ως τάφος του;
2. Ποια φράση του κειμένου περιγράφει την έκβαση της μάχης;
3. Σε ποια σημεία των §§ 18-19 είναι εμφανής η πίστη του Ξενοφώντα στη θεία παρέμβαση;

4. Ποιοι ολιγαρχικοί έχασαν τη ζωή τους στη μάχη αυτή; Ποιες απώλειες είχαν οι δημοκρατικοί;
5. Από ποια σημεία του κειμένου φαίνεται ότι ο ιστορικός γνωρίζει τα στρατιωτικά πράγματα;

1.1.3. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Σε ποια χρονική στιγμή, σύμφωνα με το μάντη, θα έπρεπε να επιτεθούν οι δημοκρατικοί ενάντια στους εχθρούς και γιατί;
2. Μελετητές του Ξενοφώντα επισημαίνουν ότι συχνά ο ιστορικός αφηγείται γεγονότα ήσσονος σημασίας *σκοπίμα*. Ισχύει, κατά τη γνώμη σας, η άποψη αυτή στις §§ 18-19; Αν ναι, για ποιο λόγο τα παραθέτει τότε ο ιστορικός στη συγκεκριμένη περίπτωση;

1.1.4. Ερωτήσεις - ασκήσεις αντικειμενικού τύπου

I. *Ασκήσεις του τύπου “Σωστό-Λάθος”*

	Σωστό	Λάθος
1. Ο Θρασύβουλος ακολούθησε τη συμβουλή του μάντη, γιατί η ώρα δεν ήταν κατάλληλη για επίθεση.	☐	☐
2. Ο μάντης ήταν ο πρώτος που σκοτώθηκε στη μάχη.	☐	☐
3. Οι δημοκρατικοί ξεγύμνωσαν τους αντιπάλους από τα όπλα τους.	☐	☐
4. Οι δέκα άρχοντες ήταν με το μέρος των δημοκρατικών.	☐	☐

1.1.5. Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Α. Να βάλετε σε κύκλο την απάντηση που θεωρείτε σωστή:
Ο μάντης συμβούλεψε τους δημοκρατικούς:
  - α) Να τον αφήσουν να ορμήσει πρώτος στη μάχη.
  - β) Να τον αφήσουν να θυσιαστεί για να νικήσουν στη συνέχεια.
  - γ) Να περιμένουν μέχρι να φονευθεί ή πληγωθεί ένας αντίπαλος.
  - δ) Να καταδιώξουν τους εχθρούς μέχρι την πεδιάδα μόνο.
- Β. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

1.2. Γραμματικές ασκήσεις

1.2.1 Ασκήσεις ανοικτού τύπου σύντομης απάντησης

1. Οι παρακάτω φράσεις να μεταφερθούν στον αντίθετο αριθμό:

- *ὁ μάντις παρήγγελλεν αὐτοῖς*.....
- *ἐπειδάν μέντοι τοῦτο γένηται, ἡγησόμεθα μὲν ... ἡμεῖς*.....
- *ἐκπηδήσας πρῶτος, ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀποθνήσκει*.....
- *οἱ δ' ἄλλοι ἐνίκων και κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὄμαλοῦ*.....

2. *εἰπών, παρήγγελλεν, ἔσται, ἐψεύσατο, ἀγόμενος, κατεδίωξαν*: Να μεταφέρετε τον ίδιο τύπο (αριθμό, πρόσωπο και ἐγκλίση) σε όλους τους χρόνους της ίδιας φωνής.

3. *ἐνίκων*: Να κλιθεῖ ο ενεστώτας και παρατατικός του ρήματος και στις δύο φωνές.

4. *μεταστραφεῖς, τρωθείη*: Να γράψετε το β' ενικό πρόσωπο του ιδίου χρόνου και φωνής σε όλες τις ἐγκλίσεις.

1.2.2 Ἐρωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. *Άσκηση του τύπου "Σωστό-Λάθος" (με διάζευξη)*

Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος:

- πρότερον*: είναι επίθετο ή επίρρημα;
σφετέρων: είναι κτητική ή προσωπική αντωνυμία;
ἐνταῦθα: είναι χρονικό ή τοπικό επίρρημα;
ἐπομένοις: είναι επίθετο ή μετοχή;

II. Ασκήσεις σύζευξης

1. Να ενώσετε τους αριθμούς με τα γράμματα. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

Α	Β
1. μεταστραφείς	α) οριστική παρατατικού
2. τρωθείη	β) μέσος παρακείμενος
3. ἔσται	γ) απαρέμφατο ενεστώτα
4. ἐπιτίθεσθαι	δ) μετοχή παθητικού αορίστου
5. τέθαπται	ε) απαρέμφατο αορίστου β΄
6. ἀπεδίδοσαν	στ) ευκτική παθητ. αορίστου
	ζ) οριστική μέλλοντα

III. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. Να γραφεί το ίδιο πρόσωπο σε όλους τους χρόνους της οριστικής στην ίδια φωνή:

Ενεστώτας	Παρατατ.	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμ.	Υπερσυντ.
ἐπιτίθεσθαι					
			γένηται		
		ἡγησόμεθα			
ἀποθνήσκει					
			ἔλαβον		
	διελέγοντο				
	ἀπεδίδοσαν				

2. Να γραφεί το ίδιο πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του αορίστου: (Ε)

Αόριστος			
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
		πέσοι	
		τρωθείη	
	γένηται		
ἔψεύσατο			
ἀνέλαβον			
ἀπέθανον			
κατεδίωξαν			

3. Με ποιες λέξεις των §§ 18-19 έχουν ετυμολογική σχέση οι παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής: τραύμα, ηγέτης, προσέλευση, διάλογος.
4. Να γράψετε ένα παράγωγο ουσιαστικό στη ν.ε. για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις και να δημιουργήσετε σύντομες προτάσεις: μεταστραφείς, ανέλαβον, έναντίους, απεδίδοσαν.

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση σύζευξης

1. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με την απόδοσή τους στα νέα ελληνικά, όπως δηλώνεται στη στήλη Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

Α	Β
1. παραγγέλλω	α) δικοί τους
2. σφέτεροι	β) προχωρώ μπροστά
3. ήγοῦμαι	γ) πλησιάζω
4. ψεύδομαι	δ) απογυμνώνω το νεκρό
5. ἐμπίπτω τινι	ε) ορμώ σε κάποιον
6. ὀμαλόν	στ) διαψεύδομαι
7. σκυλεύω	ζ) πεδιάδα
8. ὑπόσπονδος	η) συμβουλεύω
9. πρόσειμι	θ) έπειτα από συμφωνία
	ι) προσάγω

II. Συμπλήρωση κενών:

Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με παράγωγα ουσιαστικά του ρήματος λαμβάνω (απλού ή σύνθετου):

- α) Έκανε ..... χρημάτων από το πλησιέστερο κατάσταση της Εθνικής Τράπεζας.
- β) Έψαξα στο λεξικό για το ..... “σπονδή”.
- γ) Τα παιδιά συχνά δεν έχουν ..... του χώρου.
- δ) Δεν είχε σε μεγάλη ..... τους ποιητές!
- ε) Δεν βρέθηκε τελικά ο ..... του γράμματος.
- στ) Έβγαλε τα κάστανα από τη φωτιά με μια .....
- ζ) Με τη στάση του έδωσε ..... για συζητήσεις σε βάρος του.
- η) Μπήκε κρυφά, χωρίς να γίνει .....
- θ) Η ..... του δραπέτη ήταν επίπονη επιχείρηση.

ι) Ο καθηγητής μας ζήτησε να γράψουμε την ..... του διηγήματος.

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. α) Γιατί ο Κλεόκριτος πήρε το λόγο τη συγκεκριμένη στιγμή;
β) Ποια σημασία είχε η λεπτομέρεια ότι ήταν «μύστης»;
2. Ποιος είναι ο στόχος της ομιλίας του Κλεόκριτου και ποιο το περιεχόμενό της;
3. Ποια είναι η στάση της παράταξης του κήρυκα απέναντι στην πατρίδα και ποια της αντίθετης παράταξης, σύμφωνα με το λόγο του;
4. Ποιους (ή τι) επικαλείται ο κήρυκας και για ποιο λόγο;
5. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, στο λόγο του κήρυκα πλεονάζει η αναφορά στους θεούς;
6. Ποιες ανόσιες πράξεις διέπραξαν οι τριάκοντα, κατά τον κήρυκα, και ποιες ήταν οι συνέπειες των πράξεών τους;
7. Τι εννοεί ο κήρυκας με τη φράση «ἐξόν δ' ἡμῖν ἐν εἰρήνῃ πολιτεύεσθαι»;
8. Ποιο είναι το νόημα της τελευταίας φράσης του λόγου του Κλεόκριτου («Ἄλλ' εὔ γε ... κατεδακρύσαμεν»);
9. Στην ενότητα αυτή παρατηρούμε ότι ο Ξενοφών δε σχολιάζει τη μάχη. Πού εστιάζει ο ιστορικός την προσοχή του;

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Με ποια ιδιότητα πήρε ο Κλεόκριτος το λόγο και πώς κατάφερε να ακουστεί;
2. Να επισημάνετε τις θεματικές ενότητες (τη δομή) του λόγου του κήρυκα.
3. Να δώσετε ένα τίτλο που να εκφράζει επιγραμματικά το βαθύτερο νόημα του λόγου του Κλεόκριτου.
4. Τι είδους ερωτήσεις χρησιμοποίησε ο κήρυκας στην αρχή της ομιλίας του;

5. α) Γιατί ο Κλεόκριτος προτάσσει το «*ἡμεῖς*» μετά τις ερωτήσεις στην § 20;
β) Σε ποιες αντωνυμίες έχει ιδιαίτερη προτίμηση ο κήρυκας και γιατί;
6. Με ποιες λέξεις ή λεκτικά μέσα αποδίδεται στο λόγο του κήρυκα η έννοια της συντροφικότητας;
7. Ποια είναι η σημασιολογική διαφορά ανάμεσα στον όρο «*συγγένεια*» και στον όρο «*κηδεστία*»;
8. Ποια ήταν τα κίνητρα των πράξεων των τριάκοντα, κατά τον κήρυκα;
Με ποια (αρχαία) φράση αποδίδονται;
9. Ποια επίθετα χρησιμοποιεί ο κήρυκας για να χαρακτηρίσει τον μεταξύ τους πόλεμο;
10. Ποιο ύφος προσδίδει στο λόγο του κήρυκα η χρήση του πολυσύνδετου σχήματος;

1.1.3. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. α) Σε ποιους απευθύνεται ο Κλεόκριτος; Πώς τους προσφωνεί;
β) Τι τονίζεται μέσω αυτής της προσφώνησης;
2. Ποιο «προσόν» του κήρυκα σημειώνει ο Ξενοφών στην § 20 και ποια η σημασία του για τη συγκεκριμένη στιγμή;
3. Ποιοι δεσμοί μεταξύ των πολιτών, κατά την άποψη του κήρυκα, θα πρέπει να αποτρέψουν τους αντιπάλους από τις εχθρικές τους ενέργειες; Να τους καταγράψετε επιγραμματικά και να τους σχολιάσετε.
4. α) Ποια εκφραστικά μέσα χρησιμοποιεί ο κήρυκας στο λόγο του;
β) Πώς κρίνετε το ύφος του;
5. Υπάρχει υπερβολή στη φράση του Κλεόκριτου «*πλείους ἀπεκτόνασιν ... πολεμοῦντες*»; Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.
6. Ποιοι χρόνοι ρημάτων εναλλάσσονται στο λόγο του Κλεόκριτου και τι θέλει ο κήρυκας να δείξει σε κάθε περίπτωση;
7. Τι σημαίνουν οι μετοχές *αἰδούμενοι* και *ἀμαρτάνοντες* (§ 21) και ποιος είναι ο ρόλος τους στο λόγο του κήρυκα;

1.1.4. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ασκήσεις του τύπου “Σωστό-Λάθος”

Σημειώστε X επιβεβαιώνοντας ή απορρίπτοντας το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων:

	Σωστό	Λάθος
1. Ο Κλεόκριτος απευθύνεται στους δημοκρατικούς συμπολίτες του.	☐	☐
2. Ο τρόπος ζωής των Αθηναίων δεν τους έδινε πολλές ευκαιρίες για κοινωνικοποίηση.	☐	☐
3. Η λέξη «πατρίς» στο συγκεκριμένο λόγο αναφέρεται στην πόλη - κράτος της Αθήνας.	☐	☐
4. Ο λόγος του κήρυκα είναι επιτιμητικός προς τους αντιπάλους.	☐	☐

II. Άσκηση σύζευξης

Να γράψετε δίπλα από τον αριθμό της πρώτης στήλης το γράμμα της δεύτερης στήλης που αντιστοιχεί σ' αυτόν.

A	B
1. «τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; ... βούλεσθε;»	α) σχήμα πολυσύνδετο
2. «μετεσχήκαμεν ... ἐλευθερίας»	β) αντίθεση
3. «οἱ ἰδίων κερδέων ... πολεμοῦντες»	γ) σχήμα λιτότητας
4. «Ἐξόν δ' ἡμῖν ... παρέχουσιν»	δ) υπερβολή
	ε) ρητορικές ερωτήσεις

1.1.5. Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ελεύθερης ανάπτυξης

A. Να βάλετε X στο αντίστοιχο τετράγωνο, αν νομίζετε ότι το περιεχόμενο των προτάσεων είναι σωστό ή λαθεμένο:

«παύσασθε ἄμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα»: Με τη φράση αυτή ο κήρυκας επιδιώκει:

	Σωστό	Λάθος
1. Να πείσει τους δημοκρατικούς να έρθουν με το μέρος τους.	☐	☐

2. Να πείσει τους ολιγαρχικούς να αποστατήσουν από τους τριάκοντα.
3. Να δείξει ότι τη συμπεριφορά τους την πληρώνει όλη η Ελλάδα.
- B. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας στην πρόταση 3.
- .....

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1 Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. «Ἄνδρες πολῖται ... σωτηρίας τε και ἐλευθερίας»: Να γράψετε την παραπάνω περίοδο μεταφέροντας όλους τους κλιτούς τύπους στον αντίθετο αριθμό.
2. Να γραφούν οι πλάγιες πτώσεις ενικού και πληθυντικού των ακόλουθων ουσιαστικών: *κῆρυξ, συστρατιῶται, θάλατταν, πατρίδα, μῆσιν* (E).*
3. *μετεσχῆκαμεν, γεγενήμεθα, ἁμαρτάνοντες, ἀποθανόντων.*
  - α) Να γραφεί το ίδιο πρόσωπο (ή πτώση) σε όλους τους χρόνους της οριστικής.
  - β) Να γραφεί το β' ενικό πρόσωπο του αορίστου β' σε όλες τις εγκλίσεις.

1.2.2 Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου «Σωστό-Λάθος» (με διάξευση)

Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος:

- *μῆσιν*: είναι ουσιαστικό γ' κλίσης ή ρήμα ενεστώτα;
- *ἀποκτεῖναι*: είναι απαρέμφατο ή ευκτική αορίστου του ρ. *ἀποκτείνω*;
- *παύσασθε*: είναι οριστική ή προστακτική αορίστου του ρ. *παύομαι*;
- *ἐξελαύνετε*: είναι οριστική ενεστώτα ή παρατατικού του ρ. *ἐξελαύνω*;
- *οἷ*: είναι αναφορική αντωνυμία ή άρθρο;
- *πλείους*: είναι επίρρημα θετικού ή συγκριτικού βαθμού;

---

* (E) = επαναληπτική άσκηση.

II. Ασκήσεις σύζευξης

1. Να ενώσετε τους αριθμούς με τα γράμματα. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

Α	Β
1. ὄν	α) μετοχή αορίστου β´
2. ἀλλήλοις	β) χρονικό επίρρημα
3. ἀποθανόντων	γ) απαρέμφατο ενεστώτα
4. δεῖν	δ) απαρέμφατο αορίστου
5. ἀπεκτόνασιν	ε) οριστική παρακειμένου
6. ἀποκτεῖναι	στ) μετοχή ενεστώτα
7. πώποτε	ζ) επίθετο υπερθετικού βαθμού
8. ἔχθιστον	η) δοτ. προσωπικής αντωνυμίας
	θ) αλληλοπαθής αντωνυμία

2. Να σχηματίσετε τους ρηματικούς τύπους που ζητούνται, παίρνοντας τα διάφορα μέρη από τις στήλες που ακολουθούν:

μετ-	αρταν-	όντων	μετοχή αορίστου β´
ἀμ-	εσχί-	σαμεν	οριστική μέσου αορίστου
ἀπο-	εδακρύ	καμεν	οριστική παρακειμένου
κατ-	θαν-	οντες	μετοχή ενεστώτα

III. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. Να συμπληρώσετε τους πίνακες: (Ε)

I.

	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
	ὁ	ἡ		οἱ πολῖται	αἱ	
Γεν.	τοῦ	τῆς	συγγενείας	τῶν	τῶν θυσιῶν	
Δοτ.	τῷ	τῇ		τοῖς	ταῖς	
Αιτ.	τόν	τήν		τούς	τάς	
Κλητ.	ὦ	ὦ		ὦ	ὦ	

II.

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Ον.	ὁ		οἱ	
Γεν.	τοῦ		τῶν	ἱερῶν
Δοτ.	τῷ		τοῖς	
Αιτ.	τον πόλεμον		τούς	
Κλητ.	ὦ		ὦ	

III.

Ενικός αριθμός			
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον.	ὁ εὐφρωνος	ἡ	τό
Γεν.	τοῦ	τῆς	τοῦ
Δοτ.	τῷ	τῇ	τῷ
Αιτ.	τόν	τήν	τό
Κλητ.	ὦ	ὦ	ὦ
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οἱ	αἱ	τά
Γεν.	τῶν	τῶν	τῶν
Δοτ.	τοῖς	ταῖς	τοῖς
Αιτ.	τούς	τάς	τά
Κλητ.	ὦ	ὦ	ὦ

IV.

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
		σεμνοτάτων
		καλλίστων
		ἀνοσιωτάτοις
		αἴσχιστον
		ἔχθιστον
	πλείους	
μάλα		
ὀλίγου		

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1 Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να συμπληρώσετε τα κενά με το είδος του εμπρόθετου προσδιορισμού:

- μεθ' ὑμῶν: .....
- πρὸς θεῶν: .....
- εἰς τὴν πατρίδα: .....
- κερδέων ἔνεκα: .....
- ἐν ὀκτώ μηνσίν: .....
- ἐν εἰρήνῃ: .....
- πρὸς ἀλλήλους: .....
- ὑφ' ἡμῶν: .....

2. Να μεταφέρετε σε πλάγιο λόγο το ακόλουθο απόσπασμα κάνοντας τις αναγκαίες αλλαγές:

«Ἄνδρες πολῖται, τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε; Ἡμεῖς γάρ ὑμᾶς κακόν μὲν οὐδέν πώποτε ἐποιήσαμεν».

Ὁ κῆρυξ ἔλεξεν .....

.....

.....

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση πολλαπλής επιλογής

Να υπογραμμίσετε τη σωστή ανάλυση της μετοχής:

- κατασιωπησάμενος: ἐπεὶ κατεσιωπήσατο
ἐπεὶ κατασιωπᾶται
ὄς κατεσιωπήσατο
- ἐξόν: καί εἰ ἔξεστι
εἰ καί ἔξεστι
ἐάν καί ἔξῃ

II. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε τους αριθμούς με τα γράμματα. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. ὁ κῆρυξ	α) ποιητικό αίτιο
2. πολῖται	β) αντικείμενο
3. ἔορτῶν	γ) κατηγορούμενο
4. συμφοιτηταί	δ) παράθεση
5. ὑφ' ὑμῶν	ε) γενική διαιρετική
	στ) επιθετικός προσδιορισμός

III. Άσκηση κατάταξης

Να εντάξετε στον πίνακα τις μετοχές του κειμένου ανάλογα με το είδος τους, όπως στα παραδείγματα:

Μετοχές	Επιθετική	Κατηγορηματική	Επιρρηματική
κατασιωπησάμενος			+ (Χρονική)
αιδούμενοι			
ἄμαρτάνοντες		+	
πολεμοῦντες			
ἔξόν			
ἀποθανόντων			

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε από τις λέξεις ή φράσεις του κειμένου:

α) αυτές που αναφέρονται στους δεσμούς φιλίας ανάμεσα στους αρχαίους Αθηναίους.

β) αυτές που αναφέρονται στη θρησκευτική ζωή.

Ποιες από αυτές χρησιμοποιούνται και σήμερα; Να σημειώσετε σε καθεμιά τη διαφορά της σημασίας, όπου υπάρχει.

2. Να αναλύσετε ετυμολογικά τις λέξεις:
 μύστης: .....
 σεμνός:.....
 κηδεστία:.....
3. Να γράψετε δύο παράγωγα και δύο σύνθετα από το ρήμα *αἰδοῦμαι* και να σχηματίσετε προτάσεις με καθένα από αυτά.
4. *εὐφωνος*: Να γράψετε στα νέα ελληνικά πέντε επίθετα αλλάζοντας
 α) το α΄ συνθετικό, όπως στο παράδειγμα: *εὐφωνος* → *υψίφωνος*,
 β) το β΄ συνθετικό π.χ. *εὐφωνος* → *εύπορος*

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση συμπλήρωσης κενών:

Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με παράγωγα των ρημάτων:
μετέχω, αἰδοῦμαι, πολιτεύομαι, παρέχω, ἐπίσταμαι.

1. Οι ..... σημείωσαν άνθηση την εποχή του Διαφωτισμού.
2. Ο ..... μας ευχήθηκε «καλή σχολική χρονιά».
3. Οι ..... στο Χρηματιστήριο σημείωσαν πτώση.
4. Ο Καζαντζάκης έγραψε το έργο «Βίος και ..... του Αλέξη Ζορμπά».
5. Παρατηρήθηκαν προβλήματα στην ..... του νερού.

§ 23

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

- α) Πώς αντέδρασαν οι ολιγαρχικοί μετά το λόγο του κήρυκα;
β) Ποιες τάσεις εμφανίστηκαν ανάμεσά τους;
- Γιατί οι ολιγαρχικοί αισθάνονταν «ταπεινοί και έρημοι»;
- Ποιες αποφάσεις πήραν οι αρχηγοί των ολιγαρχικών και με ποιους συλλογισμούς;

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

- Με ποια συναισθήματα προσήλθαν οι τριάκοντα στο συνέδριο μετά την ήττα στον Πειραιά;
- Ποια πολιτειακό σχήμα διαδέχτηκε το καθεστώς των τριάκοντα;

1.1.3. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

- Ποιες διαφωνίες υπήρξαν ανάμεσα στους τρισχιλίους στο συνέδριο; Ποια γνώμη επεκράτησε; Πώς την κρίνετε;
- Πιστεύετε ότι ο λόγος του κήρυκα συνετέλεσε στις αποφάσεις που πήραν οι ολιγαρχικοί; Να αιτιολογήσετε τη γνώμη σας.

1.1.4. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ερωτήσεις του τύπου «Σωστό-Λάθος»

Σημειώστε X επιβεβαιώνοντας ή απορρίπτοντας το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων:

	Σωστό	Λάθος
1. Ο Κλεόκριτος δεν είχε κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα με την ομιλία του.	☐	☐
2. Οι αρχηγοί των ολιγαρχικών συνεδρίασαν με σύμπνοια για την εξέλιξη της κατάστασης.	☐	☐

3. Τις τελικές αποφάσεις πήραν όσοι από τους
ολιγαρχικούς βαρύνονταν με πολλά εγκλήματα.
4. Οι τριάνοντα τελικά αντικαταστάθηκαν από μιας
άλλης μορφής ολιγαρχία.

1.1.5. Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ελεύθερης ανάπτυξης

A. Να βάλετε X στο αντίστοιχο τετράγωνο, αν νομίζετε ότι το περιεχόμενο των προτάσεων είναι σωστό ή λαθεμένο:

«ἔλεγον ὡς οὐ χρεῖη καθυφίεσθαι τοῖς ἐν Πειραιεῖ»: Με τη φράση αυτή οι ολιγαρχικοί εννοούσαν ότι:

	Σωστό	Λάθος
1. Είχαν ηττηθεί πλήρως από τους αντιπάλους.	☐	☐
2. Επεδίωκαν τη συμφιλίωση με τους δημοκρατικούς.	☐	☐
3. Ἐπρεπε να εξακολουθήσουν να αποκρούουν τους δημοκρατικούς.	☐	☐

B. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας στην πρόταση 2.

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1 Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. *ἀπήγαγον, εἴλοντο*: Να γράψετε το ίδιο πρόσωπο σ' όλες τις εγκλίσεις του ίδιου χρόνου.
2. *τεταγμένοι ἦσαν*: Να κλιθεί σε όλες τις εγκλίσεις του ίδιου χρόνου.
3. *καθυφίεσθαι, δέοιντο, ἀπολλύναι*: Να κλιθεί ο ενεστώτας όλων των εγκλίσεων.
4. Να γραφούν οι πλάγιες πτώσεις ενικού και πληθυντικού (αν υπάρχει) των ακολούθων ουσιαστικών: *ἄρχοντες, ἄστν, Πειραιεῖ, πόλιν*.

1.2.2 Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. Να γραφεί το ίδιο πρόσωπο σε όλους τους χρόνους της οριστικής στην ίδια φωνή:

Ενεστώτας	Παρατατ.	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακειμ.	Υπερσυντ.
προσακούειν					
	διεφέροντο				
					ἐπεποιήκεσαν
				ἠδικημένοι	
πείθεσθαι					
ἀπολλύναι					
			ἐψηφίσαντο		
			ἐλέσθαι		
					τεταγμένοι ἦσαν

1.3. Συντακτικές ασκήσεις

1.3.1 Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να εντοπίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις του κεφαλαίου αυτού και να εξηγήσετε:
- Το είδος τους.
  - Πώς εισάγονται (σύνδεσμος ή αντωνυμία).
  - Πώς εκφέρονται (έγκλιση ρήματος).
  - Ποια είναι η συντακτική τους θέση.
2. Να μετατρέψετε τον πλάγιο λόγο σε ευθύ κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές:
- «ἐντόνως ἔλεγον ὡς οὐ χρειή καθυφίεσθαι τοῖς ἐν Πειραιεῖ»:
.....
  - «οὐκ ἔφασαν χρῆναι πείθεσθαι οὐδ' ἐπιτρέπειν ἀπολλύναι τήν πόλιν»:
.....
3. Να συγκεντρώσετε όλους τους εμπρόθετους προσδιορισμούς και να χαρακτηρίσετε το είδος τους.

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση πολλαπλής επιλογής

Να βάλετε σε κύκλο τη σωστή απάντηση.

Η πρόταση « *ὡς οὐ χρεΐη καθυφίεσθαι τοῖς ἐν Πειραιεῖ* » είναι:

- α) τελική,
- β) ειδική, αντικειμενικής άποψης,
- γ) ειδική, υποκειμενικής άποψης,
- δ) αιτιολογική, υποκειμενικής αιτιολογίας

II. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε τους αριθμούς με τα γράμματα. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισεύει.

A

- 1. ταπεινοί
- 2. τῶν τρισχιλίων
- 3. βιαιότερον
- 4. πείθεσθαι
- 5. τῇ υστεραία
- 6. τῶν κακῶν
- 7. μηδέν

B

- α) αντικείμενο
- β) υποκείμενο
- γ) σύστοιχο αντικείμενο
- δ) γενική διαιρετική
- ε) δοτική αντικειμενική
- στ) επιθετικός προσδιορισμός
- ζ) δοτική χρόνου
- η) επιρρηματικό κατηγορούμενο

III. Άσκηση συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τον πίνακα, όπως στα παραδείγματα:

Απαρέμματα	Είδος	Συντακτική θέση
προσακούειν	έναρθρο ειδικό	εμπρόθετος προσδ. αιτίας
καθυφίεσθαι	άναρθρο τελικό	υποκ. στο απροσ. ρ. χρεΐη
ήδικηκέναι		
χρῆναι		
πείθεσθαι		
έπιτρέπειν		
άπολλύναι		
καταπαύσαι		
έλέσθαι		

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να μεταφέρετε στα αρχαία ελληνικά τις φράσεις:
διαφωνούσαν μεταξύ τους:.....
εξηγούσαν και στους άλλους:.....
δεν χρειάζονταν καθόλου αυτά τα δεινά:.....
ψήφισαν να εκλέξουν άλλους:.....
2. Να συσχετίσετε ετυμολογικά τις παρακάτω λέξεις με λέξεις του κειμένου: απαγωγή, αστείος, διένεξη, (από)φραση, απώλεια, αίρεση.
3. Να γράψετε δύο παράγωγα και δύο σύνθετα από το ρήμα πείθομαι και να σχηματίσετε προτάσεις με καθένα από αυτά.
4. Να επισημάνετε τη διαφορά σημασίας που έχουν στη νέα ελληνική οι παρακάτω λέξεις του κειμένου:
διδάσκω: .....
ἄρχοντες:.....

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση συμπλήρωσης κενών

1. Να συμπληρώσετε τον πίνακα ακολουθώντας τα παραδείγματα:

διά + φέρω	διαφέρω	διαφορά
έν + διά + φέρω		
είς + φέρω		
πρός + φέρω		
σύν +		

1.4.3. Συνδυασμός ασκήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

A. Να συμπληρώσετε τα κενά ακολουθώντας το παράδειγμα:

		<i>Παράγωγα</i>
<i>σύν + λογίζομαι</i>	συλλογίζομαι	Συλλογισμός
<i>ἀνά + λογίζομαι</i>	αναλογίζομαι	

B. Να σχηματίσετε προτάσεις με τα παραπάνω παράγωγα.

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΤΙ

1. Ποιους επικαλείται στο λόγο του ο Κλεόκριτος και ποια είναι η σημασία των εκκλήσεων αυτών;
2. Με ποια μέσα συναισθηματικά επιδιώκει ο Κλεόκριτος να συμφιλιώσει τις δύο αντιμαχόμενες μερίδες; Τι πετυχαίνει;
3. Ποιες συμφορές προκάλεσαν στην πατρίδα οι τριάκοντα, σύμφωνα με τον κήρυκα;
4. Με ποιους συλλογισμούς κατέληξε στο να αφαιρέσει την εξουσία από τους τριάκοντα η συγκεκριμένη μερίδα των ολιγαρχικών;

1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1.1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου ή ελεύθερης ανάπτυξης

1. οὔτοι ὄχοντο εἰς Λακεδαίμονα...: Σε ποιους αναφέρεται η δεικτική αντωνυμία; Για ποιο σκοπό στάλθηκαν στη Σπάρτη;
2. ἀπιέναι ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστον... τῶν ἐν Πειραιεῖ ἀρξάντων δέκα.: Τι ακριβώς εννοεί ο Ξενοφών. Να αναλύσετε το τμήμα αυτό.
3. τούτων δὲ περανθέντων Πausανίας μὲν διῆκε τὸ στράτευμα...: Πώς κρίνετε αυτή την ενέργεια του Πausανίας; Ήταν δικαιολογημένη; (Να λάβετε υπόψη και το γεγονός ότι ο Πausανίας κατηγορήθηκε¹ στη Σπάρτη για το χειρισμό αυτό.)
4. οἱ δ' ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἀνελθόντες σὺν τοῖς ὅπλοις εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἔθυσαν τῇ Ἀθηνᾶ.: Σε ποιους, συγκεκριμένα, αναφέρεται το υποκείμενο του ρήματος και πώς κρίνετε την ενέργεια τους;
5. Να παρακολουθήσετε με προσοχή τον λόγο του Θρασύβουλου και να προσδιορίσετε το ήθος του ανδρός ως πολιτικού και ως ρήτορα.
6. Για ποιες πολιτικές αρετές, σύμφωνα με τον Θρασύβουλο, μπορεί να καυχιέται κάποιος, ο οποίος ασκεί εξουσία ή φιλοδοξεί να γίνει άρχοντας;²

1.1.2. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. καὶ τοὺς ἐν Πειραιεῖ: Ποιους εννοεί ο Ξενοφών; πλὴν τῶν τριάκοντα καὶ τῶν ἑνδεκα καὶ τῶν ἐν Πειραιεῖ ἀρξάντων δέκα.: Να εξηγήσετε για ποιο λόγο εξαιρέθηκαν οι τριάκοντα, οι ένδεκα και οι δέκα.

¹ Βλ. Πausανίας, III, 5, 2 και Ξενοφών, Ἑλλ. III, 5, 25.

² Η ερώτηση αυτή επανεμφανίζεται και πιο κάτω (βλ. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης, αρ. 5), οι δύο ερωτήσεις ωστόσο διαφοροποιούνται ως προς τον τρόπο διατύπωσης και ως προς τον στόχο που υπηρετούν.

2. ὦ ἐκ τοῦ ἄστεως ἄνδρες: Σε ποιους απευθύνεται ο Θρασύβουλος με την προσφώνηση αυτή;
3. Πώς διαρθρώνεται ο λόγος του Θρασύβουλου και πού αποσκοπεί;
4. Ποιες πολιτικές αρετές προβάλλονται στο λόγο του Θρασύβουλου που θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση της πολιτικής διαπαιδαγώγησης του πολίτη;
5. Ποιος είναι ο ιδιαίτερος χαρακτήρας των ερωτήσεων που χρησιμοποιεί στον λόγο του ο Θρασύβουλος; Τι πετυχαίνει με την παράλληλη χρήση ερωτήσεων και απαντήσεων.
6. πρὸς τοῖς ἄλλοις καλοῖς: Τι, κατά τη γνώμη σας, εννοεί με την φράση αυτή ο Θρασύβουλος;
7. τοῖς νόμοις τοῖς ἀρχαίοις χρῆσθαι...: Σε ποιους νόμους αναφέρεται ο Θρασύβουλος;

1.1.3. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. ἔπεμπον δὴ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἄστεως...: Σε ποιους αναφέρεται το υποκείμενο του ρήματος; Ποιος ήταν ο λόγος της αποστολής τους στη Σπάρτη; Τι υποσχέθηκαν να παραδώσουν στους Σπαρτιάτες; Πώς κρίνετε αυτή την ενέργεια;
2. Ποιος ήταν ο σκοπός της αποστολής των δεκαπέντε ανδρών στην Αθήνα; Πώς κρίνετε την ενέργεια αυτή των εφόρων;
3. οἱ δὲ διήλλαξαν ἐφ' ᾧ τε...: Με ποιους όρους έγινε η συνδιαλλαγή; Πώς τους κρίνετε;
4. Ποια είναι η βασική συμβουλή του Θρασύβουλου προς τους ολιγαρχικούς; Ποια η σημασία της για την ατομική ζωή του κάθε πολίτη ξεχωριστά, αλλά, κυρίως, για την πολιτική και κοινωνική ζωή;
5. Να μελετήσετε προσεκτικά τον λόγο του Θρασύβουλου και να εντοπίσετε τα βασικά στοιχεία της ηθικής του πολιτικού άνδρα. Να τονίσετε τη σημασία τους για την διασφάλιση της ομαλής πολιτικής ζωής και της κοινωνίας γενικότερα.

6. Σε ποιους απευθύνεται στην τελευταία περίοδο του λόγου του ο Θρασύβουλος; Ποια είναι η προτροπή του προς αυτούς; Να την παρουσιάσετε αναλυτικά και να δείξετε πού αποσκοπεί;
7. Ποιες θέσεις των ολιγαρχικών προσπαθεί να ανασκευάσει ο Θρασύβουλος; Ποια είναι τα τεκμήρια που παρουσιάζει; Πώς τα κρίνετε;
8. Πού αποσκοπεί η παρομοίωση που χρησιμοποίησε ο Θρασύβουλος στο λόγο του; Να την παρουσιάσετε και να δείξετε αν είναι εύστοχη και επιτυχής. Ποια ιδιότητα των ολιγαρχικών υπογραμμίζεται με την παρομοίωση αυτή;

1.1.4. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ερωτήσεις του τύπου “Σωστό-Λάθος”

Σημειώστε την ένδειξη X στο οικείο τετράγωνο:

	Σωστό	Λάθος
1. Ο Ξενοφών με την έκφραση <i>οί ἀπό τοῦ κοινοῦ</i> εννοεί τους δημοκρατικούς.	☐	☐
2. Οι “έκκλητοι” αποτελούσαν τη μικρή συνέλευση- πρόκειται για επιτροπή εκλεγμένων αντιπροσώπων της Απέλλας.	☐	☐
3. Η οχυρή θέση της Μουνιχίας βρίσκεται στην Πάρνηθα και αποτέλεσε το πρώτο στρατόπεδο των δημοκρατικών.	☐	☐
4. Οι εκπρόσωποι των δημοκρατικών και οι δύο ολιγαρχικοί, οι έμπιστοι του Πανσανία, που στάλθηκαν στη Σπάρτη πρότειναν, σύμφωνα με την αφήγηση του Ξενοφώντα, στους Σπαρτιάτες να αποστείλουν στην Αθήνα δεκαπέντε άνδρες, οι οποίοι μαζί με τον Πανσανία θα φρόντιζαν να συμφιλιώσουν τις αντίπαλες παρατάξεις.	☐	☐

5. Οι δεκαπέντε άνδρες που έστειλαν οι Σπαρτιάτες στην Αθήνα είχαν εντολή να φροντίσουν μαζί με τον Παυσανία να συμφιλιώσουν τις αντιμαχόμενες παρατάξεις.
6. Με τη φράση *καὶ τοὺς ἐν Πειραιεῖ* ο Ξενοφών εννοεί τους δημοκρατικούς πολίτες που είχαν συγκεντρωθεί στον Πειραιά.

II. Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής

Να σημειώσετε την ένδειξη X δίπλα στην απάντηση που θεωρείτε ορθή.

1. Οι εκπρόσωποι των δημοκρατικών και οι δύο ολιγαρχικοί, οι έμπιστοι του Παυσανία, που στάλθηκαν στη Σπάρτη πρότειναν στους Σπαρτιάτες:
- α) να τους παραδώσουν τα τείχη.
- β) να τους παραδώσουν την πόλη άνευ όρων.
- γ) να τους παραδώσουν την πόλη του Πειραιά και την οχυρή θέση της Μουνιχίας.
- δ) Ο Ξενοφών δεν αναφέρει τι πρότειναν.
- ε) ..... (συμπληρώστε κάτι άλλο αν δεν συμφωνείτε με τα προηγούμενα)
2. Με την έκφραση *τοὺς Ἐλευσίνοι* ο Ξενοφών εννοεί:
- α) τους δημοκρατικούς.
- β) τους ολιγαρχικούς.
- γ) τους μετοίκους.
- δ) τους κατοίκους της Ελευσίνας.
- ε) ..... (συμπληρώστε κάτι άλλο αν δεν συμφωνείτε με τα προηγούμενα)

1.1.5. Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ελεύθερης ανάπτυξης

Να επιλέξετε την απάντηση που θεωρείτε ορθή και να δικαιολογήσετε την επιλογή σας:

Η προσφώνηση *ὦ ἐκ τοῦ ἄστεως ἄνδρες* αναφέρεται:

- α) σε όλους τους πολίτες της Αθήνας.
- β) στους ολιγαρχικούς.
- γ) στους δημοκρατικούς.
- δ) ..... (συμπληρώστε κάτι άλλο αν δεν συμφωνείτε με τα προηγούμενα)

§§ 37 - 38

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να εντοπίσετε στην § 37 τις αντωνυμίες και να γράψετε τα παρεπόμενά τους.
2. Να καταγράψετε στις §§ 37-38 τα ουσιαστικά της γ' κλίσης (κύρια και προσηγορικά). Δίπλα από το καθένα να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις του αριθμού στον οποίο δίνονται.
3. φίλοι, κάλλιστα: Να σχηματίζετε τα παραθετικά του α' επιθέτου, στο γένος, αριθμό και πτώση που δίνεται, και να κλίνετε το συγκριτικό βαθμό του επιθέτου, από το οποίο προέρχεται το β' επίρρημα, στο ουδέτερο γένος, στον ενικό και πληθυντικό αριθμό.
4. χρῆσθαι, ἀξιοῦν, φοβοῦντο: Να κλίνετε την υποτακτική ενεστώτα και την οριστική παρατατικού των ρημάτων, στη φωνή που δίνονται.
5. παραδιδόασι: Να κλίνετε την προστακτική ενεστώτα και αορίστου β' του ρήματος στην ενεργητική και μέση φωνή.
6. ἐπέταξαν: Να γράψετε το ίδιο πρόσωπο σ' όλες τις εγκλίσεις του αορίστου α' και του παρακειμένου στην ενεργητική φωνή.
7. διήλλαξαν: Να γράψετε το ίδιο πρόσωπο στην οριστική όλων των χρόνων της μέσης φωνής.

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις αντικειμενικού (κλειστού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου "Σωστό-Λάθος"(με διάξευση)

Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος:

- ὄχοντο είναι τύπος του οἶχομαι ή του ἔχομαι;
- μέντοι είναι συμπλεκτικός ή αντιθετικός σύνδεσμος
- σφᾶς αὐτούς είναι προσωπική ή αυτοπαθητική αντωνυμ.;
- ὄ τι είναι ειδικός σύνδεσμος ή αναφ.αντωνυμία;
- ἀξιοῦν είναι οριστική ή απαρέμ ενεστώτα;
- Πειραιᾶ είναι πρωτόκλιτο ή τριτόκλιτο όνομα;
- πεντεκαίδεκα είναι αριθμητικό απόλυτο ή τακτικό;

- *διαλλάξαι* είναι ευκτική ή απαρέμ. αορίστου;
- *ὄπη* είναι επίρρημα ή αντωνυμία;
- *κάλλιστα* είναι επίθετο ή επίρρημα;
- *ἀρξάντων* είναι προστακτική ή μετοχή;
- *Ἐλευσίνα* είναι πρωτόκλιτο ή τριτόκλιτο όνομα;

II. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β.

Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

A	B
1. οὗτοι	α) προσωπική αντωνυμία
2. αὐτοί	β) αυτοπαθητική αντωνυμία
3. ἃ	γ) δεικτική αντωνυμία
4. σφᾶς αὐτούς	δ) αόριστη αντωνυμία
5. ἀλλήλους	ε) οριστική αντωνυμία
6. ἕκαστον	στ) αναφορική αντωνυμία
7. τινές	ζ) επιμεριστική αντωνυμία
	η) ερωτηματική αντωνυμία
	θ) αλληλοπαθητική αντωνυμία

III. Ασκήσεις συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τους πίνακες (I - VII):

I.

	<i>Ενικός αριθμός</i>		<i>Πληθυντικός αριθμός</i>	
Ονομαστική			<i>οἱ ἔκκλητοι</i>	
Γενική				
Δοτική				
Αιτιατική	<i>τόν Πειραιᾶ</i>	<i>τήν Λακεδαίμονα</i>		<i>τά τείχη</i>
Κλητική				

II.

<i>Αρσενικό</i>	<i>Θηλυκό</i>	<i>Ουδέτερο</i>
<i>οὔτοι</i>		
<i>λέγοντας</i>		
<i>σφᾶς αὐτούς</i>		
<i>ἀκούσαντες</i>		
<i>πάντων</i>		
<i>ἀλλήλους</i>		
<i>τινές</i>		

III.

<i>Θετικός</i>	<i>Συγκριτικός</i>	<i>Υπερθετικός</i>
<i>φίλοι</i>		
		<i>κάλλιστα</i>

IV.

<i>Απόλυτα</i>	<i>Τακτικά</i>	<i>Πολλαπλ.</i>	<i>Αναλογ.</i>	<i>Χρονικά</i>	<i>Ουσιαστ.</i>	<i>Επιρρ.</i>
<i>δέκα</i>						
<i>ένδεκα</i>						
<i>Πεντεκαίδεκα</i>		-----	-----	-----	-----	
<i>τριάκοντα</i>		-----	-----	-----		

V.

<i>Οριστική</i>	<i>ἐξέπεμπσαν</i>		<i>παραδιδόασι</i>
<i>Υποτακτική</i>			
<i>Ενκτική</i>		<i>φοβοῖντο</i>	
<i>Προστακτική</i>			
<i>Απαρέμφατο</i>			
<i>Μετοχή</i>			

VI.

<i>Ενεστώτας</i>	<i>κατοικεῖν</i>		<i>λέγοντας</i>
<i>Παρατατικός</i>			
<i>Μέλλοντας</i>			
<i>Αόριστος</i>		<i>ἔπεμπον</i>	
<i>Παρακείμενος</i>			
<i>Υπερσυντέλικος</i>			

VII.

<i>οἶχομαι</i>	<i>ἔχω</i>	<i>ἀξιόω-ῶ</i>	<i>ἐπι-τάτ(σ)ω</i>
<i>Παρατατικός</i>	<i>Αόριστος β'</i>	<i>Ενεστώτας</i>	<i>Παρακείμενος</i>
<i>Οριστική</i>	<i>Προστακτική</i>	<i>Ενκτική</i>	<i>Υποτακτική</i>

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να εντοπίσετε τις δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις και να αναγνωρίσετε το είδος, το συντακτικό τους ρόλο, τον τρόπο εισαγωγής και εκφοράς.
2. Να αναγνωρίσετε τους εμπρόθετους προσδιορισμούς του κεμένου.
3. *χρησθαί*: Να αναγνωρίσετε το είδος του απαρεμφάτου. Να καταγράψετε όλες τις χρήσεις του άναρθρου απαρεμφάτου με τη βοήθεια των παρακάτω παραδειγμάτων:³
  - ῥάδιον δέ τοῦτο καταμαθεῖν ἔστιν.
  - φοβοῦμαι διελέγχειν σε.
  - τό λακωνίζεῖν ἔστι φιλοσοφεῖν.
  - δεινός λέγειν.
  - τήν πόλιν φυλάττειν αὐτοῖς παρέδωσαν.
  - ᾧ ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε κείμεθα.
  - ἐμέ τάδε παθεῖν, φεῦ!
  - πέπεισμαι ἐγώ ἐκῶν εἶναι μηδένα ἀδικεῖν ἀνθρώπων.
4. α) *ἀξιοῦν δ' ἔφασαν καί τούς ἐν Πειραιεῖ παραδιδόναι τόν τε Πειραιᾶ καί τήν Μουνιχίαν.*
β) *καί ἐπέταξαν σύν Πανσανίᾳ διαλλάξαι:*

³ υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο, επεξήγηση, της αναφοράς, του σκοπού ή του αποτελέσματος, αντί προστακτικής, επιφωνηματικά σε αναφωνήσεις, απόλυτα σε μικρές στερεότυπες εκφράσεις.

- γ) ἔδοξεν αὐτούς Ἐλευσίνα κατοικεῖν. Να εντοπίσετε τις μορφές του πλαγίου λόγου και να τον μετατρέψετε σε ευθύ.⁴
5. ἀκούσαντες δέ πάντων αὐτῶν. Να δικαιολογήσετε την πτώση του αντικειμένου της μετοχής. Να γράψετε και τις υπόλοιπες συντάξεις των ρημάτων ἀκούω και αἰσθάνομαι.⁵
6. ὄπη δύναιτο κάλλιστα. Να δικαιολογήσετε την ἐγκλιση στη δευτερεύουσα αναφορική πρόταση.(Βλ. και άσκηση 4β).
7. ἐφ' ᾧτε εἰρήνην μὲν ἔχειν... (ἐφ' ᾧτε) δέ ἀπιέναι...δέκα. Να καταγράψετε τις περιπτώσεις που το απαρέμφατο αποτελεί το κύριο ρήμα της πρότασης, δηλαδή δεν εξαρτάται από πουθενά, λαμβάνεται απολύτως.⁶
8. εἰ δέ τινες τῶν ἐξ ἄστεως φοβοῖντο. Να αναγνωρίσετε το εἶδος του πλαγίου λόγου. Τι ἔχετε να παρατηρήσετε;⁷

⁴ α) ἀξιοῦν: ειδικό απαρέμφατο του πλαγίου λόγου, ισοδυναμεί με κύρια πρόταση κρίσεως (Ἄξιοῦμεν καὶ τοὺς ἐν Πειραιεῖ παραδιδόναι...). β) διαλλάξαι: τελικό απαρέμφατο του πλαγίου λόγου, ισοδυναμεί με κύρια πρόταση επιθυμίας (Διαλλάξατε τὴν πόλιν / ἢ τοὺς Ἀθηναίους ἀλλήλοις σὺν Πανσανίᾳ). γ) κατοικεῖν: τελικό απαρέμφατο του πλαγίου λόγου, ισοδυναμεί με κύρια πρόταση επιθυμίας (Κατοικούντων Ἐλευσίνα). (Άσκηση προαιρετική, ανάλογα με τους στόχους του συνάδελφου και το επίπεδο της τάξης).

⁵ α) με γενική + κατηγορηματική μετοχή, β) με αιτιατική + κατηγορηματική μετοχή, γ) με αιτιατική + ειδικό απαρέμφατο.

⁶ α) όταν λαμβάνεται αντί προστακτικής ή ευκτικής (βλ. άσκηση 3), β) όταν είναι επιφωνηματικό (βλ. άσκηση 3), γ) στις συμπερασματικές προτάσεις (ὡς ἢ ὥστε ἢ ἐφ' ᾧ ἢ ἐφ' ᾧτε + απαρέμφατο), δ) στις αναφορικοσυμπερασματικές προτάσεις (ὅσος ἢ οἷος + απαρ.) και ε) στις χρονικές προτάσεις (πρίν + απαρέμφατο).

⁷ Ο υποθετικός λόγος είναι εξαρτημένος, εφόσον η απόδοσή του είναι το τελικό απαρέμφατο κατοικεῖν, το οποίο εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (ἔδοξεν) και γι' αυτό ἔχει επηρεασθεί η υπόθεση. Στον ευθύ λόγο: “ἐάν φοβῶνται, κατοικούντων”. (Άσκηση προαιρετική, ανάλογα με τους στόχους της διδασκαλίας και το επίπεδο της τάξης).

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση σύζευξης

Να γράψετε δίπλα από κάθε αριθμό της στήλης Α το γράμμα της στήλης Β που αποδίδει τη συντακτική λειτουργία της αντίστοιχης λέξης ή φράσης.

Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

A	B
1. εἰς Λακεδαίμονα	α) εμπρόθ. προσδ. της στάσης σε τόπο
2. Λακεδαιμονίοις	β) αντικ. στο ἔφασαν, ειδικό απαρέμφ.
3. τούς ἐν Πειραιεῖ	γ) αντ. στο ἐπέταξαν, τελικό απαρ.
4. πάντων	δ) εμπρ. προσδ. της κίνησης σε τόπο
5. διαλλάξαι	ε) εμπρ. προσδιορισμός της εξαίρεσης
6. πρὸς ἀλλήλους	στ) υποκείμενο στο απαρ. κατοικεῖν
7. πλὴν τῶν τριάκοντα	ζ) εμπρ. προσδ. της κίνησης από τόπο
8. ἐν Πειραιεῖ	η) ἔμμεσο αντικ. στο παραδιδάσκει
9. τῶν ἐξ ἄστεως	θ) εμπρ. προσδ. της αλληλοπάθειας
10. αὐτούς	ι) κατηγορηματικός προσδιορισμός. ια) υποκείμενο στο παραδιδόναι ιβ) γενική διαιρετική

II. Άσκηση πολλαπλής επιλογής

Να βάλετε σε κύκλο τη σωστή απάντηση:

- ἐπεὶ οὗτοι ὄχοντο α) δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση
β) δευτερεύουσα χρονική πρόταση
γ) κύρια πρόταση
- σφᾶς αὐτούς α) υποκείμενο στο χρῆσθαι
β) ἔμμεσο αντικείμενο στο παραδιδάσκει
γ) ἄμεσο αντικείμενο στο παραδιδάσκει
- ὅ,τι α) αντικείμενο στο βούλονται
β) υποκείμενο στο βούλονται
γ) κατηγορούμενο στο σφίσιν αὐτοῖς
- παραδιδόναι α) αντικείμενο στο ἔφασαν
β) αντικείμενο στο φασίν
γ) αντικείμενο στο ἄξιοῦν

- *Λακεδαιμονίοις* α) δοτική προσωπική χαριστική
β) δοτική αντικειμενική στο φίλοι
γ) αντικείμενο στο φασίν
- *κάλλιστα* α) επιθετικός προσδιορισμός
β) σύστοιχο αντικείμενο
γ) επιρρηματικός προσδ. του τρόπου
- *ἀπιέναι* α) απαρέμφατο του σκοπού
β) απαρέμφατο σε θέση ρήματος
γ) αντικείμενο στο διήλλαξαν
- *ἀρξάντων* α) οίτινες ἤρξαν
β) ἐπεὶ ἤρξαν
γ) ἐπειδάν ἄρξωσιν
- *ἀκούσαντες* α) ἐπειδάν ἀκούσωσιν
β) οίτινες ἤκουσαν
γ) ἐπεὶ ἤκουσαν

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να μεταφέρετε στα νέα ελληνικά τις παρακάτω λέξεις και φράσεις:

- οἶχομαι: .....
- οἱ ἀπό τοῦ κοινοῦ ἐκ τοῦ ἄστεως: .....
- οἱ ἐν Πειραιεῖ: .....
- οἱ ἔκκλητοι: .....
- οὗτοι ἐπέταξαν διαλλάξαι: .....
- οἱ ἐξ ἄστεως: .....
- ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος: .....

2. α) Να γράψετε σύνθετα ουσιαστικά της ν.ε., ομόρριζα του ρήματος (επι)-τάτ(σ)ω < θ. ταγ- με τις προθέσεις διά, έν, επί, κατά, προς, σύν και ύπό.⁸

β) Να γράψετε σύνθετα επίθετα της ν.ε., ομόρριζα των τακτός και τακτικός, του ρήματος τάτ(σ)ω με τις προθέσεις έκ, πρό, προς, σύν, παρά, επί, από, ύπό και το στερητικό α-.⁹

γ) Να σχηματίσετε σύνθετες λέξεις με πρώτο συνθετικό τη λέξη¹⁰ τάξη < τάξις < τάσσω και λέξεις ομόρριζες με το ταξίδι < ταξίδιον (= εκστρατεία):

τάξις + άνθος = ... τάξις + άρχω = ...

τάξις + θέτω = ... τάξις + νέμω = ...

δ) Να σχηματίσετε φράσεις στα νέα ελληνικά με τις παρακάτω λέξεις: ταξίμετρο, απότακτος, τάξιμο, ταξικός και τακτική.

3. Να μεταφέρετε στα αρχαία ελληνικά τις παρακάτω λέξεις και φράσεις:

- ισχυρίζονται ότι είναι φίλοι με τους Λακεδαιμόνιους: .....
- οι έφοροι και οι αντιπρόσωποι της Απέλλας απέστειλαν δεκαπέντε άντρες στην Αθήνα: .....
- αυτοί πέτυχαν τη συμφιλίωση: .....
- με τον όρο να πάει ο καθένας σπίτι του: .....
- αποφάσισαν να εγκατασταθούν στην Ελευσίνα: .....

⁸ Δια-ταγή, διά-ταξη, έν-ταξη, επι-ταγή, επί-ταξη, κατά-ταξη, προς-ταγμα, συν-ταγή, συν-τάκτης, (Συν-τακτικό), υπο-ταγή κ.ά.

⁹ έκ-τακτος, προ-τακτικός, Προστακτική, (η έγκλιση), παρα-τακτικός, από-τακτος, ά-τακτος, αν-υπό-τακτος, υπο-τακτικός, Υποτακτική (η έγκλιση), α-σύν-τακτος

¹⁰ ταξιανθία, ταξίαρχος, ταξιαρχία, ταξίαρχος, ταξιθεσία, ταξιθέτης, (-τρια), ταξιθέτηση, ταξιθετώ, ταξινομία, ταξινόμηση, ταξινόμος // ταξιδεύω, ταξιδιάρης, ταξιδιάρικος, ταξιδιώτης, ταξιδιωτικός, ταξιδευτής κ.ά.

4. Να γράψετε συνώνυμα των παρακάτω λέξεων και φράσεων ομόρριζα του ρήματος πέμπω < πεμπ-, πομπ-.¹¹

Εξευτελίζω =.....

μεταβιβάζω για διεκπεραίωση =.....

επιδεικτικός =.....

σύνολο εμπορικών πλοίων που συμπλέουν,

συνήθως με συνοδεία πολεμικών =.....

εξιλαστήριο θύμα = ...

στέλνω ψηλά στον ουρανό (δέηση) =.....

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ασκήσεις σύζευξης

1. Να συνδέσετε τις λέξεις και φράσεις της αρχαίας στήλης Α) με την απόδοσή τους στα νέα ελληνικά (στήλη Β). Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

A

1. οἱ ἀπό τοῦ κοινοῦ
2. ἔφασαν ἀξιοῦν
3. οἱ ἔκκλητοι
4. ἐπέταξαν διαλλάξαι
5. ἐφ' ᾧτε ἀπιέναι ἕκαστον
6. ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος
7. ἔδοξε κατοικεῖν

B

- α) ἔδωσαν διαταγή να συμφιλιώσουν
- β) αποφάσισαν να κατοικήσουν
- γ) λένε ότι έχουν την αξίωση
- δ) ο καθένας στο σπίτι του
- ε) επιτροπή αντιπροσώπων Απέλλας
- στ) οι δημοκρατικοί
- ζ) οι αρμόδιοι του επίσημου κράτους
- η) με τον όρο να επιστρέψει ο καθένας
- θ) ἔλεγαν ότι είχαν την αξίωση

¹¹ δια-πομπεύω, παρα-πέμπω, πο-μπώδης, νηο-πομπή, απο-διο-πομπαίος τράγος, ανα-πέμπω.

2. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με τις λέξεις της νέας ελληνικής της στήλης Β με τις οποίες έχει κοινό θέμα (σε σύνθεση ή μη), γράφοντας μπροστά από κάθε αριθμό της στήλης Α το ή τα γράμματα από τη στήλη Β.¹²

Α	Β
1. ἀξιόω-ῶ	α) συνταγή
2. φημί (θ. φη-, φα-)	β) συνδιαλλαγή
3. ἐκ-πέμπω (θ. πεμπ-, πομπ-)γ) φάση	
4. δι-αλλάττω < αλλαγή + j + ω	δ) αρχίζω
5. παρα-δί-δω-μι (θ. δω-, δο-)	ε) παραπομπή
6. ἐπι-τάττω < ταγή + j + ω	στ) τροφοδοσία
7. ἄρχω	ζ) πρόφαση
8. ἄπ-ειμι < θ. ει-, ι-	η) αξίωση
	θ) δωσίλογος
	ι) δημαρχία
	ια) προφήτης
	ιβ) δωροδοκία
	ιγ) πομπός
	ιδ) αξιωματικός
	ιε) αδιαλλαξία
	ιστ) αρχαϊκός
	ιζ) προσιτός
	ιη) επίταξη
	ιθ) ισθμός
	κ) αναπέμπω
	κα) άξιος
	κβ) διαλλακτικός
	κγ) απότακτος
	κδ) εξιτήριο

¹² 1η, ιδ, κα, 2γ, ζ, ια, 3ε, ιγ, κ, 4β, ιε, κβ, 5στ, θ, ιβ, 6α, ιη, κγ, 7δ, ι, ιστ, 8 ιθ, ιζ, κδ.

§§ 39 - 41

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να εντοπίσετε τις αντωνυμίες στην § 40 και να γράψετε την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό (ίδιο πρόσωπο ή γένος).
2. *δικαιότεροι, πλουσιότεροι*: Να γράψετε τους υπόλοιπους βαθμούς των επιθέτων και να δικαιολογήσετε το -ο ή το-ω της κατάληξης. Να σχηματίσετε και τα παράγωγα επιρρήματά τους στο θετικό βαθμό.
3. *καλλίων κρίσις, τούς δάκνοντας κύνας*: Να κλίνετε τις συνεκφορές στον ενικό και πληθυντικό αριθμό.
4. *πολλά, αίσχρά*: Να σχηματίσετε τα παραθετικά των επιθέτων (ίδια πτώση, γένος και αριθμό) και τα παράγωγα επιρρήματα και στους τρεις βαθμούς.
5. *τείχος, όπλα, συμμάχους, χρήματα, δήμω, κερδέων, άστεως, άκρόπολιν, έκκλησίαν*: Να γράψετε την κλίση σύμφωνα με την οποία κλίνονται τα παραπάνω ονόματα.
6. *άναλογίσαισθε, σκέψασθε, φαίητε, περιελήλασθε*: Να αναγνωρίσετε τους τύπους και να τους κλίνετε στο χρόνο και στην έγκλιση που δίνονται.
7. *συμβουλεύω, έπιχειρείν*: Να κλίνετε την οριστική του παρατατικού των ρημάτων, στη φωνή που δίνονται.
8. *παραδιδάσι, άπιόντες*: Να κλίνετε την οριστική και προστακτική ενεστώτα των ρημάτων στη φωνή που δίνονται.

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις αντικειμενικού (κλειστού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου "Σωστό-Λάθος"

Βάλτε X στο αντίστοιχο τετράγωνο, αν νομίζετε ότι το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων είναι σωστό ή λανθασμένο:

		Σωστό	Λάθος
1. <i>διήκε</i> :	είναι παρατατικός του ρ. <i>διήκω</i>	☐	☐
2. <i>περανθέντων</i> :	είναι προστακτική παθ. αορίστου	☐	☐

3. ὄν:	είναι μετοχή του εἰμί	☐	☐
4. γένοιτο:	είναι ευκτική ενεστώτα	☐	☐
5. περιελήλασθε:	είναι παρακ. του περιέρχομαι	☐	☐
6. δήσαντες:	είναι μετοχή του δέω-ῶ	☐	☐
7. ἠδικημένοι:	είναι μετοχή ενεστώτα	☐	☐
8. ἀπίοντες:	είναι μετοχή του ἄπειμι	☐	☐
9. φρονητέον:	είναι ρηματικό επίθετο	☐	☐
10. καλλίων:	είναι αρσενικό επίθ. συγκρ. βαθμού	☐	☐

II. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β.

Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. ἀνελθόντες	α) απαρέμφατο αορίστου β´
2. ἔθυσαν	β) οριστική αορ. α´ μέσης φωνής
3. γνῶναι	γ) απαρέμφατο ενεστ. ενεργ. φωνής
4. κατέβησαν	δ) προστακτική αορ. α´ μέσης φωνής
5. σκέψασθε	ε) οριστική παρακ. ενεργ. φωνής
6. δάκνοντας	στ) μετοχή αορ. β´ ενεργ. φωνής
7. ἄρχειν	ζ) οριστική αορίστου β´
	η) μετοχή ενεστ. ενεργ. φωνής
	θ) οριστική αορ. α´ ενεργ. φωνής

III. Ασκήσεις κατάταξης

1. Να τοποθετήσετε τα παρακάτω ουσιαστικά στην κατάλληλη στήλη του πίνακα που ακολουθεί: *τό στρατεύμα, τήν ἀκρόπολιν, τήν ἐκκλησίαν, οἱ στρατηγοί, τοῦ ἄστεως, ὁ δῆμος, τῆ ἀνδρεία, τῆς δικαιοσύνης, ἡ κρίσις, τῶν κερδέων, τῆ γνώμη, τό τεῖχος, τά ὄπλα, τά χρήματα, τοὺς συμμαχούς, τοὺς κύνας, τῷ κλοιῷ, τῆ Ἀθηνᾶ, ὁ Πausανίας, τοῦ Πειραιῶς, ὁ Θρασύβουλος, ὧ ἄνδρες.*

Α΄ κλίση	Β΄ κλίση	Γ΄ κλίση	
		Φωνηεντόληκτα	Συμφωνόληκτα

2. Να τοποθετήσετε τους παρακάτω ρηματικούς τύπους στην κατάλληλη στήλη του πίνακα που ακολουθεί: δάκνοντας, οΐεσθε, περιελήλασθε, προσήκει, κατέβησαν, συμβουλεύω, έπολεμήσαμεν, οΐχονται, δήσαντες, έποίησαν, διήκε, σκέψασθε, άνελθόντες, έπιχειρεΐν, έθυσαν, έλεξεν, ών, ήδικημένω, παραδιδόασιν, άρχειν, παραδόντες, έχοντες, φαΐητε, όντες, γνώναι, προέχειν, γνοΐητε, γένοιτο, αναλογΐσαισθε, ήδίκησεν, πεποιήκατε.

Ενεργητική Φωνή				Μέση Φωνή	
Οριστική Ενεστώτα	Οριστική Αορίστου α΄	Οριστική Αορίστου β΄	Μετοχή Ενεστώτα	Οριστική Ενεστώτα	Ενκτική Αορίστου α΄
		Ενκτική Αορίστου β΄			
Ενκτική Ενεστώτα				Οριστική Παρακειμ.	Προστακτ. Αορίστου α΄
		Απαρέμφατο Αορίστου β΄			
Απαρέμφατο Ενεστώτα	Μετοχή Αορίστου α΄				
		Μετοχή Αορίστου β΄	Οριστική Παρακειμ.	Μετοχή Παρακειμ.	Ενκτική Αορίστου β΄

IV. Ασκήσεις συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τους παρακάτω πίνακες:

I.

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
		<i>τούτων</i>
<i>ἡμᾶς αὐτούς</i>		
		<i>πότερον</i>
		<i>οὐδέν</i>
<i>πάντων</i>		
<i>ὄντες</i>		
<i>ἔχόντων</i>		
	<i>τίς</i>	
<i>κάκεινοι</i>		
<i>ἄλλήλους</i>		

II.

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
	<i>πενέστερος</i>	
	<i>καλλίων</i>	
<i>πολλά</i>		
<i>αἰσχροῦ</i>		
<i>μέγα</i>		
	<i>πλουσιώτεροι</i>	

III.

Οριστική	<i>ἐποίησαν</i>	<i>παραδιδόασιν</i>	<i>διῆγε</i>
Υποτακτική			
Ενκτική			
Προστακτική			
Απαρέμφατο			
Μετοχή			

IV.

Ενεστώτας	συμβουλεύω	έπιχειρείν	έχοντες
Παρατατικός			
Μέλλοντας			
Αόριστος			
Παρακείμενος			
Υπερσυντέλικος			

V.

ἀναλογίζομαι	γιγνώσκω	σκοπέομαι- οὔμαι	περι-ελαύνομαι
Μέλλοντας (Μ.Φ)	Αόριστος β'	Ενεστώτας	Παρακείμενος
Οριστική	Προστακτική	Ενκτική	Προστακτική

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. τούτων δέ περανθέντων, οί δ' ἐκ τοῦ Πειραιῶς ἀνελθόντες. Να αναγνωρίσετε το είδος των μετοχών, να τις αναλύσετε στις αντίστοιχες δευτερεύουσες προτάσεις και να γράψετε από ένα παράδειγμα στα ν.ε.¹³
2. Να εντοπίσετε τα δίπτωτα ρήματα του κεμένου, να δηλώσετε ποιο είναι το άμεσο και ποιο το έμμεσο αντικείμενο και να βρείτε την αντίστοιχη σύνταξή τους στα ν.ε. Τι γνωρίζετε για το αντικείμενο των δίπτωτων ρημάτων στα ν.ε.;¹⁴

¹³ **Ξημερώνοντας** τ' Αγιαννιού λάβαμε διαταγή να κινήσουμε πάλι μπροστά (απόλυτη χρον.), **Τ' αστέρι** το λαμπρό έτρεμε **βασιλεύοντας** πίσω από τα βουνά (συνημ. χρον.)

¹⁴ π.χ. συμβουλεύω ὑμῖν γνῶναι (στα ν.ε. αιτιατ + βουλητική πρόταση) παραδόντες ὑμᾶς τῷ δήμῳ. (στα ν.ε + γενική + αιτιατική, π.χ. της έδωσε ένα δαχτυλίδι). Στα ν.ε. το αντικείμενο των διπτῶτων: α) άμεσο σε αιτιατική και έμμεσο σε γενική ή εμπρόθετο έμμεσο (που προέρχεται από γενική), β) άμεσο σε αιτιατική και έμμεσο σε αιτιατική ή εμπρόθετο έμμεσο (που προέρχεται από αιτιατική).

3. Να καταγράψετε τα σύστοιχα αντικείμενα του κειμένου. Τι γνωρίζετε για το σύστοιχο αντικείμενο της ν.ε.;¹⁵
4. Να καταγράψετε τις ευθείες και πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις στις §§ 40-41. Να δικαιολογήσετε τον τρόπο εισαγωγής και εκφοράς τους.
5. ... *ἂν γνοίητε, εἰ ἀναλογίσαισθε*: Να αναγνωρίσετε το είδος του υποθετικού λόγου και να τον μετατρέψετε έτσι ώστε να εκφράζει α) κάτι το πραγματικό και β) το προσδοκώμενο.¹⁶
6. *ὑμῖν μέγα φρονητέον ἐστίν*: Με τι ισοδυναμεί η προσωπική και με τι η απρόσωπη σύνταξη των σε -τέος ρηματικών επιθέτων; Τι είδους είναι η δοτική που συνήθως τα συνοδεύει;
7. *ὑπὸ τῶν οὐδέν τούτων ἐχόντων περιελήλασθε*: Να καταγράψετε όλες τις περιπτώσεις εκφοράς του ποιητικού αιτίου στα αρχαία και στα νέα ελληνικά. Να γράψετε παραδείγματα από τα ν.ε.¹⁷
8. Να γράψετε με ποιον τρόπο εκφέρεται ο β' όρος στα αρχαία ελληνικά. Να βρείτε παραδείγματα από το κείμενο και να φτιάξετε δικά σας στα ν.ε.¹⁸

¹⁵ π.χ. φρονητέον ἐστίν μέγα, ἠδίκησεν οὐδέν, πεποιήκατε πολλά καί αἰσχροά: Στα ν.ε.: *Θεέ μου, βρέξε μια βροχή, Μερικοί ζουν τη ζωή τους καλά, Παίζει καλό παιχνίδι, Χόρεψα τον καλαματιανό (χορό), Ήταν ντυμένη μαύρα κ.ά.*

¹⁶ Είναι υποθετικός λόγος της απλής σκέψης α) εἰ ἀναλογίσεσθε, γινώσκετε, β) ἂν ἀναλογισθῆτε, γνώσεσθε.

¹⁷ Στα αρχαία ελληνικά: *ὑπό, ἐκ, πρὸς, παρὰ, ἀπό + γενική*, ή *απλή δοτική* του ενεργ. προσ. ή του ποιητικού αιτίου. Στα νέα ελληνικά: *από + αιτι.* ή με μετοχή παρακειμένου *σύνθετα* από το όνομα (του ποιητ. αιτίου) + μετοχή του παθ. ρήματος π.χ *Ἡ Ελλάδα είναι φωτισμένη από τη λάμψη της ψυχής σας* (Α. Σικελιανός, Αντίδωρο σ. 201). *Μη με μαλλώνεις, Κίσαβε, Κονιαροπατημένε*, (Δημοτικό) (= πατημένε από τους Κονιάρους) ή ακόμη τα: *χαροκαμένος, ηλιοκαμένος, σεισμόπληκτος, χαλαζόπληκτος κ.ά.* Με τα *ρηματικά επίθετα σε -τός* εκφέρεται και με την πρόθεση *σε + αιτιατική*. π.χ. *σεβαστός σε όλους*. Στις *παθ. μετοχές σε -μένος* μπορεί να εκφέρεται και με την πρόθεση *με + αιτιατική* π.χ. *Χώμα βαφτισμένο με βροχή του Μάη*.

¹⁸ Στα αρχαία ελληνικά: α) *απλή γενική* β) *ἢ + ομοιόπτωτα* ή και *ομοιότροπα* γ) *ἢ + ολόκληρη πρόταση* δ) *ἢ + ονομαστική* ε) *ἀντί, πρὸ + γενική, παρὰ, πρὸς + αιτιατική*, στ) *ἢ κατά + αιτ.*, ή *ὡς + απαρ.*, ή *ὥστε + απαρ.* π.χ *ὁ δῆμος πενέστερος ὑμῶν*, ὄντες πλουσιώτεροι πάντων, τίς κρίσις καλλίων ἢ ὡς ἐπολεμήσαμεν πρὸς ἀλλήλους. Στα νέα ελληνικά: α) *από + αιτιατ.*, *παρὰ + αιτιατ.* (σπανιότερα), β) *απλή γενική* γ) *παρὰ, από και όμοια με τον πρώτο όρο*. π.χ *Ἡ Χριστίνα είναι ψηλότερη από τη Μαρία*, *Ἡ Ζωή είναι τρία χρόνια μικρότερή μου*, *Αγαπῶ τη μουσική πιο πολύ από την ποίηση*, *Περισσότερο έβλαψε παρά ωφέλησε*, *Χτες βράδυ πέρασα καλύτερα από σήμερα*.

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση σύζευξης

1. Να γράψετε δίπλα από κάθε αριθμό της στήλης A το γράμμα της στήλης B που αποδίδει τη συντακτική λειτουργία της αντίστοιχης λέξης ή φράσης. Δύο στοιχεία της στήλης B περισσεύουν.

A	B
1. <i>ὑμῶν</i>	α) επιθετική μετοχή
2. <i>ἔχοντες</i>	β) σύστοιχο αντικείμενο
3. <i>ἐπί τίνι</i>	γ) εμπρόθ. προσδ. του τελικού αιτίου
4. <i>δικαιοσύνης</i>	δ) κατηγορηματική μετοχή
5. <i>παραδόντες</i>	ε) ἔμμεσο αντικείμενο στο <i>συμβουλεύω</i>
6. <i>οὐδέν</i>	στ) γενική συγκριτική
7. <i>ἔνεκα κερδέων</i>	ζ) γενική αντικειμενική
8. <i>ἀπιόντες</i>	η) εναντιωματική μετοχή
9. <i>ὑμῖν</i>	θ) γενική διαιρετική
10. <i>ἡδικομημένω</i>	ι) χρονική μετοχή ια) αντικείμενο στο <i>ἄρχειν</i> ιβ) εμπρόθ. προσδιορισμός της αιτίας

II. Άσκηση πολλαπλής επιλογής

Να βάλετε σε κύκλο τη σωστή απάντηση:

- *παραδόντες:* α) χρονική μετοχή, δηλώνει το σύγχρονο
β) χρονική μετοχή, δηλώνει το υστερόχρονο
γ) χρονική μετοχή, δηλώνει το προτερόχρονο
- *γνώναι:* α) τελικό απαρ. ἔμμεσο αντικ. στο *συμβουλεύω*
β) απαρέμφατο του σκοπού
γ) τελικό απαρ. ἄμεσο αντικ. στο *συμβουλεύω*
- *ὥστε...ἄρχειν ἐπιχειρεῖν:* α) δηλώνει αποτέλεσμα ενδεχόμενο ή δυνατό
β) δηλώνει επιδιωκόμενο σκοπό
γ) δηλώνει όρο, συμφωνία ή προϋπόθεση
- *τίς ἂν κρίσις γένοιτο;:* α) ευθεία ερώτηση ολικής αγνοίας κρίσεως
β) ευθεία ερώτηση μερικής αγνοίας κρίσεως
γ) ευθεία ερώτηση ολικής αγνοίας επιθυμίας

- *εἰ ἄρα ἐπ' ἀνδρεία ὑμῖν μέγα φρονητέον.* α) υποθετική πρόταση
β) πλάγια ερωτηματική ολικής αγνοίας
γ) αιτιολογική πρόταση
- *ὥσπερ τούς... παραδιδόασιν.* αναφορική παραβολική που δηλώνει:
α) ποιόν
β) ποσόν
γ) τρόπο
- *τῆ γνώμη.* α) δοτική του ποσού, μέτρου ή διαφοράς
β) δοτική της αναφοράς
γ) δοτική του μέσου
- *ἐπί Λακεδαιμονίοις* α) εμπρ. προσδ. του δηλώνει το σκοπό ή τη χάρη
β) εμπρόθ. προσδ. του δηλώνει την αιτία
γ) εμπρόθ. προσδ. του δηλώνει το ενώπιον

1.3.3. Συνδυασμός ασκήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

A. Βάλτε X στο αντίστοιχο τετράγωνο, αν νομίζετε ότι το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων είναι σωστό ή λανθασμένο:

		Σωστό	Λάθος
1. <i>ἐπί τίνι ὑμῖν μέγα φρονητέον ἐστίν.</i>	δευτ. πλάγια ερωτ.	☐	☐
2. <i>ὑμῶν.</i>	γενική διαιρετική	☐	☐
3. <i>ἡμῶν.</i>	αντικείμενο στο <i>ἄρχειν</i>	☐	☐
4. <i>πλουσιώτεροι</i>	επιθετικός προσδιορισμός	☐	☐
5. <i>ὄντες</i>	εναντιωμ. μετοχή	☐	☐
6. <i>οὐδέν.</i>	σύστ. αντικ. στο <i>προσῆκει</i>	☐	☐
7. <i>φρονητέον εἶναι.</i>	τελικό απαρέμφατο αντικείμεν.	☐	☐
8. <i>κλοιῶ.</i>	δοτική του τρόπου	☐	☐
9. <i>τῷ δήμῳ.</i>	άμεσο αντ. στο <i>παραδόντες</i>	☐	☐
10. <i>ἀπιόντες.</i>	κατηγορηματική μετοχή	☐	☐

B. Να δικαιολογήσετε την επιλογή “Σωστό-Λάθος” στις προτάσεις 2, 3, 6 και 10.

.....

1.4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να μεταφέρετε στα νέα ελληνικά τις παρακάτω λέξεις και φράσεις:

- *δίημι τό στρατευμα*: .....
- *ταῦτα ἐπεράνθησαν*:.....
- *οὐδέν δικαιοσύνης προσήκει ὑμῖν*:.....
- *σκέψασθε*:.....
- *γνώμη*:.....
- *περιελαύνομαι*:.....
- *οἱ δάκνοντες κύνες*:.....
- *οἴχομαι ἀπιών*:.....
- *ἔδησα τόν κύνα κλοιῶ*:.....

2. α) Να σχηματίσετε σύνθετες λέξεις στα ν.ε. με β' συνθετικό τη λέξη

πόλις < θ. *πολι-*, *πολε-* π.χ. *ακρόπολη* < *ἄκρον* + *πόλις*.¹⁹

μητέρα + *πόλις* = ... *ἥλιος* + *πόλις* = ...

πανεπιστήμιο + *πόλις* = ... *μεγάλος* + *πόλις* = ...

κῆπος + *πόλις* = ...

β) Να σχηματίσετε απλά ομόρριζα της λέξης *πόλις* και από μία πρόταση με τα επίθετα *πολιτιστικός* και *πολιτισμικός*.²⁰

γ) Να σχηματίσετε σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό τις προθέσεις *εκ-*, *αντί*, και β' συνθετικό ομόρριζα της λέξης *πόλις*.²¹

δ) Να γράψετε συνώνυμα των παρακάτω λέξεων (ομόρριζων σύνθετων της λέξης *πόλις*):²²

πολύς λόγος, *μάταιη συζήτηση για πολιτική* =

διαμορφώνω πολιτική συνείδηση =

απόκτηση της ιθαγένειας από αλλοδαπό =

αστυνομικό σώμα από πολίτες =

¹⁹ Μητρόπολη, ηλιούπολη, πανεπιστημιούπολη, μεγαλόπολη, κηπούπολη.

²⁰ Πολίτης, πολιτισμός, πολιτικός, πολιτιστικός, πολιτισμικός, πολιτισμένος, πολιτεία, πολίτευμα, πολιτειακός, πολιτεύομαι κ.α.

²¹ εκ-πολιτίζω, εκ-πολιτισμός, συμ-πολίτης, συμ-πολιτεία, συμ-πολιτεύομαι, συμ-πολίτευση, αντι-πολιτεύομαι, αντι-πολίτευση κ.ά.

²² πολιτολογία, πολιτικοποιούμαι, πολιτογράφηση, πολιτοφυλακή.

3. Να μεταφέρετε στα αρχαία ελληνικά τις παρακάτω λέξεις και φράσεις:
- ανέβηκαν με τα όπλα στην ακρόπολη .....
  - οι στρατηγοί συγκάλεσαν συνέλευση.....
  - για ποιο λόγο πρέπει να σκέφτεσθε αλαζονικά;.....
  - δεν έχετε καμιά σχέση με τη δικαιοσύνη.....
  - υπερέχουμε στην ευφύια.....
  - στα σκηνιά που δαγκώνουν βάζουμε περιλαίμιο: .....
4. α) Να σχηματίσετε σύνθετα ρήματα και ουσιαστικά ομόρριζα του ρήματος βαίνω < βαν-, βα-, βη-, βω- με τις προθέσεις: διά, ανά, ύπερ, από, ἐκ, πρός, μετά, παρά (π.χ. κατά + βαίνω = καταβαίνω, κατάβαση).²³
- β) Να σχηματίσετε τρεις προτάσεις, μία για κάθε λέξη: αναβάθμιση, υποβάθμιση, διαβάθμιση.
5. α) Ποια είναι η σημασία των παρακάτω σύνθετων ρημάτων του ἔρχομαι;²⁴
- διεξέρχομαι = ... μετέρχομαι = ...
- ὑπαισέρχομαι = ... ὑπέρχομαι = ...
- ἀνέρχομαι = ... κατέρχομαι = ...
- β) Να σχηματίσετε σύνθετα ρήματα και αφηρημένα ουσιαστικά από το ρ. ἔρχομαι (π.χ. ἔλευση) < θ. ἐρχ-, ἔλυθ-, ἔλυθ-, εἶ-, ἰ-. με τις προθέσεις: παρά, πρός, σύν και να σχηματίσετε ισάριθμες προτάσεις.²⁵
- γ) Να αποδώσετε στα νέα ελληνικά τη σημασία των παρακάτω λέξεων:²⁶
- ἐξιτήριο = ... ἐπηλύς = ...
- ἠ κατιούσα = ... ιταμός = ...
- ανεξίτηλος = ... δυσπρόσιτος = ...

²³ διάβαση, ανάβαση, υπέρβαση, απόβαση, ἐκβαση, πρόσβαση, μετάβαση, παράβαση.

²⁴ Διεξέρχομαι = διέρχομαι από τη μία άκρη στην άλλη, αναπτύσσω κάτι από την αρχή ως το τέλος / μετέρχομαι = ασκώ επάγγελμα, επιδιώκω / υπαισέρχομαι = εισχωρώ απαρατήρητος / ανέρχομαι = ανεβαίνω (σκαλοπάτια, ιεραρχία) / υπέρχομαι = κολακεύω, εξαπατώ.

²⁵ Παρέλευση, προσέλευση, συνέλευση.

²⁶ Εξιτήριο = έγγραφο βεβαιωτικό της εξόδου από νοσοκομείο / ἐπηλύς = ο ξένος / κατιούσα = καθοδική πορεία / ιταμός = θρασύς / ανεξίτηλος = που δεν σβήνεται, δεν ξεβάφεται / δυσπρόσιτος = που δύσκολα πλησιάζεται.

δ) Να γράψετε από ένα ομόρριζο του ρ. *έρχομαι* (απλό ή σύνθετο), συνώνυμο των παρακάτω λέξεων: π.χ *σύνοδος* = *συν-έλευση*.²⁷

αποχωρώ = ... *μύηση* = ... *διάβαση* = ...
βατός = ... *εφορμώ* = ... *θρασύτητα* = ...

6. Τα ρηματικά επίθετα σε -τέος και στα αρχαία και στα νέα σημαίνουν εκείνον που πρέπει να πάθει ό,τι φανερώνει το ρήμα από το οποίο παράγονται. Να σχηματίσετε τέτοια επίθετα της νέας ελληνικής από τα παρακάτω ρήματα:

διδάσκω = ... *προάγω* = ... *εξετάζω* = ...
διαιρώ = ... *μειώνω* = ... *πολλαπλασιάζω* = ...

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ασκήσεις σύζευξης

1. Να συνδέσετε τις λέξεις και φράσεις της αρχαίας (στήλη Α) με την απόδοσή τους στα νέα ελληνικά (στήλη Β). Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

A	B
1. <i>ἂν γνοίητε, εἰ ἀναλογίσαισθε</i>	α) θα υποστηρίζατε
2. <i>ὑμῖν μέγα φρονητέον ἐστίν</i>	β) νομίζετε
3. <i>διῆκε τό στράτευμα</i>	γ) αν καταλαβαίνετε, θα αναλογιζόσασταν
4. <i>φαίητε ἂν</i>	δ) πρέπει να σκέφτεστε αλαζονικά
5. <i>οἴεσθε</i>	ε) το στράτευμα εκτείνεται
6. <i>σκέψασθε</i>	στ) θα καταλαβαίνατε, αν αναλογιζόσασταν
	ζ) εξετάστε
	η) διέλυσε το στράτευμα

²⁷ Απέρχομαι / προσηλυτισμός / διέλευση / προσιτός / επέρχομαι / ιταμότητα.

2. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με τις λέξεις της νέας ελληνικής της στήλης Β με τις οποίες έχει κοινό θέμα (σε σύνθεση ή μη), γράφοντας μπροστά από κάθε αριθμό της στήλης Α το ή τα γράμματα από τη στήλη Β. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.²⁸

A	B
1. κατα-βαίνω	α) σφυρήλατος
2. περαίνω	β) πλησμονή
3. πένης	γ) σχέση
4. πλούσιος	δ) διαμπερές
5. δέω-ῶ (δένω)	ε) δάγκωμα
6. περι-ελαύνομαι	στ) σκέψη
7. ἔχω	ζ) πόνημα
8. σκοποῦμαι	η) δεσμίδα
	θ) βωμός
	ι) συμ-πέρασμα
	ια) ποδήλατο
	ιβ) αποχή
	ιγ) περιουσία
	ιδ) πλημμύρα
	ιε) σκοπός
	ιστ) βαθμίδα
	ιζ) σύν-δεσμος
	ιη) πενιχρός

---

²⁸ 1θ, ιστ, 2 δ, ι, 3 ζ, ιη, 4 β, ιδ, 5 η, ιζ, 6 α, ια, 7 γ, ιβ, 8 στ, ιε.

§§ 42 - 43

1.2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. *ἀξιῶ, χρῆσθαι, μνησικακήσειν*: Ποια διαφορά υπάρχει στον τρόπο κλίσης των ρημάτων στον ενεστώτα και παρατατικό;
2. *ἐπιδείξει, ὁμομόκατε*: Σε ποια συζυγία ανήκουν τα ρήματα; Σύμφωνα με ποιο ρήμα κλίνονται;
3. *εἰπών, ἐλθόντας*: Να γράψετε τους αρχικούς χρόνους των ρημάτων. Να κλίνετε την προστακτική του χρόνου στον οποίο δίνονται οι τύποι.
4. *ταράττεσθαι, εἰσπέμψαντες*: Να γράψετε το β' ενικό και πληθ. πρόσωπο στις εγκλίσεις του χρόνου που δίνονται οι τύποι.
5. *καταστησάμενοι*: Να γράψετε τους αρχικούς χρόνους του ρήματος και το γ' ενικό πρόσωπο στις εγκλίσεις του μέσου ενεστώτα και αορίστου β'.
6. *ὄσιοι, εὖορκοι*: Να κλίνετε το θηλυκό γένος των επιθέτων σ' ενικό και πληθυντικό αριθμό.
7. *τοιαῦτα*: Να αναγνωρίσετε το είδος της αντωνυμίας και να γράψετε και άλλες του ίδιου είδους.
8. *ἐπολιτεύοντο, στρατευσάμενοι*: Να γράψετε το β' ενικό πρόσωπο στις εγκλίσεις του μέσου παρακειμένου των ρημάτων. Τι παρατηρείτε στον τρόπο σχηματισμού του παρακειμένου;
9. *ὑστέρω*: Τι γνωρίζετε για τον τρόπο σχηματισμού των παραθετικών που λέγονται ελλειπτικά;

1.2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση του τύπου "Σωστό- Λάθος"

Βάλτε X στο αντίστοιχο τετράγωνο, αν νομίζετε ότι το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων είναι σωστό ή λανθασμένο:

		Σωστό	Λάθος
1. <i>τοιαῦτα</i> :	είναι οριστική αντωνυμία	☐	☐
2. <i>οὐδέν</i> :	είναι επιμεριστική αντωνυμία	☐	☐
3. <i>Ἐλευσίνη</i> :	είναι ουσιαστικό τριτόκλιτο	☐	☐

4. ἀνέστησε:	είναι αόριστος β΄	☐	☐
5. πανδημεί:	είναι δοτική ενικού	☐	☐
6. ἀπέκτειναν:	είναι παρατατικός του ἀποκτείνω	☐	☐
7. εἰσπέμψαντες:	είναι μετοχή μέλλοντα	☐	☐
8. ἦ:	είναι βεβαιωτικό επίρρημα	☐	☐
9. νῦν:	είναι τοπικό επίρρημα	☐	☐
10. μέντοι:	είναι αντιθετικός σύνδεσμος	☐	☐

II. Άσκηση σύζευξης

Να συνδέσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β.
Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. χρῆσθαι	α) απαρέμφατο παθητικού αορίστου β΄
2. μισθοῦσθαι	β) απαρέμφατο ενεργητικού αορίστου β΄
3. ἐπιδείξαι	γ) απαρέμφατο ενεστώτα α΄ συζ. σε -άω
4. συναλλαγῆναι	δ) απαρέμφατο ενεστώτα α΄ συζ. σε -ήω
5. μνησικακήσειν	ε) απαρέμφατο ενεστώτα α΄ συζ. σε -έω
6. παραβῆναι	στ) απαρέμφατο αορίστου α΄ β΄ συζ. συμφ.
7. ταραττεσθαι	ζ) απαρέμφατο μέλλοντα α΄ συζ. φων.
	η) απαρέμφατο ενεστώτα α΄ συζ. σε -όω
	θ) απαρέμφατο μέσου ενεστώτα α΄ συζ.

III. Άσκηση συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τους παρακάτω πίνακες:

I.

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
		ᾶν
		οὐδέν
		τοῦτο
εὗροχοι		
όσιοι		
		τοιαῦτα
ἀρχαίοις		
ἀκούσαντες		
καταστησάμενοι		
εἰπών		

II.

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
τοῖς καλοῖς		
ᾧσιν		
τοῖς ἀρχαίοις		
	ὑστέρω	
τούς φίλους		
ἀναγκαίους		

III.

Οριστική	ἔμμένει	ἀπέκτειναν	ὁμομόκατε
Υποτακτική			
Ενκτική			
Προστακτική			
Απαρέμφατο			
Μετοχή			

IV.

Ενεστώτας			χρησθαι
Παρατατικός	.....	ἐπολιτεύοντο	.....
Μέλλοντας			
Αόριστος	εἰπόν		
Παρακείμενος			
Υπερσυντέλικος	.....		.....

V.

ἐπιδείξαι	ταράττεσθαι	μισθοῦσθαι	εἰσπέμψαντες
Παρατατικός	Παρακείμενος	Ενεστώτας	Παρακείμενος
Οριστική	Προστακτική	Ενκτική	Προστακτική
	.....		.....
	.....		.....

1.3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1.3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να εντοπίσετε τα τελικά απαρέμφατα του κειμένου και να δικαιολογήσετε το είδος και τη συντακτική τους θέση.
2. *μνησικακήσειν*: Σε ποιες περιπτώσεις το ειδικό απαρέμφατο είναι σε χρόνο μέλλοντα;
3. *ὧν ὁμωμόκατε*: Να γράψετε παραδείγματα αναφορικών προτάσεων στα νέα ελληνικά στα οποία η δευτερεύουσα έχει πάρει τη θέση του προσδιοριζόμενου ὀρου.²⁹
4. Να εντοπίσετε τις δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις του κειμένου και να δικαιολογήσετε τον τρόπο εισαγωγής, εκφοράς και το συντακτικό τους ρόλο.

1.3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού τύπου

I. Άσκηση σύζευξης

1. Να γράψετε δίπλα από κάθε αριθμό της στήλης Α το γράμμα της στήλης Β που αποδίδει τη συντακτική λειτουργία της αντίστοιχης λέξης ή φράσης. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. <i>παραβῆναι</i>	α) αντικείμενο στο <i>χρηῆσθαι</i>
2. <i>ὄσιοι</i>	β) ειδικό απαρ. αντικ. στο <i>ἀκούσαντες</i>
3. <i>ταράττεσθαι</i>	γ) δοτική του τόπου
4. <i>τοῖς νόμοις</i>	δ) αντικείμενο στο <i>εἰσπέμψαντες</i>
5. <i>ταῦτα</i>	ε) τελικό απαρ. υποκ. στο απρὸς. <i>δέοι</i>
6. <i>χρόνω</i>	στ) επιθετικός προσδιορισμός
7. <i>μισθοῦσθαι</i>	ζ) δοτική του χρόνου
8. <i>Ἐλευσῖνι</i>	η) ἔμμεσο αντικ. τελ. απαρ. στο <i>ἄξιῶ</i>
9. <i>ὄρκους</i>	θ) τελικό απαρ. αντικ. στο <i>ἀκούσαντες</i>
10. <i>τούς φίλους</i>	ι) κατηγορούμενο στο <i>ὑμεῖς</i>
	ια) σύστοιχο αντικείμενο
	ιβ) αντικείμενο στο <i>εἰπὼν</i>

²⁹ Ὅποιος πεινάει καρβέλια ονειρεύεται (υποκ.), θα κάμω ὅ,τι μου πεις (αντικ.), αυτός είναι ὅ,τι θέλεις (κατηγ.), πήγαινε στο σπίτι οποιανού θέλεις (γενική κτητ.), κανείς απ' ὄσους εἶχαν πιάσει δεν γλύτωσε (γενική διαιρετ.), δε φέρεσαι ὅπως πρέπει (επίρρ. του τρόπου), τρύπωνε το καθένα ὅπου εὔρισκε (επίρρ. του τόπου).

Π. Άσκηση πολλαπλής επιλογής

Να βάλετε σε κύκλο τη σωστή απάντηση:

- *πρός τοῖς καλοῖς:* α) εμπρ. προσδ. που δηλώνει το *ενώπιον*
β) εμπρ. προσδ. που δηλώνει το *πλησίον*
γ) εμπρ. προσδ. που δηλώνει *προσθήκη*
- *ὅτι καί ... ὅσοι εἴστε* α) ειδική πρόταση, υποκειμένο
β) ειδική πρόταση, αντικείμενο.
γ) ειδική πρόταση, επεξήγηση.
- *ταράττεσθαι:* α) τελικό απαρ. αντικείμενο
β) ειδικό απαρ. υποκειμένο
γ) τελικό απαρ. υποκειμένο
- *καταστησάμενοι:* α) υποθ. μετοχή που δηλώνει το σύγχρονο
β) χρον. μτχ. που δηλώνει το προτερόχρονο
γ) χρονική μετοχή που δηλώνει το σύγχρονο
- *ἐλθόντας:* α) οἷτινες ἔρχονται
β) οἷτινες ἦλθον
γ) οἷτινες ἄν ἔλθωσιν
- *ἐπ' αὐτούς* α) εμπρ. προσδ. που δηλώνει *τόπο*
β) εμπρ. προσδ. που δηλώνει *εχθρική διάθεση*
γ) εμπρ. προσδ. που δηλώνει *τοπική έκταση*

1.3.3. Συνδυασμός ερωτήσεων κλειστού και ανοικτού τύπου

A. Βάλτε X στο αντίστοιχο τετράγωνο, αν νομίζετε ότι το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων είναι σωστό ή λανθασμένο:

		Σωστό	Λάθος
1. <i>εἰπών</i>	χρονική μτχ., εκφράζει το προτερόχρονο	☐	☐
2. <i>εὐορκοί</i>	κατηγορούμενο του υποκειμένου	☐	☐
3. <i>τοῖς ἀρχαίοις</i>	κατηγορηματικός προσδιορισμός	☐	☐
4. <i>αὐτῶν</i>	γενική διαιρετική	☐	☐
5. <i>τοῖς ὄρκοις</i>	αντικείμενο στο <i>ἐμμένει</i>	☐	☐

6. ὄν ὁμωμόκατε	αναφορική πρόταση ονοματική, σε θέση γενικής διαιρετικής	☐	☐
7. πανδημεί	επιρρ. προσδιορισμός του τόπου	☐	☐
8. τοὺς Ἐλευσίνοι	έμμεσο αντικ. στο ἀκούσαντες	☐	☐
9. μισθοῦσθαι	ειδικό απαρ. έμμεσο αντικείμενο στο ἀκούσαντες	☐	☐
10. ξένους	υποκείμενο στο μισθοῦσθαι	☐	☐

B. Να δικαιολογήσετε την επιλογή “Σωστό-Λάθος” στις προτάσεις 2, 5, 6 και 8.

.....

.....

.....

.....

1.4. Λεξιλογικές - σημασιολογικές ασκήσεις

1.4.1. Ασκήσεις - ερωτήσεις ανοικτού τύπου

1. Να μεταφέρετε στα νέα ελληνικά τις παρακάτω λέξεις και φράσεις:

- ὁμωμόκατε παραβῆναι οὐδέν. ....
- εὐροκοι καί ὄσιοί έστε. ....
- οὐδέν ὑμῖν δεῖ ταράττεσθαι:.....
- ἀνίστησι τήν έκκλησίαν:.....
- ἀρχάς κατεστήσαντο:.....
- ὁμοῦ πολιτεύονται:.....
- ὑστέρω χρόνω:.....
- έστρατεύσαντο πανδημεί:.....
- οἱ είς λόγους έλθόντες:.....
- οἱ φίλοι καί οἱ ἀναγκαῖοι:.....

2. ὁ δῆμος ἐμμένει (εν + μένει) τοῖς ὄρκοις. Να σχηματίσετε σύνθετα ρήματα και ουσιαστικά με τις προθέσεις ἐν, ἐπί, ὑπό, παρὰ, ἀνά, πρὸς, διά και το ρήμα μένω.³⁰
3. Να μεταφέρετε στα αρχαία ελληνικά τις παρακάτω λέξεις και φράσεις:
- ορκίστηκαν να μη θυμούνται παλιά αδικήματα: .....
  - ακόμη και τώρα ζουν μαζί ως πολίτες.....
  - εγκαθιστώ άρχοντες.....
  - πληροφοροῦμαι ότι οι ολιγαρχικοί προσλαμβάνουν ξένους μισθοφόρους.....
  - έπεισε τους άλλους να συμφιλιωθούν.....
4. ἀνέστησε (ανά + ίστημι) τήν ἐκκλησίαν (< ἐκκλητος < εκ + καλω): Να γράψετε στα νέα ελληνικά λέξεις ομόρριζες των αρχαίων ρημάτων ἀνίστημι και ἐκκαλώ.³¹
5. α) Να γράψετε τη σημασία των παρακάτω συνθέτων του ἴστημι στα νέα ελληνικά.³²

³⁰ Εμμένω, εμμονή / επιμένω, επιμονή / υπομένω, υπομονή / παραμένω, παραμονή / αναμένω, αναμονή / διαμένω, διαμονή.

³¹ ανάσταση, αναστάσιμος, ανάστατος, αναστατώνω, αναστάτωμα, αναστάτωση, κ.ά. / ἐκκληση, ἐκκλησιάζομαι, ἐκκλησιάρχης, ἐκκλησίασμα, ἐκκλησιασμός, ἐκκλησιαστικός, ἐκκλησούλα, ἐκκλητος, ἐκκλησιάρισσα κ.ά.

³² ἀνίστημι = στήνω κάποιον, κάτι ὄρθιο, σηκώνω / ανίσταμαι = σηκώνομαι / ανθίσταμαι = αντιστέκομαι αφίσταμαι = στέκομαι μακριά, αποχωρίζομαι με επανάσταση, αποστατώ / διίσταμαι = διαφωνώ, διαφέρω/ ενίσταμαι = αντιτίθεμαι, αναντιώνομαι / εξίσταμαι = εκπλήσσομαι, μένω έκθαμβος / μεθίσταμαι = μεταβάλλομαι, αλλάζω θέση / προϊίσταμαι = είμαι επικεφαλής, διευθύνω / παριστάνω = περιγράφω, υποδύομαι ρόλο, επιδιώκω να φαίνομαι χωρίς να είμαι / αποκαθιστώ = αποκατασταίνω, επανορθώνω, εξασφαλίζω οικονομικά, παντρεύω, νοικοκυρεύω / συμπαρίσταμαι = στέκομαι κοντά σε κάποιον, βοηθώ, συμπαραστέκομαι / συνίσταμαι = αποτελούμαι, συντίθεμαι / συστήνω, συνιστώ = ιδρύω, συγκροτώ, σχηματίζω, συναποτελώ, παρουσιάζω κάποιον σε κάποιον άλλον, εφιστώ την προσοχή, συμβουλεύω / υφίσταμαι = υποβάλλομαι σε κάτι, δέχομαι κάποια ενέργεια, υπάρχω, έχω υπόσταση.

<i>Ανα-σταίνω < ἀνίστημι =</i>	<i>ἀν-ίσταμαι =</i>
<i>ανθ-ίσταμαι =</i>	<i>αφ-ίσταμαι =</i>
<i>δι-ίσταμαι =</i>	<i>εν-ίσταμαι =</i>
<i>εξ-ίσταμαι =</i>	<i>μεθ-ίσταμαι =</i>
<i>προ-ίσταμαι =</i>	<i>απο-καθ-ιστώ =</i>
<i>παρ-ιστάνω / παριστώ / παρασταίνω =</i>	
<i>συμ-παρ-ίσταμαι =</i>	<i>συν-ίσταμαι =</i>
<i>υφ-ίσταμαι =</i>	<i>συ-στήνω / συν-ιστώ =</i>

β) Να σχηματίσετε ομόρριζα επίθετα ή ουσιαστικά από τα παραπάνω ρήματα.³³

γ) Να γράψετε προτάσεις στα νέα ελληνικά τόσες όσες και οι σημασίες της λέξης *σύσταση < σύστασις < συνίστημι*.³⁴

6. Να σχηματίσετε φράσεις στη νέα ελληνική που να περιέχουν τις λέξεις: *παράβαση, παραβάτης, διατάραξη, ατάραχος, μνησικακία, μνησίκακος*.

1.4.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ασκήσεις σύζευξης

1. Να συνδέσετε τις λέξεις και φράσεις της αρχαίας (στήλη Α) με την απόδοσή τους στα νέα ελληνικά (στήλη Β). Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

A	B
1. <i>ἔστέ εὐθροκοὶ καὶ ὄσιοι</i>	α) λογομάχησαν
2. <i>οὐδέν δεῖ ταράττεσθαι</i>	β) διέλυσε τη συνέλευση
3. <i>ἀνέστησε τήν ἐκκλησίαν</i>	γ) δεν υπάρχει λόγος για ταραχή
4. <i>ὁμοῦ ἐπολιτεύοντο</i>	δ) ζούσαν ως ελεύθεροι πολίτες

³³ Ανάσταση, ανάστημα, αναστάτωση, αντίσταση, αποκατάσταση, απόσταση, απόστημα, αποστασία, διάσταση, διάστημα, ένστημα, έκσταση, εκστατικός, μετάσταση, μεταστατικός, παράσταση, παραστατικός, προϊστάμενος, προστάτης, προστασία, συμπαράσταση, σύσταση, συστάδα, νεο-σύ-στατος, υπόσταση, αν-υπό-στατος κ.ά.

³⁴ *σύσταση* = σύνθεση, συγκρότηση // προφορική ή γραπτή μαρτυρία για τις καλές ή κακές ιδιότητες ενός ατόμου // συμβουλή, παράκληση, καθοδήγηση // προτροπή // διεύθυνση επιστολής, με απόδειξη παραλαβής, (*επί συστάσει*) // ένωση δύο ή περισσότερων προσώπων για να διαπράξουν αξιόποινες πράξεις.

5. ἦλθον εἰς λόγους
 6. κατεστήσαντο τάς ἀρχάς
- ε) εγκατάστησαν ἀρχοντες
 στ) ἦλθαν για διαπραγματεύσεις
 ζ) τηρεῖτε τον ὄρκο σας και σέβεστε τους θεούς
 η) ζούσαν ἀρμονικά ως πολίτες

2. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με τις λέξεις της νέας ελληνικής της στήλης Β με τις οποίες έχει κοινό θέμα (σε σύνθεση ή μη), γράφοντας μπροστά από κάθε αριθμό της στήλης Α το ή τα γράμματα από τη στήλη Β. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:³⁵

Α		Β
1. χρῆσθαι < χρῶμια	α) συνωμοσία	ιβ) χρήμα
2. ἄλλος	β) Μενέλαος	ιγ) ανάστατος
3. ἐκκλησία	γ) μίσθωση	ιδ) ανώμοτος
4. ὁμωμόκατε < ὄμνυμι	δ) ἀνάσταση	ιε) παραβάτης
5. ἐμμένει	ε) ἀτάραχος	ιστ) χρέος
6. μνησικακήσειν	στ) εὐχρηστος	ιζ) μνησικακία
7. μισθοῦσθαι	ζ) διατάραξη	ιη) ἀναστάτωμα
8. ἀνέστησε	η) παράβαση	ιθ) μισθοφόρος
9. παραβῆναι	θ) ἀνωμοτί	κ) ἀλλοτρίωση
10. ταράττεσθαι	ι) Μονή	κα) ἐγκαλώ
	ια) κλητήρας	κβ) καταχραστής

³⁵ 1) στ, ιβ, ιστ, κβ, 2) κ, 3) ια, κα, 4) α, θ (= χωρίς ὄρκο), ιδ, 5) β, ι, 6) ιζ, 7) γ, ιθ, 8) δ, ιγ, ιη, 9) η ιε, 10) ε, ζ

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ (§§ 37 - 43)

1. Να παρουσιάσετε, στηριζόμενοι στο κείμενο (Π, 4, 37-43), τα βασικά σημεία της πολιτικής της Σπάρτης απέναντι στην Αθήνα. Να προσπαθήσετε να ερμηνεύσετε την πολιτική που ακολούθησε.
2. Να μελετήσετε τον όρκο των Αθηναίων πολιτών, που παραδίδεται από τον ρήτορα Ανδοκίδα (*Περὶ Μυστηρίων* 90)³⁶ και να παρουσιάσετε, στηριζόμενοι στο κείμενο αυτό και στην αντίστοιχη πληροφορία του Ξενοφώντα, το ήθος του δημοκρατικού πολιτεύματος.
3. Να καταγράψετε στις §§ 37-38 τα ουσιαστικά της γ' κλίσης (κύρια και προσηγορικά). Δίπλα από το καθένα να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις του αριθμού στον οποίο δίνονται.
4. α) Να γράψετε σύνθετα ουσιαστικά της ν.ε., ομόρριζα του ρήματος (επι)-τάτ(σ)ω < θ. ταγ- με τις προθέσεις διά, ἐν, ἐπί, κατά, πρός, σύν και ὑπό.
β) Να γράψετε σύνθετα επίθετα της ν.ε., ομόρριζα των τακτός και τακτικός, του ρήματος τάτ(σ)ω με τις προθέσεις ἐκ, πρό, πρός, σύν, παρά, ἐπί, ἀπό, ὑπό και το στερητικό α-.
γ) Να σχηματίσετε σύνθετες λέξεις με πρώτο συνθετικό τη λέξη τάξη < τάξις < τάσσω και λέξεις ομόρριζες με το ταξίδι < ταξίδιον (= εκστρατεία):
τάξις + ἀνθος = ... τάξις + ἄρχω = ...
τάξις + θέτω = ... τάξις + νέμω = ...
- δ) Να σχηματίσετε φράσεις στα νέα ελληνικά με τις παρακάτω λέξεις: ταξιμέτρο, απότακτος, τάξιμο, ταξικός και τακτική.
5. Να καταγράψετε τις ευθείες και πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις στις §§ 40-41. Να δικαιολογήσετε τον τρόπο εισαγωγής και εκφοράς τους.
6. α) Να σχηματίσετε σύνθετες λέξεις στα ν.ε. με β' συνθετικό τη λέξη πόλις < θ. πολι-, πολε- π.χ ακρόπολη < ἄκρον + πόλις:
μητέρα + πόλις = ... ἥλιος + πόλις = ...
πανεπιστήμιο + πόλις = ... μεγάλος + πόλις = ...
κῆπος + πόλις = ...

³⁶ Βλ. σ. 104 του σχολικού εγχειριδίου.

β) Να σχηματίσετε απλά ομόρριζα της λέξης *πόλις* και από μία πρόταση με τα επίθετα *πολιτιστικός* και *πολιτισμικός*.

γ) Να σχηματίσετε στα ν.ε. σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό τις προθέσεις *εκ-*, *συν*, *αντί*, και β' συνθετικό ομόρριζα της λέξης *πόλις*.

δ) Να γράψετε συνώνυμα των παρακάτω φράσεων (ομόρριζα σύνθετα της λέξης *πόλις*):

πολύς λόγος, μάταιη συζήτηση για πολιτική =

διαμορφώνω πολιτική συνείδηση =

απόκτηση της ιθαγένειας από αλλοδαπό =

αστυνομικό σώμα από πολίτες =

7. *ὄν ὁμωμόκατε*. Να γράψετε παραδείγματα αναφορικών προτάσεων στα νέα ελληνικά στα οποία η δευτερεύουσα έχει πάρει τη θέση του προσδιοριζόμενου ὀρου.

8. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με τις λέξεις της νέας ελληνικής της στήλης Β με τις οποίες έχει κοινό θέμα (σε σύνθεση ή μη), γράφοντας μπροστά από κάθε αριθμό της στήλης Α το ή τα γράμματα από τη στήλη Β. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν:

A		B
1. <i>χρῆσθαι < χρῶμαι</i>	α) συνωμοσία	ιβ) χρήμα
2. <i>ἄλλος</i>	β) Μενέλαος	ιγ) ανάστατος
3. <i>ἐκκλησία</i>	γ) μίσθωση	ιδ) ανώμοτος
4. <i>ὁμωμόκατε < ὄμνυμι</i>	δ) ανάσταση	ιε) παραβάτης
5. <i>ἐμμένει</i>	ε) ατάραχος	ιστ) χρέος
6. <i>μνησικακήσειν</i>	στ) εύχρηστος	ιζ) μνησικακία
7. <i>μισθοῦσθαι</i>	ζ) διατάραξη	ιη) αναστάτωμα
8. <i>ἀνέστησε</i>	η) παράβαση	ιθ) μισθοφόρος
9. <i>παραβῆναι</i>	θ) ανωμοτί	κα) αλλοτριώση
10. <i>ταράττεσθαι</i>	ι) Μονή	κα) εγκαλώ
	ια) κλητήρας	κβ) καταχραστής

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Οι εργασίες αυτές έχουν στόχο την ανάπτυξη αυτενέργειας, πρωτοβουλίας και διερευνητικής στάσης των μαθητών καθώς και την ανακάλυψη των ενδιαφερόντων τους. Είναι δυνατόν να ανατεθούν σε κάθε μαθητή χωριστά ή σε ομάδες, όπου παράλληλα διαπιστώνεται η συλλογική προσπάθεια, η ανάπτυξη συνεργατικότητας και καλών σχέσεων μεταξύ τους.

Τα θέματα αυτά μπορεί να οριστούν από την αρχή του σχολικού έτους και οι μαθητές να επιλέξουν ελεύθερα εκείνο που τους ενδιαφέρει ή να δοθούν στην πορεία της διδασκαλίας. Το είδος των θεμάτων, ο βαθμός δυσκολίας και η παροχή πληροφοριών ποικίλλουν ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών και τα μέσα που διαθέτει το σχολείο. Τα ακόλουθα θέματα αναφέρονται ως ενδεικτικά παραδείγματα:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

1. Από τα *Ελληνικά* του Ξενοφώντα, να εντοπίσετε σημεία που προσδιορίζουν τη φυσιογνωμία, τον τρόπο σκέψης και τις πράξεις των ανθρώπων της εποχής του και να αξιολογήσετε τη στάση του ιστορικού Ξενοφώντα απέναντι σ' αυτά.
2. Σε ποια άλλα κείμενα γίνεται λόγος για την προσωπικότητα του Λυσάνδρου και ποια ήταν γενικά η δράση και η πορεία του ως στρατιωτικού, πολιτικού, ικανού αντιπάλου και χαρισματικού ηγέτη αλλά και ως αμφιλεγόμενης προσωπικότητας και διώκτη των δημοκρατικών;
3. Αφού μελετήσετε από την *Ιστορία* τη ναυμαχία στη Σαλαμίνα και στους Αιγός ποταμούς, να καταγράψετε τις στρατηγικές κινήσεις των αντιπάλων και να συγκρίνετε τον τρόπο περιγραφής, όπως αναφέρονται σε κείμενα των ιστορικών Ηροδότου, Θουκυδίδη και Ξενοφώντα.
4. Λύσανδρος - Θεμιστοκλής: Δυο ηγετικές φυσιογνωμίες.
Μέσα από ιστορικά κείμενα, να συγκρίνετε τη διορατικότητα, τα τεχνάσματα που χρησιμοποιούσαν για να επιτύχουν το στόχο τους και την αποτελεσματικότητα των μεθόδων τους.

5. Αφού παρατηρήσετε την αθηναϊκή τριήρη, να περιγράψετε τα μέρη της και τον τρόπο δράσης της. Να συγκεντρώσετε στοιχεία για την εξέλιξη του πολεμικού πλοίου μέχρι σήμερα. Μπορείτε να συγκεντρώσετε υλικό από ναυτικά, πολεμικά ή ιστορικά μουσεία.
6. Τα κείμενα του Ξενοφώντα, του Ηροδότου και του Θουκυδίδη παρέχουν μαρτυρίες πολεμικών συγκρούσεων. Μελετώντας ανάλογες συγκρούσεις του σύγχρονου κόσμου να συγκρίνετε τις δύο εποχές:
  - α) ως προς τα αίτια που οδηγούν σε πολέμους
  - β) ως προς το ρόλο των πολεμικών συγκρούσεων στην επίλυση των προβλημάτων που τις δημιουργήσαν.
7. Η αλαζονική συμπεριφορά ηγετών μπορεί να οδηγήσει σε καταστροφή ένα λαό και πιθανόν οι επιπτώσεις της να έχουν αντίκτυπο σε άλλους λαούς. Να το τεκμηριώσετε με παραδείγματα από την ιστορία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

1. Να προσδιορίσετε ποια μπορεί να είναι η τύχη των ηττημένων στον πόλεμο λαμβάνοντας υπόψη και τη συμπεριφορά των Αθηναίων απέναντι στους Μηλίους καθώς και στους κατοίκους της Ιστιαίας, της Σκιώνης και της Αίγινας σύμφωνα με τα αναγραφόμενα από τον Θουκυδίδη (V 116.4, I 114.3, V 32.1, II 27.1, IV 7) και επίσης λαμβάνοντας υπόψη και την πρόταση των Κορινθίων και Θηβαίων για πλήρη αφανισμό των Αθηναίων (και την αιτιολογία της απόρριψης της πρότασής τους εκ μέρους των Σπαρτιατών για την προσφορά της Αθήνας στους περσικούς πολέμους), στη συνέχεια της αφήγησης του Ξενοφώντα (Ελληνικά II, 19-20).
2. Ποια σημασία απέδιδαν οι Αθηναίοι στην ύπαρξη των μακρών τειχών της Αθήνας και τι αντιδράσεις προκαλούσε η ύπαρξη των τειχών αυτών στους Σπαρτιάτες; Ποιος ήταν ο ρόλος του Θεμιστοκλή στο κτίσιμό τους; (Θουκυδίδη, *Ιστορία Α΄*, 89-93). Επίσης να προσδιορίσετε ποια γνώμη έχει ο Θηραμένης για την ύπαρξη ή όχι των τειχών ιδίως με τα δεδομένα που δημιουργήθηκαν για τους Αθηναίους μετά την ήττα τους στους Αιγός Ποταμούς, ποιοι αντιδρούσαν σφοδρά στην

κατεδάφιση των τειχών τότε και ποια ήταν η τελική στάση των Αθηναίων απέναντι στη διατήρηση -ή όχι- των τειχών και πώς δικαιολογείτε;

3. Να προσδιορίσετε τις συνέπειες του Πελοποννησιακού πολέμου για όλη την Ελλάδα και να τον συγκρίνετε και με τις εμφύλιες διαμάχες που εκδηλώθηκαν μεταξύ των Ελλήνων κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1821 διατυπώνοντας ανάλογα συμπεράσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

1. Ο Ξενοφών, όσον αφορά τις αλλαγές των τριάκοντα, πολύ γενικά, και χωρίς να υπεισέρχεται σε λεπτομέρειες, αναφέρει: *βουλὴν δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς κατέστησαν ὡς ἐδόκει αὐτοῖς*. Σε ποιες, συγκεκριμένα, ρυθμίσεις προέβησαν και πώς τις κρίνετε; Να τις παρουσιάσετε αφού αξιοποιήσετε και άλλες ιστορικές πηγές (Αριστοτέλης, Ισοκράτης, Λυσίας, Πλούταρχος, Διόδωρος, Σικελιώτης).
2. Η έκφραση *ἀπὸ συκοφαντίας ζῶντας* δηλώνει σαφώς ότι η άσκηση της συκοφαντίας ως επαγγέλματος ήταν σύνηθες φαινόμενο μέσα στην πολιτική ζωή της αρχαίας Αθήνας. Ο συκοφάντης ήταν τύπος γνωστός μέσα στην καθημερινή κοινωνική πραγματικότητα, αλλά επίσης και στην κωμωδία, όπου προσφέρεται για διακωμώδηση. Πώς παρουσιάζεται ο τύπος αυτός μέσα στις κωμωδίες του Αριστοφάνη;
3. Να αξιοποιήσετε τις βασικές αρχαίες πηγές και να συνθέσετε την ιστορία της Αθήνας που αφορά στην περίοδο της διακυβέρνησης της πόλης από τους τριάκοντα. [Βασικές πηγές: 1) Ξενοφών, *Ἑλληνικά*, Β΄ Βιβλίο. 2) Αριστοτέλης, *Ἀθηναίων Πολιτεία*, 34-40. 3) Λυσίας, *Κατὰ Ἐρατοσθένους*, *Κατὰ Ἀγοράτου*, *Δήμου καταλύσεως ἀπολογία*. 4) Ισοκράτης, *Ἀρεοπαγίτικός* 62 κ.ε., *Περὶ Εἰρήνης*, 107 κ.ε., *Πρὸς Καλλίμαχον*, 17, *Κατὰ Λοχίτου*, 10-11, *Πρὸς Εὐθύνον*, 11-12 κ.λπ. 5) Πλούταρχος, *Βίος Λυσάνδρου*. 6) Διόδωρος Σικελιώτης, Βιβλίο XIV.]
4. Είναι γνωστό ότι ο Ξενοφών συμπαθούσε το πολίτευμα της Σπάρτης και τον σπαρτιατικό τρόπο ζωής. Νομίζετε πως τα φιλολακωνικά του

αισθήματα δεν του επιτρέπουν να είναι αντικειμενικός και αμερόληπτος όσον αφορά την εξιστόρηση των γεγονότων που έχουν σχέση με την περίοδο διακυβέρνησης των τριάκοντα;

5. Οι μορφές πολιτικής διακυβέρνησης κατά τον Αριστοτέλη. Ορθά πολιτεύματα και οι αντίστοιχες παρεκβάσεις. [Βλ. Αριστοτ., *Πολιτικῶν* Γ, 7 (= 1279a, 22 - 1279b, 10) και *Ἠθικὰ Νικομάχεια*, 12 (= 1160a, 31 - 1161a, 9). Πρβ. και Πλάτων, *Πολιτικός*, 300-303].
6. Για ποιο λόγο ο Κριτίας πρωτοστάτησε στην καταδίκη του Θηραμένη; Ποιες κατηγορίες προσάπτει σ' αυτόν; Να προσπαθήσετε να τις εξηγήσετε, αφού παρουσιάσετε αναλυτικά την πολιτική στάση των δύο ανδρών.¹
7. Να σκιαγραφήσετε την προσωπικότητα και το ήθος του Κριτία, όπως αυτός παρουσιάζεται στο 1ο βιβλίο των *Ἀπομνημονευμάτων* του Ξενοφώντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

1. Αφού μελετήσετε το Β' Βιβλίο των *Ἑλληνικῶν* του Ξενοφώντα, να περιγράψετε το ήθος, τις ιδέες και τη δράση των τριάκοντα. Να συγκρίνετε την εικόνα των τυράννων του Ξενοφώντα με την αντίστοιχη του Λυσία, όπως φαίνεται στον *Κατά Ἐρατοσθένους* λόγο του.
2. Να παρουσιάσετε, αφού μελετήσετε τις σχετικές περικοπές του Β' βιβλίου των *Ἑλληνικῶν* του Ξενοφώντα, τις αντιλήψεις του Λυσάνδρου αφενός και του Πausανία αφετέρου ως προς την πολιτική που έπρεπε να ακολουθήσει η Σπάρτη απέναντι στην Αθήνα. Να κρίνετε τις αντιλήψεις των δύο ανδρών και προσπαθήστε να τις ερμηνεύσετε και να τις αξιολογήσετε.

---

¹ Για να δώσουν εμπειριστατωμένη απάντηση οι μαθητές, θα πρέπει να μελετήσουν επισταμένως ολόκληρο το κεφάλαιο III του Β' βιβλίου των *Ἑλληνικῶν*.

4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Κριτήριο για ολιγόλεπτη εξέταση

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

Όνοματεπώνυμο: .....

Τάξη: .....

Εξεταζόμενο μάθημα: Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από το πρωτότυπο.

Ημερομηνία: .....

Ξενοφώντος *Ελληνικά*, Βιβλίο Β', Κεφ. Ι, §§ 22 - 24

Α. Κείμενο:

- 22 Λύσανδρος δέ τῆ ἐπιούσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμανεν εἰς
τάς ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰσβαίνειν, πάντα δέ παρασκευασά-
μενος ὡς εἰς ναυμαχίαν καί τὰ παραβλήματα παραβάλλων, προ-
23 εἶπεν ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδέ ἀνάξοιτο. Οἱ δέ Ἴ�θη-
ναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ
ὡς εἰς ναυμαχίαν. Ἐπεὶ δέ οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος, καί τῆς ἡμέ-
24 ρας ὀψέ ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς. Λύσαν-
δρος δέ τάς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις,
ἐπειδάν δέ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὅ τι ποιοῦσιν ἀποπλεῖν καί αὐτῷ
ἐξαγγεῖλαι. Καί οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν πρὶν αὐταὶ
ἦγον. Ταῦτα δ' ἐποίει τέτταρας ἡμέρας, καί οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανήγοντο.

Μετάφραση

Να μεταφραστούν οι προτάσεις:

α) “Λύσανδρος προεἶπεν ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδέ ἀνάξοιτο.”

.....

β) “Λύσανδρος δέ τάς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς
Ἀθηναίοις...”

.....

Μονάδες 8

B. Ερωτήσεις

1. Ποια στάση τηρεί ο Λύσανδρος κατά τη συνάντηση των δύο στόλων;

- α) επιτίθεται,
- β) τηρεί στάση αναμονής,
- γ) φοβάται την αναμέτρηση;

A. Να σημειώσετε τη σωστή απάντηση.

B. Να την τεκμηριώσετε με λίγα λόγια.

.....
.....
.....

Μονάδες 3

2. A. Να σημειώσετε X στο αντίστοιχο τετράγωνο επιβεβαιώνοντας ή απορρίπτοντας το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων:

		Σωστό	Λάθος
α) <i>τῶ λιμένι</i> :	είναι ουσιαστικό γ' κλίσης	☐	☐
β) <i>ἔπεσθαι</i> :	είναι προστακτική του ρ. <i>ἔπομαι</i>	☐	☐
γ) <i>τά παραβλήματα</i> :	είναι ουσιαστικό β' κλίσης	☐	☐
δ) <i>προεῖπεν</i> :	είναι αόριστος β' του ρ. <i>προαγορεύω</i>	☐	☐

B. Να διορθώσετε τα λάθη:

.....
.....
.....

Μονάδες 3

3. Να σημειώσετε X στη σωστή απάντηση:

- *κατιδόντας*: η μετοχή δηλώνει: α) σκοπό
β) αναφορά
γ) αιτία
δ) χρόνο
ε) υπόθεση

Μονάδα 1

4. Να συμπληρωθούν τα κενά με σύνθετους τύπους του ρήματος *βάλλω*:
- Οι Αθηναίοι ..... την επίθεση, επειδή ..... για τις προθέσεις του Λυσάνδρου. Ο στόλος των Αθηναίων ..... την πορεία του και αποχώρησε.
  - Ο Λύσανδρος ..... προσπάθειες να καταγράψει τις κινήσεις των αντιπάλων, για να ..... το σχέδιό του.

Μονάδες 3

ή

5. Να υπογραμμίσετε τη σωστή ερμηνεία των λέξεων:

<i>ἀριστοποιούμαι</i> :	γευματίζω,	δειπνώ,	είμαι άριστος
<i>ἀνίσχω</i> :	σηκώνω ψηλά,	συγκρατώ,	εμποδίζω
<i>ὄψε</i> :	βράδυ,	χτες,	απόψε
<i>ἐκβιβάζω</i> :	αποβιβάζω,	αποβιβάζομαι,	επιβιβάζομαι
<i>ἤγω</i> :	αποχωρώ,	έρχομαι,	φεύγω

Μονάδες 3

6. «ὥς μηδεὶς κινήσοιτο»: η πρόταση είναι: α) αιτιολογική
β) ειδική
γ) χρονική

Να δικαιολογήσετε τις απαντήσεις σας.

Μονάδες 3

Κριτήριο για ωριαίο διαγώνισμα

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

Όνοματεπώνυμο: .....

Τάξη: .....

Εξεταζόμενο μάθημα: Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από το πρωτότυπο.

Ημερομηνία: .....

Ξενοφώντος Ελληνικά, Βιβλίο Β', Κεφ. Ι, §§ 22 - 24

Α. Κείμενο:

- 22 Λύσανδρος δέ τῆ ἐπιούσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμανεν εἰς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰσβαίνειν, πάντα δέ παρασκευασάμενος ὡς εἰς ναυμαχίαν καὶ τὰ παραβλήματα παραβάλλων, προ-
- 23 εἶπεν ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδὲ ἀνάξοιτο. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὡς εἰς ναυμαχίαν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος, καὶ τῆς ἡμέ-
- 24 ρας ὀψέ ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς. Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδάν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὅ τι ποιοῦσιν ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι. Καὶ οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν πρὶν αὐταὶ ἦμον. Ταῦτα δ' ἐποίει τέτταρας ἡμέρας, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανήγοντο.

Μετάφραση

Να μεταφραστούν τα αποσπάσματα:

- α) “Λύσανδρος δέ τῆ ἐπιούσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμανεν εἰς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰσβαίνειν (...)”

.....
.....

- β) “Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὡς εἰς ναυμαχίαν.”

.....
.....

γ) “Λύσανδρος δέ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδὴν δέ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὅ τι ποιοῦσιν ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἔξαγγεῖλαι.”

.....
.....

δ) “Ταῦτα δ’ ἐποίει τέτταρας ἡμέρας, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανήγοντο.”

.....
.....

Μονάδες 8

B. Ερωτήσεις

1. α) Να καταγράψετε τα ρήματα που δηλώνουν τις κινήσεις των Αθηναίων και να τα μετατρέψετε στον ενεστώτα.

β) “πάντα δέ παρασκευασάμενος ὡς εἰς ναυμαχίαν καὶ τὰ παραβλήματα παραβάλλων, προεῖπεν ὡς μηδεὶς κινήσοιτο”: Να μεταφέρετε τους τύπους του ενικού στον πληθυντικό αριθμό.

Μονάδες 3

2. α) “Ἐπεὶ δε οὐκ ἀντανήγαγε ..... ἐπανήγοντο”: Να βρείτε τα απαρέμφατα που περιέχονται στο απόσπασμα αυτό, να προσδιορίσετε το είδος και τη συντακτική τους θέση.

Απαρέμφατα κεμένου	Είδος	Συντακτική θέση
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

β) “Οἱ δέ Ἀθηναῖοι (...) ὡς εἰς ναυμαχίαν.”: Να εντοπίσετε τους εμπρόθετους επιρρηματικούς προσδιορισμούς, να χαρακτηρίσετε την επιρρηματική σχέση που δηλώνουν και να γράψετε τα ρήματα που προσδιορίζουν.

Μονάδες 3

3. α) Να γράψετε στη νέα ελληνική γλώσσα δύο παράγωγα ουσιαστικά από τα ρήματα:

σημαίνω: .....

βαίνω: .....

ἀγγέλλω: .....

Μονάδες 1,5

β) Σημειώστε X στη σωστή απάντηση:

- ἐν μετώπῳ: σημαίνει:
  - α) κατά μέτωπο
  - β) σε μετωπική γραμμή
  - γ) σε αντίθεση
  - δ) σε μετωπική σύγκρουση
- εἰς ναυμαχίαν: σημαίνει:
  - α) στη διάρκεια της ναυμαχίας
  - β) με σκοπό να ναυμαχήσει
  - γ) στο σημείο της ναυμαχίας

Μονάδες 3

4. Να εντοπίσετε δύο ενδείξεις βοηθητικές για τον προσδιορισμό του κειμένου ως έργου ιστορικού.

α) Ποιες διαταγές έδωσε ο Λύσανδρος στους στρατιώτες του;

β) Ποιο σχέδιο δράσης φαίνεται μέσα από τις εντολές;

Μονάδες 3

Ολιγόλεπτη γραπτή δοκιμασία στα αρχαία ελληνικά (15'- 18')

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

Όνοματεπώνυμο: .....

Τάξη: .....

Εξεταζόμενο μάθημα: Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από το πρωτότυπο.

Ημερομηνία: .....

Ξενοφώντας Ελληνικά, Βιβλίο Β', Κεφ. Ι, §§ 25 - 27

(Το παραπάνω κείμενο δίνεται ολόκληρο φωτοτυπημένο.)

A. Μετάφραση

Να μεταφράσετε στα νέα ελληνικά τα παρακάτω αποσπάσματα:

α) “Ἄλκιβιάδης δέ κατιδών (...) τούς (...) Ἀθηναίους ἐν αἰγιαλῷ ὁρμοῦντας (...) οὐκ ἐν καλῷ ἔφη αὐτούς ὀρμεῖν.”

.....
.....

β) “Οἱ δέ στρατηγοί, (...), ἀπιέναι αὐτόν ἐκέλευσαν· αὐτοὶ γάρ νῦν στρατηγεῖν, οὐκ ἐκείνον.”

.....
.....

Μονάδες 8

B. Ερωτήσεις

1. α) Να μεταφέρετε τα παρακάτω λεκτικά σύνολα από τον ενικό στον πληθυντικό αριθμό και αντίστροφα.

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
α.		ἐκ τῶν τειχῶν
β.	ἐν λιμένι	
γ.		τούς πολεμίους

β) Να αποδώσετε τις εγκλίσεις και τους χρόνους της στήλης Β στα ρήματα που αντιστοιχούν και να αιτιολογήσετε τη χρήση τους στο συγκεκριμένο σημείο του κειμένου.

Α	Β
παρήνει	<ul style="list-style-type: none"> • Υποτακτική Ενεστώτα • Παρατατικός • Οριστική Μέλλοντα
ναυμαχήσετε	<ul style="list-style-type: none"> • Υποτακτική Αορίστου • Οριστική Αορίστου
βούλησθε	<ul style="list-style-type: none"> • Προστακτική Ενεστώτα

Μονάδες 3

2. Α. Να βρείτε μέσα από το κείμενο τους συντακτικούς όρους που ζητούνται:

- α) το υποκείμενο της μετοχής *όρμουντας*: .....
- β) ένα ειδικό απαρέμφατο: .....
- γ) μία δευτερεύουσα χρονική πρόταση: .....

Β. Τί εκφράζουν οι παρακάτω επιρρηματικοί προσδιορισμοί; Να γράψετε στη μεσαία στήλη το ρήμα, τη μετοχή ή να σημειώσετε με ένα Χ το απαρέμφατο το οποίο προσδιορίζουν και να υπογραμμίσετε την επιρρηματική σχέση που αποδίδουν.

Α) <i>πρός πόλιν</i>	Ρήμα, απαρέμφατο ή μετοχή που προσδιορίζει	<ul style="list-style-type: none"> • Χρόνος • Αιτία • Τόπος • Σκοπός
β) <i>μάλιστα</i>	Ρήμα, απαρέμφατο ή μετοχή που προσδιορίζει	<ul style="list-style-type: none"> • Χρόνος • Ποσό • Τρόπος • Σκοπός
γ) <i>ἀπό τῶν νεῶν</i>	Ρήμα, απαρέμφατο ή μετοχή που προσδιορίζει	<ul style="list-style-type: none"> • Προέλευση • Τόπος • Μέσο • Αποτέλεσμα

Μονάδες 3

3. α) *ναυμαχήσετε*: Με το α' συνθετικό της λέξης που δίνεται να συνθέσετε τρεις λέξεις στα νέα ελληνικά.
 β) *έχοντας*: Με το θέμα του ρήματος (από οποιοδήποτε χρόνο) να σχηματίσετε τρία παράγωγα στη νέα ελληνική.

Μονάδες 3

4. Α. Ποια σφάλματα διέκρινε στην τακτική των Αθηναίων ο Αλκιβιάδης;
 Β. Για ποιους λόγους οι Αθηναίοι στρατηγοί απέρριψαν τις προτάσεις του; Να σημειώσετε ποιες από τις απαντήσεις είναι σωστές και ποιες λαθεμένες και να αιτιολογήσετε μια από τις σωστές απαντήσεις.

	Σωστό	Λάθος
α) Δεν του είχαν καθόλου εμπιστοσύνη λόγω του χαρακτήρα του.	☐	☐
β) Ήξεραν από αξιόπιστες πηγές ότι ενεργούσε για λογαριασμό των Σπαρτιατών.	☐	☐
γ) Ήταν γι' αυτούς θέμα γοήτρου να μη δέχονται υποδείξεις από τρίτους για σημαντικά στρατιωτικά θέματα.	☐	☐
δ) Ήταν απαγορευμένο από τους νόμους της Αθήνας να δέχονται συμβουλές από άτομα που δεν ήταν εκλεγμένοι στρατηγοί.	☐	☐
ε) Είχαν και οι ίδιοι διαπιστώσει τις αδυναμίες της τακτικής τους, αλλά ήθελαν να κρατήσουν μυστικές τις κινήσεις τους.	☐	☐

Μονάδες 3

Ωριαία γραπτή δοκιμασία στα αρχαία ελληνικά (45΄)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

Όνοματεπώνυμο: .....

Τάξη: .....

Εξεταζόμενο μάθημα: Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από το πρωτότυπο.

Ημερομηνία: .....

Ξενοφώντος Ελληνικά, Βιβλίο Β΄, Κεφ. Ι, §§ 28 - 29

(Το παραπάνω κείμενο δίνεται ολόκληρο φωτοτυπημένο.)

Α. Μετάφραση

Να μεταφράσετε στα νέα ελληνικά τα παρακάτω αποσπάσματα:

α) “συμπαρήει δέ και Θώραξ τό πεζόν ἔχων.”

.....

β) “Κόνων δέ ιδών τόν ἐπίπλουν, ἐσήμανεν εἰς τάς ναῦς βοηθεῖν κατά κράτος.”

.....

γ) “ἡ δέ Κόνωνος (ναῦς) καί ἄλλαι περὶ αὐτόν ἐπτά πλήρεις ἀνήχθησαν ἀθρόαι”

.....

δ) “Τούς δέ πλείστους ἄνδρας (Λύσανδρος) ἐν τῇ γῆ συνέλεξεν.”

.....

ε) “Κόνων δέ (...), ἐπεὶ ἔγνω τῶν Ἀθηναίων τά πράγματα διεφθαρμένα, (...) αὐτός μέν ὀκτώ ναυσὶν ἀπέπλευσε παρ’ Εὐαγόραν εἰς Κύπρον (...).”

.....

.....

Μονάδες 8

B. Ερωτήσεις

1. α) Να γράψετε τα παρακάτω ουσιαστικά ανάλογα με την κλίση τους στη στήλη που ανήκει το καθένα: *τῆ γῆ, κράτος, ἡ Πάραλος, τούς ἄνδρας, τὰ πράγματα, τὴν ἄκραν, τό πεζόν, τὰς Ἀθήνας, τὰ ἰστία.*

Α΄ Κλίση	Β΄ Κλίση	Γ΄ Κλίση

β) Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων της νέας ελληνικής με λέξεις από τον παραπάνω πίνακα στον κατάλληλο αριθμό και πτώση.

- Είμαστε αναγκασμένοι εκ των ..... να κάνουμε ένα συμβιβασμό.
- Τα σύνορα του ελληνικού .....ορίζονται από τη συνθήκη της Λωζάνης.
- Στους θερινούς ιστιοπλοϊκούς αγώνες του Φαλήρου θα πάρουν μέρος σκάφη με ένα .....

γ) Να γράψετε παρακάτω την πρόταση μεταφέροντας το ρήμα στις άλλες εγκλίσεις του ίδιου χρόνου: “Ἡ δέ Πάραλος ἀπέπλευσε εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπαγγελοῦσα τὰ γεγονότα.”

Μονάδες 3

2. “αἱ μὲν τῶν νεῶν δίχροτοι ἦσαν”, “Κόνων δέ (...) ἔλαβεν αὐτόθεν τὰ μεγάλα τῶν Λυσάνδρου νεῶν ἰστία”, “τὰς δ’ ἄλλας πάσας Λύσανδρος ἔλαβε πρὸς τῆ γῆ.”

A. Να διακρίνετε στις παραπάνω προτάσεις το ονομαστικό από το ρηματικό μέρος.

Ονομαστικό μέρος	Ρηματικό μέρος

B. Να σημειώσετε τη συντακτική θέση των λέξεων στις παραπάνω προτάσεις:

- α) *δίκροτοι*:.....
 β) *Κόνων*: .....
 γ) *αὐτόθεν*:.....
 δ) *Λυσάνδρου*: .....
 ε) *τά μεγάλα*: .....
 στ) *Λύσανδρος*: .....

Μονάδες 3

3. A. Να γράψετε στην Α στήλη τα ρήματα από τα οποία παράγονται τα ουσιαστικά της Β στήλης και στη Γ στήλη επίθετα που παράγονται από το ίδιο ρήμα.

Α Στήλη: Ρήμα	Β Στήλη: Ουσιαστικό	Γ Στήλη: Επίθετο
	σήμαντρο	
	αναγωγή	
	συλλογή	

B. Με κάθε λέξη της Β στήλης να σχηματίζετε πρόταση στα νέα ελληνικά.

Μονάδες 3

4. A. Να αναφέρετε τα βασικά σημεία του σχεδίου που ακολούθησε ο Λύσανδρος στην επίθεσή του κατά των Αθηναίων και να επισημάνετε τα σημεία εκείνα του κειμένου που δείχνουν την επιτυχία του.

B. Γιατί ο Κόνων απέπλευσε με τα οκτώ πλοία στην Κύπρο και δεν επέστρεψε στην Αθήνα; Να σημειώσετε τη σωστή απάντηση και να αιτιολογήσετε, γιατί απορρίψατε μια από τις υπόλοιπες.

α)	Ο Λύσανδρος του έκοψε το δρόμο προς την Αθήνα και ο Κόνων δεν μπορούσε να τον αντιμετωπίσει με τόσο λίγα πλοία.
β)	Φοβόταν την οργή των συμπολιτών του και την τιμωρία που τον περίμενε στην Αθήνα.
γ)	Προσπαθούσε να βρει μια νέα ευκαιρία, για να κτυπήσει το Λύσανδρο και να εξισορροπήσει την κατάσταση για την Αθήνα.
δ)	Στην Κύπρο περίμενε να βρει νέα πλοία και στρατιώτες για αναπληρώσει τις απώλειες.
ε)	Η Κύπρος δεν απείχε πολύ από τους Αιγός ποταμούς και ήταν πιο εύκολο να αναζητήσει εκεί καταφύγιο και προστασία.

Μονάδες 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

Κριτήριο για ολιγόλεπτη εξέταση

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

Όνοματεπώνυμο: .....

Τάξη: .....

Εξεταζόμενο μάθημα: Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από το πρωτότυπο.

Ημερομηνία: .....

Ξενοφώντος *Ελληνικά*, Βιβλίο Β', Κεφ. ΙΙ, §§ 18 - 19

Α. Κείμενο

Λύσανδρος δέ τοῖς ἐφόροις ἔπεμψεν ἀγγελοῦντα μετ' ἄλλων Λακεδαιμονίων Ἀριστοτέλην, φυγάδα Ἀθηναῖον ὄντα, ὅτι ἀποκρίναιτο Θηραμένει ἐκείνους κυρίουσ εἶναι εἰρήνης καί πολέμου. Θηραμένησ δέ καί οἱ ἄλλοι πρέσβεις ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ, ἐρωτώμενοι δέ ἐπὶ τίνι λογῶ ἤκοιεν εἶπαν ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης, μετὰ ταῦτα οἱ ἔφοροι καλεῖν ἐκέλευον αὐτούς. Ἐπεὶ δ' ἦκον, ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ἧ ἀντέλεγον Κορίνθιοι καί Θηβαῖοι μάλιστα, πολλοί δέ καί ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, μή σπένδεσθαι Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐξαιρεῖν.

B. Ερωτήσεις

1. Α. Να κρίνετε αν το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων είναι σωστό ή λανθασμένο.

	Σωστό	Λάθος
α) Ο Αριστοτέλης (που αναφέρεται στο κείμενο) ήταν Σπαρτιάτης που είχε ζήσει στην Αθήνα.	☐	☐
β) Οι Κορίνθιοι, οι Θηβαίοι και άλλοι Έλληνες ήθελαν συνεννόηση με τους Αθηναίους για τερματισμό του πολέμου.	☐	☐
γ) Οι έφοροι της Σπάρτης δεν ήθελαν να έχουν καμιά συνάντηση με τους πρόσβεις της Σπάρτης.	☐	☐
δ) Η συνέλευση των Σπαρτιατών και των συμμάχων τους για τον τερματισμό του πολέμου και την τύχη της Αθήνας έγινε στη Σελλασία.	☐	☐
ε) Ο Λύσανδρος ανέφερε στους Αθηναίους ότι για τη σύναψη ειρήνης υπεύθυνος είναι ο ίδιος και όχι οι έφοροι της Σπάρτης.	☐	☐
στ) Ο Θηραμένης είχε την πλήρη εξουσιοδότηση εκ μέρους των Αθηναίων να διαπραγματευθεί τα θέματα ειρήνης με τους Σπαρτιάτες.	☐	☐

Β. Να δικαιολογήσετε με συντομία τις απαντήσεις σας στις προτάσεις β, δ και ε.

Μονάδες 6 (Α = 3 + Β = 3)

2. Να μεταφέρετε στη νέα ελληνική τις φράσεις:

- *τοῖς ἐφόροις ἔπεμψεν ἀγγελοῦντα*.....
- *κυρίους εἶναι εἰρήνης καί πολέμου*.....
- *ἐπί τίνι λόγῳ ἤκοιεν*.....

Μονάδες 2

3. Να γράψετε για καθεμιά από τις ακόλουθες λέξεις την ετυμολογικά συγγενή της λέξη από το κείμενο:

- προπομπός:.....
- διάγγελμα:.....
- αποφεύγω: .....
- επικύρωση:.....
- ανταποκριτής: .....
- επίκληση:.....
- ομοσπονδία:.....
- αφαίρεση:.....

Μονάδες 2 (8 X 0,25)

4. «ἐρωτώμενοι ἐπί τίνι λόγῳ ἤκοιεν εἶπαν ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης»: Να ξαναγράψετε το χωρίο αυτό μεταφέροντες στον ενικό αριθμό τους ρηματικούς τύπους καθώς και το ουσιαστικό «αυτοκράτορες»:

.....
.....
.....
.....

Μονάδες 2

5. ἀποκρίναιτο, ἦσαν, ἐποίησαν. Να γράψετε το β' ενικό πρόσωπο του ίδιου χρόνου στην ευκτική και προστακτική.

.....
.....
.....
.....

Μονάδες 3

6. Να συνδέσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τη συντακτική τους λειτουργία όπως δηλώνεται στη στήλη Β. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει. (Οι εντός παρενθέσεως λέξεις δεν πρέπει να ληφθούν υπόψη).

A	B
1. <i>ἐν Σελλασία</i>	α) σκοπός
2. <i>ἐπί</i> (τινι) <i>λόγω</i>	β) χρόνος
3. <i>μετ'</i> (ἄλλων) <i>Λακεδαιμονίων</i>	γ) τρόπος
4. <i>περί</i> <i>εἰρήνης</i>	δ) τόπος
5. <i>μετά</i> <i>ταῦτα</i>	ε) συνοδεία
	στ) αναφορά

Μονάδες 2 (5 X 0,40)

7. Από το απόσπασμα: «*Λύσανδρος δέ τοῖς ἐφόροις ... κυρίου εἶναι εἰρήνης καί πολέμου*») να χαρακτηρίσετε συντακτικώς τις παρακάτω λέξεις: *ἀγγελοῦντα, Θηραμένει, φυγάδα, ἐκείνους, κυρίου, εἶναι*.

.....
.....
.....
.....

Μονάδες 3

Κριτήριο για ωριαία εξέταση

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

Όνοματεπώνυμο: .....

Τάξη: .....

Εξεταζόμενο μάθημα: Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από το πρωτότυπο.

Ημερομηνία: .....

Ξενοφώντος Ελληνικά, Βιβλίο Β, Κεφ. ΙΙ, §§ 20 - 21

Α. Κείμενο

Λακεδαιμόνιοι δέ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι, ἀλλ' ἐποιοῦντο εἰρήνην ἐφ' ᾧ τὰ τε μακρὰ τεῖχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας καὶ τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα παραδόντας καὶ τοὺς φυγάδας καθέντας, τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας Λακεδαιμονίοις ἔπεσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὅποι ἂν ἠγῶνται. Θηραμένης δέ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις ἐπανάφερον ταῦτα εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἰσιόντας δ' αὐτοὺς ὄχλος περιεχεῖτο πολὺς, φοβούμενοι μὴ ἄπρακτοι ἦκοιεν· οὐ γάρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ.

Β. Ερωτήσεις

1. «Λακεδαιμόνιοι δέ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι»: Να μεταφράσετε το απόσπασμα.

.....
.....
.....

Μονάδες 3

2. Ποια στάση αποφασίζουν να κρατήσουν οι Σπαρτιάτες απέναντι στους Αθηναίους με την επικείμενη κατάρρευση της άμυνας της Αθήνας και γιατί; Πώς κρίνετε τη στάση αυτή των Σπαρτιατών λαμβάνοντας υπόψη ότι:

α) η Αθήνα ήταν ο κυριότερος αντίπαλος της Σπάρτης και

β) οι Κορίνθιοι, οι Θηβαίοι και άλλοι Έλληνες πίεζαν τους Σπαρτιάτες για πλήρη αφανισμό των Αθηναίων;

.....
.....
.....

Μονάδες 3

3. Τι περίμεναν και τι φόβους είχαν οι Αθηναίοι κατά την επιστροφή του Θηραμένη στην Αθήνα από τη Σπάρτη; Πώς κρίνετε τη στάση αυτή των Αθηναίων; Να απαντήσετε με συντομία.

.....
.....
.....

Μονάδες 2

4. Τι σημαίνει για την Αθήνα η κατεδάφιση των μακρών τειχών της και η παράδοση όλων σχεδόν των πλοίων της στους αντιπάλους της;

.....
.....
.....

Μονάδες 2

5. Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα (για όσους χρόνους υπάρχουν περισσότεροι του ενός τύποι, να επιλέξετε τον ένα τύπο):

Ενεστώτας	Παρατατ.	Μέλλον	Αόριστος	Παρακείμ.	Υπερσυντ.
	ἐπανεφέρων*				
	ἐποιούντο				

* γ' πληθ. πρόσωπο

Μονάδες 3

6. «τόν αὐτόν ἐχθρόν καί φίλον νομίζοντας Λακεδαιμονίοις ἔπεσθαι»: Να ξαναγράψετε το χωρίο μεταφέροντας στον αντίθετο αριθμό τους κλιτούς τύπους.

.....
 .....

Μονάδες 2

7. «μή ἄπρακτοι ἦκοιεν»: Να χαρακτηρίσετε τη δευτερεύουσα πρόταση.

.....

Μονάδα 1

8. Να σημειώσετε τη συντακτική λειτουργία των υπογραμμισμένων λέξεων:

- α) «καί τάς ναῦς πλήν δώδεκα παραδόντας»:

πλήν δώδεκα: είναι .....

- β) «οὐ γάρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν διά τό πλήθος τῶν ἀπολλυμένων τῶ λιμῶ»:

μέλλειν: είναι .....

διά τό πλήθος: είναι .....

τῶ λιμῶ: είναι .....

Μονάδες 2 (4 X 0,50)

9. Να γράψετε για καθεμιά από τις ακόλουθες λέξεις την ετυμολογικά συγγενή της από το κείμενο:

- φήμη: .....
- έργο: .....
- διαφυγή:.....
- επομένως:.....
- μεταποίηση:.....
- νηολόγιο:.....
- εξήγηση: .....
- διαφορά:.....
- εισιτήριο:.....
- απώλεια: .....

Μονάδες 2 (10 X 0,20)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Κριτήριο για ωριαία εξέταση

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ

Όνοματεπώνυμο: .....

Τάξη: .....

Εξεταζόμενο μάθημα: Αρχαία Ελληνική Γραμματεία από το πρωτότυπο.

Ημερομηνία: .....

Ξενοφώντος *Ελληνικά*, Βιβλίο Β', Κεφ. IV, §§ 21 - 22

A. Κείμενο

“Πρός θεῶν πατρῶων ... κατεδακρύσαμεν”

B. Ερωτήσεις

1. “Πρός θεῶν πατρῶων ... κατεδακρύσαμεν”: Να μεταφράσετε το απόσπασμα.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Μονάδες 8

2. α) *παύσασθε*: να κλιθεί στην έγκλιση και στο χρόνο που βρίσκεται.

.....
.....
.....

- β) *άμαρτάνοντες*: να γραφεί ο ίδιος τύπος σε όλους τους χρόνους.

.....

γ) Να συμπληρώσετε τον πίνακα με τους υπόλοιπους βαθμούς των επιθέτων στην ίδια πτώση, γένος και αριθμό:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
		άνοσιωτάτοις
		αΐσχιστον
		χαλεπώτατον
	πλείους	
ὀλίγου		

Μονάδες 3

3. α) Να συμπληρώσετε τα κενά με το είδος του εμπρόθετου προσδιορισμού:

εἰς τὴν πατρίδα: .....

κερδέων ἔνεκα: .....

ἐν ὀκτῶ μηνῖν: .....

ἐν εἰρήνῃ: .....

ὑφ' ἡμῶν: .....

β) Να συμπληρώσετε στον πίνακα το είδος των μετοχών του κειμένου:

Μετοχές	Επιθετική	Κατηγορηματική	Επιρρηματική
αἰδούμενοι			
ἄμαρτάνοντες			
πολεμοῦντες			
ἔξόν			
ἀποθανόντων			

γ) Να συνδέσετε τους αριθμούς με τα γράμματα. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A

1. ἀλλήλοις

2. ἰδίων

3. πάντες

4. οὔτοι

5. πολλά

B

α) σύστοιχο αντικείμενο

β) αντικείμενο

γ) κατηγορούμενο

δ) κατηγορημ. προσδιορισμός

ε) υποκείμενο

στ) επιθετικός προσδιορισμός

Μονάδες 3

4. α) Ποιους (ή τι) επικαλείται ο κήρυκας στην ομιλία του και για ποιο λόγο;

- β) Ποιες ανόσιες πράξεις διέπραξαν οι τριάκοντα, κατά τον κήρυκα, και ποιες ήταν οι συνέπειες των πράξεών τους;
- γ) Πώς κρίνετε το λόγο του κήρυκα;

.....

.....

.....

Μονάδες 3

5. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με παράγωγα των ρημάτων: *μετέχω, αἰδοῦμαι, πολιτεύομαι, παρέχω, ἐπίσταμαι*:
- Οι ..... σημείωσαν άνθηση την εποχή του Διαφωτισμού.
  - Ο .....μας ευχήθηκε «καλή σχολική χρονιά».
  - Οι .....στο Χρηματιστήριο σημείωσαν πτώση.
  - Ο Καζαντζάκης έγραψε το έργο “Βίος και ..... του Αλέξη Ζορμπά”.
  - Παρατηρήθηκαν προβλήματα στην .....του νερού.

Μονάδες 3

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις επαναληπτικές στα συνηρημένα¹

1.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να κλίνετε την οριστική παρατατικού των παρακάτω ρημάτων και να γράψετε το απαρέμφατο του ενεστώτα (στη φωνή που δίνονται): *τολμάω-ῶ, αἰτιάομαι- ῶμαι, θορυβέω-ῶ, προσκυνέομαι-οὔμαι, πληρῶω-ῶ, δουλόομαι-οὔμαι.*
2. *ζῶντας*: Τι γνωρίζετε για τον τρόπο που κλίνονται στον ενεστώτα και στον παρατατικό τα συνηρημένα ρήματα σε -ήω; Να κλίνετε την οριστική του ενεστώτα και του παρατατικού του *ζήω-ῶ*.
3. Να αντικαταστήσετε τα παρακάτω ρήματα στα αντίστοιχα πρόσωπα:

Ενεργητική φωνή	Πρόσωπο	Οριστική Ενεστώτα	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
<i>νικάω-ῶ</i>	β' ενικό				
<i>ἐπιθυμέω-ῶ</i>	α' πληθυντ.				
<i>ἄξιόω-ῶ</i>	β' ενικό				

Μέση φωνή	Πρόσωπο	Οριστική Ενεστώτα	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
<i>ἠττάομαι-ῶμαι</i>	β' ενικό				
<i>φοβέομαι-οὔμαι</i>	α' πληθυντ.				
<i>πληροόμαι-οὔμαι</i>	β' ενικό				

4. Να βρείτε το αντίστοιχο πρόσωπο στον άλλο αριθμό:

ἀγαπῶης: ..... *ὠρμῶντο*: .....
πειράσθω: ..... *αἰτοῖεν*: .....
ἀνακοινοῖς (υποτ.): ..... *διψῶην*: .....

¹ Ελπίζοντας ότι διευκολύνουμε το συνάδελφο στη γλωσσική διδασκαλία, εντάξαμε σ' αυτό το Παράρτημα γραμματικές ασκήσεις *ανεξάρτητες* από το κείμενο το οποίο διδάσκει κάθε φορά, οι οποίες αφορούν σε κεφάλαια της Γραμματικής, τα οποία ή δεν τα έχουν ακόμη διδαχτεί οι μαθητές ή δεν έχουν προλάβει να τα αφομοιώσουν· μπορεί ο συνάδελφος να τις αξιοποιήσει, όποτε αυτός νομίζει είτε κατά τη διδασκαλία του Ξενοφώντα (αν και για μερικές είναι πολύ νωρίς) είτε στην ώρα της γλωσσικής διδασκαλίας, είτε ακόμη και στο β' τετράμηνο. Σ' αυτό το Παράρτημα ο συνάδελφος θα βρει γραμματικές ασκήσεις που αφορούν: 1) στα *συνηρημένα ρήματα* και των τριών τάξεων, 2) στο *μέσο παρακείμενο και υπερσυντέλικο των αφωνολήκτων*, 3) στα *παραθετικά των επιθέτων*, 4) στον *αόριστο β'*, 5) στα ρήματα *ἴστημι* και *ἴημι*, 6) στο ρήμα *δίδωμι*, 7) στα *συμφωνόληκτα της β' συζυγίας*, και ιδιαίτερα στο *δείκνυμι*, 8) στα ανώμαλα ρήματα *φημί* και *εἶμι*, 9) στον *αόριστο β' των βαρύτονων ρημάτων*, που κλίνονται όπως τα εις -μι, 10) στον *παθητικό μέλλοντα* και *αόριστο α'*, 11) στον *παθητικό μέλλοντα και αόριστο β'*, 12) στα *συνηρημένα ουσιαστικά της α' κλίσης*.

1.2. Ασκήσεις κλειστού τύπου

I. Άσκηση κατάταξης

1. Να δηλώσετε την έγκλιση στην οποία ανήκουν οι παρακάτω τύποι συνηρημένων ρημάτων (μερικοί τύποι ανήκουν σε περισσότερες από μία εγκλίσεις).

	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
ἐπιθυμείς				
ἔρᾳ				
ὄρᾳ				
γελῶμεν				
ὀλιγοροῦμεν				
πληροῖς				
αἰτοῖεν				
διψῶην				
χρῶ				
δηλῶται				
τιμᾶσθε				
ἐλευθεροῖς				
ἑρωτάσθων				

II. Άσκηση συμπλήρωσης κενών

1. Να βάλετε το ρήμα που βρίσκεται στην παρένθεση στην έγκλιση, πρόσωπο και αριθμό που απαιτείται:
- Κῦρος ..... (πολιορκῶ, παρτ.) Μίλητον κατά γῆν καί κατά θάλατταν.
  - Οἱ ἔφοροι ἐν Σπάρτῃ κύριοι ἦσαν ..... (ζημιῶ, απαρ. εν.) τοὺς ἀμαρτάνοντας.
  - Θεμιστοκλῆς ..... (ἀξιῶ, παρτ.) ποιεῖσθαι τὴν ναυμαχίαν ἐν Σαλαμῖνι.
  - Ἡμεῖς οὐκ ..... (ἀντιποιοῦμαι, οριστ. εν.) τῆς ἀρχῆς.
  - Μή ..... (μισθοῦμαι, υποτ. ἀ' πληθ.) ξένους, ἀλλὰ αὐτοὶ στρατευόμεθα.
  - Ἐντεῦθεν οἱ μετὰ Κύρου ..... (πειρῶμαι, παρτ.) εἰσβάλλειν εἰς Κιλικίαν.
  - Τό κάλλος χρόνος ..... (ἀναλόω-ῶ, οριστ. εν.)
  - Μένιππος ὁ κυνικός εἰς Ἄιδου δώματα ἐλθὼν τῶν νεκρῶν ..... (καταγελῶ, παρτ.)
  - Φίλε, ... (νικῶ, προστ.) τῷ ἀγαθῷ τό κακόν.

ι) Εἶθε τοὺς ἀρίστους ἀεὶ ..... (ζηλῶ, προστ. εν.), ὧ νέοι.

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις επαναληπτικές

στο μέσο παρακείμενο και υπερσυντέλικο των αφωνολήκτων ρημάτων

2.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. ἤρξαντο, ἔπεισαν, θρέψειν. Να κλίνετε την οριστική και προστακτική του μέσου παρακειμένου των ρημάτων (ἤργμαι, πέπεισμαι, τέθραμμαι).
2. Να κλίνετε την οριστική υπερσυντέλικου των ρημάτων κόπτομαι (έκεκόμην), πλέκομαι (έπεπλέγην), πυνθάνομαι (έπεπύσην).
3. Να γράψετε το β' ενικό πρόσωπο της οριστικής, υποτακτικής, ευκτικής, προστακτικής μέσου παρακειμένου των ρημάτων:

	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
ταράττομαι				
τάττομαι				
τειχίζομαι				
κομίζομαι				
τριβομαι				
λείπομαι				

4. Να γράψετε τα απαρέμφατα και τις μετοχές μέσου παρακειμένου των ρημάτων: καλύπτομαι, λαμβάνομαι, πράττομαι, φυλάττομαι, πείθομαι.

2.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση συμπλήρωσης

1. Να σχηματίσετε τους τύπους των εγκλίσεων του μέσου παρακειμένου που ζητούνται, αφού προσέξετε τα κανονικά πάθη του χαρακτήρα του θέματος που παρατηρούνται εμπρός από τις προσωπικές καταλήξεις.

Οριστική Παρακειμένου	Οριστική Υπερσυντέλικου	Προστακτική Παρακειμένου
δεδίωκ-μαι=δεδίωγμαι	ἐ-δεδιώκ-μην=γμην	-----
δεδίωκ-σαι=		δεδίωκ-σο=ξο
δεδίωκ-ται		
δεδιώκ-μεθα=		-----
δεδίωκ-σθε=		
δεδιωγμένοι εισί		
κέκοπ-μαι=μμαι	ἐ-κε-κόπ-μην=μμην	-----
κέκοπ-σαι=		κέκοπ-σο=ψο
κέκοπ-ται=		
κεκόπ-μεθα=		-----
κέκοπ-σθε=		
κεκομμένοι εισί		
πέπειθ-μαι=σμαι	ἐ-πεπειθ-μην=σμην	-----
πέπειθ-σαι=		πέπειθ-σο=σο
πέπειθ-ται		
πεπειθ-μεθα=		-----
πέπειθ-σθε		
πεπεισμένοι εισί		

3. Γραμματικές ερωτήσεις-ασκήσεις επαναληπτικές στα επίθετα και στα παραθετικά τους

3.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Από τα παρακάτω παραθετικά ποια γράφονται με -ο και ποια με -ω;²

- άγι-τέρων   πλουσί'-τατος   έντιμ'-τερον   φιλονικ-τάτων
- ώφελιμ-τέρων   τραν-τάτη   τιμι-τάτων   στεν-τέρων
- ήσυχ-τέρας   χρησιμ-τέρω   νεαρ-τάτω   εὐψυχ'-τατον
- άδοξ-τάτους   βδελυρ-τάτοις   κεν-τάτοις   πιθαν'-τατος
- ισχυρ-τέρας   ιερ'-τεροι   πειστικ'-τερος   ικαν-τάτων
- πεδιν-τέροις   πτωχ-τάτων   άνδρει-τάτου   εὐθυμ-τάτοις
- άνιαρ-τέρας   πιστ-τάτου   νε-τάτους   ήσυχ-τέρους

² I. -ότερος -α -ον, -ότατος -οτάτη- ότατον: Διατηρούν το χαρακτήρα του θετικού ο, αν προηγείται συλλαβή φύσει ή θέσει μακρόχρονη. π.χ. Ξηρός-ότερος-ότατος, θερμός-ότερος-ότατος.

Έχουν το δίχρονο στην παραλήγουσα μακρόχρονο: α) Τα επίθετα σε -ος που είναι σύνθετα με β' συνθετικό μια από τις λέξεις: θυμός, κίνδυνος, κῦρος, λύπη, νίκη, τιμή, ψυχή. β) Τα επίθετα: άνιαρός, άκρατος, ισχυρός, λιτός, φλύαρος, ψιλός. γ) Τα επίθετα κενός, στενός, ξένος (< κενFός, στενFός, ξενFός).

II. -ώτερος -α -ον, -ώτατος -ωτάτη -ώτατον: Εκτείνουν το χαρακτήρα του θετικού ο σε -ω, αν προηγείται συλλαβή βραχύχρονη π.χ. νέος -ώτερος -ώτατος. Έχουν το δίχρονο στην παραλήγουσα βραχύχρονο: α) Τα επίθετα που λήγουν σε -ιος, -ικος, -ιμος, -ινος, -αρός, -υρός (πλην του ισχυρός), -άλος, -άνος. β) Τα επίθετα άγλαός, άκριτος, άδικος, δυνατός, αδύνατος, ήσυχος, ιταμός, όλίγος.

άγιωτέρων	πλουσιώτατος	έντιμότερον	φιλονικοτάτων
ώφελιμωτέρων	τρανοτάτη	τιμιωτάτων	στενωτέρων
ήσυχωτέρας	χρησιμωτέρω	νεαρωτάτω	εὐψυχότατον
άδοξοτάτους	βδελυρωτάτοις	κενοτάτοις	πιθανώτατος
ισχυροτέρας	ιερώτεροι	πειστικώτερος	ικανωτάτων
πεδινωτέροις	πτωχοτάτων	άνδρειοτάτου	εὐθυμοτάτοις
άνιαροτέρας	πιστοτάτου	νεωτάτους	ήσυχωτέρους

2. Να κλίνετε τις συνεκφορές στον ενικό και πληθυντικό αριθμό:

- ἡ εὐδαίμων πόλις ὁ ἀσεβῆς μαθητῆς ὁ μείζων κίνδυνος ἡ βραχεῖα ὁδός
- ὁ πολὺς κόσμος τό θάπτον τόξευμα ὁ σώφρων γέρον ὁ εὐτυχῆς παῖς
- ὁ μείζων λέων ὁ γλυκὺς βότρυς ὁ μέγας θυμὸς ἡ ἐλάττων ἐλπὶς

3. Να αναγνωρίσετε τους τύπους:³

- παντί, παισί, πᾶσι, ἄπαισι, ἄπασι, ποσί.
- ψεύδεσι, ψευδέσι, ψεύδει, ψευδεῖ, ψεύδη, ψεύδη, ψεύσει.

3.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Ασκήσεις κατάταξης

1. Να κατατάξετε σύμφωνα με το παράδειγμα τα παρακάτω επίθετα της β' κλίσης: ἀγνός, δίκαιος, ἀνδρεῖος, νέος, ἰσχυρός, ἔντιμος, τίμιος, δόκιμος, παράνομος, ἔνδοξος, οὐράνιος, μάχιμος.

Τριγενή - τρικατάληκτα	Τριγενή - δικατάληκτα
π.χ. ἀγαθός-ή-όν	π.χ. ὁ, ἡ ἄφθονος, τό ἄφθονον
π.χ. ἅγιος-ία-ιον	
π.χ. καθαρός-ά-όν	

³ Οι τύποι ανήκουν όχι μόνο σε επίθετα, αλλά και σε ουσιαστικά και σε ρήματα.

2. Να κατατάξετε σύμφωνα με τις καταλήξεις τους τα παρακάτω επίθετα της γ' κλίσης: ό ευώδης, ό ευήθης, ό ευσεβής, ό άμαθής, ό άμήτωρ, ό ευδαίμων, ό άγνώμων, ό άφρων, ό φίλερις, ό φυγάς, ό αίματόεις, ό έκών, ό πλάνης, ό μέλας, ό παχύς, ό δριμύς, ό δίπηχυς, ό σύμπας.

Φωνηεντόληκτα επίθετα της γ' κλίσης	
Τριγενή - τρικατάληκτα	Τριγενή - δικατάληκτα
-ύς, -εία, ύ	-ύς, ύ, γεν. -υος ή -εος (σύνθετα)

Συμφωνόληκτα επίθετα της γ' κλίσης		
Αφωνόληκτα		
Τριγενή - τρικατάληκτα	Τριγενή - δικατάληκτα	Διγενή - μονοκατάληκτα
-ας, -ασα, -αν / -εις, -εσσα, -εν / -ων, -ουσα, -ον	Σύνθετα, με β' συνθετικό ουσ. τριτόκλιτο, αφωνόληκτο	Απλά ή σύνθετα
ό χαρίεις -εσσα -εν	ό, ή δίπους, τό δίπουν	ό, ή μιγάς
πάς- πᾶσα- πᾶν		
ό ἄκων -ουσα -ον		

Ενρινόληκτα και υγρόληκτα		
Τριγενή και τρικατάληκτα	Τριγενή και δικατάληκτα	Διγενή και μονοκατάληκτα
Σιγμόληκτα - Δικατάληκτα		
Οξύτονα	Βαρύτονα	-ώδης, -ώλης, -ήρης

Π. Ασκήσεις συμπλήρωσης

1. Να συμπληρώσετε τους παρακάτω πίνακες:

I.

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
αίσχρός		
μακρός		
ἐχθρός		
καλός		
μέγας		
ἡδύς		
ῥάδιος		
ἀγαθός		
ταχύς		
κακός		
μικρός		
ὀλίγος		
πολύς		
ἴδιος		
φίλος		

II.

	Γεν. εν.	Δοτ. εν.	Αιτ. εν.	Κλ. εν.	Γεν. πλ.	Δοτ. πλ.	Αιτ. πλ.
τό παχύ							
τό πᾶν							
ὁ πολύς							
ὁ μέγας							
ἡδυστική							
ὁ εὐώδης							
ἡ θήλεια							
ἡ ἄχαρις							
τό νοῦμον							
ὁ τάλας							

4. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις επαναληπτικές στον αόριστο β΄

4.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να βρείτε σε ποιο ρήμα ανήκει κάθε ρηματικός τύπος του αορίστου β΄.

ἤγαγε	ἀπολόμενος	εὗρον	ἴδωμαι
ἀγαγόμενος	ἀφικοίμην	σχῶ	πάθοιμι
εἰλόμην	βαλέσθω	εἶποῦσα	τύχωμεν
αἰσθέσθαι	γενέσθαι	ἔλιπες	ἐνέγκω
ἀμαρτεῖν	ἔρωμαι	εἶδομεν	φάγε
λάθωμεν	ἔλαχον	πέσοιμι	δραμεῖν

2. Να διατυπώσετε τις παρακάτω προτάσεις με τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε να αναφέρονται στο παρόν:

- Ἡ ναυμαχία ἔλαβε ραδίαν καί βραχεῖαν κρήσιν. ....
.....
- Κλέαρχος λαβῶν τοὺς ὀπλίτας παρεγένετο πρὸς Κύρον. ....
.....
- Ἀγαμέμνων ὁ βασιλεὺς τὴν θυγατέρα πρὸς τὸν βομόν ἤγαγεν ἐπὶ θυσίαν. ....
.....
- Οἱ Ὀλυμπιονίκαί μεγίστων τιμῶν ἔτυχον. ....
.....
- Οἱ Λακεδαιμόνιοι κατέσχον τὴν ἀκρόπολιν. ....
.....
- Οἱ μὲν ἔφυγον εὐθύς ἔξω τῆς πόλεως, οἱ δὲ ἀπῆλθον εἰς τὰς Ἀθήνας.
.....
.....
- Σαρδανάπαλος ὁ βασιλεὺς πολλὰ ἔφαγεν, πολλὰ ἔπιεν καὶ πολλὰ κακά εἶπεν ἀνθρώποις. ....
.....
- Εἶδομεν τό φῶς τό ἀληθινόν, ἐλάβομεν πνεῦμα ἐπουράνιον, ἠύρομεν πίστιν ἀληθῆ. Αὕτη γάρ ἡμᾶς ἔσωσεν. ....
.....

- *Τάς θύρας, τás θύρας ἐν σοφία πρόσχωμεν.* .....
- *Λάβετε, φάγετε τοῦτό μου ἐστι τό Σῶμα, τό ὑπέρ ὑμῶν κλώμενον, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.* .....
- *Τά αἰσχροά κέρδη λύπην ἤνεγκεν.* .....

4.2. Άσκηση κλειστοῦ (αντικειμενικοῦ) τύπου

I. Άσκηση συμπλήρωσης

1. Να συμπληρώσετε στον πίνακα τους ρηματικούς τύπους που λείπουν:

Οριστική	Υποτακτική	Ενκλιτική	Προστακτ.	Απαρέμφ.	Μετοχή
ἤγαγε					
εἰλόμην					
	λάθωμεν				
		ἄφικοίμην			
			βαλέσθω		
			ἔλθέ		
ἠῦρον (γ' πλ.)					
	σχῶ				
ἔλιπες					
εἶδομεν					
ἐπύθετο					
		πάθοιμι			
(β' εν.)				λαβεῖν	

5. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις στα: *ἴστημι* και *ἴημι*

5.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να αναγνωρίσετε τους τύπους: *ἴστησι, ἴστη, ἴστασαν, ἰστώμεν, ἰσταίη, ἰστάτω, ἰσάναι, ἰστάσι, ἰσάντες, ἴσαντο, ἰστήσθε, ἰσταίμην, ἰστάσθω, ἴστασθαι, ἰστάμενοι, ἔστητε, στώσι, σταίτε, στήτε, στήναι, σάντα*.
2. Η ενεργητική σύνταξη να γίνει παθητική:
  - Ὁ βασιλεύς ἀνίστησι τόν ἰκέτην Ὁ ἰκέτης ἀνίσταται ὑπό τοῦ βασιλέως
  - Ὁ βασιλεύς ἀνέστη τόν ἰκέτην .....
  - Ὁ βασιλεύς ἀνέστη τούς ἰκέτας .....
  - Ὁ βασιλεύς ἀνίστη τούς ἰκέτας .....
  - Οἱ βασιλεῖς ἀνίστασαν τόν ἰκέτην .....
3. Να αναγνωρίσετε τους τύπους: *ἴης, ἴεις, ἰῶ, ἰείη, ἰέτω, ἰέναι, ἰέντι, ἰείση, ἦκα, εἶσαν, ῶμεν, εἶητε, ἔτε, εἶναι, εἶς, ἔντα, ἰέμεθα, ἰῆσθε, ἰείμεθα, ἰέσθω, ἰέμεναι, εἶμεθα, ἦται, εἶο, οὔ, ἔσθων, ἔσθαι, ἔμενοι*.
4. Η ενεργητική σύνταξη να γίνει παθητική:
  - Ἀφίημι τήν πόλιν αὐτόνομον Ἡ πόλις ἀφίεται αὐτόνομος
  - Ἀφίεσαν τάς πόλεις αὐτονόμους .....
  - Ἀφιῶμεν τήν πόλιν αὐτόνομον .....
  - Ἀφιεῖητε τάς πόλεις αὐτονόμους .....
  - Ἀφιέτω τήν πόλιν αὐτόνομον .....
  - Ἀφείσαν τάς πόλεις αὐτονόμους .....
  - Ἀφετε τήν πόλιν αὐτόνομον .....
  - Ἀφῶμεν τάς πόλεις αὐτονόμους .....
  - Ἀφίην τήν πόλιν αὐτόνομον .....
  - Ἀφίετε τάς πόλεις αὐτονόμους .....

5.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού τύπου

I. Άσκηση κατάταξης

Να δηλώσετε την έγκλιση στην οποία ανήκουν οι παρακάτω τύποι:

ΐστανται, άνέστησαν, καθίστατο, άφιστάναι, καθιστάσθω, δισταίη, ύποσταίησαν, μεθιστώμεθα, καθιστάντες, προϊσταίης, συνιέναι, ίέμενα, ίετο, άφείς, προήται, έφίετο, συνιή, άφείεν.

	<i>Ενεργητική φωνή</i>			<i>Μέση φωνή</i>		
	<i>Ενεστώτ.</i>	<i>Παρατατ.</i>	<i>Αόρ. β'</i>	<i>Ενεστώτ.</i>	<i>Παρατατ.</i>	<i>Αόρ. β'</i>
<i>Οριστική</i>						
<i>Υποτακτ.</i>						
<i>Ευκτική</i>						
<i>Προστακ.</i>						
<i>Απαρέμφ.</i>						
<i>Μετοχή</i>						

6. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις στο ρήμα *δίδωμι*

6.1. Ερωτήσεις - ασκήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να αναγνωρίσετε τους τύπους: *δίδως, διδόασιν, ἐδίδου, διδῶ, διδοίη, δίδου, διδόναι, διδόντος, ιδόντος, διδούση, ἔδομεν, δῶτε, δοίεν, δός, αἰδῶς, δότω, δοῦναι, δούς, ὀδούς, διδόμεθα, ἐδίδοσο, διδῶσθε, διδοίμεθα, διδόσθω, δίδοσθαι, διδόμενοι, ἔδου, δῶ, ὀδῶ, δοῖο, δύο, διό, δοῦ, δόσθαι, δόμεναι.*

2. Να σχηματίσετε ζεύγη αντιθέτων κατά το υπόδειγμα:

<i>λαμβάνω-δίδωμι</i>	<i>δοίης-λάβοις</i>
<i>λαμβάνεις-.....</i>	<i>δούς-.....</i>
<i>λαμβάνουσι-.....</i>	<i>ἐδίδου-.....</i>
<i>λαμβάνειν-.....</i>	<i>δός-.....</i>
<i>λαμβάνοι-.....</i>	<i>ἐδίδοτε-.....</i>
<i>λάμβανε-.....</i>	<i>δώσειν-.....</i>
<i>ἔλαβε-.....</i>	<i>ἐδεδώκειν-.....</i>
<i>λαβοῦσα-.....</i>	<i>δώσων-.....</i>
<i>λαβεῖν-.....</i>	<i>δεδωκότες-.....</i>
<i>λήψομαι-.....</i>	<i>δώσοις-.....</i>
<i>εἰληφέναι-.....</i>	<i>ἔδομεν-.....</i>

3. Να γράψετε τον αντίστοιχο τύπο του αορίστου β΄:

• <i>ἐδίδου</i>	<i>διδοῖτε</i>
• <i>δίδου</i>	<i>ἐπιδιδόντα</i>
• <i>διαδιδῶ</i>	<i>προδιδούς</i>
• <i>παραδιδῶμεν</i>	<i>ἀποδιδόναι</i>
• <i>δίδωσι</i>	<i>ἀπεδίδοσαν</i>

6.2. Ερωτήσεις - ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση κατάταξης

1. Να δηλώσετε την έγκλιση στην οποία ανήκουν οι παρακάτω τύποι: παραδίδωσιν, παρέδωκεν, παραδίδοται, μετεδόθη, έξεδίδοντο, προδεδωκότες, προδώσειν, άναδιδοίμην, διδότω, διδόντας, έδίδου, δεδωκέμαι, δοῦσα, άποδιδόσθω, παράδωθε:

<i>Ενεργητ. Φωνή</i>	<i>Ενεστώτ.</i>	<i>Παρατατ.</i>	<i>Μέλλοντας</i>	<i>Αόριστος</i>	<i>Παρακείμ.</i>
<i>Οριστική</i>					
<i>Προστακ.</i>					
<i>Απαρέμ.</i>					
<i>Μετοχή</i>					
<i>Μέση Φωνή</i>					
<i>Οριστική</i>					
<i>Υποτακτ.</i>					
<i>Ενκτική</i>					
<i>Προστακ.</i>					
<i>Παθητική Φωνή</i>					
<i>Οριστική</i>					

7. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις στα συμφωνόληκτα της β' συζυγίας

7.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. Να αναγνωρίσετε τους ρηματικούς τύπους: δείκνυς, ἀποδείκνυμεν, δεικνύασι, ἐδείκνυν, ἀπεδείκνυσαν, δεικνύναι, δεικνύς, δείκνυσαι, ἀπεδείκνυτο, ἐπιδείκνυσθαι, δεικνύμενος, δειχθέν.
2. Να σχηματίσετε τους αντίστοιχους γραμματικούς τύπους των συνώνυμων ρημάτων σε -μι:
  - ἀνοίγω = ἀναπετάννυμι ἐνισχύω = ῥώννυμι ἀπαλείφω = σβέννυμι
  - ἀνοίγεις = ἐνισχύεις = ἀπαλείφομεν =
  - ἀνοίγειν = ἐνισχύειν = ἀπαλείφειν =
  - ἡ ἀνοίγουσα = ὁ ἐνισχύων = τό ἀπαλείφον =
  - ὅταν ἀνοίγωσιν = ἵνα ἐνισχύωμεν = ἐάν ἀπαλείφητε =
  - εἰ ἀνοίγοιμεν = εἰ ἐνισχύοιτε = εἰ ἀπαλείφοιεν =
  - ἀνοιγόντων (προστ.) = ἐνισχυέτω = ἀπαλειφέτωσαν =

7.2. Ασκήσεις κλειστού τύπου

I. Άσκηση κατάταξης

Να κατατάξετε τα παρακάτω συμφωνόληκτα ρήματα σε -μι, ανάλογα με το χαρακτήρα του θέματός τους:

- εἶργ-νυ-μι πηγ-νυ-μι
- ζώσ-νυ-μι (ζώννυμι) σβέσ-νυ-μι (σβέννυμι)
- ζεύγ-νυ-μι (κατ)-Fάγ-νυ-μι (κατάγνυμι)
- μείγ-νυ-μι φράγ-νυ-μι
- κεράσ-νυ-μι (κεράννυμι) σκεδάσ-νυ-μι (σκεδάννυμι)
- ῥώσ-νυ-μι(ρώννυμι) ῥήγ-νυ-μι

Αφονόληκτα	Ενρινόληκτα	Υγρόληκτα	Σιγμόληκτα
π.χ. δείκ-νυ-μι	ὄμ-νυ-μι	ὄλ-νυ-μι (ὄλλυμι)	ἀμφιέσ-νυ-μι (ἀμφιέννυμι)

II. Άσκηση συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τα κενά:

Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος	Παρακείμενος
ἀμφιέννυμι		ἤμφιεσα	
ἀπόλλυμι	ἀπολῶ		
δείκνυμι		ἔδειξα	
ζεύγνυμι			
ζώννυμι			
κατάγνυμι		κατέαξα	
κεράννυμι			
μείγνυμι			
ὄμνυμι	ὄμοῦμαι		
πήγνυμι			
ῥήγνυμι			
ῥώννυμι			
σβέννυμι			
σκεδάννυμι	σκεδῶ		
στρώννυμι	στρώσω		

8. Ασκήσεις για το φημί και το εἶμι

8.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. α) ἔφασαν, ἀπιέναι: Να κλίνετε την οριστική και προστακτική ενεστώτα και την οριστική του παρατατικού των ρημάτων. (βλ. Σχολ. Γραμματική, § 351).

β) Να αναγνωρίσετε τους τύπους: ἴθι, φάθι, εἶ, φῆς, ἴασι, φασί, ἦα, ἔφην, ἦσαν, ἔφασαν, ἴη, φῆ, ἴομεν, φαίμεν, ἰέναι, φάναι, ἰόν, φάσκον, φήσαι, φῆσαι.

γ) Σε ποια ρήματα ανήκουν οι τύποι:⁴

- εἶ, ἴσθι, ἴθι, ἴτε, ὦ, ἦς, ἦ, ἰῶ, ἰῆς, ἰῆ, εἶην, εἶην, εἶης, εἶη, ἴω
- ἴετε, ὦ, ἦς, ἦ, ἦσθα, ἦμεν, ἦτε, ἦσαν, ἦμεν, ἦτε, ἦσαν.

δ) Να κάνετε ζευγάρια, σύμφωνα με το παράδειγμα: λέγει-φασί, ἐστίν-εἶσι:⁵

λέγε /....., λέγειν /....., λέγης /....., ἔλεγον /.....,
λεγέτω /....., ἔλεγες /....., ἐρεῖτε /....., λέγουσιν /.....
εἰσίν /....., εἶ /....., ἦσθα /....., ἦμεν /....., ἦσαν /.....
ὦ /....., ὦσι /....., εἶναι /....., εἶη /....., ἴσθι /.....,
ἔστε /.....

⁴ εἶ, ἴσθι, ὦ, ἦς, ἦ, εἶην, ἦσθα, ἦμεν, ἦτε, ἦσαν (εἶναι τύποι ενεσ. και παρατ. του ρ. εἶμι), εἶ, ἴθι, ἴτε, ἴω, ἦμεν, ἦτε, ἦσαν (εἶναι τύποι ενεσ. και παρατ. του ρ. εἶμι), ἰῶ, ἰῆς, ἰῆ, ἴετε, ὦ, ἦς, ἦ, εἶην, εἶης, εἶη (εἶναι τύποι ενεσ. και αορ. β' του ρ. ἴημι).

⁵ φάθι, φάναι, φῆς, ἔφην, φάτω, ἔφησθα, φήσετε, φασίν//ἴασιν, εἶ, ἦεις και ἦεισθα, ἦμεν, ἦσαν και ἦσαν, ἴω, ἴωσιν, ἰέναι, ἴοι και ἰοίη, ἴθι, ἴτε.

9. Άσκηση στον αορίστο β' βαρυτόνων ρημάτων που κλίνεται κατά τα ρήματα σε -μι.

9.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. α) *κατέβησαν, γνοίητε*. Να αναγνωρίσετε τους τύπους και να τους κλίνετε στην έγκλιση και στο χρόνο που δίνονται.

β) Να γράψετε τα παρακάτω ρήματα στο ίδιο πρόσωπο σ' όλες τις εγκλίσεις του αορίστου β' (και το απαρέμφατο και τη μετοχή): *κατέβησαν, απέδρας, ρυείην, γνώθι, καταδύητε, φθῶ, έάλων, έβίω, έγήρας, έφυμεν*.

γ) Να αναγνωρίσετε τους παρακάτω ρηματικούς τύπους: *έφθη, απέδρα, αποβήσεται, γνώθι, άλῶ, εκβάντες, γνούς, βιώη, άλῶναι, ανέβησαν, αναφῦναι*.

δ) Να μεταφέρετε τους τύπους του αορίστου β' στους αντίστοιχους του ενεστώτα:

<i>άποδράς</i>	<i>σύγγνωθι</i>	<i>γηράναι</i> .....
<i>έρρῦη</i>	<i>έφϋ</i>	<i>έκβάν</i> .....
<i>έάλω</i>	<i>καταβιούς</i>	<i>άποδύντων</i> .....
<i>μετενέδυν</i>	<i>άναβαίην</i>	<i>φθῆναι</i> .....

10. Άσκηση στον παθητικό μέλλοντα και αόριστο α΄.

10.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. α) *περανθέντων*: Να αναγνωρίσετε τον τύπο και να κλίνετε την οριστική και προστακτική του παθητικού αορίστου.

β) *ἀναλογίσαισθε (ἀνελογίσθηγ), οἴεσθε (οἴηθηγ)*: Να γράψετε το β΄ ενικό πρόσωπο στις εγκλίσεις του παθητικού αορίστου α΄ (που δίνεται στην παρένθεση και το απαρέμφατο και τη μετοχή).

γ) *ἠδίκημένω (ἀδικηθήσομαι), γένοιτο (γενηθήσομαι)*: Να γράψετε το α΄ πληθυντικό πρόσωπο στις εγκλίσεις του παθητικού μέλλοντα (που δίνεται στην παρένθεση και το απαρέμφατο και τη μετοχή).

δ) Να σχηματίσετε τον παθητικό μέλλοντα και αόριστο α΄ των παρακάτω ρημάτων:

<i>κωλύομαι (θ. κωλυ-)</i>	.....	.....
<i>πορεύομαι (θ. πορευ-)</i>	.....	.....
<i>ἀδικοῦμαι (θ. αδικε-)</i>	.....	.....
<i>λείπομαι (θ. λειπ-)</i>	.....	.....
<i>καλύπτομαι (θ. καλυβ-)</i>	.....	.....
<i>κηρύττομαι (θ. κηρυκ-)</i>	.....	.....
<i>ἄγομαι (θ. αγ-)</i>	.....	.....
<i>ψεύδομαι (θ. ψευδ-)</i>	.....	.....
<i>πείθομαι (πειθ-)</i>	.....	.....

11. Άσκηση στον παθητικό μέλλοντα και αόριστο β΄

11.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. α) *συναλλαγῆναι*: Να αναγνωρίσετε γραμματικά τον τύπο και να γράψετε τα απαρέμφατα και τις μετοχές (στα τρία γένη στην ονομαστική του ενικού) στον παθητικό μέλλοντα και αόριστο α΄ και β΄.

β) Να σχηματίσετε τον παθητικό μέλλοντα και αόριστο β΄ των παρακάτω ρημάτων:

<i>ἀλλάττομαι</i>	.....	.....
<i>γράφομαι</i>	.....	.....
<i>ἐκ-πλήττομαι</i>	.....	.....
<i>κλέπτομαι</i>	.....	.....
<i>σήπομαι</i>	.....	.....
<i>στρέφομαι</i>	.....	.....
<i>τρέπομαι</i>	.....	.....
<i>τρέφομαι</i>	.....	.....
<i>φαίνομαι</i>	.....	.....
<i>φθείρομαι</i>	.....	.....

γ) *ἐτράφημεν, διεφθάρησαν*: Να γράψετε το ίδιο πρόσωπο στις εγκλίσεις του παθητικού αορίστου β΄. Να κλίνετε την προστακτική.

δ) *διαφθαρήσεται*: Να κλίνετε την οριστική και ευκτική του χρόνου στον οποίο δίνεται ο τύπος.

12. Άσκηση στα συνηρημένα ουσιαστικά της α΄ κλίσης:

12.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου (σύντομης απάντησης)

1. α) τῆ Ἰαθηνᾶ: Να αναγνωρίσετε τον τύπο και να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις του ενικού αριθμού.

β) Να γράψετε τα παρακάτω ουσιαστικά στην πτώση που ζητείται:

τῷ Ἑρμῆ:	τούς	τήν γαλήν:	αἱ .....
τῆ μνᾶ:	τῶν	τῆς γῆς:	τήν .....
ὁ Θαλῆς:	τόν	τῆ Ναυσικᾶ:	(ᾶ) .....
ἡ σνκῆ:	ταῖς	ἡ ῥοδῆ:	ταῖς .....
τῆς ἀμυγδαλῆς:	ταῖς	τῆ ἀλωπεκῆ:	αἱ .....
ταῖς λεονταῖς:	τῆς		

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Για τον Ξενοφώντα**

- BENGTSON, H. von, *Griechichte Geschichte von den Anfängen bis in die Römische Kaiserzeit*, vierte, durchgesehene und ergänzte Auflage, [ελλην. έκδοση: ΧΕΡΜΑΝ ΜΠΕΝΓΚΤΣΟΝ, *Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδος (από τις απαρχές μέχρι τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία)*, εκδ. οίκος “Μέλισσα”, Αθήνα ²1991, Μετάφρ. Α. Γαβρούλη].
- BROWNSON, C. L., *Xenophon' s Hellenica. Selections*, New York, Cincinnati, Chicago.
- BURY, J. B., *Ancient Greek Historians*, London 1909 [ελλην. μετάφρ.: Φ. Κ. Βώρος, *Οι αρχαίοι Έλληνες Ιστορικοί*, εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα ³1988.]
- EASTERLING, P. E., - KNOX, B. M. W., *The Cambridge history of Classical Literature*, I. Cambridge 1985 [ελλην. μετάφρ. Ν. Κονομή κ.ά., *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας*, Αθήνα 1990].
- EDWARDS, G. M., *Xenophon. The Hellenica*, Cambridge 1958.
- Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμος Γ1, *Κλασικός Ελληνισμός*, ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε., Αθήνα 1972.
- KRENZ, P., *Xenophon. Hellenica II. 3.11 - IV. 2.8*, ARIS & Phillips LTD, Warminster, England.
- LESKY, A., *Geschichte der griechischen Literature*, Bern und München, ²1963 [ελλην. μετάφρ. ΑΓ. ΤΣΟΠΑΝΑΚΗ, *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας*, Θεσσαλονίκη ³1975].
- MANNAT, I. J., *Xenophon Hellenica*, Published by Ginn & Company, Boston 1889.
- MARCHANT, E. C. - UNDERHILL, G. E., *Xenophon. Hellenica*, Text by E. C. Marchant, Notes by G. E. Underhill, Ayer Company, Publishers, Inc, Salem, New Hampshire 03079.
- ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΑΤΟΣ, Γ., *Ξενοφώντος Ελληνικά. Κριτική και ερμηνευτική έκδοση*, εκδ. Gutenberg, 1996.
- ROMILLY, J. de, *Précis de Littérature Grecque*, P.U.F., Paris [ελλην. μετάφρ. Θ. Χριστοπούλου-Μικρογιαννάκη, *Αρχαία Ελληνική Γραμματολογία*, εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 1988].

• **Γραμματική - Συντακτικό - Λεξικά**

- ΒΑΡΔΙΑΜΠΑΣΗΣ, Ν., *Ιστορία μιας λέξης*, τ. Α-Δ, εκδ. Νέα Σύνορα - Α.Α. Λιβάνης, Αθήνα 1996.
- ΒΛΑΧΟΥ, Β. Π., *Τα ρήματα, ομαλά και ανώμαλα, της αρχαίας ελληνικής*, εκδ. Gutenberg, ¹⁰1997.
- ΒΟΣΤΑΝΤΖΟΓΛΟΥ, Θ., *Αντιλεξικόν ή ονομαστικόν της νεοελληνικής γλώσσας*, Αθήνα ²1990.
- ΔΑΛΚΟΣ, ΧΡ. (κεείμενα) - ΚΑΤΣΕΛΗΣ Ν. (εικονογράφηση), *Συντακτικό της αρχαίας ελληνικής σε κωμικογραφήματα*, εκδ. Διάυλος, Αθήνα ²1994.
- ΔΕΛΗΣ, ΤΡ., *Γραμματική τέχνη*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα ³1975.
- ΔΕΛΗΣ, ΤΡ., *Η σύνταξη του αρχαίου ελληνικού λόγου*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1993.
- ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΟΥ, Π., *Λεξικόν απάντων των ρημάτων των απαντωμένων εις τους αττικούς πεζολόγους*, εκδ. Ι. Σιδέρη, Αθήνα 1995.
- ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ, εκδ. Τεγόπουλος - Φυτράκης, Αθήνα 1992.
- ΖΟΥΚΗΣ, Γ., *Μεθοδική διδασκαλία της Γραμματικής της αρχαίας ελληνικής γλώσσας*, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα, χ.χ.
- ΖΟΥΚΗΣ, Γ., *Μεθοδική διδασκαλία του Συντακτικού της αρχαίας ελληνικής γλώσσας*, εκδ. Βιβλιοπωλείου της «Εστίας», Αθήνα, χ.χ.
- ΖΩΣΗΣ, Μ., *Συντακτικό του αρχαίου λόγου*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα ⁵1996.
- ΚΑΤΕΒΑΙΝΗΣ, Κ., *Συντακτικόν της Ελληνικής Γλώσσας*, εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 1978.
- ΚΡΙΑΡΑΣ, ΕΜΜ., *Νέο ελληνικό λεξικό (Λεξικό της σύγχρονης ελληνικής δημοτικής γλώσσας)*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1995.
- LIDDEL, H. - SCOTT, R., *Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσας*, επ. Μ. Κωνσταντινίδου, εκδ. Ι. Σιδέρη, τ. I- IV, Αθήνα, χ.χ. και *Συμπλήρωμα του Μεγάλου Λεξικού των Liddell - Scott*, Π. Γεωργούντζος (επιστάσια), εκδ. Ι.Σιδέρη, Αθήνα χ.χ.
- ΛΥΠΟΥΡΛΗΣ, Δ., *Γλωσσικές παρατηρήσεις, από την καθαρεύουσα στη δημοτική*, εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1990.
- ΜΠΑΧΑΡΑΚΗΣ, Μ. Ι., *Συντακτικό της αρχαίας ελληνικής*, Θεσσαλονίκη 1981.
- ΜΩΡΑΪΤΗΣ, Γ., *Παράλληλον Συντακτικόν*, εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 1974.
- ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Μ., *Γραμματική της αρχαίας ελληνικής*, ΑΠΘ, Ινστ. Νεοελ. Σπ., Ίδρυμα Μαν. Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη 1996.
- ΠΑΠΑΒΡΑΝΟΥΣΗΣ, Λ., ΣΦΥΡΟΕΡΑΣ, Β., *Λεξικόν ρημάτων*, εκδ. Β. Γρηγοριάδης, Αθήνα 1956.
- ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ, Γ., *Λεξικόν των ρημάτων της αττικής πεζογραφίας*, εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα ⁷1994.

- ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΣ, Ι., *Ιστορική γραμματική της αρχαίας ελληνικής* (1949), εκδ. Βιβλιοπρομηθευτική, Αθήνα ⁴1990.
- ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΣ, Ι., *Λεξικόν της αρχαίας ελληνικής γλώσσης*, εκδ. Βιβλιοπρομηθευτική, Αθήνα 1994.
- ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ Α΄, Β΄ ΚΑΙ Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ, ΟΕΔΒ, ανατύπωση του 1996.
- ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΣ, ΑΧ., *Συντακτικόν της αρχαίας ελληνικής γλώσσης*, ΟΕΔΒ, ανατ. εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994.
- ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΣ, ΑΧ., *Γραμματική της αρχαίας ελληνικής γλώσσης*, (ΟΕΔΒ 1965), ανατ. εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη χ.χ.
- ΤΖΟΥΓΑΝΑΤΟΣ, Ν., *Σύνταξη της αρχαίας ελληνικής γλώσσης. Ο υποτεταγμένος λόγος*, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα 1997.
- ΥΠΕΡΛΕΞΙΚΟ της Ν.Ε. Γλώσσας, εκδ. Παγουλάτου, τ. 1 - 6.
- ΦΛΩΡΟΣ, ΑΘ., *Ιστορικό και συγκριτικό συντακτικό Αρχαίας, Νέας Ελληνικής και Λατινικής*, εκδ. Ήβος, Αθήνα 1988.